177. DRIFTSÅR

ÅRSRAPPORT 2019

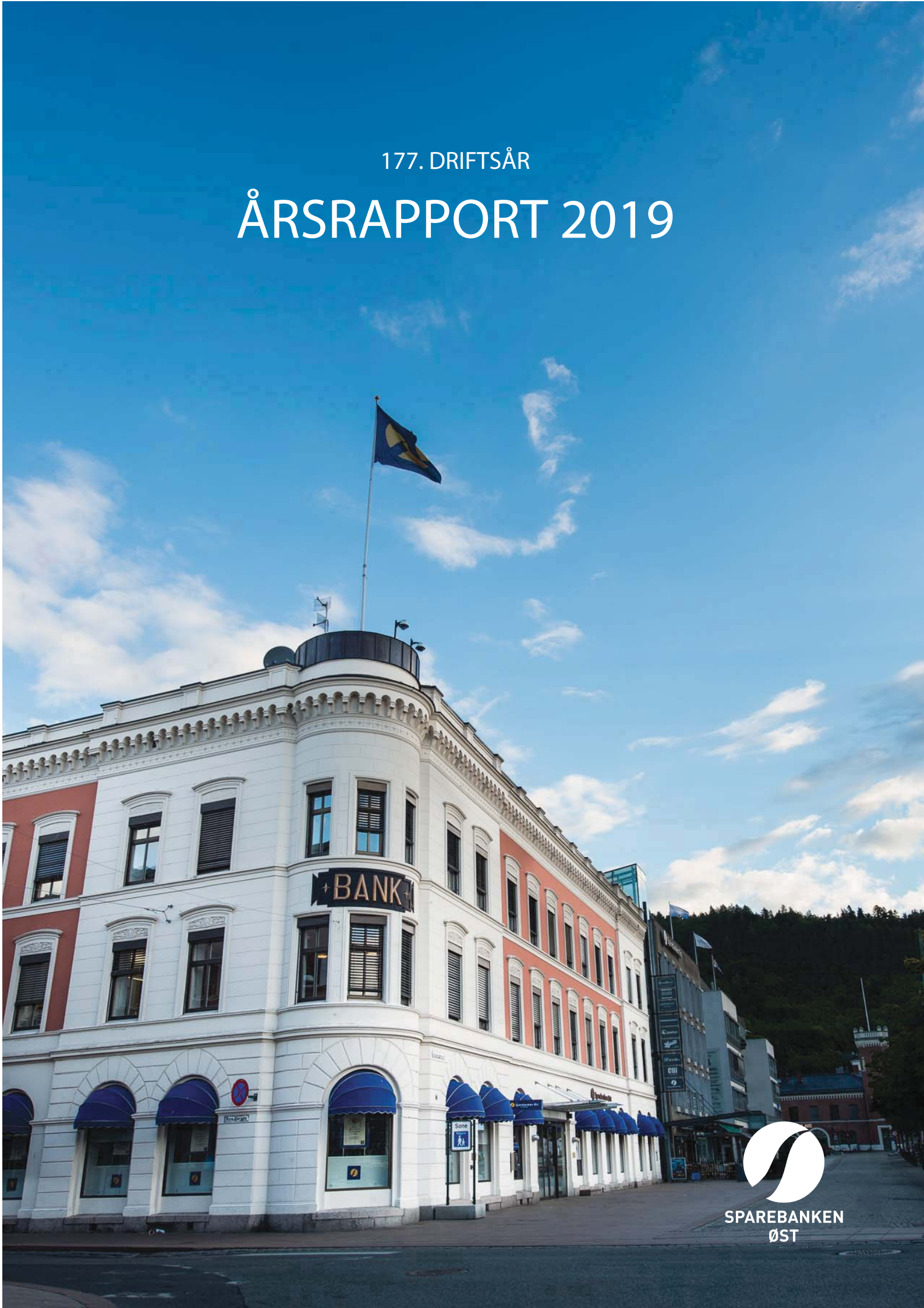

SPAREBANKEN ØST

VEDLEGG TIL ÅRSRAPPORT FOR 2019

FORSTANDERSKAPSVEDTAK 18. JUNI 2020 - GODKJENNELSE AV ÅRSREGNSKAP OG ÅRSBERETNING FOR 2019, HERUNDER STYREFULLMAKT TIL UTDELING AV UTBYTTE

Styret i Sparebanken Øst behandlet årsregnskap og årsberetning for 2019 i styremøtet 5. mars 2020. I dette styremøtet ble det besluttet et forslag til utdeling av utbytte på 3,6 kroner per egenkapitalbevis (totalt 74,6 mill. kroner) samt 59,7 mill. kroner til allmennyttige gaver, basert på bankens årsregnskap for 2019. I etterkant av denne styrebehandlingen og som følge av de økonomiske usikkerhetene ved koronavirusutbruddet foretok styret en ny behandling av utdelinger og justerte forslaget til utdeling av utbytte til 2,9 kroner per egenkapitalbevis (totalt 60,1 mill. kroner) samt 7,5 mill. kroner til allmennyttige gaver.

25. mars 2020 foreslo Finanstilsynet en forskrift overfor Finansdepartementet om at overskudd for 2019 i banker og forsikringsforetak inntil videre holdes tilbake, men Finansdepartementet valgte imidlertid å avvente en slik forskrift inntil videre blant annet med henvisning til små bankers mulighet til å utbetale allmennyttige gaver. Styret kom derfor til at på grunn av den usikkerhet som rådet rundt de regulatoriske og markedsmessige rammebetingelsene til banken så var det mest forsvarlig av styret å foreta en fornyet styrebehandling senere. Det ble etter dette besluttet av styret 26. mars 2020 å foreslå for forstanderskapsmøtet 26. mars at behandlingen av årsregnskapet for 2019 med fastsettelse av utbytte samt gaver til allmennyttige formål skulle utsettes og behandles av forstanderskapet innen 30. juni 2020. Forstanderskapet vedtok dette i møte 26. mars 2020.

Styret foretok 25. mai 2020 en fornyet vurdering av overskuddsdisponeringen og det ble i den forbindelse blant annet lagt vekt på; årsregnskapet og årsberetning for 2019, resultat- og soliditetsutvikling hittil i 2020, bankens soliditet, kapitaldekningskrav og de regulatoriske rammer for bankens virksomhet, samt den usikkerhet som fortsatt vil eksistere i en periode fremover.

Styret besluttet på bakgrunn av fornyet vurdering ny innstilling til forstanderskapet for godkjennelsen av årsregnskap og årsberetning for 2019 samt disponering av morbankens resultat slik dette opprinnelig ble foreslått av styret 5. mars. For å iverksette styrets innstilling, ba styret forstanderskapet om en tidsbegrenset fullmakt til å beslutte den endelige gjennomføringen av utdeling av utbytte til egenkapitalbeviseierne og allmennyttige gaver. Styret vil løpende vurdere forsvarligheten av å gjennomføre utdelinger. Styrefullmakten begrenses oppad til 3,6 kroner per egenkapitalbevis (totalt 74,6 mill. kroner) og 59,7 mill. kroner til allmennyttige gaver. En eventuell utdeling vil dermed kunne bli lavere eller alternativt null.

Inntil utdelingene er besluttet av styret under fullmakten, vil beløpsstørrelsene som omfattes av forstanderskapets vedtak om overskuddsdisponering, være presentert som egenkapital i regnskapet, men fratrukket i ren kjernekapital i tråd med kapitaldekningsreglene.

Sparebanken Øst vil oppdatere markedet med styrets beslutning om utdeling herunder nøkkelinformasjon ved kontantutbytte.

Forstanderskapet i Sparebanken Øst fattet 18. juni 2020 følgende vedtak:
Forstanderskapet godkjente, med to stemmer mot, styrets forslag til årsregnskap og årsberetning for 2019 samt disponering av morbankens resultat slik dette opprinnelig ble foreslått av styret 5. mars med fastsettelse av utbytte på 3,6 kroner per egenkapitalbevis (totalt 74,6 mill. kroner) og 59,7 mill. kroner til allmennyttige gaver. Forstanderskapet besluttet å gi styret tidsbegrenset fullmakt til å

beslutte den endelige gjennomføringen av utdelingen av utbytte til egenkapitalbeviseierne og allmennyttige gaver. Styret skal i henhold til fullmakten løpende vurdere forsvarligheten ved å gjennomføre utdelingene. Fullmakten skal benyttes dersom styret anser utdeling forsvarlig. En eventuell utdeling vil dermed kunne bli lavere eller alternativt null. Fullmakten er oppad begrenset til 3,6 kroner per egenkapitalbevis (totalt 74,6 mill. kroner) og 59,7 mill. kroner til allmennyttige gaver. Fullmakten gjelder frem til 1. januar 2021.

INNHOLD

Nøkkeltall.....	side	2
Styrets beretning.....	side	3-25
Eierstyring og selskapsledelse.....	side	26-40
Erklæring i henhold til verdipapirhandelloven § 5-5....	side	41
Resultatregnskap.....	side	42
Balanse.....	side	43
Endring egenkapital.....	side	44
Kontantstrømoppstilling.....	side	45
Noter til regnskapet.....	side	46-121
Revisjonsberetning.....	side	122-125
Definisjon nøkkeltall og alternative resultatmål.....	side	126

Nøkkeltall - konsern

		2019	2018	2017	2016	2015
	Lønnsomhet					
1	Egenkapitalrentabilitet*	8,74	10,81	10,59	11,23	9,29
2	Rentenetto i % av GFK	1,51	1,45	1,58	1,54	1,72
3	Resultat etter skatt i % av GFK	0,77	0,96	0,94	0,94	0,75
4	Kostnader i % av GFK	0,65	0,74	0,76	0,80	0,85
5	Kostnader i % av inntekter (før tap på utlån/garantier)*	38,50	38,16	37,91	39,57	44,69
6	Kostnader i % av inntekter eksl. avk. på finansielle invest.*	39,57	45,29	40,50	46,18	42,00
	Balansetall					
7	Netto utlån til kunder	34.225,3	35.147,4	30.972,4	29.695,7	27.975,8
8	Utlånsvekst (12mnd)	-2,62	13,48	4,30	6,15	-2,52
9	Innskudd	14.791,7	14.899,7	13.971,8	13.887,4	13.159,3
10	Innskuddsvekst (12mnd)	-0,73	6,64	0,61	5,53	-1,77
11	Gjennomsnittlig egenkapital	3.564,6	3.354,9	3.140,2	2.950,1	2.755,3
12	Gjennomsnittlig forvaltningskapital (GFK)	42.504,5	38.986,6	36.497,2	35.420,3	34.067,2
	Nedskrivninger på utlån og mislighold					
13	Tap i % av netto utlån til kunder (IB)*	0,05	0,06	0,02	0,02	0,06
14	Tapsavsetninger i % av brutto utlån til kunder*	0,33	0,29	0,32	0,36	0,44
15	Netto betalingsmislighold over 90 dager i % av netto utlån*	0,37	0,35	0,36	0,47	0,58
16	Netto øvrige misligholdte engasjementer (i trinn 3) i % av netto utlån*	0,02	0,19			
	Soliditet					
17	Ren kjernekapitaldekning	17,69	16,39	17,49	17,21	16,29
18	Kjernekapitaldekning	19,49	18,15	19,44	19,19	18,29
19	Kapitaldekning	21,25	19,87	21,39	21,17	20,29
20	Risikovektet volum (Beregningsgrunnlag)	19.450,3	19.959,5	17.960,0	17.696,7	17.452,6
21	Uvektet kjernekapitalandel (Leverage Ratio)	8,81	8,48	9,23	9,24	8,97
	Likviditet					
22	Innskuddsdekning	43,22	42,39	45,11	46,77	47,04
23	LCR	265,11	224,93	204,15	284,00	215,80
	Kontor og årsverk					
24	Antall bankfilialer	28	27	25	25	21
25	Årsverk	192	199	181	209	226
	Egenkapitalbevis					
26	Eierbrøk**	32,45	34,40	36,21	37,67	38,79
27	Antall egenkapitalbevis	20.731.183	20.731.183	20.731.183	20.731.183	20.731.183
28	Bokført egenkapital pr. bevis*	58,95	58,98	58,57	57,30	55,06
29	Resultat pr. egenkapitalbevis	4,87	6,01	5,81	6,02	4,79
30	Utbytte pr. bevis	3,60	4,60	5,00	4,00	3,30
31	Omløpshastighet	15,17	28,16	19,31	12,04	16,02
32	Kurs	54,60	55,60	55,25	52,00	47,60

*Definert som alternative resultatmål
**For eierbrøk gjeldende fra 01.01.20, se note 53.
For definisjon av nøkkeltall og omtale alternative resultatmål, se side 126.

STYRETS ÅRSBERETNING FOR 2019

Bankens 177. driftsår viser et resultat før skatt for konsernet på 424,8 mill. kroner. Resultatet etter skatt er 329,3 mill. kroner. Resultatet gir en egenkapitalrentabilitet på 8,74 prosent. Konsernets kjernekapital er meget solid og utgjør ved årsslutt 3.790,3 mill. kroner, som tilsvarer en kjernekapitaldekning på 19,49 prosent. Ren kjernekapitaldekning er 17,69 prosent.

Resultat per egenkapitalbevis er 4,87 kroner. Styret foreslår et kontantutbytte på 3,60 kroner per egenkapitalbevis og avsetning til allmennyttige gaver på 59,7 mill. kroner. Grunnlaget for årets utbytte til egenkapitalbeviseierne er basert på bankens inntjening, lave kredittrisiko og meget solide kapitaldekning.

VIRKSOMHETEN I 2019

Konsernet oppnår i 2019 et resultat etter skatt på 329,3 mill. kroner. Til sammenligning var resultatet etter skatt 374,2 mill. kroner i 2018. Egenkapitalrentabiliteten i 2019 er 8,74 prosent mot 10,81 prosent i 2018. Den underliggende bankdriften gir et økt resultatbidrag i 2019 sammenlignet med 2018. Netto renteinntekter øker med 76,6 mill. kroner og utgjør 641,7 mill. kroner i 2019. Sum driftskostnader reduseres med 11,3 mill. kroner og utgjør 277,8 mill. kroner i 2019. Tap på utlån er lavt og stabilt, og utgjør 18,9 mill. kroner i 2019. Reduksjonen i resultatet i 2019 sammenlignet med 2018 forklares med reduserte resultateffekter fra aksjeinvesteringene i Frende Holding AS, Eksportfinans ASA og Vipps AS (eiet via Balder Betaling AS) på til sammen 111,2 mill. kroner.

Utlånsveksten i 2019 er negativ med 2,62 prosent, til sammenligning var veksten i 2018 meget høy med 13,48 prosent. Innskudd fra kunder har negativ vekst med 0,73 prosent i 2019.

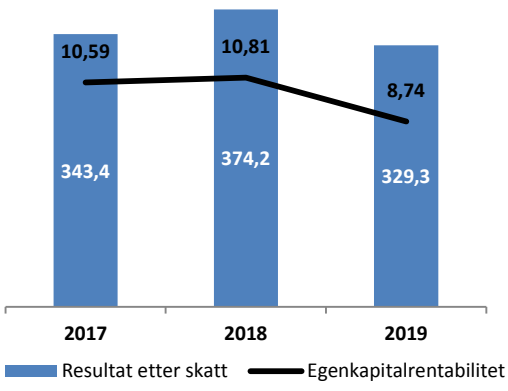

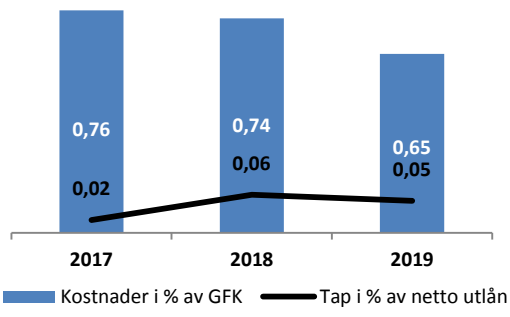

Banken er meget solid med ren kjernekapital-dekning på 17,69 prosent og en uvektet kjernekapitalandel på 8,81 prosent. Forvaltnings-kapitalen økte i 2019 med 403,3 mill. kroner og utgjør 42.385,8 mill. kroner ved utgangen av 2019. God inntjening, redusert utlånsvolum samt innføring av SMB-rabatt per 31.12.2019 utgjør hovedårsakene til økningen i ren kjernekapital-dekning. Effekten av SMB-rabatten utgjorde 0,34 prosentpoeng.

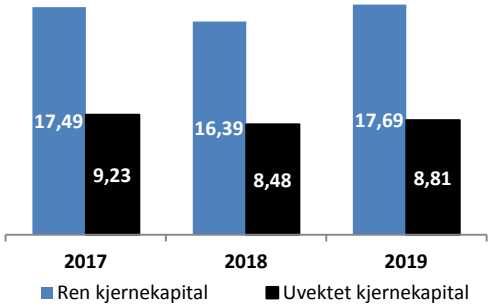

Sparebanken Øst har i 2019 opprettholdt sitt distribusjonsnett. Kombinasjonen av effektive digitale distribusjonsløsninger og fysisk tilstedeværelse vurderes å være en god forretningsmodell for Sparebanken Øst. Endret kundeadferd og konkurransesituasjon øker behovet for å videreutvikle eksisterende driftsmodeller. Kontinuerlig effektiviserings- og endringsarbeid med god kostnadskontroll og meget lavt kostnadsnivå vil fortsatt være en viktig forutsetning for å kunne være en relevant og bærekraftig tilbyder av finansielle tjenester i fremtiden.

Konsernet Sparebanken Øst består av morbank og fem heleide datterselskap. AS Financiering, etablert i 1930, er en sentral aktør innen bruktbilfinansiering. Sparebanken Øst Boligkreditt AS verdipapiriserer boliglån for banken og oppnår med det lavere finansieringskostnader for konsernet. Sparebanken Øst Eiendom AS med datterselskaper er en forvalter av eiendommer tilhørende konsernet Sparebanken Øst. Øst Prosjekt AS med datterselskaper har som hovedformål å overta prosjekter og drive industri- og handelsvirksomhet til sikring og realisering av utsatte engasjement i morbanken. Øst Inkasso AS har som formål å drive inkassovirksomhet samt det som står i naturlig forbindelse med det, herunder blant annet purretjenester og langtidsovervåkning av inkassoporteføljer.

Sparebanken Øst utvikler og effektiviserer kontinuerlig arbeids- og kredittprosesser. Det er i 2019 ikke gjennomført egen forskningsaktivitet eller balanseført interne kostnader knyttet til utviklingsaktiviteter.

Risikoen i porteføljer knyttet til utlån til bedrifter og utlån til personer vurderes som lav. Banken har ved innvilgelse av utlån til bedrifter videreført en restriktiv kredittpolicy. Utlån til personer har i all hovedsak lav risiko. En stor andel personkunder bidrar til lav konsentrasjonsrisiko. Misligholdte engasjementer er på et meget lavt nivå ved utgangen av 2019. Etterlevelseskontroller utført av intern revisor og avdeling risikostyring og compliance viser en gjennomgående tilfredsstillende prosess for vurdering av risikoer, tilfredsstillende utforming av prosesser og rutiner og at etter-levelsen av prosesser og rutiner er god. Det er ikke registrert hendelser i 2019 som har medført fare for vesentlige tap.

Konsernresultat etter skatt utgjør 4,87 kroner per egenkapitalbevis. Styret foreslår et kontant-utbytte på 3,60 kroner per egenkapitalbevis som utgjør 73,8 prosent av egenkapitalbeviseiernes andel av konsernresultatet. Bokført egenkapital per bevis var 58,95 kroner inklusiv foreslått utbytte per 31.12.2019. Foreslått avsetning til allmennyttige gaver på 59,7 mill. kroner tilsvarer 80,0 prosent av utbyttet til egenkapitalbevis-eierne. Styrets forslag til utbytter ligger innenfor bankens vedtatte utbyttepolitikk.

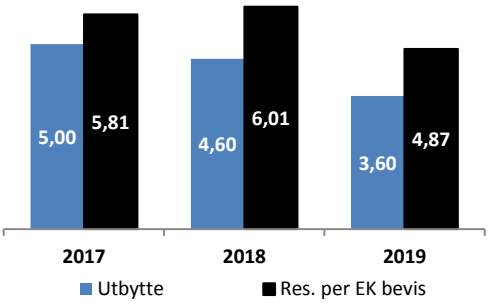

Styret og administrasjonen vil berømme de ansatte for god innsats i 2019.

STRATEGI, MÅL OG RISIKOPROFIL

Visjon
Vi ønsker å være en ledende sparebank i østlandsområdet.

Forretningsidé
Vi skal være en frittstående, selvstendig og lokalt styrt leverandør av finansielle tjenester som skal sette folk flest og små og mellomstore bedrifter i stand til å utnytte sine økonomiske ressurser på en best mulig måte.

Sparebankidentitet
Vi ønsker å være:

- samfunnsorientert og ha høye etiske krav
- bidragsyter til verdiskapning og bærekraftig utvikling både gjennom konsernets ordinære drift og gjennom bankens samfunnskapitalutbytte – spesielt i kommunene Øvre Eiker, Nedre Eiker og Drammen
- utviklingsorientert med lokal forankring
- solid, langsiktig og troverdig

Kjerneverdier
Vi ønsker å etterleve følgende tre kjerneverdier:

- forutsigbar
- folkelig
- fremoverlent

Geografisk markedsområde
Vi definerer det sentrale østlandsområdet som vårt hovedmarked. Med en kombinasjon av fysisk og digital distribusjon er vi en moderne tradisjonsbærer og tilbyder av finansielle tjenester til folk flest og det lokale næringslivet i regionen.

- Vi har vår opprinnelse i kommunene Øvre Eiker, Nedre Eiker og Drammen, og ser på disse kommunene som vårt lokalmarked. Vi er en unik aktør som tilbyr et finmasket kontornett med tradisjonelle banktjenester og moderne digitale tjenester til kundene.
- Vi anser hele landet som marked gjennom bruk av digitale distribusjonskanaler. Siden 2005 har vi modernisert vår distribusjonsstrategi og tilbyr standardprodukter til folk flest over hele landet.
- Vi tilbyr produkter og tjenester til bedriftskunder beliggende på det sentrale østlandsområdet. Vi definerer Oslo – Akershus samt Nedre Buskerud inklusiv Kongsberg som vårt kjernemarked.

Produkter
Vi ønsker å dekke kundenes behov for vanlige finansielle produkter. Bankens tre kjerneprodukter er: spareprodukter, kredittprodukter og betalingsprodukter. I tillegg distribuerer vi forsikring, fondsandeler, rentesikring, valuta og remburs.

Risikotoleranse
Bankvirksomhet forutsetter en viss grad av risikotagning, men vi ønsker å ha et bevisst og mest mulig målbart forhold til den risiko vi har eller påtar oss. Dette gjelder innenfor de vesentligste

risikoområdene for tap som omfatter kredittrisiko, markedsrisiko, operasjonell risiko og likviditetsrisiko.

Organisasjons- og medarbeiderutvikling
Vi vil ha en markedsorientert organisasjon som byr på interessante utfordringer for ansvarsbevisste og kvalifiserte medarbeidere. Det skal settes mål for ansattes prestasjoner og ferdigheter der forventningene skal kommuniseres tydelig fra ledelsen. Vi vil utvikle våre medarbeidere til å møte fremtidige krav til kompetanse og omstilling, samt arbeide for likestilling på alle områder av virksomheten. Vi ønsker å fremstå som en attraktiv arbeidsgiver ved å legge til rette for et godt arbeidsmiljø og konkurransedyktige betingelser.

Marked og merkevarestrategi
Sparebanken Øst bygger sin merkevarestrategi rundt ønsket om å gi kundene valgfrihet. Det betyr at banken ønsker å legge til rette for effektiv distribusjon både gjennom fysiske filialer, digitale salgsportaler og eksterne produktformidlere. Strategien gir kundene frihet til å velge hvordan de ønsker å bli betjent og derigjennom selv bestemme graden av selvbetjening. Sparebanken Øst har en markedsmodell basert på en "House of Brands" merkevarestrategi som muliggjør et differensiert produkt- og tjenestetilbud utfra kundenes preferanser og behov. I tillegg til merkevaren Sparebanken Øst, har konsernet merkevarene DinBANK.no, Topprente.no, Boligkreditt.no, Youngbank.no, Nybygger.no og AS Financiering. Bankens merkevarestrategi og konsepter vil bli tilpasset de føringer som kommer fra myndighetene hva gjelder markedsføring.

DinBANK.no er et meget enkelt, effektivt og rimelig bankalternativ for selvbetjeningskunder. Hovedproduktet er lån til kunder med pant i bolig innenfor 75 prosent belåningsgrad og til unge kunder med belåningsgrad innenfor 85 prosent. Topprente.no er et selvbetjeningskonsept som tilbyr konkurransedyktige renter på spareprodukter. Boligkreditt.no er Sparebanken Øst Boligkreditt AS sitt betjeningskonsept som tilbyr boliglån med pant i selveierbolig. Boligkreditt.no tilbyr meget konkurransedyktige vilkår på boliglån innenfor 75 prosent av eiendommens markedsverdi. Youngbank.no er tilpasset kunder mellom 10 – 17 år og tilbyr bankkonto med kort og mobilbank. Nybygger.no er tilpasset kunder mellom 18 og 33 år med behov for boligfinansiering og tilbyr gunstige renter på lån til boligkjøp eller refinansiering av bolig. AS Financiering tilbyr lån til kjøp av nye og brukte biler, motorsykler og campingvogner mot salgspant-sikkerhet og lån til båter over 7 meter mot skipspant.

Konsernet har produkter som honorerer miljøbevisste kunder og bærekraftig utvikling gjennom å tilby grønt boliglån og grønt billån til svært konkurransedyktige priser.

Overordnede økonomiske mål
Vi skal være en lønnsom bank drevet etter forretningsmessige prinsipper. Det skal skapes økonomiske resultater i det enkelte år og over tid som bidrar til måloppnåelsen i konsernet.

- Konsernets mål for ren kjernekapitaldekning er satt til 14,75 prosent*
- Konsernets mål for avkastning på egenkapitalen er satt til 10 prosent over tid

*Konsernet er i pågående SREP-prosess med Finanstilsynet og forventer SREP-vedtak og nytt pilar 2-krav innen 30.06.2020. Sparebanken Øst vil, når nytt pilar 2-krav foreligger, ta stilling til ny målsetning om minimumsnivå for ren kjernekapitaldekning. Det vises til nærmere omtale under vurdering av samlet risiko og kapitalbehov på side 19.

Styret mener at bankens vekst best vil kunne oppnås ved organisk vekst og anser vekst over tid som viktig for å sikre at banken når sine mål og bevarer sin uavhengighet.

All vekst skal skje med de forutsetninger som settes av bankens overordnede økonomiske mål.

REDEGJØRELSE FOR ÅRSREGNSKAPET

Årsregnskapet er utarbeidet i overensstemmelse med IFRS, International Financial Reporting Standards, godkjent av EU.

Styret bekrefter at forutsetningen for fortsatt drift er til stede og er lagt til grunn ved utarbeidelsen av årsregnskapet.

Resultat
Sparebanken Øst oppnår i 2019 et resultat etter skatt på 329,3 mill. kroner. Til sammenligning var resultat etter skatt 374,2 mill. kroner i 2018. Egenkapitalrentabiliteten i 2019 er 8,74 prosent mot 10,81 prosent i 2018. Den underliggende bankdriften gir et økt resultatbidrag drevet av økte netto renteinntekter og redusert kostnadsnivå. Reduksjonen i resultatet i 2019 sammenlignet med 2018 forklares med reduserte resultateffekter fra aksjeinvesteringene i Frende Holding AS, Eksportfinans ASA og Vipps AS (eiet via Balder Betaling AS) på til sammen 111,2 mill. kroner.

Netto renteinntekter utgjør 641,7 mill. kroner i 2019 og øker med 76,6 mill. kroner sammenlignet med 2018. Rentenettoen utgjør 1,51 prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital i 2019. Tilsvarende for 2018 var 1,45 prosent. Utlånsporteføljene er gjennom 2019 repriset med utgangspunkt i Norges Banks endringer i styringsrenten og utviklingen i markedsrentene.

Netto provisjonsinntekter utgjør 45,1 mill. kroner i 2019 og viser en nedgang på 0,8 mill. kroner sammenlignet med 2018.

Mottatt utbytte hittil i år utgjør 28,9 mill. kroner og gjelder i all hovedsak mottatt tilbakebetaling av egenkapital fra Frende Holding AS med 26,4 mill. kroner. Til sammenligning var utbytte for tilsvarende periode i fjor 33,0 mill. kroner, hvorav 24,3 mill. kroner gjaldt mottatt tilbakebetaling av egenkapital fra Eksportfinans ASA og 8,6 mill. kroner gjaldt utbytte fra Frende Holding AS.

Netto verdiendringer og gevinst/tap fra finansielle instrumenter er negativ med 9,5 mill. kroner og reduseres med 95,9 mill. kroner sammenlignet med 2018. Positive verdiendringer knyttet til aksjer og aksjerettigheter i Visa Inc. utgjør 15,2 mill. kroner i 2019 sammenlignet mot positive verdiendringer på 6,6 mill. kroner i 2018. Negativ verdiendring på aksjene i Frende Holding AS utgjør 10,7 mill. kroner i 2019 sammenlignet med en positiv verdiendring på 83,3 mill. kroner i 2018. Samlet resultat-effekt på aksjene i Frende Holding AS, inkludert inntektsført utbytte, er positiv med 15,7 mill. kroner i 2019 mot 91,9 mill. i 2018. Verdiendring på likviditetsporteføljen er negativ med 9,9 mill. kroner i 2019 sammenlignet med en negativ endring på 11,4 mill. kroner i 2018. Det er i 2019 realisert et tap på 6,8 mill. kroner relatert til tilbakekjøp av egne utstedte obligasjoner, tilsvarende tall for 2018 var et tap på 4,1 mill. kroner. I 2018 bidro resultateffekter fra Vipps-fusjonen positivt med 10,7 mill. kroner.

Andre driftsinntekter utgjør 15,3 mill. kroner i 2019 mot 27,3 mill. kroner i 2018. Reduksjonen forklares med gevinst ved salg av eiendom i 2018 på 11,3 mill. kroner.

Konsernets totale driftskostnader for 2019 utgjør 277,8 mill. kroner og reduseres med 11,3 mill. kroner sammenlignet med samme periode i fjor. Reduksjonen er i hovedsak knyttet til lønnsrelaterte kostnader og forklares i hovedsak med redusert avsetning til overskuddsdeling og kostnader i forbindelse med bankens 175-års jubileum i 2018.

Tap på utlån til kunder, ubenyttede kreditter og garantier utgjør 18,9 mill. kroner i 2019 mot 17,6 mill. kroner i 2018. Tapene i AS Financiering utgjør 13,5 mill. kroner i 2019 mot 14,4 mill. kroner i 2018.

Skattekostnad utgjør 95,5 mill. kroner i 2019 mot 76,7 mill. kroner i 2018. Økt skattekostnad målt opp mot resultat før skatt forklares med økt skattepliktig resultatbidrag fra den underliggende bankdriften samt reduksjon i skattefrie inntekter knyttet til verdiendring og gevinst/tap på aksjer og gevinster ved salg av eiendom.

Forslag til overskuddsdisponering
Det er morbankens resultat som danner grunnlag for disponering av årsoverskuddet. Morbankens årsresultat etter skatt er 307,6 mill. kroner i 2019 mot 373,9 mill. kroner i 2018. Det er i morbanken inntektsført utbytter fra datterselskaper med 107,9 mill. kroner i 2019 mot 119,4 mill. kroner i 2018.

Hybridkapitaleiernes andel av morbankens årsresultat etter skatt utgjør 17,9 mill. kroner i 2019 og disponeres til hybridkapitaleiernes andel av egenkapitalen. Tilsvarende resultatandel utgjorde 11,7 mill. kroner i 2018. Resultatandelen utgjør rentekostnader på fondsobligasjoner, hvor betalte renter presenteres som utdeling fra egenkapitalen.

Styret foreslår at morbankens årsresultat til egenkapitalbeviseierne og grunnfondet i 2019 blir disponert som vist nedenfor.

(Beløp i mill. kroner)

Årsresultat til EKB-eiere og grunnfond		**289,7**
Utbytte egenkapitalbeviseiere	74,6	
Allmennyttige gaver	59,7	
Sum utbytter		**134,3**
Til utjevningsfond	21,4	
Til grunnfond	140,2	
Fra fond for urealiserte gevinster	-6,2	
Sum til egenkapital		**155,4**
Sum disponert		**289,7**

Samlet kontantutbytte og allmennyttige gaver utgjør 134,3 mill. kroner som tilsvarer 46,4 prosent av morbankens resultat til egenkapitalbeviseierne og grunnfondet.

Balanse
Forvaltningskapitalen øker med 403,3 mill. kroner sammenlignet med 31.12.2018 og utgjør 42.385,8 mill. kroner ved utgangen av 2019.

<u>Eiendeler</u>
Kontanter og fordringer på sentralbanker utgjør 302,5 mill. kroner per 31.12.2019 mot 603,1 mill. kroner per 31.12.2018.
Netto utlån til kredittinstitusjoner utgjør 15,9 mill. kroner per 31.12.2019 mot 9,5 mill. kroner per 31.12.2018.

Netto utlån til kunder utgjør 34.225,3 mill. kroner per 31.12.2019 mot 35.147,4 mill. kroner per 31.12.2018. Det er en reduksjon på 922,1 mill. kroner siste 12 måneder, og tilsvarende en negativ utlånsvekst på 2,62 prosent. Meget sterk konkurranse og strategiske valg som følge av regulatorisk usikkerhet om fremtidige kapitalkrav forklarer utlånsveksten i 2019. Til sammenligning var utlåns-veksten i 2018 meget høy med 13,48 prosent. Netto utlån til personkunder reduseres i 2019 med

3,28 prosent, mens netto utlån til næringskunder øker med 1,46 prosent. Brutto utlån til person-kunder utgjør 85,6 prosent av totale utlån til kunder.

Beholdningen av sertifikater og obligasjoner utgjør 6.755,1mill. kroner per 31.12.2019 mot 5.173,1 mill. kroner per 31.12.2018. Likviditetsreserver målt ved LCR utgjør 265,11 prosent per 31.12.2019 mot 224,93 prosent per 31.12.2018. Bankens likviditetsstrategi medfører en høy andel verdipapirer som teller med i LCR-beregningen. Forfallsstrukturen på markedsfinansiering påvirker LCR i stor grad.

Aksjer og andeler utgjør 629,6 mill. kroner per 31.12.2019 mot 606,8 mill. kroner per 31.12.2018.

Bankens eierandel i Frende Holding AS utgjør 13,19 prosent og aksjeposten er per 31.12.2019 verdsatt til 307,6 mill. kroner. Banken eier 4,85 prosent av aksjene i Eksportfinans ASA og aksjeposten er per 31.12.2019 verdsatt til 195,0 mill. kroner.

Balder Betaling AS er eid av flere uavhengige banker og har som hovedformål å eie disse bankenes aksjer i Vipps AS. Bankens eierandel i Vipps AS utgjør 0,70 prosent. Bankens aksjer i Balder Betaling AS er per 31.12.2019 verdsatt til 30,8 mill. kroner. Verdsettelsen er basert på underliggende aksjeverdi i Vipps AS.

Banken eier 6,8 prosent av aksjene i Kraft Bank ASA. Aksjeposten er per 31.12.2019 verdsatt til 23,0 mill. kroner.

Banken eier C-aksjer i Visa Inc. Aksjeposten er per 31.12.2019 verdsatt til 31,3 mill. kroner. I tillegg har banken konvertible C-aksjer i Visa Inc., eiet via Visa Norge Holding 1 AS og VN Norge AS. Rettig-hetene er per 31.12.2019 verdsatt til 24,2 mill. kroner.

Banken eier 16,3 prosent av aksjene i Norwegian Block Exchange AS (NBX). Aksjeposten er per 31.12.2019 verdsatt til 15,0 mill. kroner, som er uendret fra investert beløp i 3. kvartal 2019.

Gjeld

Innskudd fra kunder utgjør 14.791,7 mill. kroner per 31.12.2019 mot 14.899,7 mill. kroner per 31.12.2018. Det er en reduksjon siste 12 måneder på 108,0 mill. kroner, tilsvarende -0,73 prosent. Innskuddsdekningen i konsernet ved utgangen av 2019 er 43,22 prosent mot 42,39 prosent ved utgangen av 2018.

Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer utgjør 22.261,7 mill. kroner per 31.12.2019 mot 21.970,8 mill. kroner per 31.12.2018. Graden av stabil og langsiktig finansiering målt ved NSFR er 117,04 prosent per 31.12.2019 mot 118,59 prosent per 31.12.2018. Gjennomsnittlig løpetid på markedsfinansiering er 3,16 år per 31.12.2019 mot 3,27 år per 31.12.2018.

Andre langsiktige låneopptak utgjør 300,6 mill. kroner ved utgangen av 2019 mot 300,4 mill. kroner per 31.12.2018.
Kortsiktige innlån (definert som innlån med gjenstående løpetid under 1 år) utgjør 2.640,0 mill. kroner.

Hendelse etter balansedagen

Konsernet har solgt eiendomsselskapet Tollbugt. 49-51 AS med næringseiendommen i Drammen sentrum. Eiendommen består av kontorlokaler og er utleid til eksterne leietakere samt til Sparebanken Øst Eiendom AS. Transaksjonen ble gjennomført 2. januar 2020 og innebærer at konsernet i 1. kvartal 2020 regnskapsfører en gevinst på om lag 20 mill. kroner etter skatt i ordinært resultat.

DATTERSELSKAPER

Sparebanken Øst Boligkreditt AS er et heleid datterselskap av Sparebanken Øst og har til formål å yte eller erverve bolighypoteklån, eiendomshypoteklån, lån sikret ved pant i andre realregistrerte formuesgoder eller offentlig lån, og å finansiere utlånsvirksomheten hovedsakelig ved utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett. Selskapet har lav belåningsgrad i sikkerhetsmassen (LTV). Belånings-graden ved utgangen av 2019 var 48,5 prosent mot 46,6 prosent ved utgangen av 2018.

Selskapets forvaltningskapital per 31.12.2019 er 15.790,3 mill. kroner og består av 1. prioritets pantelån i bolig, og er finansiert gjennom obligasjoner med fortrinnsrett og trekkrettighet fra morselskapet. Selskapets innskutte egenkapital er 950,0 mill. kroner, hvorav 373,1 mill. kroner er aksjekapital og 576,9 mill. kroner er overkursfond. Resultat etter skatt ved utgangen av 2019 viser et overskudd på 88,8 mill. kroner mot 72,9 mill. kroner for 2018. Selskapet har ingen ansatte, men leier tjenester av Sparebanken Øst.

AS Financiering er et heleid datterselskap av Sparebanken Øst. Hovedproduktet er salgspant-finansiering av bruktbil. Selskapet oppnådde et overskudd etter skatt på 38,3 mill. kroner ved utgangen av 2019 mot 35,0 mill. kroner for 2018. Forvaltningskapitalen utgjør 2.150,4 mill. kroner. Ved utgangen av 2019 har selskapet 19 ansatte tilsvarende 19 årsverk.

Sparebanken Øst Eiendom AS er et heleid datterselskap av Sparebanken Øst og skal være en forvalter av eiendommer tilhørende konsernet Sparebanken Øst. Driftsinntekter utgjorde 10,1 mill. kroner 2019 mot 22,4 mill. kroner i 2018. Det ble i 2018 inntektsført gevinst ved salg av eiendommer på 11,3 mill. kroner. Resultat etter skatt viser et overskudd på 1,4 mill. kroner for 2019 mot 13,3 mill. kroner i 2018. Selskapet har 2 ansatte tilsvarende 2 årsverk. Daglig leder er innleid fra Sparebanken Øst.

Eiendomsselskapet Tollbugt. 49-51 AS er solgt i januar 2020 og det vises til omtale under hendelser etter balansedagen. Det er foretatt en betydelig nedbygging av eiendomsporteføljen de senere år. Selskapet vil iverksette ytterligere tiltak for å redusere kostnadsnivå og ressurssituasjonen tilpasset en redusert eiendomsvirksomhet.

Øst Prosjekt AS er et heleid datterselskap av Sparebanken Øst og har som hovedformål å overta prosjekter og drive industri- og handelsvirksomhet til sikring og realisering av utsatte engasjementer i morbanken. Selskapet har ingen ansatte. Resultat etter skatt viser et overskudd på 0,6 mill. kroner i 2019 mot et underskudd på 0,8 mill. kroner i 2018. Selskapet har ingen større pågående prosjekter.

Øst Inkasso AS er et heleid datterselskap av Sparebanken Øst. Selskapets formål er å drive inkassovirksomhet samt det som står i naturlig forbindelse med det, herunder blant annet purretjenester og langtidsovervåkning av inkassoporteføljer. Selskapets driftsinntekter ble 8,5 mill. kroner og ligger på samme nivå som i 2018. Resultat etter skatt viser et underskudd på 0,2 mill. kroner i 2019 mot et overskudd på 0,2 mill. kroner i 2018. Selskapet har 5 ansatte tilsvarende 5 årsverk. Selskapet har i tillegg leid inn daglig leder fra Sparebanken Øst samt en medarbeider fra AS Financiering.

FRENDE FORSIKRING

Frende Holding AS er eierselskapet for Frende Skade AS og Frende Liv AS (Frende Forsikring). Banken har en eierandel i holdingselskapet på 13,19 prosent. Frende er eid av 15 sparebanker der Sparebanken Vest er største aksjonær og Sparebanken Øst er tredje største aksjonær. Selskapet tilbyr skade- og livprodukter til bedrifter og privatpersoner og har over 250.000 kunder. Frende Forsikring har hovedkontor i Bergen. Frende Holding AS har et resultat etter skatt for 2019 på 324,2 mill. kroner mot 24,9 mill. kroner i 2018.

Frende Skade har et overskudd etter skatt på 217,2 mill. kroner i 2019 mot et overskudd på 1,0 mill. kroner i 2018. Selskapet har totalt 2.111 mill. kroner i bestandspremie, en økning fra 1.994 mill. kroner i 2018. Bestandspremien er fordelt på 164.000 kunder og selskapets markedsandel var 3,5 prosent ved utgangen av 3. kvartal 2019. Skadeprosenten for 2019 er 77,4 prosent mot 81,5 prosent i 2018 og selskapets combined ratio er 96,0 prosent mot 100,5 prosent i 2018. Også 2019 er preget av mange store erstatningssaker, men med god utvikling i skadefrekvens. Finansavkastningen i 2019 utgjør 188,1 mill. kroner før skatt mot 18,1 mill. kroner i 2018.

Frende Liv har et overskudd etter skatt på 122,5 mill. kroner i 2019 mot et overskudd på 28,0 mill. kroner i 2018. Selskapet har 975 mill. kroner i bestandspremie inklusiv sparepremie, en økning fra 895 mill. kroner ved samme tidspunkt i fjor. Finansavkastningen i 2019 utgjør 76,5 mill. kroner før skatt mot 7,5 mill. kroner i 2018.

MILJØMESSIGE, SOSIALE OG FORRETNINGSETISKE FORHOLD

Bærekraftig vekst
Som en regional sparebank har vi et ansvar, gjennom våre handlinger og produkter, for å være en positiv drivkraft i samfunnet og støtte bærekraftig utvikling. I vårt arbeid med å integrere bærekraft som en del av vår strategi og rapportering, har vi et klart fokus på at dette skal skje på en effektiv måte.

Som et første steg har vi gjennomgått verdikjeden vår for å identifisere hvor vi som en regional sparebank, har den største påvirkningen. Videre har vi sett på trender, fokusområder og risikoer som har blitt identifisert av både interne og eksterne interessenter. Dette arbeidet har resultert i en prioriteringsmatrise der vesentlige temaer har blitt kartlagt. Årets vesentlighetsanalyse vil bli gjennomgått og oppdatert i 2020 som del av vårt arbeid med å følge Global Reporting Initiativ (GRI) standardene i vår rapportering.

I tråd med Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse (NUES), viser dette avsnittet vårt pågående arbeid med å kartlegge vesentlige ikke-finansielle temaer og påvirkningen dette har for Sparebanken Øst sine aktiviteter.

Vesentlighetsanalyse

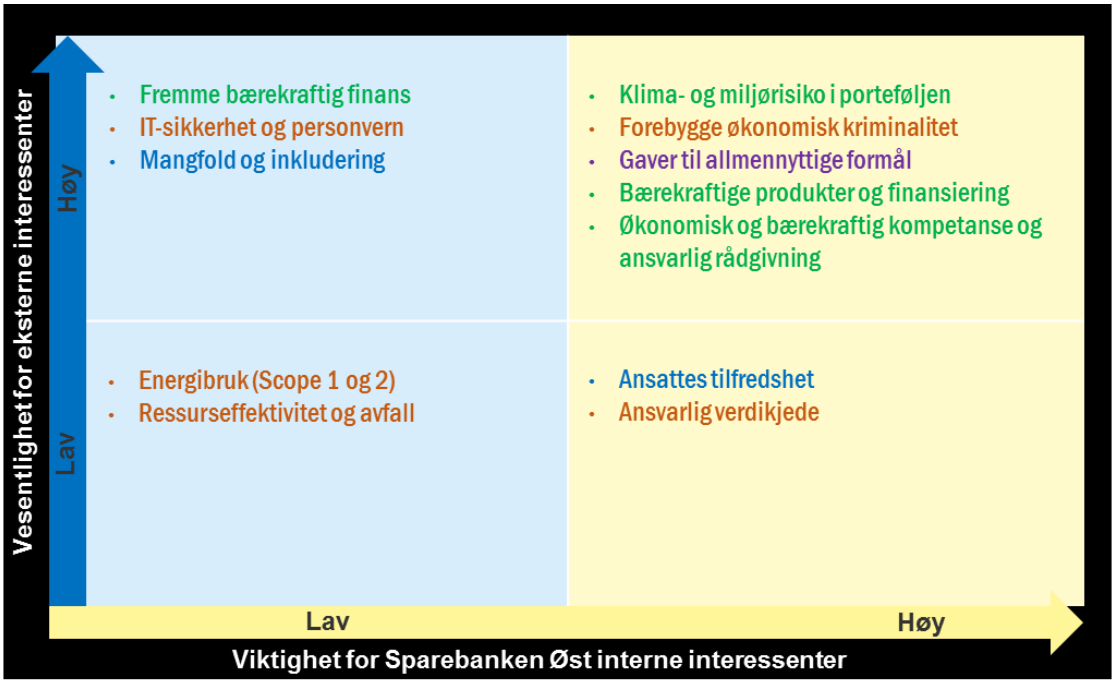

De vesentlige fokusområdene er videre gruppert i fire tema. Temaene er redegjort for nedenfor.

Bærekraftige produkter og vårt bidrag til lokal vekst	Våre medarbeidere	Ansvarlig virksomhetsstyring	Skape verdier i samfunnet som sparebank

Bærekraftige produkter og vårt bidrag til lokal vekst

Bærekraftige produkter og finansiering

Som en respons til det økte fokuset og bevisstheten knyttet til klimarisiko og rollen finansielle institusjoner kan spille for å allokere ressurser i riktig retning, har vi utviklet våre første grønne kundeproduker. Vi tilbyr grønne boliglån og billån til konkurransedyktige priser.

Sparebanken Øst ønsker å bygge videre på disse produktene og vil fremover arbeide målrettet med å implementere prinsipper for grønne produkter og grønn finansiering. Dette skal være et rammeverk for grønn produktutvikling og klassifisering av kunder basert på bærekraftkriterier. Prinsippene skal også danne grunnlaget for utstedelse av grønne obligasjoner og hvordan andre deler av virksomheten kan omstilles i mer bærekraftig retning.

Vi skal utvikle vårt rammeverk i tråd med ledende standarder, med veiledning fra bransje-organisasjoner og nasjonale- og internasjonale organisasjoner. Vi skal evaluere våre kunders behov for grønne produkter og utvikle passende produkter der vi ser det er behov og etterspørsel etter dette. I tillegg skal vi vurdere muligheten for å utstede bærekrafts- eller grønne obligasjoner, og vil utvikle passende produkter tilpasset disse.

Integrere klimarisiko og øke kompetanse innen bærekraft
Ettersom bevisstheten knyttet til hvordan klimarisiko kan føre til økt finansiell risiko, har finansielle institusjoner hatt fokus på å utvikle kompetanse innen bærekraft og klima. Det vil bli startet et arbeid med å inkorporere klimarisiko og bærekraftskriterier i investeringsanalyser og beslutningsprosesser.

Som et første steg er Sparebanken Øst i en prosess med å utvikle en bærekraftsvurdering av kunder som skal benyttes i låneprosessen innen bedriftsmarkedet. Basert på kundens svar i denne vurderingen, vil de få en score på en rekke miljø- og bærekraftskriterier. Banken vil vekte kriteriene slik at totalscoren til en kunde vil gi oss en god indikasjon på hvor moden kunden er med tanke på å møte de bærekrafts- og miljøutfordringene vi står overfor. Scoren vil være et viktig element i bankens videre dialog med kunden, med tanke på blant annet å påvirke kunden til å ta mer bærekraftige valg.

Som del av arbeidet med bærekraftsvurdering av kunder, og som del av vårt pågående arbeid med rammeverk for grønne produkter, vil vi utvikle en rekke ekskluderingskriterier. Ekskluderings-kriteriene vil være basert på både etiske vurderinger og risikovurderinger. I tillegg til å oppfylle våre ekskluderingskriterier, skal det også gjøres en vurdering på hvilke av våre utlån som er i tråd med vårt rammeverk for grønne produkter. På denne måten vil vi til enhver tid ha oversikt over hvor stor andel av vår utlånsportefølje som kan kategoriseres som grønne.

Sparebanken Øst har fra 2017 et lån på 300 mill. kroner fra Nordic Investment Bank (NIB). Dette innlånet finansierer grønne aktiviteter i tråd med NIBs mandat og bærekraftskriterier.

Vi vil gjennomgå vår utlånsportefølje etter at vårt grønne rammeverk er ferdigstilt, for å se hvor stor andel som kan betraktes som grønne sammenliknet med våre kriterier.

Vi vil kartlegge relevante opplæringstiltak, materiell og sertifiseringer for å øke vår interne kompetanse innen bærekraft. Dersom vi ser at det er behov for mer kompetanse innenfor et område vi enda ikke har utviklet intern kompetanse på, vil vi søke hjelp fra en tredjepart.

Aktivt fremme bærekraftig finans med tredjeparts tilbydere av produkter
Som en regional sparebank, søker vi å tilby våre kunder et bredt spekter av finansielle produkter for å møte alle behov. For produkter som forsikring, investeringer i fond og pensjon, innebærer dette at vi samarbeider med andre organisasjoner, eller gjør produkter fra andre finansielle institusjoner tilgjengelige for våre kunder.

Da dette er et område hvor vi i liten grad har direkte kontroll, vi vil fra 2020 aktivt spørre og diskutere tilbudet av bærekraftige produkter med våre tredjeparts tilbydere. Dersom vi anser tilbudet av grønne produkter som ikke tilstrekkelig, vil vi inngå i dialog med tilbyderne for å være med å utvikle grønne alternativer.

Våre medarbeidere

For å kunne betjene våre kunder på en best mulig måte, både i dag og i tiden som kommer, er vi opptatt av å sikre at våre medarbeidere til enhver tid har kunnskap og ferdigheter som dagens drift og fremtidig drift krever.

Sparebanken Øst ønsker å være en attraktiv arbeidsplass som gir våre medarbeidere interessante utfordringer i et inkluderende og støttende arbeidsmiljø.

Mangfold og inkludering
Det er av stor verdi for banken at arbeidsmiljøet preges av at ulikheter respekteres og at de ansattes forventninger er avstemt med bankens behov og forventninger.

Vi følger relevante norske reguleringer som blant annet forbyr diskriminering på bakgrunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, etnisitet, religion og tro eller nedsatt funksjonsevne.

Like muligheter er i tillegg beskyttet av sentrale og lokale avtaler med arbeidstakerorganisasjonene.

I tillegg inneholder bankens overordnede strategi utviklingsmål knyttet til inkludering både for ansatte og organisasjonen som helhet. Banken har over lang tid hatt meget godt samarbeid med de ansattes representanter i mange ulike utvalg og prosjekter.

Vi vil fortsette å identifisere lønnsforskjeller mellom kjønnene som del av vårt arbeid med å utvikle vår bærekraftsrapportering. Vår ambisjon er å styrke vårt arbeid for likelønn, forankret i prinsippet om at det skal være lik lønn for likt arbeid og ytelse.

Arbeidsmiljø

Banken har i mange år målt medarbeidernes tilfredshet. I 2019 ble det gjennomført en større undersøkelse blant alle ansatte i banken, med over 90 prosent deltagelse. Hensikten med undersøkelsen er å måle de ansattes tilfredshet og engasjement. Tilbakemeldingene gir oss god innsikt i store og små forbedringsområder samt områder vi er gode på. Resultatet fra siste undersøkelse viser i stor grad at bankens medarbeidere er tilfredse, dog finner vi også viktige forbedringsområder spesielt i deler av virksomheten. I en tid med store endringstiltak, både i bransjen og i bedriften, er det naturlig med økt usikkerhet for de ansatte. Sparebanken Øst har over tid arbeidet med ulike forbedringstiltak, og vil i 2020 iverksette tiltak på utvalgte områder innenfor ulike deler av virksomheten samt enkelte overordnede tiltak. Det vil bli lagt til rette for mer kompetanseutvikling, herunder overføring av arbeidserfaring mellom medarbeidere. Videre vil vi arbeide med å forsterke bankens utviklingsprosesser samt arbeide med å skape godt arbeidsmiljø og intern stolthet.

Kompetanseutvikling av ansatte

Banken har i 2019 gjennomført tiltak for å styrke de ansattes kompetanse i lys av endret kundeadferd og teknologisk utvikling i finansnæringen. Banken tilfører også kompetanse gjennom ansettelser av nye medarbeidere. Banken er tilsluttet autorisasjonsordningene i FinAut. Ved årsskiftet var 35 prosent av bankens ansatte autoriserte innen sparing og plassering, 40 prosent av bankens ansatte var autoriserte innen kreditt og 28 prosent var autoriserte innen skadeforsikring. Ca. 25 prosent av bankens ansatte skal gjennomføre autorisasjonen innen personforsikring i løpet av 2020.

Banken vil arbeide med å øke kompetansen internt knyttet til bærekraft generelt. Samtidig vil vi jobbe målrettet med kompetanseutvikling for å kunne inkludere klimarisiko i vurdering av bankens kunder.

Arbeidstakerrettigheter og sosiale forhold

Arbeidstakerrettigheter og sosiale forhold for bankens ansatte er sikret gjennom sentrale og lokale avtaler med ansattes organisasjoner, som er gjenstand for årlige forhandlinger, og gjennom lover og regelverk for øvrig.

Helse, miljø og sikkerhet

Banken ivaretar myndighetenes pålagte helse-, miljø- og sikkerhetskrav på en systematisk måte gjennom blant annet fastsatte instrukser og nært samarbeid med bedriftshelsetjenesten.

Ettervern i forbindelse med ran inngår som en del av bankens totale HMS-arbeid og ivaretas av en særskilt ettervernsgruppe.

Ansvarlig virksomhetsstyring

Etisk tilnærming til virksomheten

Det skal stilles høye etiske krav, ikke bare til bankens ansatte, men også i forhold til kunder, leverandører og andre interessenter. Banken har fastsatt etiske regler for ansatte og tillitsvalgte i konsernet. Disse reglene gir anvisning for opptreden i forhold til kunder, myndigheter, leverandører, konkurrenter og kolleger. Regelverket ligger lett tilgjengelig på bankens intranettsider og er gjenstand for årlig gjennomgang med de ansatte. Det er etablert et etikkutvalg bestående av hovedtillitsvalgt, advokat, personalsjef, viseadm. direktør og adm. direktør. Utvalget kan utvides med hovedverneombud. Utvalget har ansvar for å oppdatere og ajourholde det etiske regelverket, samt behandle varsler om kritikkverdige forhold, jf. arbeidsmiljøloven kap. 2A. Utvalget skal bidra til en ensartet behandling av varsler etter arbeidsmiljøloven og legge til rette for at både varsler og den som blir varslet om blir behandlet på en forsvarlig måte. Utvalget skal løpende vurdere og komme med innspill knyttet til etiske retningslinjer i Sparebanken Øst.

Forhindre økonomisk kriminalitet og korrupsjon

Finansielle institusjoner spiller en avgjørende rolle i arbeidet med å forhindre hvitvasking, korrupsjon, terrorfinansiering og annen finansiell kriminalitet. Våre kunder, og samfunnet som helhet, har tillit og forventninger til at vi driver våre forretninger på en ansvarlig, etisk og lovlig måte. Sparebanken Øst er i en posisjon der vi kan forhindre slike mistenkelige transaksjoner. Dette er et ansvar vi tar på største alvor, og har utviklet og implementert rutiner for å forhindre hvitvasking og terrorfinansiering.

Kravene til tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering er fastsatt i lov om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering. Loven har som formål å forebygge og avdekke hvitvasking og terrorfinansiering. Banken har en plikt til å foreta undersøkelser dersom det avdekkes forhold som kan indikere at midler har tilknytning til hvitvasking eller terrorfinansiering. Loven stiller som et viktig prinsipp at bankene skal kjenne sine kunder og deres virksomhet.

Sparebanken Øst har etablert rutiner og kontroller for å sikre at kravene i loven blir etterlevd. Dette omfatter kundetiltak både på nye og eksisterende kunder. Nye kunder må gjennom en egen verifiseringsprosess før et kundeforhold opprettes. Det gjennomføres undersøkelser av mistenkelige transaksjoner som også inkluderer transaksjoner relatert til korrupsjon. Mistenkelige transaksjoner blir rapportert til Økokrim. Det ble i 2019 rapportert inn 35 saker fra Sparebanken Øst.

Banken gjennomfører jevnlig opplæring av alle ansatte i kundeposisjon innenfor regelverket. I tillegg gjennomføres obligatorisk e-læring for alle ansatte om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering.

IT-sikkerhet og personvern

Sparebanken Øst ivaretar IT-sikkerhet og personvern på en systematisk måte gjennom eget styringssystem for informasjonssikkerhet med tilhørende strategiske sikkerhetsmålsettinger, risikovurderinger, instrukser, rutiner og retningslinjer. Banken har etablert et IT-sikkerhets kulturprogram for å øve, dokumentere og sette samtlige av bankens medarbeidere i stand til bedre forstå egen rolle i det daglige IT-sikkerhetsarbeidet. Bankens kunderettede digitale tjenester, slik som nett- og mobilbank, leveres av TietoEVRY via en multibank plattform som benyttes av en vesentlig andel av sammenlignbare norske sparebanker. TietoEVRY har lang og bred erfaring fra å levere virksomhetskritiske digitale tjenester til norske sparebanker, herunder nødvendige IT-sikkerhetstjenester og løsninger for å sikre konfidensialitet, integritet og tilgjengelighet rundt bankens teknologiske plattform.

Ansvar for informasjonssikkerhet er forankret i bankens ledergruppe. Videre har banken oppnevnt et personvernombud. Det er etablert rutiner og instruks for hvordan kunder kan klage, rapportere om

en hendelse, be om innsyn i registrerte personopplysninger og be om å få overført registrerte personopplysninger til en annen behandlingsansvarlig. Disse rettighetene er beskrevet på bankens hjemmesider (https://www.oest.no/personvern/). Banken skal registrere og vurdere alle vesentlige avvik relatert til behandling av personopplysninger og baserer sin rapportering til Datatilsynet på dette. Det ble ikke registrert vesentlige avvik i 2019.

Ansvarlig verdikjede
Valg av leverandører og kjøp av varer og tjenester må være i tråd med våre verdier, samt å tilfredsstille vårt mål om bærekraft gjennom hele vår verdikjede. Som et første steg har vi innført et krav om at leverandører i utsatte sektorer må fylle ut et egenerklæringsskjema, der de forsikrer at de ikke bidrar til brudd på menneske- og arbeidsrettigheter, ikke bidrar til negativ miljøpåvirkning og at de ikke bidrar til korrupsjon. Oppfølgingstiltak inkluderer kontroll av lønns- og arbeidsvilkår hos aktuelle eksterne leverandører.

Vi søker å ta en mer aktiv rolle i vår verdikjede og diskutere bærekraft og klimapåvirkning med våre leverandører. Vi har også til hensikt å utvikle en etisk standard for leverandører som adresserer de leddene i verdikjeden vi har mest utgifter og påvirkning.

Ressurseffektivitet
Sparebanken Øst erkjenner at ressurser er begrenset. Vi ser det som etisk og forretningsmessig riktig å utnytte tilgjengelige ressurser på en mest mulig effektiv måte, noe som også vil være i tråd med våre strategiske målsetninger. Sparebanken Øst benytter derfor fjernvarme der dette er tilgjengelig og elektrisk oppvarming der fjernvarme ikke er tilgjengelig.

Dette er et arbeid vi skal fortsette å jobbe med i 2020 ved å starte rapportering av Scope 1- og Scope 2 utslipp, i tillegg til en av kategoriene innen Scope 3, jf. GRI-standardene. I tillegg søker vi kontinuerlig etter nye løsninger for å utnytte de tilgjengelige ressursene på en mer effektiv måte.

Pensjon
I Sparebanken Øst ser vi det som viktig å lede an som et godt eksempel som er grunnen til at vi tilbyr pensjon til våre ansatte gjennom Storebrand. Storebrand kan vise til solid historikk når det gjelder å inkorporere bærekraftshensyn i sine beslutnings- og styringsprosesser av sine investeringer og har et bredt utvalg av grønne investeringsmuligheter.

Vi vil jobbe aktivt med Storebrand for å forsikre oss om at grønne investeringsmuligheter blir gjort tilgjengelige for våre ansattes pensjonsplaner. Vi vil gjøre våre ansatte oppmerksomme på at grønne investeringsmuligheter er tilgjengelige og samarbeide med Storebrand for å videreformidle relevant informasjon til våre ansatte.

Skape verdier i samfunnet som sparebank

I tråd med vår sparebankidentitet, har Sparebanken Øst et samfunnsansvar utover det å skape økonomiske resultater.

Sparebanken Øst skal være samfunnsorientert og ha høyere etiske krav. Vi skal bidra til verdiskapning og bærekraftig utvikling både gjennom konsernets ordinære drift og gjennom gaver til allmennyttige formål fra samfunnskapitalen, spesielt i kommunene Øvre Eiker og Drammen.

Allmennyttig virksomhet
Sparebanken Øst ble etablert av og for lokalsamfunnet. Helt siden 1843 har banken vært med på å bygge lokalsamfunnet stein på stein. Hvert år gir Sparebanken Øst millioner av kroner tilbake til lokalsamfunnet. Vi støtter små og store prosjekter med midler fra allmennyttige gaver. Pengene går blant annet til barn og unge som er med i idrettslag, korps, teater og annet foreningsliv. Vi støtter

også unge mennesker som ønsker å satse på idrett eller kultur, og vi gir penger til en rekke andre allmennyttige formål. I 2019 besluttet forstanderskapet å avsette 23,8 mill. kroner til allmennyttige gaver. Midlene ble fordelt med 14,3 mill. kroner til lag, foreninger, stiftelser og frivillig arbeid og 9,5 mill. kroner til samfunnskapitalavsetning.

RISIKOSTYRING OG INTERNKONTROLL

I henhold til finansforetaksloven § 13-5 (1), skal banken organiseres og drives på en forsvarlig måte. Dette innebærer blant annet klar organisasjonsstruktur, klar ansvarsdeling, klare og hensiktsmessige styrings- og kontrollordninger, hensiktsmessige retningslinjer og rutiner for å identifisere, styre, overvåke og rapportere risikoer banken er eller kan bli eksponert for.

Det endelige ansvaret for risikostyring og internkontroll tilligger bankens styre og ledelse. Styret vedtar den overordnede risikostrategien og godkjenner prinsipper for oppfølging, kontroll og risikorammer. Administrasjonen rapporterer regelmessig til styret alle vesentlige risikoer, herunder faktisk risikonivå mot fastsatte rammer. Videre avgis årlig en rapport på internkontrollen inkludert bekreftelse på gjennomført internkontroll og en samlet årlig risikovurdering.

Risikostyringen skal støtte opp under bankens utvikling og måloppnåelse og skal sikre finansiell stabilitet og forsvarlig forretningsdrift. Prosessen for risikostyring og internkontroll i banken er nærmere beskrevet i avsnittet «Risikostyring og kontroll» i dokumentet «Eierstyring og selskapsledelse» i denne årsrapport.

RISIKO- OG KAPITALFORHOLD

Kredittrisiko
Sparebanken Øst har en kredittstrategi som omhandler ulike typer kredittrisiko knyttet til utlån, kreditter og garantier ytet til kunder innenfor person- og næringsmarkedet, samt motpartsrisiko for verdipapirer.

Kredittstrategien bidrar til å sikre at bankens aktiviteter innenfor kredittområdet er i tråd med de rammebetingelser og retningslinjer som følger av bankens overordnede forretningsidé og strategiske planer, herunder at aktivitetene er forsvarlige i forhold til bankens evne og vilje til å bære risiko.

Banken har en etablert kredittportefølje med en kvalitet og sammensetning som sikrer bankens lønnsomhet på kort og lang sikt og sikrer at bankens håndtering av kredittrisiko skjer i samsvar med de krav som følger av lover, forskrifter, rundskriv fra myndighetene og andre regulatoriske forhold.

Kredittstrategien er operasjonalisert i bankens kreditthåndbøker samt i øvrig instruksverk.

Innenfor person- og næringsmarkedet står betjeningsevne og betjeningsvilje sentralt i kredittvurderingene. Boliglånsforskriften legger vesentlige føringer for bankens utlåns-virksomhet til privatpersoner. Måling av risiko ved utlån til kunder skjer gjennom risiko-klassifisering av kunder. Risikoklassifiseringen er etablert som en integrert del av kreditt-prosessen og kravet til årlig reklassifisering av låneengasjement er ivaretatt. Utviklingen i kredittrisiko følges løpende opp med rapporter til bankens ledelse og kvartalsvise rapporter til bankens styre.

Bankens geografiske nedslagsfelt gir tilgang til et stort markedsområde med fleksibilitet med hensyn til kunder og segmenter. Bankens utlånsportefølje fordeler seg geografisk i hovedsak til det sentrale østlandsområdet.

Lav andel utlån innenfor næringsmarkedet bidrar til generell lav konsentrasjonsrisiko for banken. Eksponering mot næringseiendom utgjør en relativt stor andel av næringsporteføljen, men en begrenset andel av bankens totale utlånsportefølje.

Lån og kreditter til personmarkedet gis som hovedregel mot pant i bolig. Banken har en lav eksponering knyttet til utlån og kreditter uten tilhørende sikkerhet.

Banken tar også kredittrisiko gjennom forvaltning av likviditetsreserver og overskuddslikviditet. Banken har til hensikt å holde rentebærende papirer med lav kredittrisiko for likviditetsformål (reserve for avhendelse ved behov) som grunnlag for deponering for låneadgang i sentralbanken eller begge deler.

Bankens kredittrisiko overvåkes kontinuerlig og det foreligger oppdaterte oversikter over bankens totale motpartsrisiko.

Markedsrisiko
Sparebanken Øst har en finansstrategi som skal bidra til å sikre at bankens aktiviteter innenfor finansområdet er i tråd med de rammebetingelser og retningslinjer som følger av bankens overordnede forretningsidé, strategiske planer og budsjetter, samt at aktivitetene er forsvarlige i forhold til bankens evne og vilje til å bære risiko.

Videre skal finansstrategien bidra til å sikre at bankens håndtering av finansiell risiko skjer i samsvar med de krav som følger av lover, forskrifter, rundskriv fra myndighetene og andre regulatoriske forhold. Sparebanken Øst har en likviditetsportefølje bestående av rentebærende verdipapirer i hovedsak utstedt av nordiske kredittforetak, norske banker, kommuner, stat og statsgaranterte foretak. Gjennom dette tar banken kredittspreadrisiko.

Renterisiko holdes innenfor fastsatte rammer og begrenses ved at eiendeler og gjeld i all hovedsak har flytende rente eller er swappet til flytende rente. Valutarisiko reduseres ved inngåelse av terminforretninger eller basisswapper. Banken har svært liten rente- og valutarisiko. Eksponering mot egenkapitalinstrumenter utover bankens datterselskaper og strategiske investeringer er begrenset.

Likviditetsrisiko
Sparebanken Øst har en konservativ holdning til likviditetsrisiko og skal sørge for forsvarlig likviditetsstyring slik at konsernet til en hver tid har tilstrekkelige likvider til å dekke sine forpliktelser ved forfall. Konsernet skal kunne drive normal virksomhet for en periode på minst 12 måneder uten tilgang til ekstern finansiering. Konsernets likviditet styres etter fastsatte rammer for blant annet LCR, NSFR og stresstester.

Sparebanken Øst utsteder obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) gjennom bankens heleide kredittforetak. I utgangspunktet utstedes OMF med lang løpetid, mens senior obligasjonslån utstedes med løpetider som til en hver tid passer inn i eksisterende forfallsprofil.

Det norske obligasjonsmarkedet er den viktigste kilden til funding for konsernet og markedet for OMF er en sentral del av det norske verdipapirmarkedet. Obligasjoner med fortrinnsrett gir investorene sikkerhet i form av fortrinnsrett til boliglån med lav risiko. Markedet er attraktivt for

norske institusjonelle investorer tatt i betraktning at utbudet av norsk statsgjeld er lavt, men også utenlandske aktører investerer i slike obligasjoner. Gjennom utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett sikres konsernet tilgang på fremmedkapital, gjerne med noe lengre løpetid enn senior usikrede obligasjonslån. Det vektlegges derfor å legge til rette for utstedelser av obligasjoner med fortrinnsrett innenfor de rammene som er fastsatt i konsernet.

Operasjonell risiko
Operasjonell risiko er risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser.

Styring og kontroll med operasjonell risiko ivaretas gjennom strategi for helhetlig risikostyring. Strategien vedtas av styret og evalueres minst en gang årlig. Strategien definerer klart hvem som har ansvar for etablering og gjennomføringen av internkontrollen. Den operasjonelle risikoen søkes holdt på et lavt nivå. Risikotoleransen for operasjonell risiko er tilordnet Finanstilsynets hendelses-kategorier, gradert i nulltoleranse, lav og moderat risiko. Etiske retningslinjer er vedtatt og skal i henhold til instruks gjennomgås med alle ansatte minst en gang årlig. Slik gjennomgang skal bekreftes av lederne i forbindelse med årlig bekreftelse av gjennomført internkontroll. Det er etablert en klar organisasjonsstruktur med klare ansvarslinjer. Nødvendig arbeidsdeling er innført som en del av internkontrollen. Det er etablert uavhengige kontrollfunksjoner med ansvar for internrevisjon, risikostyring og etterlevelse.

Det gjennomføres årlig en gjennomgang av alle arbeidsprosesser i virksomheten hvor tilhørende potensielle risikoer identifiseres og nødvendige tiltak for å eliminere/redusere åpne risikoer blir definert. Dette blir registrert i et felles risikoregister inndelt etter kategorier. Risikonivå blir vurdert etter fastsatt skala. Gjennomgangen starter på avdelingsnivå og evalueres på ledernivå. Dette kalles i Sparebanken Øst for nøkkelprosessgjennomgang. Tiltak kan være arbeidsdeling, etablering av rutiner og linjekontroller mv. Lederne må en gang årlig bekrefte at de har gjennomført internkontrollen, blant annet gjennomført tiltak som definert i «nøkkelprosessgjennomgangen».

Det er fastsatt interne retningslinjer for utkontraktering. Det er utarbeidet skriftlige avtaler som sikrer innsyn, kontroll og revisjon.

Det er etablert en hendelsesdatabase som viser hendelser med eventuelle tap fordelt på kategorier. Hendelser med oppfølgingstiltak rapporteres til styret kvartalsvis. På IKT-området er det etablert egne risikovurderinger og ROS-analyser i henhold til IKT-forskriften blant annet basert på Cobit- og ITIL-rammeverket. Det er på området utarbeidet kontinuitets- og beredskapsplaner, rutiner for drift, utvikling, anskaffelse, avviks- og endringshåndtering samt retningslinjer for informasjonssikkerhet og utkontraktering. Det er utarbeidet beredskapsplaner som dekker hele bankens virksomhet. Beredskapsplanene testes regelmessig. Tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering er omtalt i eget avsnitt i styrets beretning.

Konsernet har ikke registrert vesentlige tap som følge av svikt i interne prosesser, systemer, menneskelig svikt eller uforutsette hendelser i 2019.

Vurdering av samlet risiko og kapitalbehov
Kapitaldekningen målt ved ren kjernekapital utgjør 17,69 prosent ved utgangen av 2019 mot 16,39 prosent ved utgangen av 2018. Økningen forklares med god inntjening, redusert utlånsvolum samt innføring av SMB-rabatt per 31.12.19. Effekten av SMB-rabatten utgjorde 0,34 prosentpoeng.

Konsernet er i pågående SREP-prosess med Finanstilsynet og forventer SREP-vedtak og nytt pilar 2-krav innen 30.06.2020. Inntil nytt krav foreligger er pilar 2-kravet, som ble vedtatt i april 2017, på 2,3 prosent gjeldende. Motsyklisk buffer økte per 31.12.2019 med 0,5 prosentpoeng til 2,5 prosent, og

det samlede kapitalkrav som gjelder for Sparebanken Øst per 31.12.2019 er 14,8 prosent. Sparebanken Øst vil, når nytt pilar 2-krav foreligger, ta stilling til ny målsetning om minimumsnivå for ren kjernekapitaldekning. Gjeldende målsetning er minimum 14,75 prosent ren kjernekapitaldekning. Styret i Sparebanken Øst legger imidlertid til grunn at samlede krav og føringer skal tilfredsstilles løpende.

Netto ansvarlig kapital utgjorde 4.132,9 mill. kroner ved utgangen 2019, hvorav konsernets kjernekapital utgjorde 3.790,3 mill. kroner. Med et beregningsgrunnlag på 19.450,5 mill. kroner tilsvarer dette en kapitaldekning på 21,25 prosent hvorav kjernekapitaldekningen utgjør 19,49 prosent. Banken benytter standardmetoden ved beregning av minimumskrav til ansvarlig kapital for kredittrisiko.

Banken er meget solid med en uvektet kjernekapitalandel som utgjør 8,81 prosent ved utgangen av 2019 mot 8,48 prosent ved utgangen av 2018. Kravet til uvektet kjernekapital er 5,00 prosent.

RATING

Sparebanken Øst har fra oktober 2017 «long-term deposit» og «issuer» rating på A2 fra Moody's Investors Service. Bankens «counterparty Risk Assessment» (CRA) og «Long-term Counterparty Risk Rating» (CRR) er på A1. Det er stabile utsikter på bankens ratinger og disse ble senest i oktober 2019 bekreftet av Moody's Investors Service. Obligasjoner med fortrinnsrett utstedt av Sparebanken Øst Boligkreditt AS har rating på AAA fra Moody´s.

MEDARBEIDERE, LEDERE OG STYRET

Ved utgangen av 2019 hadde konsernet 197 ansatte tilsvarende 192 årsverk mot 203 ansatte og 199 årsverk ved utgangen av 2018. Gjennomsnittsalderen i morbank er 48 år. Andelen kvinnelige ansatte var 64 prosent. Kvinneandelen i lederstillinger utgjør 46,5 prosent ved årsskiftet. Gjennomsnitts-alderen i lederstillinger er 48 år. Samlet sykefravær i 2019 utgjorde 5,3 prosent av total arbeidstid mot 3,6 prosent i 2018. Sykefraværet i 2019 fordeler seg med 1,3 prosent for menn og 7,8 prosent for kvinner. Det er ikke registrert personskader i 2019.

Banken ser det som positivt at lederstillinger kan rekrutteres internt. Alle ansatte i banken gis de samme muligheter når det gjelder avansement, personlig og faglig utvikling. Bankens overordnede strategi innehar mål for organisasjons- og medarbeiderutvikling og stadfester at det skal arbeides for likestilling på alle områder i banken. Det er oppnevnt egen funksjon som likestillingskontakt i banken i regi av ansattes organisasjon. Pål Strand er selskapets administrerende direktør. Han har lang erfaring fra ulike fag- og lederroller i banken og har sittet i bankens toppledergruppe siden 2003. Toppledergruppen består av følgende 7 personer ved utgangen av 2019:

Pål Strand, f. 1965
adm. direktør
Ansatt i banken siden 1984

Kjell Engen, f. 1969
viseadm. direktør
Ansatt i banken siden 2003

Lars-Runar Groven, f. 1966
direktør bedriftsmarked
Ansatt i banken siden 1992

Jan-Roger Vrabel, f. 1971
direktør personmarked
Ansatt i banken siden 2011

Thor-Henning Bråthen, f. 1981
økonomidirektør
Ansatt i banken siden 2017

Anne Siri Rhoden Jensen, f. 1961
direktør kreditt PM
Ansatt i banken siden 1985

Arnljot Lien, f. 1965
direktør digitalisering og teknologi
Ansatt i banken siden 2001

Av bankens 8 valgte styremedlemmer er 4 kvinner. Styret består av: Øivind Andersson (leder), Morten A. Yttreeide (nestleder), Elly Therese Thoresen, Cecilie Hagby, Jorund Rønning Indrelid (fra og med 29.03.19), Arne K. Stokke (fra og med 29.03.19), Sissel Album Fjeld (fra og med 29.03.19, ansatt) og Ole-Martin Solberg (ansatt).

Øivind Andersson, f. 1956
statsautorisert revisor
Styremedlem siden 2015, leder fra 2017
Tidligere varamedlem i forstanderskapet og leder av bankens kontrollkomite

Morten Andre Yttreeide, f. 1967
daglig leder
Styremedlem siden 2012
Nestleder til styret siden 2019
Tidligere varamedlem til styret

Elly Therese Thoresen, f. 1957
kommunestyrerepresentant
Styremedlem siden 2012
Tidligere forstanderskapsmedlem

Cecilie Hagby, f. 1966
daglig leder
Styremedlem siden 2018
Tidligere varamedlem til styret

Jorund Rønning Indrelid, f. 1959
daglig leder
Styremedlem siden 2019
Tidligere styremedlem 2001-2017

Arne K. Stokke, f. 1946
advokat
Styremedlem siden 2019
Tidligere styremedlem 1991-1997

Ole-Martin Solberg, f. 1978
ansatt
Styremedlem siden 2016
Tidligere forstanderskapsmedlem og varamedlem til styret

Sissel Album Fjeld, f. 1959
ansatt
Styremedlem siden 2019
Tidligere forstanderskapsmedlem og møtende varamedlem til styret

Styremedlemmenes deltakelse på styremøter i 2019:

Øivind Andersson	18 av 18 møter
Morten André Yttreeide	18 av 18 møter
Elly Therese Thoresen	15 av 18 møter
Cecilie Hagby	17 av 18 møter
Jorund Rønning Indrelid	14 av 14 møter (fra og med 29.03.19)
Arne K. Stokke	14 av 14 møter (fra og med 29.03.19)
Knut Smedsrud	4 av 4 møter (til og med 28.03.19)
Kari Solberg Økland	4 av 4 møter (til og med 28.03.19)

Ansattes representanter

Ole-Martin Solberg	18 av 18 møter
Sissel Album Fjeld	13 av 14 møter (fra og med 29.03.19)
Inger Helen Pettersen	1 av 4 møter (til og med 28.03.19)

UTBYTTEPOLITIKK

Sparebanken Øst endret i juni 2019 utbyttepolitikken for utdeling av utbytte på samfunnskapitalen i form av gaver til allmennyttige formål. Handlingsrommet for gaver til allmennyttige formål som Sparebanken Øst tar sikte på å utdele som utbytte er endret fra «50 til 75 prosent» til «50 til 100 prosent» målt i prosent av utbyttet som utdeles til egenkapitalbeviseierne.

Sparebanken Øst har som økonomisk mål for sin virksomhet å oppnå resultater som gir en god og stabil avkastning på bankens egenkapital og skape verdier for egenkapitalbeviseierne ved konkurransedyktig avkastning i form av utbytte og verdistigning på egenkapitalbevisene. Årsoverskuddet vil bli fordelt mellom egenkapitalbeviseierne og samfunnskapitalen i samsvar med deres andel av bankens egenkapital.

Sparebanken Øst vil sikte mot at 50 til 75 prosent av overskuddet tilordnet egenkapitalbeviseierne utbetales som utbytte. Sparebanken Øst tar videre sikte på å utdele utbytte på samfunnskapitalen i form av gaver til allmennyttige formål med 50 til 100 prosent av utbyttet som utdeles til egenkapitalbeviseierne. Ved fastsettelsen av utbytte og gaver vil det bli tatt hensyn til bankens resultatutvikling, markedssituasjon, stabilitet i utbytte samt behov for kjernekapital.

MAKROØKONOMISK UTVIKLING

2019 har vært et år preget av politisk og økonomisk volatilitet, med moderat global økonomisk vekst. Den turbulente handelskrigen mellom USA og Kina og trusler om økte tollsatser også på europeiske varer har gitt negative impulser til global handel. Eurosonens sentralbank ECB har gjeninnført støtte-tiltak, og rentene er fortsatt lave i EU, Storbritannia og Sverige.

Den rekordlange oppturen i amerikansk økonomi har fortsatt i 2019. Selv med historisk lav arbeidsledighet og god vekst i konsumet har veksten i USA likevel avtatt noe mot slutten av året, spesielt i industrisektoren. Sammen med lav inflasjon har dette ført til at FED brått snudde fra renteheving til tre rentekutt i 2019. Det ble mot slutten av året enighet om å inngå en avtale med Kina som skal stoppe eskaleringen i handelskrigen, denne ble vedtatt i januar 2020. Det er betydelig usikkerhet om dette vil bidra til å stoppe den negative utviklingen i konflikten. Veksttakten i kinesisk økonomi ligger godt under nivåene fra tidligere år.

I Eurosonen har igjen sentralbanken sett seg nødt til å gjeninnføre tiltak for å holde de lange rentene lave. Inflasjonen er fortsatt lav. Nedgang i handelen har gitt lavere industriproduksjon, som spesielt har truffet tysk bilindustri, som sliter med å omstille seg til lavere klimautslipp. Selv med noe lavere arbeidsledighet er veksten lav. Etter brakvalg for Boris Johnson endte den turbulente Brexit-prosessen med at Storbritannia formelt forlot EU 31. januar 2020. Storbritannia vil fortsatt være med i tollunionen og det indre marked i 2020, og mye gjenstår for at alle nødvendige avtaler er på plass. Britisk økonomi har derfor vært preget av usikkerhet og har svekket seg betydelig. Svensk økonomi har også vært preget av lave investeringer og konsumvekst, og arbeidsledigheten har økt noe. Styringsrenten ble satt opp til null i desember.

Etter produksjonskutt i Opec steg oljeprisen til 75 USD/fat i april, før den falt til 56 i august. I september førte droneangrep mot Saudi-arabiske oljeinstallasjoner til et kortvarig prishopp, og prisen holdt seg etter dette over 60 USD/fat resten av året. Som ventet har økte oljeinvesteringer fortsatt å gi vekstimpulser til norsk økonomi.

Veksten i norsk fastlandsøkonomi i 2019 anslås til å ende på rundt 2,3 prosent, lavere enn i 2018 og fallende mot slutten av året. Forbruksveksten har avtatt til svake 1,6 prosent og detaljhandelen viser en fallende trend. Deler av handelsnæringen sliter betydelig. Eksporten har holdt seg oppe, delvis grunnet svekket kronekurs. Sysselsettingen har økt med 0,4 prosent, mens arbeidsledigheten har steget noe fra bunnen på 3,5 prosent i andre kvartal til 3,8 prosent i desember. Boligprisene har økt med 2,5 prosent i løpet av året, boliglånsforskriften, renteheving og innføring av gjeldsregister har trolig bidratt til å dempe veksten. Det har vært høy aktivitet i markedet, som virker å være mer stabilt og balansert enn tidligere år.

UTSIKTER FREMOVER

Sparebanken Øst har sin hovedvirksomhet i østlandsregionen. Det forventes fortsatt vekst i norsk økonomi, men at veksten vil avta fremover. Den økonomiske situasjonen er fortsatt god og det forventes fortsatt lav arbeidsledighet og stabile boligpriser med moderat vekst fremover. Spredningen av koronaviruset på nyåret i 2020 skaper stor global usikkerhet. Dette har blant annet ført til fallende renter, så også i Norge. Sannsynligheten for et rentekutt fra Norges Bank har steget betydelig og i starten av mars er det forventninger om at Norges Bank gjennomfører minst ett rentekutt i løpet av første halvår 2020. En vesentlig del av bankens innlånskostnader følger utviklingen i pengemarkedsrentene. Med utsikter til lavere pengemarkedsrenter fremover forventes det avtagende innlånskostnader i 2020. Det forventes fortsatt sterk konkurranse og fortsatt press på bankens rentenetto kan ikke utelukkes. Sammen med regulatorisk usikkerhet knyttet til fremtidige kapitalkrav, vil konkurransesituasjonen kunne påvirke vekstestimatene fremover.

Sparebanken Øst vil fremover arbeide målrettet med å implementere prinsipper for grønne produkter og grønn funding. Dette skal være et rammeverk for grønn produktutvikling og klassifisering av kunder basert på bærekraftkriterier. Prinsippene skal også danne grunnlaget for utstedelse av grønne obligasjoner og hvordan andre deler av virksomheten kan omstilles i mer bærekraftig retning. Videre vil banken implementere rapportering av ikke-finansiell informasjon knyttet til ESG i tråd med anerkjente standarder. Banken vil fremover allokere ressurser til utvikling av bankens strategi slik at Sparebanken Øst blir en reell bidragsyter til bærekraftig utvikling fremover.

Sparebanken Øst er en kostnadseffektiv bank og har et sterkt fokus og tro på at et lavt kostnadsnivå utgjør et konkurransefortrinn. Kostnadsnivået forventes å være stabilt fremover.

Bankvirksomhet innebærer risiko for tap og mislighold, og tap på utlån og garantier til kunder kan derfor ikke utelukkes. Det forventes fortsatt lavt nivå på misligholdte engasjementer og lave tap på utlån.

Markedsverdiene på verdipapirer i form av obligasjoner og aksjer vil svinge over tid og tap på aksjer vil kunne inntreffe. Konsernets beholdning av obligasjoner holdes for likviditetsmessige formål og har lav risiko for tap.

Konsernet er meget solid, noe som gir handlingsrom, vekstmuligheter og høy utbytteevne. Konsernet har videre en solid likviditetsbuffer som gir trygghet dersom tilgangen til finansiering for bankene fremover skulle bli utfordrende. Konsernet forventer å kunne hente inn ny finansiering med marginer på nivå med de store regionbankene. Sparebanken Øst opplever å ha en god posisjon i markedet for egenkapitalbevis med et mål om en enkel og åpen kommunikasjon med investorene. Målet for avkastning på egenkapitalen er satt til 10 prosent over tid.

Veksten i utlån til og innskudd fra kunder vil avhenge av den generelle konkurransen i bankmarkedet og tilgangen på langsiktig finansiering. Det forventes vekst i utlån til både person- og bedriftskunder, og over tid forventes utlånsveksten på nivå med den generelle kredittveksten. Veksten forventes å fordele seg relativt likt mellom de ulike distribusjonskanalene. Vekst i utlån til personer vil i hovedsak komme fra utlån med pant i bolig og til salgspantfinansiering av bruktbil. Vekst i utlån til bedrifter vil skje i konsernets definerte markedsområder der hovedproduktet er nedbetalingslån med pant i fast eiendom.

Sparebanken Øst forventer å motta krav til ansvarlig kapital og kvalifiserende gjeld som kan nedskrives eller konverteres til egenkapital (MREL) i løpet av 2. halvår 2020. Det forventes at kravet medfører behov for å utstede senior etterstilt gjeld (Tier 3). Antatt behov for utstedelse av etterstilt gjeld vil kunne erstatte deler av eksisterende senior usikrede obligasjonslån når disse forfaller og innen tidspunkt for når kravet forventes å gjelde.

Kapitaldekningsdirektivet CRR/CRD IV er innført i Norge fra og med 31. desember 2019, hvor Basel I-gulvet for IRB-banker ble opphevet og det ble innført «SMB-rabatt» for utlån til små og mellomstore bedrifter. Finansdepartementet opplyste i en pressemelding 11. desember 2019 at de vil fastsette endringer i bankenes kapitalkrav med virkning fra utgangen av 2020. Nye krav skal gjelde for standardbanker først fra utgangen av 2022. Endringene innebærer at systemrisikobufferkravet økes fra 3 til 4,5 prosent, og at det innføres gulv for risikovekting av eiendomslån. Finansdepartementet sendte 11. desember 2019 brev til Finanstilsynet om forholdet mellom generelle bufferkrav og pilar 2-prosessen. Finansdepartementet skriver at før omleggingen av systemrisikobufferkravet trer i kraft bør det foretas en gjennomgang av arbeidsdelingen mellom de ulike kravene i pilar 1 og pilar 2 inkludert kapitalkravsmarginen, EBAs retningslinjer og de forholdene som er vektlagt ved fastsettelsen av systemrisikobufferkravet. Finansdepartementet sier at gjennomgangen også bør omfatte en vurdering av systemet for å fastsette pilar 2-krav, og hvordan omleggingen av systemrisikobufferkravet påvirker vurderingene av hvilke risikoer som helt eller delvis er dekket i pilar 1. Departementet ber om Finanstilsynets vurdering av disse forholdene innen 2. mars 2020. Det foreligger etter bankens oppfatning fortsatt ikke ubetydelig usikkerhet knyttet til rammebetingelser og fremtidige kapitalkrav for banker som beregner kapitaldekning etter standardmetoden. Finansdepartementet opplyser at hensikten med foreslått økning av systemrisikobufferen er å opprettholde norske finansforetaks samlede, reelle kapitalkrav på et nivå som er tilpasset risikoen i norsk økonomi, og samtidig legge til rette for likere kapitalkrav for norske og utenlandske finansforetak med virksomhet i Norge. Banken er av den oppfatning at selv om hensikten med reglene er å opprettholde det samlede reelle kapitalkravet på et nivå som er tilpasset risikoen i norsk økonomi, er det stor usikkerhet rundt hvordan de foreslåtte reglene og ikke minst tilsynsmessig praksis vil påvirke kapitalkravene til enkeltbanker og grupper av banker, herunder særlig banker som benytter standardmetoden.

PSD2 direktivet ble gjeldende i Norge fra 14. september 2019. Sparebanken Øst implementerte i 4. kvartal 2019 nye løsninger som gir bankens kunder kontoinformasjon(AISP) og muligheten til å betale direkte fra egne konti i andre banker(PISP) gjennom bankens nett- og mobilbanker. Så langt registrerer banken lav aktivitet fra nye tredjeparter og andre banker, men forventer en gradvis økt aktivitet fremover. Tjenestene som PSD2 åpner for, vil kunne påvirke konkurransesituasjonen blant aktørene i finansmarkedet.

Hokksund, 31. desember 2019
Drammen, 5. mars 2020

Øivind Andersson leder	Morten André Yttreeide nestleder	Elly Therese Thoresen medlem
Cecilie Hagby medlem	Jorund Rønning Indrelid medlem	Arne K. Stokke medlem
Ole-Martin Solberg ansattes repr.	Sissel Album Fjeld ansattes repr.	Pål Strand adm. direktør

EIERSTYRING OG SELSKAPSLEDELSE

Sparebanker er selveiende stiftelser. Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse, utarbeidet av Norsk utvalg for eierstyring og selskapsledelse (NUES), er utarbeidet for aksjeselskaper eid av aksjonærer med aksjer notert på regulert marked i Norge. For sparebanker gjelder standarden så langt den passer. Forstanderskapet er det øverste styringsorganet i Sparebanken Øst. Forstanderskapet tilsvarer generalforsamlingen i aksjeselskaper. Forstanderskapet er valgt blant egenkapitalbeviseiere, ansatte, innskytere og kommuneoppnevnte i Drammen, Nedre Eiker og Øvre Eiker. Hvert medlem av forstanderskapet har en stemme. Formålet med NUES-anbefalingen er at selskaper som er notert på regulerte markeder i Norge skal ha eierstyring og selskapsledelse som klargjør rolledeling mellom aksjeeiere, styret og daglig ledelse utover det som følger av lovgivningen. I en sparebank er det videre behov for å klargjøre rollene også i forhold til ansatte, kunder og kommuneoppnevnte forstandere. Dette ivaretas gjennom Sparebanken Østs vedtekter.

Ledelsen og styret i Sparebanken Øst vurderer årlig prinsippene for eierstyring og selskapsledelse og hvordan de praktiseres og etterleves i organisasjonen. Sparebanken Øst avgir innledningsvis en redegjørelse for prinsipper og praksis for eierstyring og selskapsledelse i samsvar med regnskapslovens paragraf 3-3b. Deretter følger en redegjørelse som kommenterer hvert enkelt punkt i den norske anbefalingen. Gjennomgangen tar utgangspunkt i sist reviderte versjon av anbefalingen av 17. oktober 2018.

REDEGJØRELSE OM FORETAKSSTYRING

Beskrivelsen nedenfor redegjør for hvordan regnskapslovens paragraf 3-3b, 2. ledd er dekket i Sparebanken Øst. Inndelingen refererer til nummerering i paragrafen.

1-3. Angivelse av anbefalinger og regelverk om foretaksstyring som Sparebanken Øst er omfattet av eller følger
Sparebankvirksomhet er konsesjonspliktig og underlagt et omfattende regelverk som regulerer sparebankens virksomhet. Finanstilsynsloven og finansforetaksloven med tilhørende forskrifter står helt sentralt i denne sammenhengen. Dette regelverket definerer i meget stor grad hva som anses som god eierstyring og selskapsledelse i finansforetak. Sparebanker er underlagt tilsyn av Finanstilsynet. Sparebanken Øst følger videre den norske anbefalingen for eierstyring og selskaps-ledelse utgitt av Norsk utvalg for eierstyring og selskapsledelse så langt den passer. Avvik kan være nødvendig for å ivareta alle interessegruppene i sparebanken. Anbefalingen er tilgjengelig på nues.no. Eventuelle avvik fra anbefalingen blir kommentert.

4. Beskrivelse av hovedelementene i sparebankens systemer for internkontroll og risikostyring knyttet til regnskapsrapporteringsprosessen
Se avsnittet «Risikostyring og internkontroll» nedenfor.

5. Vedtektsbestemmelse som helt eller delvis utvider eller fraviker bestemmelser i allmennaksjelovens kapittel 5
Sparebanken Øst er regulert av finansforetaksloven og har vedtekter i samsvar med denne.

6. Sammensetningen til ledende organer samt en beskrivelse av hovedelementene i gjeldende instrukser og retningslinjer for organenes og eventuelle utvalgs arbeid
Se avsnittene «Forstanderskapet», «Valgkomiteer», «styret, sammensetning og uavhengighet» og «Styrets arbeid» nedenfor.

7. Vedtektsbestemmelser som regulerer oppnevning og utskiftning av styremedlemmer
Se avsnittet «Styret, sammensetning og uavhengighet» nedenfor.

8. Vedtektsbestemmelser og fullmakter som gir styret adgang til å beslutte og kjøpe tilbake eller utstede egne aksjer eller egenkapitalbevis
Se avsnittet «Selskapskapital og utbytte» nedenfor.

EIERSTYRING OG SELSKAPSLEDELSE

Redegjørelse for eierstyring og selskapsledelse
Eierstyring og selskapsledelse i Sparebanken Øst bidrar til å sikre ansattes, innskyternes, egenkapitalbeviseiernes og andre eksterne parters interesser i Sparebanken Øst. Eierstyring og selskapsledelse er styrets overordnede ansvar og skal sikre at organer og funksjoner fungerer i henhold til regelverket og at virksomheten styres på en effektiv og målrettet måte over tid.

Styringen av Sparebanken Øst er fundamentert på vedtatt visjon, idegrunnlag, mål, strategier og kjerneverdier, se avsnitt «Strategi, mål og risikoprofil» i årsberetning for 2019, herunder sparebankens etiske regelverk som er vedtatt av styret. Reglene innledes med følgende:

«Sparebanken Øst og sparebankene for øvrig spiller en sentral rolle i det moderne samfunn. Vi er mer enn andre virksomheter avhengige av tillit fra alle grupper. Tillit har selvfølgelig ikke bare med soliditet og lønnsomhet å gjøre, men også holdninger og den atferd vi som bank viser. Vi kan ikke fungere uavhengig av våre omgivelser. Vi må ha aksept i markedet. For å oppnå dette må ikke vårt etiske nivå kunne trekkes i tvil.

Det etiske nivået i Sparebanken Øst er ditt ansvar. Det er selvfølgelig også ledelsens og tillitsvalgtes ansvar. Ledere bestemmer gjennom sin atferd hvor høyt listen skal legges, men ledere alene kan ikke sørge for høy etisk standard. Alle er med på å påvirke det etiske nivået i banken. Det er vår felles utfordring.

Vi i Sparebanken Øst stiller krav om lojalitet, redelighet og åpenhet hos ledere og medarbeidere. Det er rom for uenighet i interne diskusjoner og forberedelser, men etter at vedtak er fattet, forventes det at samtlige ansatte holder seg lojalt til dette».

Styringen ivaretas av sparebankens valgte organer og funksjoner tillagt styringsansvar. Grunnlaget for effektiv og målrettet drift av Sparebanken Øst er solid kompetanse innen sparebankens kjernevirksomhet med en hensiktsmessig organisering basert på henholdsvis person- og bedriftsmarkedsaktiviteter, finans, IT og innfordring. Sparebanken har videre juridisk kompetanse internt. Rammeverket for styring av sparebanker er lagt i et omfattende lov- og forskriftsverk. Regelverket består av spesialregler for finansforetak som på en rekke områder er vesentlig mer omfattende enn generelle selskapsrettslige regler og anbefalinger rettet mot aksjeselskaper generelt. Spesialreglene omfatter blant annet krav til tilsyn, konsesjon, virksomhetens art, egenkapital og utbytte, styrende organers sammensetning og ansvar, risikostyring og kontroll og forhold knyttet til oppkjøp, sammenslåinger med videre.

Sparebanken Øst praktiserer et «følg eller forklar» prinsipp i forhold til anbefalingen (NUES), så der det foreligger avvik fra NUES vil dette bli kommentert. Vi tar i denne sammenheng hensyn til at sparebanker er selveiende stiftelser og at styringsstrukturen og sammensetningen av styrings-organene i vesentlig grad skiller seg fra aksjeselskaper. Presentasjoner, kvartalsrapporter, vedtekter med mer er å finne på www.oest.no, under «om Sparebanken Øst».

VIRKSOMHETEN

Sparebanken Østs overordnede virksomhet fremkommer i vedtektene. Sparebanken Øst har til formål å utføre forretninger og tjenester som det er vanlig og naturlig at sparebanker kan utføre i henhold til den til enhver tid gjeldende lovgivning og de til enhver tid gitte konsesjoner.

Sparebanken kan i samsvar med de til enhver tid gjeldende bestemmelser i finansforetaksloven og andre lover inneha eiendeler i andre finansinstitusjoner, samt i selskaper som driver virksomhet med naturlig tilknytning til bank- og finansieringsvirksomhet. Sparebanken kan også eie aksjer i andre selskap, men ikke drive eller delta som ansvarlig deltaker i selskaper som driver annen virksomhet enn nevnt i dette avsnittet med mindre dette skjer midlertidig og er nødvendig for sikring av sparebankens krav. Sparebankens virksomhet skjer for øvrig innenfor de rammer som følger av konsesjonen til å drive sparebank og de regler som følger av finansforetaksloven og andre lover og forskrifter gjeldende for sparebanker.

Sparebanken Øst skal være utviklingsorientert med lokal forankring, solid, langsiktig og troverdig. Sparebanken Østs samfunnsansvar er forankret i vedtekter og retningslinjer. I sparebankens overordnede strategi er det presisert at Sparebanken Øst skal være samfunnsorientert og ha høye etiske krav. Sparebanken skal være en bidragsyter til verdiskapning og bærekraftig utvikling både gjennom konsernets ordinære drift og gjennom bankens samfunnskapitalutbytte – spesielt i kommunene Øvre Eiker, Nedre Eiker og Drammen. Forstanderskapet er sparebankens øverste organ. Forstanderskapets sammensetning fremkommer av vedtektene og viser klart det lokale samfunnsansvaret gjennom sammensetningen som gir representasjon for innskytervalgte, lokalsamfunnet (kommunevalgte) og de ansatte i tillegg til egenkapitalbeviseierne.

For nærmere beskrivelse av virksomheten vises til Styrets årsberetning for 2019.

SELSKAPSKAPITAL OG UTBYTTE

Selskapskapital

Styret foretar løpende en vurdering av kapitalstrukturen i lys av selskapets mål, strategi og ønsket risikoprofil. Minstekravet til egenkapital for sparebanker følger av finansforetakslovens § 14-1. Krav til bevaringsbuffer, systemrisikobuffer og motsyklisk kapitalbuffer er regulert i finansforetaksloven § 14-3. Konsernets mål for ren kjernekapitaldekning er satt til 14,75 prosent. For nærmere beskrivelse av reglene om kapitaldekning, hvilke prinsipper som legges til grunn for å vurdere kapitalbehovet samt nærmere spesifikasjon av elementene i sparebankens kapitaldekning, vises til sparebankens pilar 3-rapportering om risikostyring, risikoeksponering og soliditetsforhold som er publisert på sparebankens nettsider. Finanstilsynet fører tilsyn med at sparebanken drives med betryggende soliditet i forhold til faktisk risikonivå. Utbyttepolitikken er gjengitt i styrets årsberetning. Forstanderskapet har gitt styret fullmakt til å erverve og/eller etablere pant i egne egenkapitalbevis. Fullmakten gjelder i 18 måneder fra 28.03.2019 og er gjenstand for årlig behandling. Finanstilsynet

har godkjent fullmakten. Sparebanken avviker av praktiske årsaker her NUES' anbefaling om at slike fullmakter skal gjelde i ett år.

Kapitalforhøyelse
Forstanderskapet har ikke gitt styret noen generell fullmakt til egen kapitalforhøyelse. Har sparebanken behov for kapitalforhøyelse, vil dette bli behandlet som en egen sak i forstanderskapsmøte. Vedtak om forhøyelse av eierandelskapitalen skal godkjennes av Finanstilsynet, jf. finansforetaksloven § 10-4, (3).

LIKEBEHANDLING OG TRANSAKSJONER MED NÆRSTÅENDE

Likebehandling
Sparebanken Øst har én egenkapitalbevisklasse. Sparebankens egenkapitalbevis er notert på Oslo Børs i tråd med de regler som følger av finanslovgivningen. Alle egenkapitalbeviseiere har samme rettigheter. Det er i 2019 ikke foretatt transaksjoner mellom sparebanken og egenkapitalbeviseierne og deres nærstående utover lån, innskudd og betalingsformidling, samt lønn/honorar til ansatte og tillitsvalgte som er egenkapitalbeviseiere.

Fortrinnsrett
Egenkapitalbeviseieres fortrinnsrett ved kapitalforhøyelser fremkommer i finansforetaksloven § 10-10 (3). Det fremkommer her at ved forhøyelse av eierandelskapitalen, har eierne av egenkapitalbevis fortrinnsrett til å tegne de nye egenkapitalbevisene i samme forhold som de fra før eier egenkapitalbevis utstedt av institusjonen. Allmennaksjeloven § 10-5 vedrørende tilsidesettelse av fortrinnsrett gjelder tilsvarende.

EGENKAPITALBEVIS OG OMSETTELIGHET

Sparebankens egenkapitalbevis omsettes fritt på Oslo Børs. Det er ikke andre eierbegrensninger enn gjeldende regler i finansforetaksloven om eierbegrensning og konsesjonsplikt og vedtektsfestede regler om styregodkjenning av kjøp av egenkapitalbevis som gjelder for egenkapitalbeviseiere i Sparebanken Øst.

FORSTANDERSKAPET

Forstanderskapet skal påse at sparebanken virker etter sitt formål i samsvar med lover, vedtekter og vedtak fattet av forstanderskapet. Forstanderskapet fastsetter regnskapet og vedtar godtgjørelse til sparebankens tillitsvalgte, herunder styret, valgkomite og valgt revisor. Forstanderskapet velger valgkomite blant forstanderskapets medlemmer.
I henhold til vedtekter skal følgende saker behandles av det ordinære forstanderskapet:

- Valg av forstanderskapets leder og nestleder
- Godkjennelse av årsregnskap og årsberetning, herunder disponering av overskudd/utdeling av utbytte
- Andre saker som etter lov eller vedtekter hører under forstanderskapet

Sammensetning
Forstanderskapets sammensetning fremkommer av vedtektene. Vedtektene ble sist endret 29.01.2020. Endringer som følge av nye vedtekter fremkommer i parantes. I nye vedtekter menes kommunene Øvre Eiker, Nedre Eiker og Drammen slik kommunene var geografisk definert pr. 01.01.2019. Det lokale samfunnsansvaret vises gjennom sammensetningen av forstanderskapet, der både innskytervalgte, kommunevalgte (det offentlige), egenkapitalbeviseiere og de ansatte er representert. Forstanderskapet består av totalt 32 medlemmer med 23 (24) varamedlemmer. 8 (9) medlemmer velges av innskytere fordelt med 3 fra Øvre Eiker, 2 fra Nedre Eiker og 3 (4) fra Drammen. 4 medlemmer velges av det offentlige med 1 medlem fra Øvre Eiker, 2 medlemmer fra Nedre Eiker og 1 medlem fra Drammen. 8 medlemmer velges av de ansatte og 12 (11) medlemmer velges av egenkapitalbeviseierne. Medlemmene av forstanderskapet velges for 4 år. Forstanderskapets medlemmer velges i tråd med finansforetaksloven og sparebankens vedtekter. Det fremkommer her at vervet er personlig og det er ikke mulig å møte ved fullmektig. NUES' anbefaling om bruk av fullmakt på generalforsamlingen er av denne grunn ikke aktuelt for egenkapitalbeviseiere i Sparebanken Øst. Forstanderskapets leder i 2019 har vært Frank Borgen (til 28.03.2019), May-Britt Andersen (fra 29.03.2019) og nestleder har vært Lars M. Lunde.

Møter
Forstanderskapet har ett fast møte hvert år. Utover dette innkalles forstanderskapet ved behov av forstanderskapets leder. Forstanderskapet hadde ett møte i 2019. Styret innkaller til forstanderskapets møter med minst 21 dagers varsel, jf. finansforetaksloven § 8-3 (1). Både sparebankens revisor og styret får innkalling til forstanderskapsmøtene. Forstanderskapsmøtene ledes av forstanderskapets leder jf. vedtekter og finansforetaksloven og følger dermed anbefalingen om uavhengig møteledelse. Når det gjelder saksdokumenter, påmeldingsfrist, gjennomføring av valg og publisering av protokoller fra forstanderskapsmøter følger sparebanken NUES på alle punkter.

VALGKOMITEER

Det følger av sparebankens vedtekter at valg av medlemmer til forstanderskap og styre skal skje etter innstilling fra valgkomiteen. Det er 3 valgkomiteer i Sparebanken Øst:

1) Valgkomite for forstanderskapet og styret
2) Valgkomite for innskytere
3) Valgkomite for egenkapitalbeviseiere

Ansattes representanter i styret og forstanderskap velges av og blant de ansatte i tråd med Forskrift nr. 9386 av 23.12.1977. Valgkomiteen for forstanderskapet består av representanter fra alle grupper som er representert i forstanderskapet, herunder også egenkapitalbeviseierne. Det skal sikre at forholdet mellom valgkomiteene og den som velges er hensyntatt uavhengighet og habilitet. Det er også vektlagt at de ulike valgkomiteer opprettholder sin uavhengighet til styret i sparebanken. De ulike valgkomiteer skal også sikre at tilgangen på nødvendig kompetanse er tilstede sett i forhold til de oppgaver valgkomiteen står overfor.

Valgkomite for forstanderskapet og styret velges av og blant forstanderskapets medlemmer. Valgkomiteens sammensetning fremkommer av sparebankens vedtekter. NUES' anbefalinger på dette punkt oppfylles så langt de passer i forhold til vedtektene. Valgkomiteens innstilling overfor forstanderskapet begrunnes i tråd med NUES. Det er utarbeidet egen instruks for valgkomiteene, sist vedtatt av forstanderskapet i møte 30.03.2017. Valgkomite for forstanderskapet og styret har i 2019 bestått av følgende personer:

Tom R. Svendsen, leder
Nina Paulsen Viland
Jon Aas
Bent Inge Bye
Ann Kristin Plomås, ansatt (fra og med 29.03.19)
Anne Siri R. Jensen, ansatt (til og med 28.03.19)

Sparebanken oppfyller kravet om at flertallet i valgkomiteen er uavhengig av styret og øvrige ledende ansatte. Sparebankens vedtekter krever at alle medlemmene i valgkomiteen er medlemmer av forstanderskapet. NUES' anbefaling om at minst ett medlem ikke bør være medlem av representantskap (forstanderskap) eller styret, er derfor ikke relevant.

Valgkomiteen har i 2019 hatt separate møter med både styrets leder og sparebankens administrerende direktør.

STYRE, SAMMENSETNING OG UAVHENGIGHET

Styresammensetning
Styret består av 6 eksterne medlemmer og 2 representanter fra de ansatte. Administrerende direktør og viseadministrerende direktør har møterett, men ikke stemmerett i styret.

Styrets sammensetning, styremedlemmenes bakgrunn og deltakelse på styremøter i 2019 er omtalt i Styrets årsberetning for 2019. Detaljert informasjon om det enkelte styremedlem finnes også på vår hjemmeside www.oest.no/om sparebanken Øst/Styret og ledelse.

Administrerende direktør og viseadministrerende direktør har møtt i 18 av 18 styremøter.

Valg av styre
Valg av styremedlemmer skjer etter forberedelse av valgkomiteen nedsatt av forstanderskapet. Valgkomiteen utarbeider en innstilling til forstanderskapet.

Styremedlemmer velges for 2 år av gangen. Forstanderskapet velger styrets leder og nestleder. Styremedlemmenes kompetanse og yrkeserfaring blir fremlagt i forstanderskapet i forbindelse med valget.

Uavhengighet
Styret skal handle uavhengig og styrets medlemmer, med unntak av ansattes representanter, vurderes som uavhengig av sparebankens vesentlige forretningsforbindelser og sparebankens daglige ledelse. Ingen av sparebankens ledende ansatte er med i styret. Sammensetningen av styret utgjør et mangfold der kompetanse og ferdigheter legger grunnlaget for utføring av det nødvendige styrearbeidet. Det fremkommer i styreinstruksen at styret opptrer som et kollegium. Ansvar for de vedtak og de disposisjoner som styret foretar, tilligger imidlertid det enkelte styremedlem.

Styremedlemmers beholdning av egne egenkapitalbevis
Styremedlemmer som har egenkapitalbevis i Sparebanken Øst per 31.12.2019 fremkommer i note 54.

STYRETS ARBEID

Styrets oppgaver

Styret leder sparebankens virksomhet i samsvar med lov, forskrift, vedtekter og nærmere instrukser gitt av forstanderskapet.

Forvaltningen av sparebanken hører under styret. Styret skal sørge for forsvarlig organisering av virksomheten, herunder påse at kravene til organisering av banken og etablering av forsvarlige styrings- og kontrollsystemer blir etterkommet.

Styret skal fastsette planer og budsjetter for bankens virksomhet. Styret skal også fastsette retningslinjer for virksomheten, herunder regler om taushetsplikt for opplysninger om banken og dens virksomhet.

Styret skal holde seg orientert om bankens økonomiske stilling og plikter å påse at dens virksomhet, regnskap og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll. Styret skal minst én gang årlig og ellers etter behov ha møte med revisor uten at daglig leder eller andre fra den daglige ledelsen er tilstede.

Styret skal føre tilsyn med den daglige ledelse og bankens virksomhet for øvrig. Styret skal fastsette instruks for daglig leder og sørge for at daglig leder regelmessig gir styret underretning om bankens virksomhet, stilling og resultatutvikling.

Styret iverksetter de undersøkelser det finner nødvendig for å kunne utføre sine oppgaver.

Styret har ansvaret for at sparebanken til enhver tid har den egenkapital som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i sparebanken. Styret har delegert deler av forvaltningsansvaret til administrasjonen gjennom ulike delegasjonsvedtak. Vedtakene er gitt med ulik varighet. Styret har videre fastsatt instruks for internrevisor som skal foreta operasjonell revisjon i tråd med gjeldende standarder for slik revisjon. Sparebanken Østs internrevisor er KPMG.

Taushetsplikt

Alle tillitsvalgte i Sparebanken Øst er underlagt de samme regler om taushet, etikk og habilitet som gjelder for sparebankens ansatte generelt. Uavhengighet mellom sparebankens ulike styrende og kontrollerende organer er et sentralt kriterium for forsvarlig styring av virksomheten. Blant de tillitsvalgte i Sparebanken Øst foreligger det etter styrets vurdering ingen nærstående forhold eller personlige relasjoner som kan påvirke den enkelte tillitsvalgtes uavhengighet og dømmekraft.

Interessekonflikter og inhabilitet

Det fremgår av sparebankens etiske regler at det foreligger en varslingsplikt for styremedlemmer og ansatte dersom de direkte eller indirekte har vesentlig interesse av avtaler som inngås av eller i sparebanken (konsernet) eller i saker som styret skal behandle.

Styreinstruks

Styrets ansvar og arbeidsoppgaver er fastsatt i finansforetaksloven og vedtektene. Styret har utarbeidet egen styreinstruks som er gjenstand for jevnlig revidering. Instruksen ble sist revidert 12.02.2020. Instruksen beskriver hvilket ansvar styret har, hvilke saker styret skal behandle og hvilke regler som skal ligge til grunn for saksbehandlingen. Styret har fastsatt instruks for administrerende direktør som forestår den daglige ledelsen av sparebanken. Styreinstruksen og instruks for daglig leder angir ansvars- og oppgavefordelingen mellom styret og daglig leder.

Finansiell rapportering
Styret mottar månedlige rapporter hvor sparebankens økonomiske og finansielle status kommenteres, herunder administrerende direktørs månedlige virksomhetsrapport. Månedsrapportene danner grunnlaget for intern styring og kommunikasjon om status i sparebanken. Styret mottar periodiske rapporter som viser sparebankens etterlevelse av delegerte fullmakter, samt kvartalsvise rapporter som viser utviklingen i sparebankens totale risikobilde.

Årsplan
Styret utarbeider en årsplan for sitt arbeid. Årsplanen inneholder blant annet møteplan for året, oversikt over faste oppgaver på bestemte møter og finansiell kalender. Styret foretar hvert år en egenevaluering. Evalueringen omfatter styremedlemmers kompetanse, styrets sammensetning og måten styret fungerer på både som gruppe og individuelt. Styrets egenevaluering er tilgjengelig for valgkomiteen til forstanderskapet.

Styrekomiteer

Godtgjørelsesutvalg
Det er etter krav i finansforetaksloven § 15-1 flg., og forskrift om finansforetak og finanskonsern § 15-1 flg. etablert et godtgjørelsesutvalg i sparebanken. Godtgjørelsesutvalget har som oppgave å forberede for styret retningslinjer for godtgjørelse til ledende ansatte. De skal videre sørge for at foretaket til enhver tid har og praktiserer retningslinjer og rammer for godtgjørelsesordningen som er i samsvar med forskrift om godtgjørelsesordninger i finansinstitusjoner, verdipapirforetak og forvaltningsselskap for verdipapirfond. Utvalget utfører sine oppgaver i tråd med retningslinjer fastsatt av styret. Utvalget utpeker selv sin leder. Medlemmene er valgt av styret. Godtgjørelsesutvalget har i 2019 bestått av følgende medlemmer:

Øivind Andersson, leder
Cecilie Hagby
Jorund Rønning Indrelid (fra og med 23.04.19)
Kari Solberg Økland (til og med 28.03.19)
Sissel Album Fjeld, ansattes representant (fra og med 23.04.19)
Inger Helen Pettersen, ansattes representant (til og med 28.03.19)

Avdelingssjef personal, Kristin W. Myhre, har vært sekretær for utvalget. Styret har godkjent Retningslinjer for godtgjørelser i Sparebanken Øst.

Revisjons- og risikoutvalg
Sparebanken har etter krav i finansforetaksloven § 8-18 og § 13-6 (4) etablert revisjons- og risikoutvalg etter de retningslinjer som loven beskriver. Medlemmene er valgt av styret og velges for ett år av gangen. Utvalgets leder utpekes av styret. Revisjons- og risikoutvalgets hovedoppgaver er å forberede styrets oppfølging av regnskap og rapportering, overvåke systemer for risikostyring og internkontroll, internrevisjonens arbeid samt vurdere og overvåke revisors uavhengighet. Revisjons- og risikoutvalget skal dessuten forberede for og rådgi styret i forhold til sparebankens eksisterende og fremtidige risikoappetitt og risikostrategi samt oppfølging og implementering av denne strategien. Det tilligger også utvalget å overvåke i hvilken grad sparebankens prising av produkter ut mot kundene fullt ut reflekterer den risiko sparebanken bærer. Utvalget utfører sine oppgaver etter instruks fastsatt av styret. Revisjons- og risikoutvalget har avholdt 8 møter i 2019. Revisjonsutvalget har i 2019 bestått av følgende medlemmer:

Morten A. Yttreeide, leder
Cecilie Hagby
Arne K. Stokke (fra og med 23.04.19)
Kari Solberg Økland (til og med 28.03.19)

RISIKOSTYRING OG INTERNKONTROLL

Risikostyring skal støtte opp under konsernets utvikling og måloppnåelse og skal sikre finansiell stabilitet og forsvarlig forretningsdrift. Dette oppnås gjennom en risikoprofil som kjennetegnes ved en sterk risikokultur og en høy bevissthet om risikostyring.

For å sikre en effektiv og hensiktsmessig prosess for risikostyring og internkontroll, har konsernet lagt til grunn COSO-modellen[1]. Dette er et anerkjent rammeverk for risikostyring og internkontroll. Modellen baseres på at risikostyring og internkontroll gjelder alle deler av virksomheten samtidig som et helhetlig perspektiv legges til grunn. Risikostyring og internkontroll omfatter både strategiske og operative forhold samt at det settes særlig fokus på kvalitet i ekstern rapportering og etterlevelse av lover og regler. Dette benevnes som helhetlig risikostyring. Begrepet helhetlig risikostyring benyttes i Sparebanken Øst med følgende definisjon:

«Helhetlig risikostyring er en prosess, gjennomført av virksomhetens styre, ledelse og ansatte, anvendt i fastsettelsen av strategi og på tvers av virksomheten, utformet for å identifisere potensielle hendelser som kan påvirke virksomheten og for å håndtere risiko slik at den er i samsvar med virksomhetens risikotoleranse, for å gi rimelig grad av sikkerhet for virksomhetens måloppnåelse.»

Modellen bygger på følgende komponenter:

Internt miljø
Det interne miljøet er utgangspunktet for de ansattes holdning til risiko. Det omfatter også filosofi for risikostyring og risikoappetitt, integritet, etiske verdier og miljøet de opererer i.

Etablering av målsettinger
Målsettinger må finnes før ledelsen kan identifisere potensielle hendelser som kan påvirke oppnåelsen av disse. Helhetlig risikostyring sikrer at ledelsen har på plass en prosess for å etablere målsettinger, og at de valgte målsettingene støtter og er i samsvar med virksomhetens formål og avspeiler dens risikoappetitt.

Identifisering av hendelser
Interne og eksterne hendelser som påvirker virksomhetens måloppnåelse må identifiseres, og man skiller mellom risikoer og muligheter. Muligheter kanaliseres tilbake til ledelsens prosesser for fastsettelse av strategier eller målsettinger.

Risikovurdering
Risikoer blir analysert, og sannsynlighet og konsekvens vurderes for å avgjøre hvordan den skal håndteres. Både iboende og gjenværende risiko blir vurdert.

Risikohåndtering
Ledelsen velger former for risikohåndtering – å unngå, akseptere, redusere eller dele risiko – og utvikler en handlingsplan for å bringe samsvar med virksomhetens risikotoleranse.

[1] The Committee of Sponsoring Organisations of the Tradeway Commission (COSO) har gitt innhold til begrepene gjennom et internasjonalt anerkjent rammeverk og benyttet bl.a. i lovgivning innen finansområdet.

Kontrollaktiviteter
Retningslinjer og rutiner blir etablert og implementert for å sikre at risikohåndteringen blir utført på en effektiv måte.

Informasjon og kommunikasjon
Relevant informasjon blir identifisert, behandlet og kommunisert i en form og i et tidsperspektiv som gjør det mulig for de ansatte å ivareta sitt ansvar. Effektiv kommunikasjon skjer også i videre forstand, både vertikalt og horisontalt i virksomheten.

Oppfølging
Den helhetlige risikostyringsprosessen blir fulgt opp og endret etter behov. Oppfølging utføres gjennom løpende ledelsesaktiviteter, uavhengige evalueringer eller begge deler.

Roller og ansvar
Organisering og kontrollfunksjoner er i tråd med gjeldende lovverk. Bestemmelsene om helhetlig risikostyring finner vi i finansforetakslovens § 13-5, Forsvarlig virksomhet, god forretningsskikk. I § 13-5 (1) heter det at et finansforetak skal organiseres og drives på en forsvarlig måte. Foretaket skal ha klar organisasjonsstruktur og ansvarsdeling samt klare og hensiktsmessige styrings- og kontrollordninger. Foretaket skal ha hensiktsmessige retningslinjer og rutiner for å identifisere, styre, overvåke og rapportere risiko foretaket er, eller kan bli, eksponert for. En tydelig organisering med klart definerte ansvarsområder og fullmakter er et sentralt element i god risikostyring og internkontroll.

Forstanderskapet
Forstanderskapet er bankens øverste organ. Forstanderskapet skal påse at sparebanken virker etter sitt formål i samsvar med lover, vedtekter og vedtak fattet av forstanderskapet. I henhold til vedtektene skal følgende saker behandles av det ordinære forstanderskapet:

- Valg av forstanderskapets leder og nestleder.
- Godkjennelse av årsregnskap og årsberetning, herunder disponering av overskudd/utdeling av utbytte.
- Andre saker som etter lov eller vedtekter hører under forstanderskapet, herunder valg av styremedlemmer.

Styret
Styret skal fastsette mål, strategi og risikoprofil for konsernet samt overordnede retningslinjer for virksomheten. Styret skal fastsette prinsipper for helhetlig risikostyring for konsernet som helhet og innenfor hvert enkelt virksomhetsområde. Styret skal videre påse at helhetlig risikostyring blir etablert og gjennomført i samsvar med lover, forskrifter, vedtekter, pålegg fra Finanstilsynet og retningslinjer gitt av styret til administrasjonen.

Styret skal påse at konsernet er hensiktsmessig organisert, herunder at det er klare ansvarsforhold og at det er etablert nødvendig arbeidsdeling. Styret skal årlig evaluere sitt arbeid og sin kompetanse knyttet til bankens helhetlige risikostyring.

Styret må forsikre seg om at retningslinjer for planlegging og styring er kommunisert og implementert i hele konsernet og sikre en ressursforsvarlig oppfølging. Styret har ansvar for at kapitalplanlegging og styring av kapitalbehov er en del av konsernets samlede risikostyring. Styret skal ta stilling til risikotoleransen og konkludere i forhold til nødvendig kapitalbehov, kapitalplan med beredskapsplaner og kapitalmål.

Styrets revisjons- og risikoutvalg
Revisjons- og risikoutvalget er et forberedende og rådgivende utvalg for styret og skal:

- Forberede styrets oppfølging av regnskapsrapporteringsprosessen.
- Overvåke systemene for internkontroll og risikostyring samt foretakets internrevisjon.
- Avgi uttalelse om valg av revisor.
- Ha løpende kontakt med konsernets valgte revisor om revisjon av årsregnskapet.
- Vurdere og overvåke revisors uavhengighet og objektivitet, herunder særlig i hvilken grad andre tjenester enn revisjon som er levert av revisor kan ha betydning for revisors uavhengighet og objektivitet.
- Forberede styrets vurdering av risiko og samlet kapitalbehov.
- Ha jevnlig kontakt med risikokontrollfunksjonen og motta relevant rapportering fra foretakets kontrollfunksjoner.
- Minst årlig gjennomgå foretakets risikostrategier.
- Overvåke at foretakets risikostrategier følges.
- Vurdere om prisingen av foretakets produkter tar hensyn til foretakets forretningsmodell og risikostrategi.

Godtgjørelsesutvalg
Det er etter krav i finansforetaksloven § 15-1 flg., og forskrift om finansforetak og finanskonsern § 15-1 flg. etablert et godtgjørelsesutvalg i sparebanken. Godtgjørelsesutvalget har som oppgave å forberede for styret retningslinjer for godtgjørelse til ledende ansatte. De skal videre sørge for at foretaket til enhver tid har og praktiserer retningslinjer og rammer for godtgjørelsesordningen som er i samsvar med finansforetaksloven §15-1 flg. og forskrift om finansforetak og finanskonsern §15-1 flg. Informasjon om godtgjørelser er gitt i konsernets årsrapport note 29.

Administrerende direktør
Administrerende direktør er ansvarlig for, skal utarbeide og følge opp at:

- Det er etablert en forsvarlig helhetlig risikostyring etter retningslinjer fastsatt av styret.
- Helhetlig risikostyring blir dokumentert, gjennomført og overvåket på forsvarlig måte.
- Rapporteringsplikten til styret er i samsvar med lover, forskrifter, vedtekter og konsernets vedtatte prinsipper om dette.
- Risikostyringssystemene gjennomføres, følges opp og dokumenteres i samsvar med lover, forskrifter, strategi/policy og rutiner.
- Risikostyringsprosessen er hensiktsmessig og effektiv.

Administrerende direktør skal sørge for at konsernet er hensiktsmessig organisert, herunder at det er klare ansvarsforhold og at det er etablert nødvendig arbeidsdeling. Administrerende direktør har ansvar for at prosess vedrørende vurdering av risikoer og samlet kapitalbehov (ICAAP) blir gjennomført.

Ledere av forretningsområder
Ledere av forretningsområdene, herunder direktører og mellomledere, har ansvar for:

- Å etablere og gjennomføre forsvarlig risikostyring innenfor sitt område, herunder vurdere risiko og etablere nødvendige linjekontroller.
- Etterlevelse av gjeldende regelverk.
- Rapportering knyttet til helhetlig risikostyring, herunder rapportering av vesentlige brudd/hendelser.

Ansatte

De ansatte har ansvar for å:

- Besitte tilstrekkelig kompetanse om sitt ansvarsområde og sine arbeidsoppgaver for tilstrekkelig egenkontroll.
- Utføre arbeid innenfor vedtatte instrukser, rammer og fullmakter med riktig kvalitet.
- Rapportere vesentlige brudd/hendelser til leder.

Helhetlig risikostyring skal være en del av den løpende oppfølgingen mellom leder og den ansatte. Den ansattes rolle i dette skal synliggjøres og følges opp.

Risikostyring og compliance

Risikostyring og compliance skal:

- Sitte i «førersetet» når policy og strategier skal utformes på sentrale risikoområder.
- Være involvert i vurderingene av risikoer forbundet med nye og vesentlige endringer i produkter, tjenester og andre aktiviteter, herunder utkontraktering.
- Være involvert i utarbeidelsen av risikotoleranse, risikostrategier og overordnede rammer for risikotakingen.
- Lede arbeidet med ICAAP og gjennomføre stresstester og prognoser på selvstendig basis.
- Være et uavhengig miljø som utfordrer de operative avdelingene i konsernet.
- Bidra til videreutvikling av konsernets rammeverk for helhetlig risikostyring- og internkontroll, herunder risikopolicy/-strategier, metoder, modeller og systemer i henhold til anerkjente prinsipper.
- Påse at risikostyringssystemene implementeres, benyttes, følges opp og dokumenteres i samsvar med lover, forskrifter, strategi/policy og rutiner og at risikostyringsprosessen er hensiktsmessig og effektiv.
- Koordinere den årlige lederbekreftelsen i henhold til Finanstilsynets forskrift om risikostyring og internkontroll.
- Følge opp konsernets risikostatus og utvikling i forhold til vedtatte risikostrategiske måltall og forretningsstrategi.
- Motta eller utarbeide periodisk og tilstrekkelig informasjon for å ivareta og følge opp rapportering til administrerende direktør.
- Sørge for at det opprettes effektive systemer og prosesser for etterlevelse av gjeldende regelverk samt fange opp endringer i lover/forskrifter, bransjestandarder og interne retningslinjer, og påse at disse blir implementert i konsernet.
- Teste, vurdere og gi råd om internkontrollen.
- Delta i møter i styrets revisjons- og risikoutvalg og i intern risikokomite.

Internrevisjon

Internrevisjonen skal:

- Rapportere til styret, ha rett til å møte i styremøtene og avgi rapport om risikostyringen og internkontrollen minimum en gang pr. år.
- Gi objektive råd til styret og ledelsen om konsernets risikostyring, utforming og etterlevelse av kontroller samt etterlevelse av etablerte rutiner, prosedyrer og retningslinjer.
- Ha tilstrekkelig kompetanse og erfaring, metodikk og verktøy for å sikre at alle områder med høy og kritisk risiko dekkes.
- Gjennomføre planlagte internkontroller.

Eksternrevisjon

Ekstern revisor gir ledelsen og styret uavhengige og objektive synspunkter som kan bidra til at banken når sine målsettinger ikke bare for regnskapsrapportering, men også for målsettinger

innenfor andre kategorier. I forbindelse med årsregnskapsrevisjonen fremlegger revisor sitt syn på i hvilken grad regnskapet gir et forsvarlig uttrykk for virksomhetens økonomiske stilling i overens-stemmelse med IFRS, og bidrar således til virksomhetens målsettinger for regnskapsrapportering. Revisor kan videre bidra ved å gi nyttig informasjon til ledelsen i dens gjennomføring av aktiviteter relatert til risikostyring. Slik informasjon omfatter revisjonsfunn, analytisk informasjon og anbefalinger om nødvendige tiltak for å nå etablerte målsettinger, og funn som revisor gjør angående mangler ved risikostyring og kontroll med anbefalinger om forbedringer.

Gransker

I tråd med finansforetaksloven § 11-14 er Ernst & Young AS utnevnt som uavhengig gransker for Sparebanken Øst Boligkreditt AS. Gransker gjennomfører selvstendige kvartalsvise kontroller blant annet av lovbestemt register og beløpsmessig balanse mellom sikkerhetsmasse og utstedte obligasjoner med fortrinnsrett. Gransker rapporterer årlig til Finanstilsynet.

Finanstilsynet

Finanstilsynet er et selvstendig styringsorgan som bygger på lover og vedtak fra Stortinget, Regjeringen og Finansdepartementet og på internasjonale standarder for finansielt tilsyn. Gjennom tilsyn med foretak og markeder skal Finanstilsynet bidra til finansiell stabilitet og ordnede markedsforhold og til at brukerne kan stole på at finansielle avtaler og tjenester blir fulgt opp etter formålet. I tillegg til det forebyggende arbeidet må Finanstilsynet kunne bidra til å løse problemer som kan oppstå. Finanstilsynet legger til grunn at norske virksomheter skal ha konkurransevilkår som samlet sett er på linje med virksomheter i andre EØS-land.

Andre organer og kontrollpunkter

Bankens balansestyringskomite (BSK) har jevnlige møter der status og tiltak med hensyn til likviditetssituasjonen drøftes. I BSK møter administrerende direktør, viseadministrerende direktør, økonomidirektør, controller risiko og finanssjef.

Risikokomiteen har til formål å vurdere risikoeksponering og risikorapportering. Komiteen skal gjøre vurderinger av kapitalbehovet og behandle risikorapporteringen til styret. Komiteens medlemmer er kredittsjef BM, advokat, direktør Kreditt PM, finanssjef, avdelingsleder innfordring, informasjonssikkerhetsansvarlig, leder av Risikostyring & Compliance og øvrige controllere. Komiteens konklusjoner og merknader protokollføres.

Områdeansvarlig Antihvitvask har ansvar for oppfølging av etterlevelsen av regelverket, kontroll av kundeopprettelser og intern opplæring. Bankens viseadministrerende direktør Kjell Engen er **antihvitvaskansvarlig.**

GODTGJØRELSE TIL STYRET OG TILLITSVALGTE

Godtgjørelse til styret, forstanderskapet og valgkomiteen fastsettes av forstanderskapet. Godtgjørelsen er søkt tilpasset den arbeidsmengde og det ansvar som påhviler de tillitsvalgte og er opplyst i notene til årsregnskapet. Honoraret er uavhengig av sparebankens resultater og utgjør et bestemt beløp. Det er ingen resultatbaserte eller variable godtgjørelser til sparebankens tillitsvalgte. Godtgjørelse til styret er opplyst i note 29 til årsregnskapet. Ingen av styrets medlemmer utenom ansattes representanter har i 2019 utført andre oppgaver for sparebanken enn styrevervet.

GODTGJØRELSE TIL LEDENDE ANSATTE

I henhold til gjeldende lovverk, finansforetaksloven § 15-1 til 15-6, fastsetter styret nødvendige retningslinjer for ledende ansattes godtgjørelser. Godtgjørelse til ledende ansatte er opplyst i note 29 til årsregnskapet. Fastlønnen utgjør hovedinntekten til alle ansatte i Sparebanken Øst. Styret fastsetter godtgjørelsen til administrerende direktør. Administrerende direktør fastsetter godtgjørelsen til toppledergruppen. Det er ingen avtale om variabel godtgjørelse eller opsjons- eller bonusavtaler. Toppledelsen tar del i styrevedtatt ordning om overskuddsdeling. Styret kan beslutte å tildele administrerende direktør og viseadministrerende direktør engangstillegg.

INFORMASJON OG KOMMUNIKASJON

Sparebankens målsetting for informasjon og kommunikasjon er basert på åpenhet og tilgjengelighet. For å sikre den nødvendige informasjonsflyt, skal finansiell informasjon offentliggjøres i tråd med fastsatt finansiell kalender på sparebankens internettsider, ved innsendelse av opplysningene til Oslo Børs og ved presentasjoner for investorer og andre interessenter. Sparebanken arrangerer åpne investorpresentasjoner i forbindelse med at års- og kvartalsresultater blir lagt frem. Regelverket for informasjon og kommunikasjon, regler om god børsetikk, i tillegg til et generelt krav om like-behandling setter imidlertid begrensninger for sparebankens mulighet til å utgi informasjon, herunder også for analytikere.

Sparebanken Øst har utarbeidet retningslinjer for investorpleie. Retningslinjene viser til at sparebanken ønsker å ha en utstrakt og effektiv kommunikasjon med de finansielle markedene der åpenhet og troverdighet vektlegges. Sparebanken ønsker et langsiktig og gjensidig fordelaktig forhold med flest mulig meglerforetak. Investeringsbeslutninger skal være tuftet på økonomiske kalkyler fremfor relasjoner. Sparebanken skal være positiv til investeringsbeslutninger som ikke nevneverdig endrer aktuelle lønnsomhetsestimater, og som vil være gunstig for investor. Meglerkontakt skal skje gjennom Finansavdelingen for å sikre at informasjonen som går ut og kommer inn er ensartet.

Informasjon som vurderes som viktig og sensitiv vil først bli meddelt Oslo Børs. Sparebanken vil tilstrebe korrekt og velbalansert informasjon både skriftlig og muntlig, og ingen investorer skal forfordeles. All informasjon som tilbys skal distribueres til alle investorkretser og den skal presenteres på en entydig måte. Sparebanken skal tilstrebe tilgjengelighet for investorer og henvendelser skal besvares innen rimelig tid. Informasjon som anses som sentral for investorer skal distribueres via sparebankens hjemmeside, Oslo Børs og via mail.

OVERTAKELSE

Sparebanker kan ikke overtas av andre foretak eller enkeltpersoner. NUES' anbefaling på dette punkt er av den grunn ikke relevant for sparebanker. Forstanderskapet skal treffe avgjørelse i alle saker som gjelder virksomhetsendringer i sparebanken, oppkjøp av andre selskaper eller andre saker av særlig viktighet for sparebanken. Dette gjelder likevel ikke ved oppkjøp av mindre selskaper innenfor sparebankens nåværende virksomhetsområde, eller dersom saken av andre særlige grunner bør avgjøres av styret og først deretter forelegges forstanderskapet.

REVISOR

Revisjon av Sparebanken Øst foretas etter anerkjente revisjonsprinsipper med hensyn til planlegging, gjennomføring og beretning. Ernst & Young AS er sparebankens eksterne revisor. Eksternrevisor møter minst en gang i året i Revisjons- og risikoutvalget og på styremøte og gjennomgår sine vurderinger av sparebankens risikoer. Ekstern revisor deltar alltid på styremøtet ved fastsettelse av årsregnskapet og på regnskapsmøtet i Revisjons- og risikoutvalget, og går gjennom sin vurdering av vesentlige forhold i sparebanken. For øvrig deltar eksternrevisor i styremøter etter behov. I henhold til finansforetaksloven § 8-6 (3) er det krav om at styret minst én gang per kvartal har møte med revisor uten at daglig ledelse er til stede om ikke annet er fastsatt i instruks for styret. Styret har i sin instruks fastsatt at styret minst en gang årlig og ellers etter behov skal ha møte med revisor uten at daglig ledelse er tilstede. Eksternrevisor blir innkalt til alle forstanderskapsmøter. Det henvises for øvrig til note 32 i årsregnskapet, i forbindelse med godtgjørelse til revisor, herunder fordelingen av godtgjørelsen.

FINANSIELL KALENDER FOR 2020

	Offentliggjøring
• Foreløpig resultat 2019 (4. kvartal 2019)	13. februar 2020
• Årsregnskap 2019	5. mars 2020
• Forstanderskapsmøte	26. mars 2020
• Ex. utbyttedato	27. mars 2020
• Utbetaling utbytte	7. april 2020
• 1. kvartal 2020	13. mai 2020
• 2. kvartal 2020	15. juli 2020
• 3. kvartal 2020	28. oktober 2020

INVESTORKONTAKTER

Adm. dir. Pål Strand
916 24 428
paal.strand@oest.no

Viseadm. dir. Kjell Engen
957 75 003
kjell.engen@oest.no

Sparebanken Øst
Bragernes Torg 2, Drammen
Postboks 67, 3301 Hokksund
post@oest.no
www.oest.no

ERKLÆRING I HENHOLD TIL VERDIPAPIRHANDELLOVEN § 5-5

Vi bekrefter at årsregnskapet for perioden 1. januar til 31. desember 2019, etter vår beste overbevisning, er utarbeidet i samsvar med gjeldende regnskapsstandarder og at opplysningene i regnskapet gir et rettvisende bilde av konsernets og selskapets eiendeler, gjeld, finansielle stilling og resultat som helhet, og at opplysningene i årsberetningen gir en rettvisende oversikt over utviklingen, resultatet og stillingen til konsernet og selskapet, sammen med en beskrivelse av de mest sentrale risiko- og usikkerhetsfaktorer konsernet står overfor.

Hokksund, 31. desember 2019
Drammen, 5. mars 2020

I STYRET FOR SPAREBANKEN ØST

Øivind Andersson leder	Morten André Yttreeide nestleder	Elly Therese Thoresen medlem
Cecilie Hagby medlem	Jorund Rønning Indrelid medlem	Arne K. Stokke medlem
Ole-Martin Solberg ansattes repr.	Sissel Album Fjeld ansattes repr.	Pål Strand adm. direktør

RESULTATREGNSKAP

Konsern 2019	Konsern 2018	Beløp i mill. kroner	Noter	Morbank 2019	Morbank 2018
1.161,4	967,4	Renteinntekter fra eiendeler vurdert til amortisert kost	23,24	569,0	517,0
129,5	81,6	Renteinntekter fra eiendeler vurdert til virkelig verdi	23,24	195,2	118,1
649,1	483,9	Rentekostnader og lignende kostnader	23,24,49	388,1	307,9
641,7	**565,1**	**NETTO RENTE- OG KREDITTPROVISJONSINNTEKTER**		**376,2**	**327,2**
89,9	88,8	Provisjonsinntekter og inntekter fra banktjenester	26	111,3	106,1
44,8	42,9	Provisjonskostnader og kostnader ved banktjenester	26	20,6	17,5
28,9	33,0	Utbytte	25	136,8	152,4
-9,5	86,3	Netto verdiendringer og gevinst/tap på finansielle instrumenter	27	-5,2	91,7
15,3	27,3	Andre driftsinntekter	28	7,7	4,7
162,6	172,0	Lønn mv.	29,46	140,4	148,0
53,6	53,1	Administrasjonskostnader	31	42,8	43,8
25,7	13,7	Avskrivning/nedskrivning/verdiendring ikke-finansielle eiendeler	31,37	25,0	9,5
35,9	50,3	Andre driftskostnader	31,32	28,6	41,1
443,7	**468,5**	**RESULTAT FØR TAP**		**369,2**	**422,2**
18,9	17,6	Tap på utlån, ubenyttede kreditter og garantier	12	4,9	2,9
424,8	**450,9**	**RESULTAT FØR SKATTEKOSTNAD**		**364,4**	**419,3**
95,5	76,7	Skattekostnad	33	56,8	45,4
329,3	**374,2**	**ÅRSRESULTAT**		**307,6**	**373,9**
17,9	11,7	Hybridkapitaleiernes andel av resultatet		17,9	11,7
311,5	362,5	EK-beviseiernes og grunnfondets andel av resultatet		289,7	362,2
329,3	**374,2**	**ÅRSRESULTAT**		**307,6**	**373,9**
4,87	6,01	Resultat pr. egenkapitalbevis	53	4,54	6,01
4,87	6,01	Utvannet resultat pr. egenkapitalbevis	53	4,54	6,01

TOTALRESULTAT

Konsern 2019	Konsern 2018	Beløp i mill. kroner	Noter	Morbank 2019	Morbank 2018
329,3	**374,2**	**ÅRSRESULTAT**		**307,6**	**373,9**
		Poster som ikke vil bli reklassifisert til resultatregnskapet			
4,1	-5,3	Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesplaner	46	3,7	-5,9
-1,0	1,3	Skatt relatert til poster som ikke kan reklassifiseres	33,46	-0,9	1,4
		Poster som senere kan bli reklassifisert til resultatregnskapet			
0,0	0,0	Utlån til virkelig verdi	27	-0,2	-0,9
0,0	0,0	Skatt relatert til poster som kan reklassifiseres	27,33	0,0	0,2
332,4	**370,2**	**TOTALRESULTAT**		**310,3**	**368,7**

BALANSE

Konsern 31.12.19	Konsern 31.12.18	Beløp i mill. kroner	Noter	Morbank 31.12.19	Morbank 31.12.18
		EIENDELER			
302,5	603,1	Kontanter og fordringer på sentralbanker	18	302,5	603,1
15,9	9,5	Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	14,18	2.273,2	2.155,1
34.225,3	35.147,4	Utlån til og fordringer på kunder	9,10,11,12,13,18	16.982,8	19.716,6
6.755,1	5.173,1	Sertifikater og obligasjoner	18,21,22,34	7.197,6	5.012,1
629,6	606,8	Aksjer og andeler	18,21,22,35	629,6	606,8
174,7	222,0	Finansielle derivater	18,19,20,21	57,2	80,1
0,0	0,0	Eierinteresser i konsernselskap	36	1.321,0	1.240,9
0,0	0,0	Utsatt skatt eiendel	33	6,8	7,2
59,0	59,9	Investeringseiendommer	37	0,0	0,0
137,7	134,2	Varige driftsmidler	37	89,6	84,4
49,5	0,0	Leierettigheter	37	84,8	0,0
23,9	19,6	Andre eiendeler		10,2	5,2
12,6	6,9	Forsk.bet. ikke påløpte kostn. og opptj. ikke mottatte inntekter	38	9,1	8,4
42.385,8	**41.982,5**	**SUM EIENDELER**		**28.964,4**	**29.519,9**
		GJELD OG EGENKAPITAL			
300,6	300,4	Gjeld til kredittinstitusjoner	18,40,44	620,2	540,8
14.791,7	14.899,7	Innskudd fra og gjeld til kunder	18,41	14.879,5	14.974,3
35,3	30,7	Finansielle derivater	18,19,20,21	35,3	16,1
22.261,7	21.970,8	Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	18,41,43	8.959,6	9.750,8
99,1	84,1	Betalbar skatt	33	61,1	47,4
199,8	229,3	Andre forpliktelser	44	117,6	142,6
33,6	41,2	Påløpte kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter		25,5	32,6
67,4	78,4	Avsetninger for påløpte kostnader og forpliktelser	45,46	65,5	76,2
5,0	3,7	Utsatt skatt forpliktelse	33	0,0	0,0
49,9	0,0	Forpliktelser knyttet til leieavtaler		85,5	0,0
400,4	400,0	Ansvarlig lånekapital	18,42,43	400,4	400,0
38.244,3	**38.038,3**	**SUM GJELD**		**25.250,2**	**25.980,8**
595,1	595,1	Innskutt egenkapital	53	595,1	595,1
352,4	350,5	Hybridkapital	51	352,4	350,5
3.194,0	2.998,6	Opptjent egenkapital		2.766,8	2.593,5
4.141,5	**3.944,2**	**SUM EGENKAPITAL**	6	**3.714,3**	**3.539,1**
42.385,8	**41.982,5**	**SUM GJELD OG EGENKAPITAL**		**28.964,4**	**29.519,9**

Hokksund, 31. desember 2019
Drammen, 5. mars 2020

Øivind Andersson leder	Morten André Yttreeide nestleder	Elly Therese Thoresen medlem
Cecilie Hagby medlem	Jorund Rønning Indrelid medlem	Arne K. Stokke medlem
Ole-Martin Solberg ansattes repr.	Sissel Album Fjeld ansattes repr.	Pål Strand adm. direktør

ENDRING EGENKAPITAL KONSERN

		Innskutt egenkapital		Hybridkapital	Opptjent egenkapital				
(Beløp i mill.) 2019	Sum egenkapital	Egenkapital-bevis	Over-kurs	Fonds-obligasjon	Utjevn-ingsfond	Grunnfonds-kapital	Gave-fond	Fond for urealiserte gevinster	Annen egenkapital
Egenkapital pr. 31.12.2018	**3.944,2**	**207,3**	**387,8**	**350,5**	**404,1**	**1.867,5**	**38,1**	**283,6**	**405,3**
Ordinært resultat	329,3	0,0	0,0	17,9	96,0	199,9	0,0	-6,2	21,7
Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesplaner	3,0	0,0	0,0	0,0	0,9	1,9	0,0	0,0	0,3
Totalresultat	**332,4**	**0,0**	**0,0**	**17,9**	**96,9**	**201,8**	**0,0**	**-6,2**	**22,0**
Utbytte til EK-beviseiere 2018 vedtatt	-95,4	0,0	0,0	0,0	-95,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Utbytte på samfunnskapitalen 2018 vedtatt	-23,8	0,0	0,0	0,0	0,0	-23,8	0,0	0,0	0,0
Betalte renter på hybridkapital	-15,9	0,0	0,0	-15,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Innfrielse av hybridkapital	-150,0	0,0	0,0	-150,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Utstedelse av hybridkapital	150,0	0,0	0,0	150,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Egenkapital pr. 31.12.2019	**4.141,5**	**207,3**	**387,8**	**352,4**	**405,7**	**2.045,5**	**38,1**	**277,5**	**427,2**

Årets forslag til utbytte til egenkapitalbeviseierne på MNOK 74,6 ligger som en del av utjevningsfondet og årets forslag til allmennyttige gaver på samfunnskapitalen på MNOK 59,7 ligger som en del av grunnfondskapitalen inntil de er endelig vedtatt av forstanderskapet. Det vises for øvrig til note 53 om egenkapitalbevis.

		Innskutt egenkapital		Hybridkapital	Opptjent egenkapital				
2018	Sum egenkapital	Egenkapital-bevis	Over-kurs	Fonds-obligasjon	Utjevn-ingsfond	Grunnfonds-kapital	Gave-fond	Fond for urealiserte gevinster	Annen egenkapital
Egenkapital pr. 31.12.2017	**3.384,3**	**207,3**	**387,8**	**0,0**	**409,3**	**1.731,6**	**38,1**	**197,6**	**412,6**
Implementeringseffekt IFRS 9	6,6	0,0	0,0	0,0	5,1	9,5	0,0	0,0	-8,1
Reklassifisering av fondsobligasjon	351,7	0,0	0,0	351,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Omarbeidet egenkapital pr. 01.01.2018	**3.742,5**	**207,3**	**387,8**	**351,7**	**414,4**	**1.741,1**	**38,1**	**197,6**	**404,5**
Ordinært resultat	374,2	0,0	0,0	11,7	95,0	181,2	0,0	86,0	0,3
Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesplaner	-4,0	0,0	0,0	0,0	-1,6	-2,9	0,0	0,0	0,5
Totalresultat	**370,2**	**0,0**	**0,0**	**11,7**	**93,4**	**178,3**	**0,0**	**86,0**	**0,8**
Utbytte til EK-beviseiere 2017 vedtatt	-103,7	0,0	0,0	0,0	-103,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Utbytte på samfunnskapitalen 2017 vedtatt	-51,9	0,0	0,0	0,0	0,0	-51,9	0,0	0,0	0,0
Betalte renter på hybridkapital	-16,8	0,0	0,0	-16,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Skatteeffekt på hybridkapital ført direkte mot EK	3,9	0,0	0,0	3,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Innfrielse av hybridkapital	-200,0	0,0	0,0	-200,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Utstedelse av hybridkapital	200,0	0,0	0,0	200,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Egenkapital pr. 31.12.2018	**3.944,2**	**207,3**	**387,8**	**350,5**	**404,1**	**1.867,5**	**38,1**	**283,6**	**405,3**

Årets forslag til utbytte til egenkapitalbeviseierne på MNOK 95,4 ligger som en del av utjevningsfondet og årets forslag til allmennyttige gaver på samfunnskapitalen på MNOK 23,8 ligger som en del av grunnfondskapitalen inntil de er endelig vedtatt av forstanderskapet.

ENDRING EGENKAPITAL MORBANK

		Innskutt egenkapital		Hybridkapital	Opptjent egenkapital				
(Beløp i mill.) 2019	Sum egenkapital	Egenkapital-bevis	Over-kurs	Fonds-obligasjon	Utjevn-ingsfond	Grunnfonds-kapital	Gave-fond	Fond for urealiserte gevinster	Verdiendr. over totalres. som reklass.
Egenkapital pr. 31.12.2018	**3.539,1**	**207,3**	**387,8**	**350,5**	**404,1**	**1.867,5**	**38,1**	**283,6**	**0,2**
Ordinært resultat	307,6	0,0	0,0	17,9	96,0	199,9	0,0	-6,2	0,0
Endring i utlån til virkelig verdi over totalres.	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,1
Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesplaner	2,8	0,0	0,0	0,0	0,9	1,9	0,0	0,0	0,0
Totalresultat	**310,3**	**0,0**	**0,0**	**17,9**	**96,9**	**201,8**	**0,0**	**-6,2**	**-0,1**
Utbytte til EK-beviseiere 2018 vedtatt	-95,4	0,0	0,0	0,0	-95,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Utbytte på samfunnskapitalen 2018 vedtatt	-23,8	0,0	0,0	0,0	0,0	-23,8	0,0	0,0	0,0
Betalte renter på hybridkapital	-15,9	0,0	0,0	-15,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Innfrielse av hybridkapital	-150,0	0,0	0,0	-150,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Utstedelse av hybridkapital	150,0	0,0	0,0	150,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Egenkapital pr. 31.12.2019	**3.714,3**	**207,3**	**387,8**	**352,4**	**405,7**	**2.045,5**	**38,1**	**277,5**	**0,0**

Årets forslag til utbytte til egenkapitalbeviseierne på MNOK 74,6 ligger som en del av utjevningsfondet og årets forslag til allmennyttige gaver på samfunnskapitalen på MNOK 59,7 ligger som en del av grunnfondskapitalen inntil de er endelig vedtatt av forstanderskapet. Det vises forøvrig til note 53 om egenkapitalbevis.

		Innskutt egenkapital		Hybridkapital	Opptjent egenkapital				
2018	Sum egenkapital	Egenkapital-bevis	Over-kurs	Fonds-obligasjon	Utjevn-ingsfond	Grunnfonds-kapital	Gave-fond	Fond for urealiserte gevinster	Verdiendr. over totalres. som reklass.
Egenkapital pr. 31.12.2017	**2.971,7**	**207,3**	**387,8**	**0,0**	**409,3**	**1.731,6**	**38,1**	**197,6**	**0,0**
Implementeringseffekt IFRS 9	15,5	0,0	0,0	0,0	5,1	9,5	0,0	0,0	0,9
Reklassifisering av fondsobligasjon	351,7	0,0	0,0	351,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Omarbeidet egenkapital pr. 01.01.2018	**3.338,9**	**207,3**	**387,8**	**351,7**	**414,4**	**1.741,1**	**38,1**	**197,6**	**0,9**
Ordinært resultat	373,9	0,0	0,0	11,7	95,0	181,2	0,0	86,0	0,0
Endring i utlån til virkelig verdi over totalres.	-0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,7
Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesplaner	-4,5	0,0	0,0	0,0	-1,6	-2,9	0,0	0,0	0,0
Totalresultat	**368,7**	**0,0**	**0,0**	**11,7**	**93,4**	**178,3**	**0,0**	**86,0**	**-0,7**
Utbytte til EK-beviseiere 2017 vedtatt	-103,7	0,0	0,0	0,0	-103,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Utbytte på samfunnskapitalen 2017 vedtatt	-51,9	0,0	0,0	0,0	0,0	-51,9	0,0	0,0	0,0
Betalte renter på hybridkapital	-16,8	0,0	0,0	-16,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Skatteeffekt på hybridkapital ført direkte mot EK	3,9	0,0	0,0	3,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Innfrielse av hybridkapital	-200,0	0,0	0,0	-200,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Utstedelse av hybridkapital	200,0	0,0	0,0	200,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Egenkapital pr. 31.12.2018	**3.539,1**	**207,3**	**387,8**	**350,5**	**404,1**	**1.867,5**	**38,1**	**283,6**	**0,2**

Årets forslag til utbytte til egenkapitalbeviseierne på MNOK 95,4 ligger som en del av utjevningsfondet og årets forslag til allmennyttige gaver på samfunnskapitalen på MNOK 23,8 ligger som en del av grunnfondskapitalen inntil de er endelig vedtatt av forstanderskapet.

KONTANTSTRØMOPPSTILLING

Konsern 2019	Konsern 2018	Beløp i mill. kroner	Note	Morbank 2019	Morbank 2018
		Driftsaktiviteter			
424,8	450,9	Resultat før skattekostnad		364,4	419,3
		Justert for:			
-9,2	1,3	Endring i netto opptj. renteinntekter og pål. rentekostnader		-7,5	0,3
0,0	0,0	Netto inn-/utbetaling av lån til kredittinstitusjoner		-111,9	-222,6
924,4	-4.172,7	Netto inn-/utbetaling av lån til kunder		2.738,1	-1.046,3
-1.581,7	-655,2	Endring i sertifikater og obligasjoner		-2.182,1	-650,6
-4,5	-98,6	Verdiendring aksjer og andeler		-4,5	-98,6
-17,6	76,3	Endringer i øvrige eiendeler i forbindelse med driften	51	-13,4	-2,3
0,1	0,0	Netto inn-/utbetaling av innlån til kredittinstitusjoner		79,2	8,5
-107,0	926,9	Netto inn-/utbetaling av innskudd fra kunder		-93,8	972,3
-71,1	63,5	Endringer i øvrig gjeld i forbindelse med driften		-70,6	-7,9
34,0	27,3	Ikke-kontante poster inkludert i resultat før skattekostnad	51	25,1	17,4
-0,1	-12,6	Netto gevinst fra investeringsaktiviteter		-0,1	-1,5
6,8	4,1	Netto tap fra finansieringsaktiviteter		0,9	2,6
0,0	-0,8	Annen endring		0,0	0,0
-86,2	-107,6	Periodens betalte skatter		-47,8	-68,0
-487,3	-3.497,2	**Netto kontantstrøm fra driftsaktiviteter**	**A**	676,1	-677,4
		Investeringsaktiviteter			
-19,0	-20,0	Utbetaling ved kjøp av varige driftsmidler		-17,6	-17,9
0,3	92,1	Innbetaling ved salg av varige driftsmidler		0,1	0,3
-18,3	-24,3	Utbetaling ved kjøp av finansielle investeringer		-18,3	-24,3
0,0	1,2	Innbetaling ved salg av finansielle investeringer		0,0	1,2
0,0	0,0	Utbetaling vedrørende investeringer i datterselskap		-80,0	-350,0
-37,0	49,0	**Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter**	**B**	-115,8	-390,7
		Finansieringsaktiviteter			
0,0	-30,0	Netto inn-/utbetaling ved låneopptak til/fra kredittinstitusjoner		0,0	-30,0
-3.609,9	-2.638,0	Utbetaling ved tilbakebetaling av verdipapirer		-2.192,4	-2.114,4
3.951,7	6.502,4	Innbetaling ved utstedelse av verdipapirer		1.449,7	3.598,7
-95,4	-103,7	Utbetaling av utbytte		-95,4	-103,7
-150,5	-200,0	Utbetaling ved tilbakebetaling av hybridkapital		-150,4	-200,0
150,0	200,0	Innbetaling ved utstedelse av hybridkapital		150,0	200,0
-15,9	-16,8	Betalte renter på hybridkapital		-15,9	-16,8
230,0	3.713,9	**Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter**	**C**	-854,5	1.333,8
-294,3	265,7	Netto endring i kontanter og kontantekvivalenter	**A+B+C**	-294,3	265,7
612,6	346,9	Kontanter og kontantekvivalenter pr. 01.01.		612,6	346,9
318,3	**612,6**	**Beholdning av kontanter og kontantekvivalenter pr. 31.12.**	51	**318,3**	**612,6**

Likviditetsbeholdningen inkluderer kontanter og fordringer på sentralbanker samt utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner som gjelder rene plasseringer.

Konsern 2019	Konsern 2018	Tilleggsinformasjon til driftsaktiviteter vedrørende renter og utbytteinntekter	Morbank 2019	Morbank 2018
1271,7	1043,6	Renteinnbetalinger	749,8	633,6
636,9	476,3	Renteutbetalinger	379,9	307,0
28,9	33,0	Mottatt utbytte	136,8	152,4

NOTER TIL ÅRSREGNSKAPET

NOTE 1 - GENERELL INFORMASJON 47
NOTE 2 - REGNSKAPSPRINSIPPER 47
NOTE 3 - VURDERINGER OG ANVENDELSE AV ESTIMATER....55
NOTE 4 - DRIFTSSEGMENTER....56
NOTE 5 - STYRING AV FINANSIELL RISIKO 58
NOTE 6 - KAPITALDEKNING 61
NOTE 7 - KREDITTRISIKO....62
NOTE 8 - KREDITTKVALITET PR. KLASSE AV FINANSIELLE EIENDELER....63
NOTE 9 - KREDITTRISIKO FORDELT PÅ KLASSER 65
NOTE 10 - FORDELING AV UTLÅN OG GARANTIER TIL KUNDER ETTER SEKTOR, NÆRING OG GEOGRAFI 70
NOTE 11 - UTLÅN TIL OG FORDRINGER PÅ KUNDER 71
NOTE 12 - TAP PÅ UTLÅN, UBENYTTEDE KREDITTER OG GARANTIER KUNDER....71
NOTE 13 - UTLÅN TIL OG FORDRINGER PÅ KUNDER KNYTTET TIL FINANSIELLE LEIEAVTALER....78
NOTE 14 - UTLÅN TIL OG FORDRINGER PÅ KREDITTINSTITUSJONER 79
NOTE 15 - RENTERISIKO....79
NOTE 16 - LIKVIDITETSRISIKO....84
NOTE 17 - VALUTARISIKO 86
NOTE 18 - KLASSIFISERING AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER....86
NOTE 19 - FINANSIELLE DERIVATER....88
NOTE 20 - MOTREGNING FINANSIELLE INSTRUMENTER....91
NOTE 21 - FINANSIELLE INSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI 92
NOTE 22 - FINANSIELLE INSTRUMENTER TIL AMORTISERT KOST 94
NOTE 23 - MELLOMREGNING MED KONSERNSELSKAP 96
NOTE 24 - NETTO RENTE- OG KREDITTPROVISJONSINNTEKTER 97
NOTE 25 - UTBYTTE OG ANDRE INNTEKTER AV VERDIPAPIRER MED VARIABEL AVKASTNING....98
NOTE 26 - NETTO PROVISJONSINNTEKTER....98
NOTE 27 - NETTO VERDIENDRING OG GEVINST/TAP FRA FINANSIELLE INSTRUMENTER 98
NOTE 28 - ANDRE DRIFTSINNTEKTER....99
NOTE 29 - LØNN OG ANDRE GODTGJØRELSER....99
NOTE 30 - NÆRSTÅENDE PARTER 102
NOTE 31 - ADMINISTRASJONS- OG DRIFTSKOSTNADER....102
NOTE 32 - GODTGJØRELSE REVISOR....102
NOTE 33 - SKATTER 103
NOTE 34 - SERTIFIKATER OG OBLIGASJONER 104
NOTE 35 - AKSJER OG EGENKAPITALBEVIS 105
NOTE 36 - EIERINTERESSER I KONSERNSELSKAP 105
NOTE 37 - VARIGE DRIFTSMIDLER, INVESTERINGSEIENDOMMER OG LEIERETTIGHETER....106
NOTE 38 - FORSKUDDSBETALTE IKKE PÅLØPTE KOSTNADER OG OPPTJENTE IKKE MOTTATTE INNTEKTER 108
NOTE 39 - GJELD TIL KREDITTINSTITUSJONER 108
NOTE 40 - INNSKUDD FRA OG GJELD TIL KUNDER....108
NOTE 41 - GJELD STIFTET VED UTSTEDELSE AV VERDIPAPIRER....109
NOTE 42 - ANSVARLIG LÅNEKAPITAL....110
NOTE 43 - LANGSIKTIGE INNLÅN FORDELT PÅ FORFALLSTIDSPUNKT....110
NOTE 44 - ANDRE FORPLIKTELSER....111
NOTE 45 - AVSETNINGER FOR PÅLØPTE KOSTNADER OG FORPLIKTELSER 111
NOTE 46 - PENSJONSFORPLIKTELSER....111
NOTE 47 - GARANTIANSVAR....116
NOTE 48 - PANTSTILLELSER OG FORTRINNSRETT 116
NOTE 49 - KOSTNADER TIL INNSKUDDSGARANTIORDNINGEN OG KRISETILTAKSFONDET....116
NOTE 50 - TILLEGGSINFORMASJON KONTANTSTRØMOPPSTILLING 117
NOTE 51 - FONDSOBLIGASJONER....117
NOTE 52 - HENDELSER ETTER BALANSEDAGEN....117
NOTE 53 - EGENKAPITALBEVIS....118
NOTE 54 - TILLITSVALGTE 121

NOTE 1 - GENERELL INFORMASJON

Sparebanken Øst er en egenkapitalbevisbank notert på Oslo Børs. Banken har sitt hovedkontor i Drammen, besøksadresse Bragernes Torg 2. Forretningsadressen er Stasjonsgata 14, 3300 Hokksund. Sparebanken Øst er alliansefri og har drevet sparebankvirksomhet uten opphold fra 1843.

Banken har ved utgangen av 2019 også kontorer i kommunene Øvre Eiker, Nedre Eiker, Lier, Asker, Bærum, Oslo, Fredrikstad, Ullensaker, Horten, Tønsberg, Skedsmo, Kongsberg, Ringerike, Svelvik, Holmestrand, Røyken, Sande, Hurum og Larvik. Konsernet Sparebanken Øst består av morbanken og de heleide datterselskapene Sparebanken Øst Boligkreditt AS, AS Financiering, Øst Inkasso AS, Øst Prosjekt AS med datterselskapene Borreveien 44 AS og Jon Smørs Vei 7 AS, og Sparebanken Øst Eiendom AS med datterselskapene Hawø Eiendom AS, Stasjonsgata 14 AS og Tollbugt. 49-51 AS.

Sparebanken Øst er leverandør av tjenester innenfor områdene finansiering, sparing og plassering, betalingsformidling og forsikring.

Årsregnskapet for 2019 ble behandlet og godkjent av styret i Sparebanken Øst 5. mars 2020.

NOTE 2 - REGNSKAPSPRINSIPPER

1.GENERELT

Konsern- og selskapsregnskapet til Sparebanken Øst er utarbeidet i samsvar med gjeldende internasjonale regnskapsstandarder, International Financial Reporting Standard (IFRS) godkjent av EU.

En legger til grunn prinsippene i et historisk kostregnskap, med unntak av finansielle eiendeler og forpliktelser målt til virkelig verdi. Der konsernet benytter sikringsbokføring justeres verdien på sikringsobjektet for verdiendringer knyttet til sikret risiko. Rentebærende balanseposter er inkludert opptjent/påløpt rente.

Konsernets balanseoppstilling er i hovedsak basert på en vurdering av balansepostenes likviditet.

I notene er alle beløp angitt i mill. kroner dersom ikke annet er oppgitt.

2. ENDRING I REGNSKAPSPRINSIPPER

Anvendte regnskapsprinsipper er konsistent med prinsippene anvendt i årsrapporten for 2018, med unntak av de endringene i IFRS som har blitt implementert i konsernet i 2019. Nedenfor er listet hvilke endringer som har vært relevant for konsernet med virkning for regnskapet 2019, samt effekten dette har hatt på konsernets årsregnskap.

IFRS 16 Leieavtaler
IFRS 16 erstattet eksisterende IFRS-standard for leieavtaler, IAS 17 Leieavtaler. IFRS 16 angir prinsipper for innregning, måling, presentasjon og opplysninger om leieavtaler for begge parter i en leieavtale, dvs. kunden (leietaker) og tilbyder (utleier). Den nye standarden krever at leietager innregner eiendeler og forpliktelser for de fleste leieavtaler, noe som er en vesentlig endring fra tidligere standard. For utleier viderefører IFRS 16 i det alt vesentlige eksisterende prinsipper i IAS 17. I tråd med dette skal en utleier fortsette å klassifisere sine leieavtaler som operasjonelle eller finansielle leieavtaler, og regnskapsføre disse leieavtalene forskjellig.

Som utleier har konsernet under IAS 17 klassifisert leasingkontrakter som finansielle leieavtaler. Ved overgang til IFRS 16 vil konsernets klassifisering, resultat og balanse ikke påvirkes der konsernet er utleier.

Som leietaker har konsernet under IAS 17 klassifisert samtlige leieavtaler som operasjonelle leieavtaler. Det er foretatt gjennomgang av konsernets leieavtaler og det er konkludert at konsernets leie av lokaler oppfyller kriteriene og skal regnskapsføres som finansielle leieavtaler når leieperioden er lenger enn 12 måneder. Ved implementering er modifisert retrospektiv metode valgt, som innebar implementering pr. 1. januar 2019 uten omarbeidelse av sammenligningstall. Ved implementering ble det balanseført «leierettigheter» som eiendel med 57,6 mill. kroner for leie av lokaler (rett til bruk eiendeler). Tilsvarende ble det balanseført «forpliktelse knyttet til leieavtaler» som gjeld med 57,6 mill. kroner. Leierettighetene risikovektes 100 % i beregningsgrunnlaget ved beregning av kapitaldekning. Effekten ved implementering utgjorde en reduksjon på 5 basispunkter i konsernets ren kjernekapitaldekning.

Konsernets leiekostnader som omfattes av endringen utgjør 10,2 mill. kroner i 2019. Konsernets andre driftskostnader er i 2019 redusert med 10,2 mill. kroner og erstattet med 1,0 mill. kroner i rentekostnad og 9,6 mill. kroner i avskrivninger. Tilsvarende utgjorde morbankens leiekostnader 13,5 mill. kroner. Morbankens andre driftskostnader er i 2019 redusert med 13,5 mill. kroner og erstattet med 1,6 mill. kroner i rentekostnad og 12,6 mill. kroner i avskrivninger.

IAS 12 Inntektsskatt
IAS 12 er endret med virkning fra og med 01.01.2019, hvor behandling av skatt på egenkapitaltransaksjoner er tydeliggjort. Endringen medførte at skattefradrag på renter fra fondsobligasjoner (hybridkapital, klassifisert som egenkapital) presenteres som reduksjon i skattekostnad i resultatregnskapet. Før endringen ble skattefradraget ikke innregnet som en reduksjon i skattekostnaden, men presentert direkte i egenkapitalen. Endringen innebærer derfor en redusert skattekostnad i resultatregnskapet samt at hybridkapitaleiernes andel av resultat etter skatt økes tilsvarende. EK-beviseiernes og grunnfondets andel av resultat etter skatt påvirkes ikke av endringen.

Skattefradraget på fondsobligasjoner utgjør 4,5 mill. kroner i 2019 og skattekostnaden for 2019 er redusert tilsvarende. Sammenligningstall er ikke omarbeidet.

3. KONSOLIDERING

Konsernregnskapet omfatter morbank og alle datterselskap.

Et foretak vurderes å være kontrollert av konsernet når konsernet er eksponert for eller har rettigheter til variabel avkastning fra sitt engasjement i vedkommende foretak, og har mulighet til å påvirke denne avkastningen gjennom sin makt over foretaket. Vurderingene gjøres for hver investering.

Regnskapet for konsernet omfatter de heleide datterselskapene Sparebanken Øst Boligkreditt AS, AS Financiering, Øst Inkasso AS, Øst Prosjekt AS med datterselskapene Borreveien 44 AS og Jon Smørs Vei 7 AS, og Sparebanken Øst Eiendom AS med datterselskapene Hawø Eiendom AS, Stasjonsgata 14 AS og Tollbugt. 49-51 AS.

Selskap som er kjøpt eller solgt i løpet av året inkluderes i konsernregnskapet fra det tidspunktet kontroll oppnås og inntil kontroll opphører. Oppkjøpsmetoden benyttes ved regnskapsføring ved kjøp av datterselskap. Ved overtakelse av kontroll i et foretak, blir alle identifiserbare eiendeler og forpliktelser oppført til virkelig verdi. Goodwill fremkommer som en positiv differanse mellom kjøpesum og balanseførte verdier i oppkjøpt virksomhet etter at mer- og mindreverdier er henført til identifiserbare eiendeler på kjøpstidspunktet. Dersom det foreligger en negativ differanse, inntektsføres denne ved kjøpet. Goodwill testes årlig for verdifall og balanseføres til kostpris redusert for eventuelle akkumulerte nedskrivninger.

Ved utarbeidelse av konsernregnskapet elimineres interne transaksjoner, intern fortjeneste og mellomværende mellom selskap som inngår i konsernet.

Regnskapsprinsipper i datterselskap endres når dette er nødvendig for å oppnå samsvar med konsernets regnskapsprinsipper.

3.1 Eierinteresser i datterselskap og tilknyttede selskap

Dersom konsernet har flertallet av stemmerettighetene i et foretak, er foretaket presumptivt et datterselskap i konsernet. For å underbygge denne presumsjonen og der konsernet ikke innehar flertallet av stemmerettighetene, vurderer konsernet alle relevante fakta og omstendigheter, for å evaluere hvorvidt konsernet har kontroll over foretaket det er investert i. Herunder vurderes blant annet eierandel, stemmeandel, eierstruktur og relative styrkeforhold, samt opsjoner kontrollert av konsernet og aksjonæravtaler eller andre avtaler. Konsernet foretar en revurdering om det kontrollerer eller ikke kontrollerer et foretak når fakta og omstendigheter indikerer at det foreligger endringer i et eller flere av kontrollelementene. Det vises til note 36 Eierinteresser i konsernselskap.

I selskapsregnskapet er investeringer i datterselskap vurdert etter kostmetoden.

Tilknyttede selskap er enheter hvor konsernet har betydelig innflytelse, men ikke kontroll eller felles kontroll, over den finansielle og operasjonelle styringen. Konsernet har ingen vesentlige eierinteresser i det som defineres som tilknyttet selskap.

4. VALUTA

Regnskapet presenteres i norske kroner (NOK), som også er funksjonell valuta for samtlige selskap i konsernet.

Transaksjoner i utenlandsk valuta er omregnet til funksjonell valuta (NOK) etter kursene på transaksjonstidspunktet. Pengeposter i utenlandsk valuta omregnes etter offisielle middelkurser på balansedagen. Valutatap og -gevinst som oppstår på grunn av ulik kurs på transaksjonstidspunktet og oppgjørstidspunktet, samt omregningsdifferanser på pengeposter i utenlandsk valuta som ikke er gjort opp, resultatføres.

5. INNTEKTSFØRING

5.1 Renteinntekter og –kostnader

Renteinntekter og -kostnader innregnes i resultatregnskapet ved bruk av effektiv rentemetode. Den effektive renten fastsettes ved diskontering av kontraktsfestede kontantstrømmer innenfor forventet løpetid.

Dersom en finansiell eiendel eller en gruppe av like eiendeler er nedskrevet som følge av kredittap, resultatføres renteinntektene ved å benytte renten som fremtidige kontantstrømmer diskonteres med for å beregne verditapet.

Inntektsføring av renter etter effektiv rentemetode benyttes både for balanseposter som vurderes til amortisert kost, og balanseposter som vurderes til virkelig verdi over resultatet.

5.2 Provisjonsinntekter og -kostnader

Provisjonsinntekter og -kostnader resultatføres i takt med at tjenesten blir utført. Gebyrer knyttet til rentebærende instrumenter blir ikke ført som provisjoner, men inngår i beregningen av effektiv rente og resultatføres tilsvarende.

5.3 Andre inntekter

Leieinntekter fra eiendom inntektsføres lineært over leieperioden.

5.4 Mottatt utbytte

Mottatt utbytte på egenkapitalinstrumenter innregnes i resultatet etter at konsernets rett til å motta betaling er fastsatt, og inngår i regnskapslinjen"utbytte".

6. FINANSIELLE INSTRUMENTER

6.1 Innregning og fraregning

Finansielle eiendeler og forpliktelser innregnes når konsernet blir part i instrumentets kontraktsmessige bestemmelser.

Finansielle eiendeler fraregnes når de kontraktsmessige rettighetene til kontantstrømmene fra den finansielle eiendelen utløper, eller når rettighetene til å motta kontantstrømmene er overført og risiko og fortjenestepotensialet i det alt vesentlige er overført. Finansielle forpliktelser fraregnes når den har opphørt, dette når plikten angitt i kontrakten er oppfylt, kansellert eller utløpt.

6.2 Klassifisering

Konsernets finansielle instrumenter som omfattes av IFRS 9, er ved første gangs regnskapsføring klassifisert i en av følgende kategorier:

Finansielle eiendeler:

- Amortisert kost
- Virkelig verdi med verdiendring over resultatet

Finansielle forpliktelser:

- Amortisert kost
- Virkelig verdi med verdiendring over resultatet

6.3 Måling

6.3.1 Første gangs regnskapsføring av finansielle instrumenter

Finansielle instrumenter som vurderes til virkelig verdi over resultatet, måles til virkelig verdi på avtaletidspunktet ved første gangs innregning. Virkelig verdi vil normalt være transaksjonsprisen. Finansielle eiendeler og forpliktelser, som ikke er klassifisert i denne kategorien, måles til virkelig verdi med tillegg/fradrag av direkte henførbare transaksjonskostnader ved første gangs innregning.

6.3.2 Etterfølgende måling

Måling til virkelig verdi

I utgangspunktet skal observerbare markedskurser legges til grunn for finansielle instrumenters virkelige verdi. Der observerbare markedskurser ikke finnes og virkelig verdi ikke kan utledes direkte eller indirekte fra observerbar input i markedet, benyttes alternative verdsettelsesteknikker. Dette er teknikker som til en viss grad kan innebære skjønnsmessige vurderinger. Slike skjønnsmessige vurderinger kan være likviditetsrisiko, kredittrisiko og volatilitet. Endringer i holdningen til slike faktorer kan påvirke fastsettelsen av virkelig verdi på et finansielt instrument. Alle endringer i virkelig verdi innregnes direkte i resultatregnskapet.

Måling til amortisert kost

Finansielle instrumenter som ikke måles til virkelig verdi, verdsettes til amortisert kost. Instrumenter som måles til amortisert kost, består av renter og hovedstol og holdes i en forretningsmodell hvor formålet er å motta renter og hovedstol. Inntektene/kostnadene beregnes etter effektiv rentemetode, der den effektive renten fastsettes ved diskontering av kontraktsfestede kontantstrømmer innenfor forventet løpetid. Amortisert kost er nåverdien av kontantstrømmene neddiskontert med den effektive renten.

6.3.3 Overtakelse av eiendeler

Eiendeler som overtas i forbindelse med oppfølging av misligholdte og nedskrevne engasjementer, verdsettes ved overtagelsen til virkelig verdi.

6.3.4 Sikringsbokføring

Konsernet benytter virkelig verdisikring av fastrenteinnlån og valutainnlån. Ved virkelig verdisikring blir sikringsinstrumentet regnskapsført til virkelig verdi og verdien på sikringsobjektet blir justert for verdiendringen knyttet til sikret risiko. Sikringsbokføring er nærmere omtalt under punkt 6.4.5.

6.4 Nærmere om finansielle instrumenter

6.4.1 Utlån og fordringer

Konsernets utlån og fordringer, unntatt fastrenteutlån, måles til amortisert kost. Klassifiseringen er basert på konsernets forretningsmodell hvor formålet er å holde instrumentene for å motta kontraktsmessige kontantstrømmer. Etableringsgebyr aktiveres og inntektsføres over lånets forventede løpetid. Ved etterfølgende måling vurderes utlån til amortisert kost med anvendelse av effektiv rentemetode. Renteinntekter på utlån og fordringer målt til amortisert kost inngår i "Renteinntekter fra eiendeler vurdert til amortisert kost" i resultatregnskapet.

Periodens tapsavsetninger på utlån og fordringer resultatføres under «Tap på utlån, ubenyttede kreditter og garantier». Renteinntekter på utlån og fordringer med tapsavsetninger i trinn 3 beregnes etter den effektive rentemetoden basert på nedskrevet verdi av utlån og inngår i «Renteinntekter fra eiendeler vurdert til amortisert kost».

Modellberegnet forventet tap

Det beregnes forventet tap uavhengig av om det foreligger objektive bevis for verdifall på balansedagen. Utlån og fordringer presenteres i balansen netto etter tapsavsetninger. Måling av forventet tap er nærmere omtalt under punkt 6.4.7.

Misligholdte engasjementer

Et misligholdt engasjement defineres som betalingsmislighold over 90 dager og hvor forfalt beløp er større enn 1.000 kroner.

Et engasjement skal også ses på som mislighold dersom konsernet:

- Har nedskrevet engasjementet på grunn av svekket kredittverdighet
- Endrer vilkårene pga. betalingsproblemer, og det antas at dette reduserer verdien av kontantstrømmen med et ikke uvesentlig beløp
- Antar at det vil bli åpnet gjeldsforhandling, konkurs, eller offentlig administrasjon hos motparten
- Avhender en fordring til underkurs og underkursen ikke er uvesentlig
- Av andre grunner antar at forpliktelsen ikke vil bli oppfylt.

Misligholdte engasjementer tilordnes trinn 3.

Individuelt vurderte tapsavsetninger

Misligholdte engasjementer nedskrives for kredittap på individuell basis dersom det foreligger objektive bevis på at slikt kredittap har inntruffet. Objektive bevis anses å foreligge ved vesentlige finansielle problemer hos debitor, betalingsmislighold eller andre vesentlige kontraktsbrudd, innvilget utsettelse av betaling eller ny kreditt til betaling av termin, avtalte endringer i rentesatsen eller i andre avtalevilkår som følge av problemer hos debitor, gjeldsforhandling hos debitor, annen finansiell restrukturering eller konkursbehandling.

Estimering av eventuelt kredittap skjer på basis av størrelsen på forventede fremtidige kontantstrømmer fra salg av panteobjekter og lignende, når kontantstrømmene forventes innbetalt samt diskonteringsrentens størrelse. Tapets størrelse er en direkte funksjon av forskjellen mellom balanseført verdi og nåverdien av neddiskonterte fremtidige kontantstrømmer, neddiskontert med lånets effektive rente.

Konstatering av tap

Konstatering av tap skjer først når det er stadfestet akkord eller konkurs hos debitor, når utleggsforretning ikke har ført frem, det foreligger rettskraftig dom eller i tilfeller der banken har gitt avkall på utlånet eller deler av det, eller andre tilfeller der det er overveiende sannsynlig at tapene er endelige. Konstaterte tap som er dekket ved tidligere foretatte nedskrivninger føres mot avsetningene. Konstaterte tap hvor det ikke tidligere er foretatt individuelle nedskrivninger, samt over- eller underdekning i forhold til tidligere individuelle nedskrivninger resultatføres.

6.4.2 Fastrenteutlån, sertifikater og obligasjoner

Fastrenteutlån er utpekt og måles til virkelig verdi over resultatet for å unngå regnskapsmessige måleulikheter som følge av at det inngås rentederivater for å redusere renterisiko. Konsernets beholdning av sertifikater og obligasjoner mv. utgjør konsernets likviditetsportefølje, som styres og måles til virkelig verdi. Konsernets beholdning av sertifikater og obligasjoner er klassifisert til virkelig verdi med verdiendring over resultatet. Renteinntekter på fastrenteutlån, sertifikater og obligasjoner inngår i «Renteinntekter fra eiendeler vurdert til virkelig verdi» i resultatet. Verdiendring og realisert gevinst og tap inngår i «Netto verdiendringer og gevinst/tap på finansielle instrumenter» i resultatregnskapet.

6.4.3 Egenkapitalinstrumenter

Konsernets beholdning av egenkapitalinstrumenter måles til virkelig verdi med verdiendring over resultatet. Verdiendring og realisert gevinst og tap inngår i "Netto verdiendringer og gevinst/tap på finansielle instrumenter" i resultatregnskapet. Mottatt utbytte innregnes i resultatet etter at konsernets rett til å motta betaling er fastsatt, og inngår i regnskapslinjen "Utbytte".

6.4.4 Finansielle derivater

Finansielle derivater er kontrakter som er inngått for å nøytralisere en allerede aktuell rente- og/eller valutarisiko konsernet har påtatt seg. Derivatene omfatter valuta- og renteinstrumenter. Finansielle derivater regnskapsføres til virkelig verdi med verdiendring over resultatet. Derivatet regnskapsføres som eiendel dersom virkelig verdi er positiv og som forpliktelse dersom virkelig verdi er negativ. Påløpt rente fra finansielle derivater, hvor sikringsbokføring anvendes, er presentert på samme linje i resultatregnskapet som renter på sikringsobjektet. Verdiendringer og realiserte gevinster/tap på finansielle derivater innregnes i resultatregnskapet under posten "Netto verdiendring og gevinst/tap på finansielle instrumenter".

Realiserte og urealiserte gevinster og tap på finansielle derivater innregnes i resultatregnskapet under posten "Netto verdiendring og gevinst/tap på finansielle instrumenter". For regnskapsføring av finansielle derivater hvor sikringsbokføring benyttes, se eget avsnitt.

6.4.5 Sikringsbokføring

Konsernet benytter seg i hovedsak av finansielle derivater for å redusere rente- og/eller valutarisiko.

Konsernet benytter virkelig verdisikring på fastrenteinnlån og valutainnlån. En virkelig verdisikring er en sikringsrelasjon hvor foretaket ønsker å sikre seg mot eksponeringen for verdiendringer for balanseførte eiendeler eller forpliktelser. Obligasjonsgjeld med fast rente utgjør en renterisiko. Obligasjonsgjeld i utenlandsk valuta representerer både en rente- og valutarisiko. For finansielle derivater som benyttes til sikring av virkelig verdi av balanseførte forpliktelser benyttes sikringsbokføring dersom kriteriene er oppfylt. Endringer i virkelig verdi på finansielle derivater som er klassifisert som, og oppfyller kravene til verdisikring, regnskapsføres over resultatregnskapet sammen med enhver endring i virkelig verdi på den sikrede forpliktelsen som kan tilskrives den sikrede risikoen. Det er renteswapper og kombinerte rente- og valutaswapper (basisswapper) som benyttes som sikringsinstrumenter i konsernet. Verdiendring på sikringsinstrumenter og sikringsobjekter inngår i "Netto verdiendringer og gevinst/tap på finansielle instrumenter". Eventuell ineffektiv del av sikringen blir resultatført. Dersom sikringsforholdet avbrytes eller tilstrekkelig sikringseffektivitet ikke kan verifiseres, amortiseres verdiendringen tilknyttet sikringsobjektet over gjenværende løpetid.

Ved inngåelse av sikringsforholdet dokumenteres formelt forholdet mellom sikringsobjekt og sikringsinstrument, inkludert hvilken risiko som sikres, formålet og strategien for sikringen og metoden som vil bli benyttet for å vurdere sikringseffektiviteten. Sikringen vurderes og dokumenteres kvartalsvis, herunder sikringseffektiviteten. I overveiende grad benytter konsernet seg av en-til-en-sikringer, det vil si at for eksempel nominelle beløp og hovedstol, vilkår, reprisingstidspunkter, tidspunkter for mottak og betaling av renter og hovedstol samt grunnlaget for måling av renter er de samme for sikringsinstrumentet og sikringsobjektet.

6.4.6 Innlån og andre finansielle forpliktelser

Konsernet måler finansielle forpliktelser, bortsett fra derivater, til amortisert kost. Finansiell gjeld måles til amortisert kost hvor forskjeller mellom mottatt beløp fratrukket transaksjonskostnader og innløsningsverdi periodiseres over låneperioden ved bruk av effektiv rentemetode. Rentekostnader og amortiseringseffekter på instrumentene inngår i "Rentekostnader og lignende kostnader" i resultatregnskapet. Beholdning av egne obligasjoner føres som reduksjon av gjeld. Ved tilbakekjøp blir forskjellen mellom balanseført verdi og betalt vederlag resultatført og inngår i regnskapslinjen "Netto verdiendringer og gevinst/tap på finansielle instrumenter".

6.4.7 Måling av forventet tap

Forventet tap beregnes på finansielle eiendeler som er gjeldsinstrumenter målt til amortisert kost eller til virkelig verdi med verdiendring over totalresultatet. Konsernet beregner forventet tap på engasjementssum bestående av utlån, ubenyttede kreditter og garantier. Forventet tap beregnes pr. engasjement. Konsernet fordeler engasjementer i tre trinn ved beregning av forventet tap. Det henvises til note 12 for modellberegnet tapskostnad og tapsavsetninger pr. trinn samt note 9 for engasjementssummer pr. risikoklasse og fordeling pr. trinn.

Trinn 1: Engasjementer som ikke har vesentlig økning i kredittrisiko etter første gangs innregning, målt med utgangspunkt i endring av risikoklasse, inngår i trinn 1. For engasjementer i trinn 1 beregnes det et forventet 12-måneders tap med utgangspunkt i engasjementets eksponering.

Trinn 2: Engasjementer med vesentlig økning i kredittrisiko etter første gangs innregning, målt med utgangspunkt i endring av risikoklasse inkludert engasjementer med et betalingsmislighold over 30 dager, inngår i trinn 2. For engasjementer i trinn 2 beregnes det et forventet livstidstap med utgangspunkt i engasjementets eksponering og forventet løpetid. Engasjementer med betalingslettelser tilordnes trinn 2.

Trinn 3: Misligholdte engasjementer, det vil si engasjementer med ytterligere økning i kredittrisiko, inngår i trinn 3. Trinnavsetningen består av både individuelt vurderte tapsavsetninger og modellberegnet forventet tap. For engasjementer hvor det ikke foreligger en individuelt vurdert tapsvurdering beregnes det et forventet tap med utgangspunkt i engasjementets eksponering, segmentets parameter for forventet tap og forventet løpetid.

Prinsipp for beregning av forventet tap: Med utgangspunkt i konsernets risikoklassifiseringssystem er det pr. risikoklasse tilordnet en sannsynlighetsgrad for mislighold med formål å kunne beregne forventet tap. Konsernets engasjementer er klassifisert i segmenter ut fra produkt, sikkerhet og andre kriterier, slik at hvert segment inneholder lån

med tilnærmet samme risikoprofil. For hvert segment er det fastsatt en forventet tapsgrad gitt mislighold. Det er videre fastsatt en forventet engasjementseksponering. For nedbetalingslån legges det til grunn en forventet nedbetalingsplan. For rammekreditter og garantier legges til grunn en forventet eksponering ved mislighold. Forventet tap beregnes ved å multiplisere sannsynlighetsgrad for mislighold (PD) * forventet tapsgrad gitt mislighold (LGD) * med eksponering ved mislighold (EAD). Ved beregning av forventet tap foretas det en sannsynlighetsvektet beregning på forventet makroøkonomisk utvikling som baseres på makroøkonomiske utsikter og observerte kredittap.

Opprinnelig risikoklasse*:* Den risikoklassen et engasjement får ved behandling av lånesøknad danner utgangspunkt for måling av vesentlig økning i kredittrisiko.

Sannsynlighetsgrad for mislighold: Konsernet har en risikoklassifisering basert på 11 kategorier fra A til K. For hver risikoklasse er det tilordnet en forventet sannsynlighet for mislighold de første 12 måneder for beregning av forventet tap i trinn 1. Forventet sannsynlighet for mislighold over engasjementets løpetid, for beregning av forventet tap i trinn 2, er utledet basert på misligholdssannsynlighet for de første 12 måneder. For risikoklassene J og K, som utgjør risikoklassene for misligholdte engasjementer, er misligholdssannsynlighet satt til 100 %.

Forventet tapsgrad gitt mislighold: Tapsgrad skal reflektere graden av udekket tap gitt kontantstrøm fra kunde og eventuell realisasjon av sikkerhet på misligholdte lån. Tapsgrad er vurdert samlet pr. segment og pr. produkt. Ved vurderingen av realisasjon av pant er det gjort betraktninger som gjenspeiler forventninger på kort og mellomlang sikt.

Eksponering ved mislighold: For nedbetalingslån er forventet nedbetalingsprofil fastsatt pr. segment basert på utført analyse av snitt løpetid i segmentene. For engasjementer med kredittramme er det fastsatt hvor stor grad av kredittgrensen som forventes å være trukket ved tidspunkt for mislighold. For garantier er det fastsatt forventet eksponering ved mislighold.

Regelsett for vesentlig økning i kredittrisiko: Regelsett for vesentlig økning i kredittrisiko baseres på risikoklasse og endringer i risikoklassifisering. Regelsettet er satt opp i matrise med utgangspunkt i opprinnelig risikoklasse og nåværende risikoklasse. Som hovedprinsipp innebærer en økning med to risikoklasser vesentlig økning i kredittrisiko og overføring fra trinn 1 til trinn 2. For engasjementer med de laveste risikoklasser kreves det økning til minst risikoklasse E før overføring til trinn 2. Misligholdte engasjementer tilordnes trinn 3. Konsernet anvender ikke unntaket for lån med lav kredittrisiko.

Tilbakeføring fra trinn 2 og fra trinn 3: Når kriteriene for vesentlig økning i kredittrisiko (trinn 2) ikke lenger er til stede, overføres engasjementet til trinn 1 etter en måned. For misligholdte personengasjementer i trinn 3 kan det unntaksvis foretas friskmelding. Ved en eventuell friskmelding skal årsaken til misligholdet være opphørt og den økonomiske situasjonen være bedret, og det foretas ny vurdering og risikoklassifisering av kunden. Misligholdte næringsengasjementer vurderes tilbakeført når årsaken til misligholdet er opphørt og engasjementet er betjent hver måned i minimum de siste 6 månedene. Det foretas ny engasjementsgjennomgang og risikoklassifisering av kunden.

Makroscenarioer og sannsynlighetsvekting: Ved beregning av forventet tap er det lagt til grunn modellparametere i det senarioet som er forventet. Ved vurdering av makrosituasjonen, og mulige makroøkonomiske utviklinger fastsettes to ytterligere scenarioer, ett optimistisk og ett pessimistisk. Med utgangspunkt i det forventede senarioet settes det en faktor for hvor mye det forventede tapet forventes å endres for henholdsvis det optimistiske og det pessimistiske. De tre scenarioene sannsynlighetsvektes og utgjør modellberegnet forventet tap. Faktor og sannsynlighet for scenarioene settes basert på konsernets interne vurderinger som inkluderer forventet utvikling i sentrale makroøkonomiske indikatorer, herunder boligpriser, rentenivå og arbeidsledighet samt observerte kredittap. Faktor og sannsynlighet for scenarioene settes individuelt for hvert segment i konsernet.

6.4.8 Utlån til virkelig verdi over totalresultat - morbank

Morbanken har som praksis å overføre utlån til datterselskapet Sparebanken Øst Boligkreditt AS, som innebærer en forretningsmodell hvor morbanken både «mottar kontraktsmessige kontantstrømmer» og «selger utlån». Den andel av utlån til kunder identifisert som overførbare til Sparebanken Øst Boligkreditt AS er i morbanken målt til virkelig verdi med verdiendring over totalresultatet. Renteinntekter på utlånene inngår i «Renteinntekter fra eiendeler vurdert til virkelig verdi» i ordinært resultat. Forventet tap på utlånene inngår i tap på utlån, ubenyttede kreditter og garantier i ordinært resultat. Verdiendring på utlånene, som følge av virkelig verdimåling, inngår i «Utlån til virkelig verdi» over totalresultatet. Ved avhendelse blir akkumulert gevinst eller tap på utlån som tidligere er regnskapsført i totalresultatet reversert, og gevinst eller tap blir innregnet i «Netto verdiendringer og gevinst/tap på finansielle instrumenter».

7. VARIGE DRIFTSMIDLER OG INVESTERINGSEIENDOMMER

Varige driftsmidler omfatter bygninger, tomter og driftsløsøre. Bygninger og driftsløsøre er balanseført til kostpris fratrukket ordinære akkumulerte avskrivninger og nedskrivninger. Tomter avskrives ikke og er balanseført til kostpris fratrukket eventuelle nedskrivninger. Kostpris inkluderer alle direkte henførbare kostnader ved anskaffelse av eiendeler med tillegg av kostpris for senere forbedringer. Alle andre reparasjons- og vedlikeholdskostnader resultatføres i den perioden de påløper. Ved fastsetting av avskrivningsplan hensyntas driftsmiddelets forventede brukstid og estimert restverdi. Konsernets bygninger er blitt dekomponert i fire delkomponenter, bygningskropp, tekniske anlegg, fasader og fast innredning. Avskrivninger er vurdert for hver delkomponent ut fra forventet brukstid og estimert restverdi.

Konsernets bygninger til ekstern utleie samt bygninger som innehas for å oppnå verdistigning, klassifiseres som investeringseiendommer. Banken har vurdert investeringseiendommer til kostpris fratrukket akkumulerte avskrivninger. Kostpris på innregningstidspunktet og årlige avskrivninger er fastsatt etter samme prinsipper som for øvrige eiendommer.

Avskrivningene er beregnet ved bruk av lineær metode over følgende brukstid:

Bygninger	10-100 år
Maskiner/inventar/transportmidler	2-10 år

Avskrivningsperiode, -metode og utrangeringsverdi vurderes årlig.

Gevinst/tap ved salg av driftsmidler fremkommer som differansen mellom salgspris og balanseført verdi og innregnes i resultatregnskapet.

Anlegg under utførelse er klassifisert som anleggsmidler og er oppført til kost inntil anlegget er ferdigstilt. Anlegg under utførelse blir ikke avskrevet før anleggsmiddelet blir tatt i bruk. Byggelånskostnader balanseføres løpende og inngår i kostpris.

Det blir foretatt vurdering av nedskrivning når det foreligger indikasjon på verdifall. Hvis balanseført verdi til et driftsmiddel er høyere enn gjenvinnbart beløp, blir det foretatt en nedskrivning over resultatet. Gjenvinnbart beløp er det høyeste av netto salgspris og diskontert kontantstrøm fra fortsatt bruk. Netto salgspris er beløpet som kan oppnås ved salg til uavhengig tredjepart, fratrukket salgskostnader. Gjenvinnbart beløp fastsettes separat for alle eiendeler. Dersom dette ikke er mulig, fastsettes gjenvinnbart beløp sammen med enheten eiendelen tilhører.

8. LEIEAVTALER

Ved inngåelse av en kontrakt vurderer konsernet hvorvidt kontrakten er eller inneholder en leieavtale. En kontrakt er eller inneholder en leieavtale dersom kontrakten overfører retten til å ha kontroll med bruken av en identifisert eiendel i en periode i bytte mot et vederlag.

Konsernet som leietaker

På iverksettelsestidspunktet for en leieavtale innregner konsernet en leieforpliktelse og en tilsvarende rett-til-bruk eiendel for alle sine leieavtaler, med unntak av: Kortsiktige leieavtaler (leieperiode på 12 måneder eller kortere) og eiendeler av lav verdi. Ved anvendelse av unntakene inngår leiebetalingene i «andre driftskostnader» i resultatregnskapet.

Leieforpliktelsen innregnes til nåverdien av leiebetalingene for retten til å bruke underliggende eiendel i leieperioden. I etterfølgende perioder måles leieforpliktelsen ved å øke den balanseførte verdien for å gjenspeile renten på leieforpliktelsen samt redusere den balanseførte verdien ved betaling av leieforpliktelsen. Leieforpliktelsen endres i verdi for eventuelle revurderinger eller endringer av leieavtalen, eller for å reflektere justeringer i leiebetalinger som følge av juseringer i indekser eller rater. Leieforpliktelsene presenteres som «Forpliktelser knyttet til leieavtaler» i balansen. Konsernet inkluderer ikke variable leiebetalinger i leieforpliktelsen. Variable leiebetalinger inngår i «andre driftskostnader» i resultatregnskapet.

Rett-til-bruk eiendelen innregnes til anskaffelseskost. I etterfølgende perioder avskrives eiendelen over det korteste av leieperioden og gjenværende brukstid. Tilsvarende som for varige driftsmidler, blir det foretatt vurdering av nedskrivning når det foreligger indikasjon på verdifall. Rett-til-bruk eiendelene presenteres som «Leierettigheter» i balansen.

Renteeffekten av diskontering av leieforpliktelsene inngår i regnskapslinjen «Rentekostnader og lignende kostnader» i resultatregnskapet. Avskrivningskostnaden på eiendelene inngår i regnskapslinjen «Avskrivninger/nedskrivning/ verdiendring ikke-finansielle eiendeler» i resultatregnskapet.

Konsernet som utleier

Finansielle leieavtaler presenteres som ”Utlån til og fordringer på kunder” i balansen og regnskapsføres etter amortisert kost prinsippet. Forskuddsleie aktiveres og inntektsføres over løpetiden og er oppført som kortsiktig gjeld i regnskapet.

9. USIKRE FORPLIKTELSER

Konsernet utsteder finansielle garantier som ledd i den ordinære virksomheten. Det vises til note 47. Vurdering av tapsavsetning på garantier som banken utsteder foretas sammen med vurdering av tap på utlån. Det vises til note 12. De samme prinsippene anvendes for å vurdere om det foreligger verdifall. Det foretas avsetninger for andre usikre forpliktelser dersom det er sannsynlighetsovervekt for at forpliktelsen materialiserer seg og de økonomiske konsekvensene kan beregnes pålitelig.

10. BETINGEDE FORPLIKTELSER OG EIENDELER

Betingede forpliktelser er ikke regnskapsført i årsregnskapet. Det opplyses om vesentlige betingede forpliktelser med unntak av betingede forpliktelser hvor sannsynligheten for forpliktelsen er lav. Betingede eiendeler regnskapsføres dersom de er svært sannsynlige.

11. PENSJONER

Konsernet har ulike ytelsesbaserte ordninger, samt innskuddsbasert ordning.

Ytelsesbaserte ordninger
I en ytelsesbasert ordning er arbeidsgiver forpliktet til å yte fremtidig pensjon av en nærmere angitt størrelse. Konsernets kollektive pensjonsordninger administreres gjennom et livselskap. Den beregnede påløpte forpliktelsen sammenholdes med verdien på innbetalte og oppsparte pensjonsmidler. Dersom samlede pensjonsmidler overstiger beregnet pensjonsforpliktelse på balansetidspunktet, balanseføres nettoverdien som eiendel i balansen dersom det er sannsynlig at overfinansieringen kan nyttes mot fremtidige forpliktelser. Dersom pensjonsforpliktelsene overstiger pensjonsmidlene, klassifiseres nettoforpliktelsen som gjeld i balansen.

Konsernet har også usikrede pensjonsforpliktelser som finansieres over konsernets drift. Pensjonsforpliktelser på slike avtaler oppføres som gjeld i balansen.

Pensjonsforpliktelsene beregnes årlig av en uavhengig aktuar ved bruk av en lineær opptjeningsmetode. Pensjonsforpliktelsene beregnes som nåverdien av de estimerte fremtidige pensjonsytelsene som regnskapsmessig anses opptjent på balansedagen.

Endringer i pensjonsplaner inntektsføres eller kostnadsføres ved planendringstidspunktet.

Pensjonskostnaden er basert på forutsetninger fastsatt ved periodens begynnelse. Årets netto pensjonskostnad består av nåverdien av årets pensjonsopptjening, rentekostnad på netto pensjonsforpliktelse, samt periodisert arbeidsgiveravgift. Periodens netto pensjonskostnader inngår i regnskapslinjen ”Lønn mv.” i resultatregnskapet.

Aktuarberegningene er basert på flere aktuarielle forutsetninger, det vises til note 46. Når forpliktelsens nåverdi og virkelig verdi av pensjonsmidlene beregnes på balansetidspunktet, kan det oppstå aktuarielle gevinster og tap som resultat av endringer i aktuarielle forutsetninger og faktiske effekter. Aktuarielle gevinster og tap innregnes i totalresultatet.

Vurdering av pensjonsforpliktelser er ytterligere beskrevet i note 3 Vurderinger og anvendelse av estimater.

Innskuddsbaserte ordninger
Innskuddsbasert pensjonsordning innebærer at konsernet betaler et årlig innskudd til de ansattes pensjonssparing. Ordningen ivaretas av et livselskap. Den fremtidige pensjonen vil avhenge av størrelsen på tilskuddet og den årlige avkastningen på pensjonssparingen. Konsernet har ingen ytterligere forpliktelse knyttet til levert arbeidsinnsats etter at det årlige innskuddet er betalt. Det er ingen avsetning til pensjonsforpliktelser for slike ordninger. Innskuddsbaserte pensjonsordninger blir kostnadsført direkte og inngår i regnskapslinjen ”Lønn mv.” i resultatregnskapet.

12. INNTEKTSSKATT

Årets skattekostnad i resultatregnskapet består av betalbar skatt for inntektsåret, eventuelt for mye/lite avsatt betalbar skatt tidligere år, kildeskatt og resultatført utsatt skatt. Disse innregnes som inntekter eller kostnader, og tas med i resultatregnskapet, som skattekostnad med unntak av betalbar skatt og utsatt skatt på transaksjoner som innregnes direkte i totalresultatet eller under egenkapitalen.

Utsatt skatt forpliktelse/utsatt skatt eiendel beregnes på grunnlag av midlertidige forskjeller. Midlertidige forskjeller er differansen mellom balanseført verdi og skattemessig verdi på eiendeler og forpliktelser. Utsatt skatt eiendel beregnes videre på skattevirkninger av underskudd til fremføring.

Utsatt skatt eiendel oppføres som eiendel i balansen i den utstrekning det forventes at konsernet vil ha tilstrekkelig skattemessig overskudd i senere perioder til å nyttiggjøre utsatt skatt eiendelen. Utsatt skatt eiendel og utsatt skatt forpliktelse beregnes etter skattesatsen som forventes å gjelde for midlertidige forskjeller når de blir reversert, basert på gjeldende lover på rapporteringstidspunktet. Utsatt skatt eiendel og utsatt skatt forpliktelse neddiskonteres ikke.
Utsatt skatt på transaksjoner innregnet i totalresultatet eller egenkapitalen innregnes med den underliggende transaksjonen enten i totalresultatet eller i egenkapitalen. I totalresultatet vises dette som skatteeffekt. Betalbar skatt er innregnet direkte i balansen i den grad skattepostene relaterer seg til egenkapitaltransaksjoner.

Formuesskatt regnes ikke som inntektsskatt etter IAS12 og er kostnadsført som driftskostnad.

13. SEGMENTER

For ledelsesformål er konsernet organisert i fem driftssegmenter basert på produkter og tjenester. Segmentene utgjør basisen for den primære segmentrapporteringen. Finansiell informasjon vedrørende segmenter er presentert i note 4.

14. KONTANTSTRØMOPPSTILLING

Kontantstrømoppstillingene viser kontantstrøm gruppert etter type og anvendelsesområde. Kontanter og kontantekvivalenter inkluderer kontanter, fordringer på sentralbanker, statskasseveksler og utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner som gjelder rene plasseringer. Det er benyttet indirekte metode for utarbeidelse av kontantstrømoppstilling.

15. EGENKAPITAL

15.1 Resultat pr. egenkapitalbevis

Resultat pr. egenkapitalbevis beregnes som egenkapitalbeviseiernes andel av resultat for perioden dividert med tidsveid gjennomsnittlig antall egenkapitalbevis i løpet av perioden.

15.2 Utbytter

Utbytte på egenkapitalbevis og avsetning til allmennyttige gaver regnskapsføres som egenkapital i perioden frem til det er vedtatt av bankens forstanderskap.

15.3 Hybridkapital

Hybridkapital består av fondsobligasjoner som ikke tilfredsstiller definisjonen av finansielle forpliktelser i henhold til IAS 32. Påløpte renter på fondsobligasjoner tilordnes hybridkapital. Betalte renter på fondsobligasjoner regnskapsføres som utbetaling fra hybridkapital på betalingstidspunktet.

16. HENDELSER ETTER BALANSEDAGEN

Ny informasjon etter balansedagen om selskapets finansielle stilling på balansedagen vil inngå i grunnlaget for vurdering av regnskapsestimater i regnskapet og vil således være hensyntatt i årsregnskapet. Hendelser etter balansedagen som ikke påvirker selskapets finansielle stilling på balansedagen, men som vil påvirke selskapets finansielle stilling i fremtiden, er opplyst om dersom dette er vesentlig.

17. FREMTIDIGE ENDRINGER I REGNSKAPSPRINSIPPER

Standarder og fortolkninger som er vedtatt frem til tidspunkt for avleggelse av regnskapet, men hvor ikrafttredelsestidspunkt er frem i tid, unntatt de som er vurdert til ikke å være relevante, er oppgitt under. Konsernets intensjon er å implementere de relevante endringene på ikrafttredelsestidspunktet, under forutsetning av at EU godkjenner endringene før avleggelse av konsernregnskapet.

Endringer i IAS 1 og IAS 8

IASB har utgitt endringer til definisjonen av vesentlighet for å gjøre det enklere å foreta vesentlighetsvurderinger av hvilken informasjon som skal inngå i regnskapet. Den nye definisjonen fører til endringer i IAS 1 og IAS 8 og sørger også for at begrepet vesentlighet er konsistent i hele IFRS rammeverket. Endringene har virkning fra 1. januar 2020. Konsernets vurdering er at endringene ikke vil medføre vesentlig endring i informasjonen som vil presenteres i regnskapet.

Endringer i IFRS 3 Definisjonen av virksomhet

Endringene vil hjelpe foretak med vurderingen av om et oppkjøp utgjør en virksomhet eller en gruppe med eiendeler. Endringene skal anvendes på transaksjoner der oppkjøpstidspunktet er på eller etter starten av den første regnskapsperioden som begynner på eller etter 1. januar 2020. Tidligimpelmentering er tillatt. Konsernet vil ikke tidligimplementere endringene. Endringene forventes ikke å ha vesentlig effekt for konsernet.

NOTE 3 - VURDERINGER OG ANVENDELSE AV ESTIMATER

På grunn av den usikkerhet som er forbundet med forretningsvirksomhet, kan mange regnskapsposter ikke måles nøyaktig, men bare estimeres. Ledelsen har utøvd skjønn ved anvendelse av regnskapsprinsipper og lagt til grunn antakelser og forventninger om fremtidige hendelser som man anser sannsynlig. Estimater og vurderinger blir jevnlig evaluert og bygger på de seneste pålitelige opplysninger som er tilgjengelig, samt erfaring fra lignende vurderinger. Det vil alltid være en iboende usikkerhet knyttet til regnskapsposter som ikke måles nøyaktig og ledelsens vurderinger og beste estimat vil kunne avvike vesentlig fra faktisk utfall.

I konsernets regnskap relaterer bruken av slike estimater seg spesielt til måling av følgende poster:

- Tap på utlån, ubenyttede kreditter og garantier
- Virkelig verdi på finansielle instrumenter
- Netto pensjonsforpliktelse

3.1 Tap på utlån, ubenyttede kreditter og garantier

3.1.1 Modellberegnet forventet tap

Anvendelse av modell for beregning av forventet tap krever bruk av skjønn og det eksisterer estimatusikkerhet ved beregning av modellberegnet forventet tap. Ledelsen har anvendt skjønn ved fastsettelse av parametere som inngår ved beregningen. En forventet tapsmodell benytter et betydelig antall parametere. De parametere modellen er mest sensitiv for og det er knyttet mest usikkerhet til er; sannsynlighetsgrad for mislighold, forventet tap gitt mislighold og sannsynlighetsvekting av scenarioene. Det vises til note 12 for kvantitative opplysninger og sensitivitetsanalyser på modellberegnet forventet tap.

3.1.2 Individuelle nedskrivninger

Utlån nedskrives for kreditttap på individuell basis dersom det foreligger objektive bevis for at slikt kredittap har inntruffet. Eksempler på slike objektive bevis er vesentlige finansielle problemer hos debitor, betalingsmislighold, eller andre vesentlige kontraktsbrudd, innvilget utsettelse av betaling eller ny kreditt til betaling av termin, avtalte endringer i rentesatsen eller i andre avtalevilkår som følge av problemer hos debitor, gjeldsforhandlinger hos debitor, annen finansiell restrukturering eller konkursbetaling. Estimering av eventuelt kredittap skjer på basis av størrelsen på forventede fremtidige kontantstrømmer fra salg av panteobjekter og lignende, når kontantstrømmene forventes innbetalt samt diskonteringsrentens størrelse. Tapets størrelse er en direkte funksjon av forskjellen mellom balanseført verdi og nåverdien av neddiskonterte fremtidige kontantstrømmer. Hovedusikkerheten i estimatene av størrelsen på kredittap ligger i vurderingene av kontantstrømmenes størrelse og når i tid de forventes mottatt. Individuelle nedskrivninger inngår i forventet tap trinn 3. Det henvises til note 12.

3.2 Virkelig verdi på finansielle instrumenter

I utgangspunktet skal observerbare markedskurser legges til grunn for finansielle instrumenters virkelig verdi. Der observerbare markedskurser ikke finnes og virkelig verdi ikke kan utledes, direkte eller indirekte fra observerbar input i markedet, benyttes alternative verdsettelsesteknikker. Dette er teknikker som til en viss grad kan innebære skjønnsmessige vurderinger. Slike skjønnsmessige vurderinger kan være likviditetsrisiko, kredittrisiko og volatilitet. Endringer i holdningen til slike faktorer kan påvirke fastsettelsen av virkelig verdi på et finansielt instrument.

Det henvises til note 21 for verdsettelse av finansielle instrumenter til virkelig verdi.

3.3 Netto pensjonsforpliktelse

Konsernets ytelsesbaserte pensjonsforpliktelser beregnes av ekstern aktuar. Beregningene er basert på standardiserte forutsetninger om døds- og uføreutviklingen, samt andre demografiske forutsetninger utarbeidet av Finansnæringens Hovedorganisasjon. Som grunnlag for beregningene anvendes også en rekke økonomiske forutsetninger; blant annet forventet avkastning på pensjonsmidlene, diskonteringsrente, årlig lønnsvekst, utvikling i G (Folketrygdens grunnbeløp) og regulering av pensjoner.

Diskonteringsrenten tar utgangspunkt i renten på obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) i det norske markedet med begrunnelse at OMF-markedet i Norge anses å tilfredsstille kravene til foretaksobligasjoner med høy kvalitet og dypt marked. Diskonteringsrenten er justert med et påslag for å komme frem til en rente som reflekterer estimert utbetalingstidspunkt. Forventet avkastning på pensjonsmidlene er satt lik diskonteringsrenten i henhold til IAS 19. Pensjonsmidlene er i stor grad investert i likvide eiendeler som verdsettes til virkelig verdi på balansedagen. De andre økonomiske forutsetningene er basert på forventet langsiktig utvikling i parameterne. Det vurderes å foreligge langt høyere risiko knyttet til estimerte brutto pensjonsforpliktelser enn til estimerte pensjonsmidler. Det henvises til note 46 for ytterligere informasjon.

NOTE 4 - DRIFTSSEGMENTER

Segmentrapporteringen er basert på bankens interne rapporteringsformat, hvor morbank og boligkredittselskapet er splittet i privatmarked, bedriftsmarked og finans. I tillegg kommer øvrige datterselskap, samt et ikke rapporterbart segment med poster som ikke er fordelt til øvrige segmenter. Konsernet har tilnærmet alle sine inntekter fra Norge. For geografisk fordeling av utlån til kunder se note 10.

For ledelsesformål er banken organisert i fem driftssegmenter basert på produkter og tjenester som følger: Segmentene privatmarked og bedriftsmarked består hovedsakelig av utlån til kunder og innskudd fra kunder. Finans består i all hovedsak av bankens likviditetsportefølje, mens hovedproduktet i AS Financiering er gjeldsbrevfinansiering av bil. Sparebanken Øst Eiendom AS skal være en forvalter av eiendommer tilhørende konsernet Sparebanken Øst. Inntektene fra privatmarked, bedriftsmarked og AS Financiering består hovedsakelig av netto renteinntekter, mens inntekter fra Sparebanken Øst Eiendom AS består av inntekter fra fast eiendom. Inntektsskatt styres på konsernbasis og allokeres ikke til driftssegmentene, bortsett fra datterselskap som er rapportert som egne driftssegmenter.

Renter rapporteres netto siden majoriteten av segmentinntektene er fra renteinntekter på utlån. Ledelsen baserer seg primært på netto renteinntekt og ikke brutto renteinntekt og -kostnad. Transaksjoner mellom driftssegmentene er basert på armlengdes prising tilsvarende transaksjoner med tredjeparter. Ingen enkeltkunder utgjør mer enn 10 % av bankens totale inntekter i 2019 og 2018.

Resultatregnskap

2019	PM	BM	Finans	AS Financiering	Spb Øst Eiendom	Ufordelt	Eliminering	Konsern
Netto rente- og provisjonsinntekter	349,2	137,7	-27,3	119,4	-1,9	65,1	-0,4	641,7
Andre inntekter	61,4	9,4	-12,7	-22,9	10,1	43,7	-9,1	79,8
Driftskostnader	59,5	19,6	0,0	31,7	6,3	166,8	-6,2	277,8
Resultat før tap	**351,0**	**127,5**	**-40,0**	**64,7**	**1,9**	**-58,1**	**-3,3**	**443,7**
Tap på utlån, ubenyttede kreditter og garantier	-0,6	6,0	0,0	13,5	0,0	0,0	0,0	18,9
Resultat før skattekostnad	**351,6**	**121,5**	**-40,0**	**51,2**	**1,9**	**-58,1**	**-3,3**	**424,8**
Skattekostnad	0,0	0,0	0,0	13,0	0,4	82,0	0,1	95,5
Resultat etter skatt	**351,6**	**121,5**	**-40,0**	**38,3**	**1,4**	**-140,1**	**-3,4**	**329,3**

Resultatregnskap

2018	PM	BM	Finans	AS Financiering	Spb Øst Eiendom	Ufordelt	Eliminering	Konsern
Netto rente- og provisjonsinntekter	311,8	114,2	-25,8	118,4	-2,3	47,1	1,7	565,1
Andre inntekter	66,0	8,7	-11,4	-23,8	22,4	137,8	-7,2	192,5
Driftskostnader	60,4	16,8	0,0	33,3	7,4	175,3	-4,1	289,1
Resultat før tap	**317,4**	**106,1**	**-37,2**	**61,3**	**12,7**	**9,6**	**-1,4**	**468,5**
Tap på utlån, ubenyttede kreditter og garantier	-1,2	4,4	0,0	14,4	0,0	0,0	0,0	17,6
Resultat før skattekostnad	**318,6**	**101,7**	**-37,2**	**46,9**	**12,7**	**9,6**	**-1,4**	**450,9**
Skattekostnad	0,0	0,0	0,0	11,9	-0,6	65,8	-0,4	76,7
Resultat etter skatt	**318,6**	**101,7**	**-37,2**	**35,0**	**13,3**	**-56,2**	**-1,0**	**374,2**

Balanse

2019	PM	BM	Finans	AS Financiering	Spb Øst Eiendom	Ufordelt	Eliminering	Konsern
Utlån til og fordringer på kunder	26.714,5	4.964,9	1,1	2.102,9	0,0	505,7	-63,8	34.225,3
Andre eiendeler	4,8	0,0	7.548,8	47,5	174,1	3.179,6	-2.794,3	8.160,5
Sum eiendeler	**26.719,3**	**4.964,9**	**7.549,9**	**2.150,4**	**174,1**	**3.685,3**	**-2.858,1**	**42.385,8**
Innskudd fra og gjeld til kunder	9.429,3	3.530,8	1.741,2	0,0	0,0	158,8	-68,4	14.791,7
Annen gjeld/mellomregning	17.290,0	1.434,2	5.808,7	1.781,4	87,7	-476,2	-2.473,2	23.452,6
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	369,0	86,4	4.002,6	-316,5	4.141,5
Sum gjeld og egenkapital	**26.719,3**	**4.964,9**	**7.549,9**	**2.150,4**	**174,1**	**3.685,3**	**-2.858,1**	**42.385,8**
Årets investeringer	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,9**	**0,2**	**17,9**	**0,0**	**19,0**

Balanse

2018	PM	BM	Finans	AS Financiering	Spb Øst Eiendom	Ufordelt	Eliminering	Konsern
Utlån til og fordringer på kunder	27.963,6	4.795,0	0,0	1.987,7	0,0	464,9	-63,8	35.147,4
Andre eiendeler	6,4	0,0	5.630,9	32,8	176,8	3.008,4	-2.020,2	6.835,1
Sum eiendeler	**27.970,0**	**4.795,0**	**5.630,9**	**2.020,5**	**176,8**	**3.473,3**	**-2.084,0**	**41.982,5**
Innskudd fra og gjeld til kunder	9.633,5	3.298,0	1.875,3	11,5	0,0	150,0	-68,6	14.899,7
Annen gjeld/mellomregning	18.336,5	1.497,0	3.755,6	1.723,5	91,9	-488,9	-1.777,0	23.138,6
Egenkapital	0,0	0,0	0,0	285,5	84,9	3.812,2	-238,4	3.944,2
Sum gjeld og egenkapital	**27.970,0**	**4.795,0**	**5.630,9**	**2.020,5**	**176,8**	**3.473,3**	**-2.084,0**	**41.982,5**
Årets investeringer	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**1,5**	**0,3**	**18,2**	**0,0**	**20,0**

NOTE 5 - STYRING AV FINANSIELL RISIKO

Som finansielle risikoer regnes kredittrisiko, markedsrisiko og likviditetsrisiko. I tillegg omtales konsentrasjonsrisiko. Risiko rapporteres kvartalsvis til ledelsen og styret. Rapporteringen viser løpende status i henhold til ulike fastsatte rammer for risiko, både interne og lovbestemte.

Kredittrisiko
Kredittrisiko regnes som risiko for tap ved at kunder og andre motparter ikke møter sine forpliktelser om tilbakebetaling og at eventuell sikkerhetsstillelse ikke dekker bankens tilgodehavende.

Måling av risiko ved utlån til kunder skjer ved risikoklassifisering av kundene, og er en integrert del av kredittprosessen. Prising av kreditt skal være basert på det enkelte engasjements risiko.

Bankens kredittstrategi beskriver det overordnede knyttet til bankens kredittgivning innenfor privat- og bedriftsmarkedet. I det daglige ivaretas kredittstrategien gjennom kredittbøker, rammer og fullmakter håndtert via bankens kredittavdelinger. Alle avdelinger som har fullmakter innenfor kreditt er pålagt ansvaret for å gjennomføre bankens vedtatte kredittpolitikk.

Innenfor personmarkedet er det etablert en sentral kredittavdeling som har bevilgningsfullmakt til å bevilge lån og kreditter i tråd med bankens kredittstrategi, vedtatte instrukser og kredittbøker PM innenfor de rammer som fullmakten angir.

Innenfor bedriftsmarkedet er det etablert et styrevedtatt beslutningshierarki. Beslutningsnivået på den enkelte sak er basert på en kombinasjon av kundens risikoscore og beløpsstørrelse. Sentralt i beslutningshierarkiet er det etablert en egen kredittavdeling. Innenfor kredittavdelingen fattes beslutninger individuelt eller i fellesskap avhengig av den enkelte kunde. Overgår kredittgivning kredittavdelingens fullmakter, vil saker besluttes av enten et administrativt beslutningsutvalg. Bankens styre er øverste beslutningsnivå, mindre engasjementer besluttes i henhold til vedtatte rammer og personlige fullmakter i bedriftsmarkedsavdelingen. Utviklingen i kredittrisikoen knyttet til bankens utlån overvåkes løpende med rammekontroll, periodiske analyser og rapporter, samt ved bruk av stikkprøver ned på kundenivå.

Plassering i rentebærende verdipapirer for likviditetsformål er knyttet til strategi for likviditetsstyring vedtatt av styret. Vedtatt strategi, samt investeringspolicy, konkretiserer risikotoleranse, allokering til aktivaklasser, rammer og fullmakter. Kredittap skal være tilnærmet lik null. Videre skal en vesentlig del av porteføljen være egnet som sikkerhet for låneadgang i Norges Bank. Ved plassering av midler i sertifikater og obligasjoner vurderes risiko ut fra papirenes likviditet, utsteders rating og andre motpartsspesifikke forhold. Rentebærende verdipapirer regnskapsføres til markedsverdi slik at endringer i verdi løpende reflekteres i regnskapet.

Oppgjørsrisiko er en form for kredittrisiko. Dersom kontraktsmotpart ikke oppfyller sine forpliktelser kan oppgjør, i form av kontanter eller verdipapirer, risikeres tapt. Banken søker å unngå slik risiko ved at kontrakter kun inngås med solide og om mulig ratede motparter, samt ved å benytte velrenommerte clearing-systemer.

Motpartsrisiko ved derivater og poster utenom balansen (garantier, lånetilsagn, etc.) innebærer også kredittrisiko ved at inngåtte kontrakter kan gi tap dersom motpart går konkurs eller ikke er i stand til å gjøre opp sine betalingsforpliktelser. Derivatkontrakter inngås kun med finansinstitusjoner ratet A- eller bedre av et kredittvurderingsbyrå, og som er kjent av banken.

Konsentrasjonsrisiko
Konsentrasjonsrisiko oppstår ved lav diversifisering med hensyn til geografiske områder, bransjer og produkter. I Sparebanken Øst styres dette med rammer for eksponering mot bransjer og engasjementsstørrelse.

Den ordinære utlånsvirksomheten har i konsernet en fordeling pr. 31.12.19 med 85,6 % av brutto utlån til privatkunder. Lav andel utlån til bedrifter bidrar til lav konsentrasjonsrisiko.

Konsernets utlånsportefølje til privatkunder og bedrifter fordeler seg geografisk i hovedsak til det sentrale østlandsområdet. Utlånsvirksomheten anses ikke å være spesielt eksponert mot enkeltbedrifter (hjørnesteinsbedrifter) eller ensidig økonomisk utvikling i regionen. Bankens lokalisering på Østlandet gir nærhet til et stort markedsområde.
Utlånsporteføljen til bedriftskunder er fordelt på ulike næringer. Eksponering mot eiendom og eiendomsutvikling utgjør en relativt stor andel. Omsetning og drift av fast eiendom utgjør 67,3 % av bedriftsporteføljen. Målt som andel av samlet utlånsportefølje i konsernet utgjør eksponering mot omsetning og drift av fast eiendom likevel ikke mer enn 9,5 %. Eiendom er en syklisk næring som kan være særlig utsatt i nedgangskonjunkturer. Engasjementene vurderes imidlertid å være godt sikret, ofte med tillegg av sidesikkerheter.

Sparebanken Øst har rammer for størrelseskonsentrasjon som tilsier at den største eksponeringen ikke skal være over 10 % av næringsporteføljen, de 3 største eksponeringene ikke mer enn 20 %, og de 10 største ikke mer enn 40 %.

Banken hadde i sin utlånsvirksomhet pr. 31.12.19, foruten engasjementer med egne datterselskap (AS Financiering og Sparebanken Øst Boligkreditt AS), ingen eksponering mot eksterne kunder over 10 % av egen ansvarlig kapital. Pr. 31.12.19 representerte lån til konsernets største låntaker 0,7 % av brutto utlån. Konsernets 10 største låntakere representerte 4,1 % av brutto utlån, og konsernets 20 største låntakere representerte 5,9 % av brutto utlån.

Markedsrisiko
Markedsrisiko er risiko for tap i markedsverdi på finansielle eiendeler og forpliktelser i bankens balanse, eller via en negativ effekt på inntjening eller egenkapital, ved endring i finansielle markedspriser.

Sparebanken Øst er eksponert for markedsrisiko primært gjennom endringer i rentenivået (renterisiko), gjennom endringer i markedspris på finansielle instrumenter herunder endringer i margin på rentebærende verdipapirer (kredittspreadrisiko), valutakurser (valutarisiko) og ved endringer i aksjepriser (aksjerisiko).

Markedsrisiko styres gjennom rammer for maksimal eksponering mot ulike aktivaklasser, renterisiko, valutarisiko og lignende.

Renterisiko
Ved endring i markedsrenten kan ikke Sparebanken Øst umiddelbart gjennomføre renteendring for alle balanseposter dersom disse har ulik rentebindingstid. En endring i markedsrenten vil da gi en økning eller reduksjon av rentenettoen og balansepostenes virkelige verdi. Denne risikoen reduseres ved at eiendeler, forpliktelser og ulike derivater balanseres mot hverandre for å holde risikoen innenfor vedtatte rammer.

Kredittspreadrisiko
Kredittspreadrisiko er risiko for tap som skyldes at marginen (kredittspread) på rentebærende verdipapirer endres. Kredittspreadrisiko i likviditetsporteføljen styres slik at tapet ved en gitt endring i kredittspread aldri skal overstige fastsatt ramme.

Valutarisiko
Valutarisiko er risiko for tap av verdier på grunn av endring i kursen på utenlandsk valuta. Slik risiko reduseres ved å balansere aktiva- og passivaposisjoner i balansen mot hverandre eller ved bruk av valutaderivater. For eiendeler der debitor har anledning til å tilbakebetale før endelig forfall benyttes rullerende swapper. Der endelig forfall ikke skal fravikes, sikres posisjonene ved bruk av basisswapper. Det er fastsatt rammer for valutaeksponering.

Aksjerisiko
Konsernet har en beholdning av aksjer som i all hovedsak er knyttet til strategiske formål. Aksjerisiko er risikoen for tap som følge av endring i aksjeprisene. Et verdifall i aksjeverdiene på 10 % ville medført en negativ resultateffekt på 61,8 mill. kroner i ordinært resultat etter skatt. Til sammenligning ville ett verdifall på aksjeverdien på 10 % i 2018 medført en negativ resultateffekt på 59,9 mill. kroner i ordinært resultat etter skatt. Det vises til note 36 for spesifikasjon av konsernets aksjer og egenkapitalbevis.

Risikoreduserende tiltak
Banken anvender garantier, derivater og finansielle sikringsforretninger for å redusere risikoeksponering som skyldes endringer i rentenivå, valutakurser og kredittrisiko. Det vises til beskrivelsen av hvert enkelt risikoområde.

Lav andel utlån til bedrifter bidrar til lav konsentrasjonsrisiko for banken. Utlånsvirksomheten innenfor bedriftsmarkedet anses ikke å være spesielt rettet mot enkeltbedrifter (hjørnestensbedrifter) eller ensidig økonomisk utvikling i regionen. Eksponering mot eiendom og eiendomsutvikling utgjør en relativt stor andel av bedriftsporteføljen, men målt som andel av samlet utlånsportefølje i konsernet utgjør denne eksponering en begrenset andel av den totale utlånsporteføljen. Engasjementene vurderes å være godt sikret innenfor fast eiendom, ofte også med tillegg av sidesikkerheter. Lån og kreditter til personmarkedet består i all hovedsak av engasjementer knyttet opp mot pant i fast eiendom innenfor betryggende belåningsgrader. Banken har en lav eksponering knyttet til lån/kreditter uten tilhørende sikkerhet.

Utlån til andre banker og utlån i form av plasseringer i senior obligasjoner og sertifikater er gitt på usikret basis. Plasseringer i obligasjoner med fortrinnsrett gir sikkerhet i et definert utvalg av utsteders eiendeler, som oftest boliglån.

Likviditetsrisiko
Likviditetsrisiko er risiko for ikke å være i stand til å møte sine løpende forpliktelser etter hvert som de forfaller, eller eventuelt at refinansiering må skje til en høyere kostnad. Den overordnede strategien tilsier at Sparebanken Øst skal ha et konservativt forhold til likviditetsrisiko. Dette innebærer langsiktighet og proaktivitet i forhold til fremtidige likviditetsbehov, og sikring av likvider ved plassering av eiendeler med lav likviditets- og kredittrisiko. Risiko styres mot fastsatte rammer som styrer balansens sammensetning med hensyn til graden av langsiktig finansiering og horisont for overlevelse i en situasjon uten tilgang til ny likviditet. Banken holder likviditetsreserver i form av kontanter og trekkrettighet i Norges Bank, og en obligasjonsportefølje bestående av likvide papirer med høy kredittkvalitet.

Sparebanken Øst søker til enhver tid å diversifisere sine kilder til finansiering for å bli mest mulig uavhengig av hendelser i det enkelte marked. I tillegg til innskudd fra kunder er det norske sertifikat- og obligasjonsmarkedet, herunder markedet for obligasjoner med fortrinnsrett den viktigste kilden til finansiering.

Innskudd er en viktig kilde til finansiering for bankene. Etter finanskrisen har vi sett økt konkurranse om innskuddene, særlig fra de nye forbruksbankene. Tilpasninger i produktutvalget for våre kunder har så langt gitt stabile innskudd. Topprente.no har i særlig grad bidratt til å sikre banken nødvendig konkurransekraft på innskuddsdekning. Topprente.no er et selvbetjeningskonsept som gir anledning til å gi kundene konkurransedyktige innskuddsvilkår. Pr. 31.12.19 utgjør innskudd fra kunder 43,2 % av konsernets netto utlån mot 42,4 % pr. 31.12.18.

I all hovedsak er det større institusjonelle investorer som investerer i bankenes gjeldsutstedelser. For å sikre likviditet i utstedelsene er det ønskelig at obligasjonslånene er av en viss størrelse. På den annen side er det ikke ønskelig med for store lån da dette vil øke refinansieringsrisikoen. Obligasjoner med fortrinnsrett gir investorene sikkerhet i form av fortrinnsrett til boliglån med lav risiko. I utgangspunktet er det ønskelig at de største obligasjonslånene er obligasjoner med fortrinnsrett.

En balansestyringskomité adresserer løpende markedshendelser og treffer tiltak knyttet til likviditetssituasjonen i tråd med den vedtatte strategi. Det er også nedfelt en beredskapsplan for håndtering av likviditetskriser.

Langsiktig kapitalstyring
Langsiktig kapitalstyring i Sparebanken Øst er innrettet på å sikre god soliditet og tilstrekkelig likviditet for hele konsernet. God soliditet opprettholdes i første rekke ved å sørge for tilstrekkelige kapitalbuffere over minimumskravene til kapital. Banken tilpasser seg nye kapitaldekningsregler og følger utviklingen i markedets forventninger til kapital utover regulatoriske krav nøye.

Konsernets gjeldende mål for ren kjernekapitaldekning er satt til 14,75 %. Konsernet er pr. 31.12.19 i pågående SREP-prosess med Finanstilsynet og forventer SREP-vedtak og nytt pilar 2-krav innen 30.06.20. Inntil nytt krav foreligger er pilar 2-kravet, som ble vedtatt i april 2017, på 2,3 prosent gjeldende. Motsyklisk buffer økte pr. 31.12.19 med 0,5 prosentpoeng til 2,5 prosent, og det samlede kapitalkrav som gjelder for Sparebanken Øst pr. 31.12.19 er 14,8 prosent. Sparebanken Øst vil, når nytt pilar 2-krav foreligger, ta stilling til ny målsetning om minimumsnivå for ren kjernekapitaldekning. Sparebanken Øst legger imidlertid til grunn at samlede krav og føringer skal tilfredstilles løpende. Ren kjernekapitaldekning i konsernet er 17,69 prosent pr. 31.12.19. Dette kapitalnivået gir vekstevne, handlingsrom i forhold til regulatoriske krav, konkurransekraft i obligasjonsmarkedene og mulighet til å gi egenkapitalavkastning i tråd med vedtatt målsetting.

Vekst og planer om vekst i utlån og andre aktiva vil alltid ta hensyn til behov for bufferkapital utover minimumskravene. For øvrig tillegges betydelig vekt på å opprettholde forsvarlig styring av forretningsmessig drift slik at konsernet kan oppnå gode resultater og gi tilfredsstillende avkastning på investert kapital. På den måten vil banken være attraktiv for investorer og bidra til å sikre konsernet tilgang til kapital ved behov for å styrke egenkapitalen.

NOTE 6 - KAPITALDEKNING

Konsern 2019	Konsern 2018		Morbank 2019	Morbank 2018
		Ren kjernekapital		
3.789,1	3.593,7	Bokført egenkapital	3.361,9	3.188,7
		Fradragsposter i ren kjernekapital		
-8,0	-6,4	Verdijusteringer som følge av kravene om forsvarlig verdsettelse (AVA)	-8,6	-7,3
-134,3	-119,2	Utbytter	-134,3	-119,2
-149,3	-150,9	Goodwill i verdsettelsen av signifikante investeringer	-149,3	-150,9
-26,3	-17,8	Immaterielle eiendeler	-25,2	-16,8
0,0	0,0	Utsatt skatt	0,0	0,0
0,0	0,0	Ren kjernekapital instrumenter i andre finansinst. (ikke signifikant)	0,0	0,0
0,0	0,0	Ren kjernekapital instrumenter i andre finansinst. (signifikant)	0,0	0,0
-30,8	-27,7	Andre fradrag i ren kjernekapital	-30,8	-27,7
3.440,3	**3.271,8**	**Sum ren kjernekapital**	**3.013,6**	**2.866,8**
		Øvrig kjernekapital		
350,0	350,0	Fondsobligasjoner	350,0	350,0
		Fradragsposter i øvrig kjernekapital		
0,0	0,0	Øvrig kjernekapital instrumenter i andre finansinst. (ikke signifikant)	0,0	0,0
0,0	0,0	Øvrig kjernekapital instrumenter i andre finansinst. (signifikant)	0,0	0,0
350,0	**350,0**	**Sum øvrig kjernekapital**	**350,0**	**350,0**
3.790,3	**3.621,8**	**Sum kjernekapital**	**3.363,6**	**3.216,8**
		Tilleggskapital		
400,0	400,0	Ansvarlig lån	400,0	400,0
		Fradragsposter i tilleggskapital		
0,0	0,0	Tilleggskapital instrumenter i andre finansinst. (ikke signifikant)	0,0	0,0
-57,3	-56,0	Tilleggskapital instrumenter i andre finansinst. (signifikant)	-57,3	-56,0
342,7	**344,0**	**Sum tilleggskapital**	**342,7**	**344,0**
4.132,9	**3.965,8**	**Netto ansvarlig kapital**	**3.706,3**	**3.560,8**
		Beregningsgrunnlag		
0,0	0,0	Stater og sentralbanker	0,0	0,0
127,5	67,8	Lokale og regionale myndigheter	127,5	67,8
0,0	0,0	Offentlig eide foretak	0,0	0,0
0,0	0,0	Multilaterale utviklingsbanker	0,0	0,0
42,8	73,3	Institusjoner	984,7	3.228,1
528,8	572,6	Foretak	589,2	640,9
1.703,3	1.655,3	Massemarkedsengasjementer	177,4	206,5
14.059,2	14.692,0	Engasjementer med pant i eiendom	8.454,2	9.739,2
194,4	159,7	Forfalte engasjementer	59,2	68,5
481,8	383,4	Obligasjoner med fortrinnsrett	1.851,5	373,4
0,0	0,0	Andeler i verdipapirfond	0,0	0,0
664,2	635,1	Egenkapitalposisjoner	2.030,4	1.921,2
243,0	238,3	Øvrige engasjementer	169,7	109,3
0,0	0,0	Verdipapirisering	0,0	0,0
18.044,9	**18.477,4**	**Beregningsgrunnlag kreditt- og motpartsrisiko**	**14.443,7**	**16.354,8**
0,0	**0,0**	**Beregningsgrunnlag valutarisiko**	**0,0**	**0,0**
1.363,1	**1.294,6**	**Beregningsgrunnlag operasjonell risiko**	**935,1**	**841,7**
42,4	**187,5**	**Beregningsgrunnlag for svekket kredittverdighet motpart (CVA)**	**17,4**	**28,1**
19.450,3	**19.959,5**	**Sum beregningsgrunnlag**	**15.396,2**	**17.224,7**
17,69 %	16,39 %	Ren kjernekapitaldekning	19,57 %	16,64 %
19,49 %	18,15 %	Kjernekapitaldekning	21,85 %	18,68 %
21,25 %	19,87 %	Kapitaldekning	24,07 %	20,67 %

Konsern 2019	Konsern 2018	Buffere	Morbank 2019	Morbank 2018
486,3	499,0	Bevaringsbuffer	384,9	430,6
486,3	399,2	Motsyklisk buffer	384,9	344,5
583,5	598,8	Systemrisikobuffer	461,9	516,7
0,0	0,0	Buffer for systemviktige banker	0,0	0,0
1.556,0	**1.497,0**	**Sum bufferkrav**	**1.231,7**	**1.291,9**
2.565,0	**2.369,0**	**Tilgjengelig bufferkapital**	**2.320,8**	**2.091,7**
8,81 %	8,48 %	Uvektet kjernekapitalandel	7,49 %	7,37 %

Banken benytter standardmetoden ved beregning av minimumskrav til ansvarlig kapital for kredittrisiko. Beregningen knyttet til operasjonell risiko beregnes ut fra basismetoden. CVA-tillegget beregnes etter standardmetoden. Engasjementsbeløp for derivater beregnes etter markedsverdimetoden.

Bankens ansvarlige kapital skal til en hver tid oppfylle minstekravene til kapitaldekning med tillegg av en buffer som samsvarer med selskapets aksepterte risikotoleranse.

Det henvises for øvrig til konsernets pilar III-dokument, som ligger tilgjengelig på Sparebanken Østs nettside.

NOTE 7 - KREDITTRISIKO

Maksimal kredittrisiko

Maksimal kredittrisiko er representert ved balanseført verdi av de finansielle eiendelene, inkludert derivater, i balansen. Konsernet har i tillegg kredittrisiko knyttet til lånetilsagn, ubenyttede trekkfasiliteter og garantier. Maksimal kredittrisiko utover balanseførte verdier er vist under.

Konsern 2019	Konsern 2018		Morbank 2019	Morbank 2018
		Forpliktelser		
478,6	1.015,8	Lånetilsagn	391,6	814,1
1.737,1	1.680,9	Trekkfasiliteter	3.590,5	2.890,9
87,3	106,3	Garantier overfor kunder	87,3	106,3
0,0	0,0	Garanti for alle OMF-forpliktelser i boligkredittforetaket*	13.150,0	12.062,9
2.303,0	**2.803,0**	**Sum forpliktelser**	**17.219,3**	**15.874,2**

* I forbindelse med ratingprosessen av Sparebanken Øst Boligkreditt AS har morbanken utstedt en garanti for alle OMF-forpliktelser i boligkredittforetaket.

For mer informasjon om maksimal kreditteksponering tilknyttet de ulike klassene av finansielle instrumenter vises det til tilhørende spesifikke noter.

Kredittrisiko

Sparebanken Øst sin kredittstrategi danner grunnlaget for kredittvirksomheten i banken. Innenfor både person- og bedriftsmarkedet er det etablert rammer, måltall, prosesser og retningslinjer som skal bidra til å sikre at alle elementer knyttet til kredittvurderingene er tilstrekkelig beskrevet og kjent. Videre at oppfølging av porteføljer skjer på en betryggende måte og at eventuelle endringer knyttet til den vurderte risikoen på det enkelte engasjement kan avdekkes i en tidlig fase og følges tett. Utvikling i enkeltengasjement og porteføljer følges opp løpende gjennom ulike administrative rapporter. Styrevedtatte måltall og rammer følges opp og rapporteres kvartalsvis til styret.

Gjeldsbetjeningsevnen er sentral i enhver kredittvurdering både innenfor person- og bedriftsmarkedet. Normalt skal ikke kreditt ytes dersom det ikke kan sannsynliggjøres at kunden kan betjene sine forpliktelser. Dette selv om sikkerheten er tilfredsstillende. Utgangspunktet for vurderingen av en kundes gjeldsbetjeningsevne er løpende og fremtidig kontantstrøm målt mot de kostnadsforpliktelsene kunden til enhver tid påtar seg. Grunnlag for den kontantstrøm som legges til grunn er lønnsinntekt eller inntekt fra den/de forretningsvirksomheter som finansieres. Ut over dette vurderes det i hvilken grad banken i tilfelle et fremtidig mislighold, svekkelse av kontantstrøm eller andre negative markedsmessige endringer vil være i stand til å dekke inn engasjementene ved realisering av sikkerheter. Sparebanken Øst har en generelt svært lav eksponering knyttet til lån/kreditter uten tilhørende sikkerhet.

Innenfor bedriftsmarkedet er det etablert rutiner knyttet til periodisk oppfølging av engasjementene slik at banken er sikret at det gjennomføres oppdaterte vurderinger minimum en gang pr. år på hoveddelen av porteføljen. For å redusere risiko, sikre oppfølging og styring av enkelte engasjement i tillegg til den vanlige kredittvurderingen, benyttes det løpende finansielle klausuler i kredittavtalene. Det er den samlede eksponering på den enkelte kunde som tas i betraktning ved vurdering av den effekt sikkerhetsstillelsen har for kredittrisikoen.

Finansforetakslovens kapittel 11-II regulerer virksomheten i Sparebanken Øst Boligkreditt AS, og stiller høye krav til hvilke lån som kan tas inn i sikkerhetsmassen som ligger til dekning for obligasjoner med fortrinnsrett. Dette er et strengere regelverk enn ved vanlig långivning til bolig, og loven krever også en uavhengig gransker oppnevnt av Finanstilsynet og uavhengig verdivurdering av hvert enkelt pant.

NOTE 8 - KREDITTKVALITET PR. KLASSE AV FINANSIELLE EIENDELER

Sparebanken Øst sin underliggende kredittkvalitet knyttet til utlån og fordringer på kunder vises gjennom porteføljens risikoklassifisering. Risikoklassifiseringen av kunder er en integrert og obligatorisk del av kredittprosessen både innenfor privat- og bedriftsmarkedet. Det er i kredittstrategien vedtatt rammer for minimum andel porteføljer innenfor de ulike risikoklassene. Utviklingen i porteføljefordelingen innenfor risikoklassene følges opp gjennom løpende overvåkning og rapportering.

Risikoklassifiseringsmodellene vektlegger nøkkeltall knyttet til betjeningsevne og betjeningsvilje høyt. For å gruppere kredittporteføljen benyttes det 11 risikoklasser. Engasjement i de to dårligste klassene representerer identifiserte misligholdsengasjement. Innenfor bedriftsmarkedet er kombinasjonen engasjementsstørrelse og risikoklassifisering sentrale element knyttet til oppbyggingen av bankens fullmaktsstruktur. Fullmaktene er videre knyttet til stillingsnivå.

Konsernet søker til enhver tid å forbedre sine interne modeller for risikoklassifisering for å sikre at modellene til enhver tid har høy forklaringskraft med basis i de vesentligste driverne innenfor de ulike kundesegmentene. I konsernet arbeides det med et prosjekt med formål å erstatte dagens risikoklassifiseringsmodell med en kredittscoremodell.

For finansielle plasseringer i sertifikater og obligasjoner vurderes risiko ut fra rating og motpartsspesifikke forhold. Fortrinnsvis benyttes rating fra kredittvurderingsbyrå. Der slik rating ikke er tilgjengelig benyttes scoringer fra norske meglerhus og det foretas en intern vurdering.

Rating fra kredittvurderingsbyråer og scoringer fra meglerhus følger generelt en skala fra AAA til C, der AAA er høyeste kvalitet og C er laveste kvalitet. Skalaen er benyttet slik at AAA – A er vurdert som lav risiko, BBB er vurdert som moderat risiko og BB – C er vurdert som høyere risiko.

Konsern pr. 31.12.19

Balanseførte verdier	Lav risiko	Middels risiko	Høy risiko	Trinn 3	Uklassifisert	Sum
Utlån						
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	15,9	0,0	0,0	0,0	0,0	15,9
Utlån til og fordringer på kunder						
-Leiefinansieringsavtaler	0,0	20,5	6,2	0,3	0,0	27,0
-Kasse-/drifts- og brukskreditter	2.747,4	57,0	10,9	0,7	0,3	2.816,4
-Byggelån	228,5	10,2	3,9	0,0	0,0	242,6
-Nedbetalingslån	27.325,0	2.281,2	1.393,0	130,5	9,6	31.139,3
Sum utlån	**30.316,9**	**2.369,0**	**1.413,9**	**131,5**	**10,0**	**34.241,2**
Finansielle investeringer						
Noterte statsobligasjoner	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Noterte andre obligasjoner	6.146,1	57,4	0,0	0,0	0,0	6.203,6
Unoterte obligasjoner	551,1	0,0	0,4	0,0	0,0	551,5
Sum finansielle investeringer	**6.697,2**	**57,4**	**0,4**	**0,0**	**0,0**	**6.755,1**

Konsern pr. 31.12.18

Balanseførte verdier	Lav risiko	Middels risiko	Høy risiko	Trinn 3	Uklassifisert	Sum
Utlån						
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	9,5	0,0	0,0	0,0	0,0	9,5
Utlån til og fordringer på kunder						
-Leiefinansieringsavtaler	0,0	18,3	5,3	0,0	0,0	23,6
-Kasse-/drifts- og brukskreditter	2.619,3	63,7	12,0	5,7	0,2	2.700,8
-Byggelån	144,8	26,4	0,0	0,0	0,0	171,2
-Nedbetalingslån	28.888,5	1.765,5	1.411,4	178,8	7,7	32.251,8
Sum utlån	**31.662,0**	**1.873,9**	**1.428,7**	**184,4**	**7,8**	**35.156,9**
Finansielle investeringer						
Noterte statsobligasjoner	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Noterte andre obligasjoner	4.894,5	78,2	0,0	0,0	0,0	4.972,7
Unoterte obligasjoner	200,4	0,0	0,0	0,0	0,0	200,4
Sum finansielle investeringer	**5.094,9**	**78,2**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**5.173,1**

Morbank pr. 31.12.19

Balanseførte verdier	Lav risiko	Middels risiko	Høy risiko	Trinn 3	Uklassifisert	Sum
Utlån						
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	2.273,2	0,0	0,0	0,0	0,0	2.273,2
Utlån til og fordringer på kunder						
-Leiefinansieringsavtaler	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
-Kasse-/drifts- og brukskreditter	1.039,7	27,2	6,6	0,7	0,3	1.074,5
-Byggelån	228,5	10,2	3,9	0,0	0,0	242,6
-Nedbetalingslån	14.352,1	1.184,7	82,8	36,4	9,6	15.665,7
Sum utlån	**17.893,6**	**1.222,1**	**93,3**	**37,1**	**9,9**	**19.256,0**
Finansielle investeringer						
Noterte statsobligasjoner	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Noterte andre obligasjoner	6.588,7	57,4	0,0	0,0	0,0	6.646,2
Unoterte obligasjoner	551,1	0,0	0,4	0,0	0,0	551,5
Sum finansielle investeringer	**7.139,8**	**57,4**	**0,4**	**0,0**	**0,0**	**7.197,6**

Morbank pr. 31.12.18

Balanseførte verdier	Lav risiko	Middels risiko	Høy risiko	Trinn 3	Uklassifisert	Sum
Utlån						
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	2.155,1	0,0	0,0	0,0	0,0	2.155,1
Utlån til og fordringer på kunder						
-Leiefinansieringsavtaler	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
-Kasse-/drifts- og brukskreditter	1.478,6	41,9	8,5	3,6	0,2	1.532,7
-Byggelån	144,8	26,4	0,0	0,0	0,0	171,2
-Nedbetalingslån	17.025,7	743,4	145,5	90,5	7,7	18.012,8
Sum utlån	**20.804,2**	**811,6**	**153,9**	**94,1**	**7,8**	**21.871,7**
Finansielle investeringer						
Noterte statsobligasjoner	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Noterte andre obligasjoner	4.733,5	78,2	0,0	0,0	0,0	4.811,7
Unoterte obligasjoner	200,4	0,0	0,0	0,0	0,0	200,4
Sum finansielle investeringer	**4.933,9**	**78,2**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**5.012,1**

NOTE 9 - KREDITTRISIKO FORDELT PÅ KLASSER

Styret har gjennom bankens vedtatte kredittstrategi besluttet overordnede rammer knyttet til maksimal eksponering pr. kunde/konsern, bransjeeksponering, risikoklasse, konsentrasjonsrisiko og krav til inntak av nye kunder. Oppfølging knyttet til styrevedtatte måltall og rammer, beskrevet i kredittstrategien, skjer gjennom kvartalsvise risikorapporter som fremlegges for bankens styre.

Innenfor både person- og bedriftsmarkedet benyttes en risikoklassifisering basert på 11 kategorier fra A til K. Risikoklasse A representerer lavest risiko og risikoklasse I representerer høyeste risiko for ikke misligholdte kunder. Risikoklassene J og K består av engasjement der det foreligger objektive bevis på mislighold/tap og at engasjementene er under spesiell oppfølging i bankens avdeling for innfordring.

Konserntallene viser sammendrag av morbank, Sparebanken Øst Boligkreditt AS og AS Financiering. Virksomheten i AS Financiering består hovedsakelig i finansiering av bruktbiler.

Kredittrisiko fordelt på risikoklasser 2019 - konsern

	Brutto utlån	Bruttto garanti-ansvar	Trekk-fasilitet	Engasje-ment	%	Engasje-ment trinn 1	Taps-avs. trinn 1	Engasje-ment trinn 2	Taps-avs. trinn 2	Engasje-ment trinn 3	Taps-avs. trinn 3*
A	14.084,5	8,3	1.159,2	15.252,0	42,2	15.238,8	0,8	13,2	0,0	0,0	0,0
B	5.674,1	14,0	219,2	5.907,3	16,3	5.899,7	1,2	7,6	0,0	0,0	0,0
C	5.661,1	12,7	156,7	5.830,5	16,1	5.795,0	2,7	35,5	0,0	0,0	0,0
D	4.890,3	39,8	184,1	5.114,2	14,1	5.086,5	5,1	27,7	0,0	0,0	0,0
E	1.163,8	11,0	14,2	1.189,0	3,3	1.009,8	2,0	179,2	0,9	0,0	0,0
F	1.211,0	1,1	2,1	1.214,2	3,4	1.117,1	2,5	97,1	0,4	0,0	0,0
G	1.099,7	0,0	1,7	1.101,4	3,0	879,8	3,0	221,6	1,4	0,0	0,0
H	301,1	0,2	0,1	301,3	0,8	104,5	1,7	196,9	5,6	0,0	0,0
I	26,3	0,0	0,1	26,4	0,1	18,6	0,8	7,8	0,5	0,0	0,0
J	58,1	0,0	0,2	58,3	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	58,3	3,1
K	157,1	0,5	0,0	157,5	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	157,5	80,9
U	10,2	0,0	0,0	10,2	0,0	10,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
Sum	**34.337,2**	**87,6**	**1.737,5**	**36.162,3**	**100,0**	**35.159,8**	**19,8**	**786,7**	**9,0**	**215,9**	**84,0**

* Trinn 3 avsetning inkluderer individuelt vurderte tapsnedskrivninger på MNOK 83,4.

Kredittrisiko fordelt på risikoklasser 2018 - konsern

	Brutto utlån	Brutto garanti-ansvar	Trekk-fasilitet	Engasje-ment	%	Engasje-ment trinn 1	Taps-avs. trinn 1	Engasje-ment trinn 2	Taps-avs. trinn 2	Engasje-ment trinn 3	Taps-avs. trinn 3*
A	13.636,1	9,4	1.115,9	14.761,4	39,9	14.751,7	0,7	9,7	0,0	0,0	0,0
B	6.428,3	24,9	223,1	6.676,3	18,0	6.667,6	1,3	8,7	0,0	0,0	0,0
C	6.160,6	17,9	158,9	6.337,4	17,1	6.308,1	2,9	29,3	0,0	0,0	0,0
D	5.435,2	44,5	145,8	5.625,5	15,2	5.611,3	5,1	14,2	0,0	0,0	0,0
E	837,2	5,4	33,5	876,1	2,4	763,1	1,2	113,0	0,5	0,0	0,0
F	1.040,8	1,1	2,9	1.044,8	2,8	927,1	1,9	117,7	0,5	0,0	0,0
G	1.140,9	0,0	0,7	1.141,6	3,1	912,4	3,5	229,2	1,6	0,0	0,0
H	273,6	0,0	0,1	273,7	0,7	100,1	1,6	173,6	5,0	0,0	0,0
I	27,0	0,0	0,0	27,0	0,1	23,3	0,8	3,7	0,3	0,0	0,0
J	102,0	0,9	0,0	102,9	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	102,9	8,9
K	158,6	2,2	0,0	160,8	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	160,8	66,3
U	8,5	0,0	0,0	8,5	0,1	8,5	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0
Sum	**35.248,8**	**106,3**	**1.680,9**	**37.036,0**	**100,0**	**36.073,2**	**19,0**	**699,1**	**8,0**	**263,7**	**75,2**

* Trinn 3 avsetning inkluderer individuelt vurderte tapsnedskrivninger på MNOK 73,1.

Personkunder - morbank og boligkredittselskap
Risikoklassifiseringssystemet anvendes for beslutningsstøtte, overvåkning og rapportering. Risikoparameterne fra klassifiseringssystemene inngår som en integrert del av kredittprosessen og oppfølgingen av privatkundeporteføljen. Risikoklassifiseringen gjøres med bakgrunn i en vektet beregning av følgende parametere; gjeldsgrad, betjeningsevne, betjeningshistorikk og kredittscore innhentet fra ekstern kredittinformasjonsleverandør. Risikoklassifisering av personkunder skjer ved nye lånesaksvurderinger eller som følge av kvartalsvis reklassifiseringer basert på purrestatistikk siste 12 måneder.

Bankens organisering av beslutningsprosessen innenfor personmarkedet er basert på sentraliserte beslutningsenheter.

Kredittrisiko fordelt på risikoklasser 2019 – person i morbank og boligkredittselskap

	Brutto utlån	Brutto garanti-ansvar	Trekk-fasilitet	Engasje-ment	%	Engasje-ment trinn 1	Taps-avs. trinn 1	Engasje-ment trinn 2	Taps-avs. trinn 2	Engasje-ment trinn 3	Taps-avs. trinn 3*
A	13.720,3	1,0	1.126,7	14.848,0	51,7	14.834,9	0,7	13,2	0,0	0,0	0,0
B	5.125,5	0,7	179,1	5.305,3	18,5	5.297,7	0,9	7,6	0,0	0,0	0,0
C	4.739,3	0,6	115,0	4.854,9	16,9	4.831,8	1,8	23,1	0,0	0,0	0,0
D	2.859,2	0,4	62,0	2.921,6	10,2	2.895,1	1,8	26,5	0,0	0,0	0,0
E	370,5	0,0	4,1	374,6	1,3	340,2	0,3	34,4	0,1	0,0	0,0
F	198,0	0,0	1,5	199,5	0,7	149,9	0,2	49,7	0,2	0,0	0,0
G	106,6	0,0	0,1	106,7	0,4	100,3	0,5	6,5	0,1	0,0	0,0
H	47,6	0,0	0,1	47,6	0,2	20,9	0,3	26,8	0,9	0,0	0,0
I	22,8	0,0	0,1	22,8	0,1	15,2	0,5	7,7	0,5	0,0	0,0
J	35,0	0,0	0,0	35,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	35,0	0,0
K	14,5	0,0	0,0	14,5	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	14,5	4,2
U	9,9	0,0	0,0	9,9	0,0	9,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum	**27.249,1**	**2,8**	**1.488,7**	**28.740,6**	**100,0**	**28.495,8**	**7,2**	**195,3**	**1,8**	**49,5**	**4,2**

* Trinn 3 avsetning inkluderer individuelt vurderte tapsnedskrivninger på MNOK 3,7.

Kredittrisiko fordelt på risikoklasser 2018 – person i morbank og boligkredittselskap

	Brutto utlån	Brutto garanti-ansvar	Trekk-fasilitet	Engasje-ment	%	Engasje-ment trinn 1	Taps-avs. trinn 1	Engasje-ment trinn 2	Taps-avs. trinn 2	Engasje-ment trinn 3	Taps-avs. trinn 3*
A	13.303,5	1,1	1.085,0	14.389,6	48,3	14.379,9	0,7	9,7	0,0	0,0	0,0
B	5.613,0	0,7	165,8	5.779,5	19,4	5.774,2	1,0	5,3	0,0	0,0	0,0
C	4.944,2	0,2	114,3	5.058,7	17,0	5.037,1	1,9	21,5	0,0	0,0	0,0
D	3.548,6	0,0	73,1	3.621,7	12,2	3.608,1	2,3	13,6	0,0	0,0	0,0
E	407,0	0,0	8,7	415,7	1,4	388,8	0,4	26,8	0,1	0,0	0,0
F	236,6	0,0	1,4	237,9	0,8	181,9	0,4	56,0	0,2	0,0	0,0
G	123,9	0,0	0,1	124,0	0,4	103,8	0,5	20,2	0,2	0,0	0,0
H	28,7	0,0	0,1	28,8	0,1	17,5	0,4	11,3	0,4	0,0	0,0
I	26,6	0,0	0,0	26,6	0,1	23,4	0,8	3,3	0,2	0,0	0,0
J	76,1	0,0	0,0	76,1	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	76,2	4,5
K	23,3	0,0	0,0	23,3	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	23,3	0,0
U	8,1	0,0	0,0	8,1	0,0	8,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum	**28.339,5**	**2,0**	**1.448,5**	**29.790,0**	**100,0**	**29.522,7**	**8,3**	**167,7**	**1,1**	**99,5**	**4,5**

* Trinn 3 avsetning inkluderer individuelt vurderte tapsnedskrivninger på MNOK 3,4.

Bedriftskunder – morbank

Risikoklassifiseringen inngår som en integrert del av kredittprosessen på bedriftsmarkedet og er sammen med engasjementsstørrelse bestemmende for beslutningsnivå og førende for prising. Risikoklassifiseringen er sentral i forhold til styring og kontroll av løpende portefølje. Risikoklassifiseringen gjøres med bakgrunn i en vektet beregning av ulike parametere der regnskapsmessige nøkkeltall har høyest vekting. Risikoklassifisering av bedriftskunder skjer ved nye saksfremstillinger, gjennom årlige fornyelsessaker eller dersom det skjer spesielle hendelser som krever en gjennomgang av engasjementet. I tillegg gjøres det kvartalsvis reklassifisering basert på purrestatistikk siste 12 måneder.

Kredittrisiko fordelt på risikoklasser 2019 – næring

	Brutto utlån	Brutto garanti-ansvar	Trekk-fasilitet	Engasje-ment	%	Engasje-ment trinn 1	Taps-avs. trinn 1	Engasje-ment trinn 2	Taps-avs. trinn 2	Engasje-ment trinn 3	Taps-avs. trinn 3*
A	364,2	7,3	32,4	404,0	7,6	404,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
B	548,6	13,3	40,1	602,0	11,3	602,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
C	986,2	12,1	63,5	1.061,8	20,0	1.049,3	0,9	12,5	0,0	0,0	0,0
D	2.031,1	39,4	122,1	2.192,5	41,3	2.191,4	3,3	1,1	0,0	0,0	0,0
E	793,3	11,0	10,1	814,4	15,3	669,6	1,6	144,8	0,8	0,0	0,0
F	198,7	1,1	0,6	200,4	3,8	178,9	0,7	21,5	0,2	0,0	0,0
G	11,7	0,0	1,6	13,3	0,3	4,1	0,0	9,3	0,2	0,0	0,0
H	8,7	0,2	0,0	8,8	0,2	8,6	0,3	0,2	0,0	0,0	0,0
I	3,5	0,0	0,0	3,5	0,1	3,4	0,3	0,1	0,0	0,0	0,0
J	11,5	0,0	0,2	11,7	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	11,7	0,0
K	1,6	0,5	0,0	2,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,1	0,6
U	0,2	0,0	0,0	0,2	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum	**4.959,4**	**84,8**	**270,5**	**5.314,7**	**100,0**	**5.111,5**	**7,5**	**189,5**	**1,3**	**13,8**	**0,6**

* Trinn 3 avsetning inkluderer individuelt vurderte tapsnedskrivninger på MNOK 0,6.

Kredittrisiko fordelt på risikoklasser 2018 – næring

	Brutto utlån	Brutto garanti-ansvar	Trekk-fasilitet	Engasje-ment	%	Engasje-ment trinn 1	Taps-avs. trinn 1	Engasje-ment trinn 2	Taps-avs. trinn 2	Engasje-ment trinn 3	Taps-avs. trinn 3*
A	332,6	8,3	30,9	371,9	7,1	371,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
B	815,3	24,2	57,3	896,8	17,0	893,4	0,3	3,4	0,0	0,0	0,0
C	1.280,4	17,7	66,9	1.365,0	25,9	1.357,2	1,0	7,8	0,0	0,0	0,0
D	1.886,6	44,5	72,6	2.003,7	38,1	2.003,1	2,7	0,6	0,0	0,0	0,0
E	430,2	5,4	24,8	460,3	8,7	374,2	0,8	86,2	0,4	0,0	0,0
F	71,5	1,1	1,5	74,1	1,4	41,7	0,1	32,4	0,2	0,0	0,0
G	60,9	0,0	0,6	61,5	1,2	43,7	0,5	17,8	0,4	0,0	0,0
H	6,9	0,0	0,0	6,9	0,1	1,4	0,0	5,4	0,4	0,0	0,0
I	0,4	0,0	0,0	0,4	0,0	0,0	0,0	0,4	0,1	0,0	0,0
J	13,8	0,9	0,0	14,47	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	14,7	1,4
K	7,0	2,2	0,0	9,2	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	9,2	0,0
U	0,2	0,0	0,0	0,2	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum	**4.905,8**	**104,3**	**254,6**	**5.264,8**	**100,0**	**5.086,8**	**5,4**	**154,0**	**1,5**	**23,9**	**1,4**

* Trinn 3 avsetning inkluderer individuelt vurderte tapsnedskrivninger på MNOK 0,3.

AS Financiering

Ved risikoklassifiseringen i AS Financiering innhentes kredittopplysninger som i tillegg blir korrigert for inntekt, egenkapital og eventuelt AS Financierings negative betalingserfaring med kunden. Risikoklassifisering av personkunder skjer både ved behandling av nye lånesøknader og løpende, basert på intern betjeningshistorikk og kvartalsvis oppdatert kredittscore fra ekstern kredittleverandør.

Kredittrisiko fordelt på risikoklasser 2019 – AS Financiering

	Brutto utlån	Brutto garanti-ansvar	Trekk-fasilitet	Engasje-ment	%	Engasje-ment trinn 1	Taps-avs. trinn 1	Engasje-ment trinn 2	Taps-avs. trinn 2	Engasje-ment trinn 3	Taps-avs. trinn 3*
A	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
B	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
C	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
D	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
E	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
F	814,3	0,0	0,0	814,3	37,1	788,3	1,6	26,0	0,1	0,0	0,0
G	981,4	0,0	0,0	981,4	44,7	775,5	2,5	205,9	1,1	0,0	0,0
H	244,9	0,0	0,0	244,9	11,2	74,9	1,1	169,9	4,7	0,0	0,0
I	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
J	11,6	0,0	0,0	11,6	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	11,6	3,1
K	141,0	0,0	0,0	141,0	6,4	0,0	0,0	0,0	0,0	141,0	76,1
U	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
Sum	**2.193,1**	**0,0**	**0,0**	**2.193,1**	**100,0**	**1.638,7**	**5,2**	**401,9**	**5,9**	**152,6**	**79,2**

* Trinn 3 avsetning inkluderer individuelt vurderte tapsnedskrivninger på MNOK 79,2.

Kredittrisiko fordelt på risikoklasser 2018 – AS Financiering

	Brutto utlån	Brutto garanti-ansvar	Trekk-fasilitet	Engasje-ment	%	Engasje-ment trinn 1	Taps-avs. trinn 1	Engasje-ment trinn 2	Taps-avs. trinn 2	Engasje-ment trinn 3	Taps-avs. trinn 3*
A	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
B	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
C	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
D	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
E	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
F	732,8	0,0	0,0	732,8	35,4	703,5	1,4	29,3	0,1	0,0	0,0
G	956,1	0,0	0,0	956,1	46,2	765,0	2,5	191,2	1,0	0,0	0,0
H	238,0	0,0	0,0	238,0	11,5	81,1	1,3	156,9	4,2	0,0	0,0
I	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
J	12,1	0,0	0,0	12,1	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	12,1	3,0
K	128,3	0,0	0,0	128,3	6,2	0,0	0,0	0,0	0,0	128,3	66,4
U	0,2	0,0	0,0	0,2	0,0	0,2	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0
Sum	**2.067,5**	**0,0**	**0,0**	**2.067,5**	**100,0**	**1.549,8**	**5,2**	**377,3**	**5,4**	**140,4**	**69,3**

* Trinn 3 avsetning inkluderer individuelt vurderte tapsnedskrivninger på MNOK 69,3.

Sikkerhet i forhold til utlån til kunder

Maksimal eksponering for kredittrisiko	Konsern 31.12.19	Konsern 31.12.18	Morbank 31.12.19	Morbank 31.12.18
Brutto utlån til kunder inkl. ubenyttet trekkrettighet og garantier til kunder	36.162,3	37.036,0	17.885,5	20.826,5

Sikkerhetsobjektenes art og kvalitet
Konsernet har i all hovedsak en utlånsportefølje som er sikret med pant i fast eiendom. Der et engasjement er sikret med pant i fast eiendom er eiendomsverdien basert på en antatt markedsverdi på tidspunktet for siste vurdering av engasjementet. Antatt markedsverdi har sin bakgrunn i kjente omsetningsverdier, takster eller andre typer verdivurderinger. Innenfor bedriftsmarkedet vil objektenes kontantstrøm være retningsgivende for den vurderte markedsverdien. For alle andre typer sikkerheter inklusiv driftsavhengige sikkerheter gjøres det konservative anslag knyttet til antatte markedsverdier. Prinsipper for verdivurderinger av alle de underliggende pantobjektene er beskrevet i bankens retningslinjer.

Engasjementer med individuelt vurdert tapsavsetning i trinn 3
For engasjementer i konsernet med individuelt vurderte tapsavsetninger utgjør brutto engasjementssum 164,5 mill. kroner (158,3 mill. kroner i 2018) og tilhørende individuelt vurderte tapsavsetninger 83,4 mill. kroner (73,1 mill. kroner i 2018). For engasjementer i morbanken utgjør tilsvarende brutto engasjementsum 11,9 mill. kroner (17,7 mill. kroner i 2018) og tilhørende individuelt vurderte tapsavsetninger 4,3 mill. kroner (3,7 mill. kroner i 2018). Engasjementene i morbanken og boligkredittselskapet har all hovedsak sikkerhet ved pant i fast eiendom. AS Financiering har 45,6 % (49,0 % i 2018) sikkerhetsdekning på de utlån som er individuelt tapsnedskrevet i trinn 3.

Engasjementer uten tapsavsetning i trinn 3
Ved individuell vurdering, hvor vurdert nåverdi av sikkerhetsstillelser tilsier at konsernet ikke blir påført tap, foretas det ikke tapsavsetning knyttet til engasjementer. Sum av engasjementer i konsernet som er misligholdt, men uten tapsavsetning, utgjør 47,1 mill. kroner (80,5 mill. kroner i 2018). Estimert virkelig verdi på sikkerhetene utgjør 84,6 mill. kroner (196,1 mill. kroner i 2018). I morbanken utgjør engasjementer tilsvarende 26,0 mill. (69,9 mill. kroner i 2018) og verdi på sikkerhetene 51,5 mill. kroner (182,2 mill. kroner i 2018). I det alt vesentligste er sikkerhetsobjektene fast eiendom. I tabellen under vises engasjementseksponeringen i forhold til vurdert verdi på sikkerhetene (LTV).

Konsern 2019		Konsern 2018		Misligholdte engasjementer uten tapsavsetning i prosent av vurdert verdi på sikkerhetene	Morbank 2019		Morbank 2018	
Mill. kr	Prosent	Mill. kr	Prosent		Mill. kr	Prosent	Mill. kr	Prosent
5,8	12,3 %	37,9	47,1 %	Under 50 %	1,1	4,2 %	31,2	44,6 %
21,9	46,5 %	34,0	42,2 %	50 % til 70 %	16,7	64,1 %	30,1	43,1 %
19,4	41,3 %	7,3	9,1 %	70 % til 85 %	8,3	31,7 %	7,3	10,4 %
0,0	0,0 %	0,2	0,2 %	85 % til 100 %	0,0	0,0 %	0,2	0,3 %
0,0	0,0 %	1,0	1,0 %	Over 100 %	0,0	0,0 %	1,0	1,4 %
0,0	0,0 %	0,2	0,2 %	Usikret	0,0	0,0 %	0,2	0,3 %
47,1	**100,0 %**	**80,5**	**100,0 %**	**Totalt**	**26,0**	**100,0 %**	**69,9**	**100,0 %**

NOTE 10 - FORDELING AV UTLÅN OG GARANTIER TIL KUNDER ETTER SEKTOR, NÆRING OG GEOGRAFI

Fordeling på sektor og næring - konsern

	Brutto utlån		Garantier		Potensiell eksponering ved trekkfasiliteter	
	2019	2018	2019	2018	2019	2018
Lønnstagere	29.349,3	30.337,9	2,8	2,1	1.488,6	1.447,8
Jordbruk, skogbruk, fiske	97,0	108,2	0,4	0,0	12,5	13,3
Industri, bergverk, kraft, vann	80,7	69,2	7,6	8,7	17,6	23,5
Bygg, anlegg	417,5	417,1	29,3	37,9	42,1	75,2
Varehandel, hotell og rest.	133,2	135,6	8,5	10,5	26,6	29,1
Transport, kommunikasjon	34,2	46,7	5,2	8,1	4,9	4,6
Forr.m/finans. tjenesteyting	131,0	192,3	0,1	4,5	5,3	5,1
Tj.yt. næringer ellers	788,5	788,2	3,0	3,5	15,7	30,0
Oms. og drift av fast eiendom	3.264,0	3.117,0	30,7	31,0	124,2	51,7
Utlandet	42,0	36,6	0,0	0,0	0,0	0,6
Totalt	**34.337,2**	**35.248,8**	**87,6**	**106,3**	**1.737,5**	**1.680,9**

Fordeling på sektor og næring - morbank

	Brutto utlån		Garantier		Potensiell eksponering ved trekkfasiliteter	
	2019	2018	2019	2018	2019	2018
Lønnstagere	12.045,5	14.881,5	2,8	2,1	532,7	738,0
Jordbruk, skogbruk, fiske	95,8	106,3	0,4	0,0	12,5	13,3
Industri, bergverk, kraft, vann	78,6	67,6	7,6	8,7	17,6	23,5
Bygg, anlegg	397,1	398,6	29,3	37,9	40,4	73,6
Varehandel, hotell og rest.	119,1	119,7	8,5	10,5	26,6	27,4
Transport, kommunikasjon	21,3	32,1	5,2	8,1	4,4	4,6
Forr.m/finans. tjenesteyting	125,3	183,0	0,1	4,5	25,9	26,7
Tj.yt. næringer ellers	774,5	755,6	3,0	3,5	14,8	28,1
Oms. og drift av fast eiendom	3.321,4	3.174,8	30,7	31,0	122,8	50,3
Utlandet	21,4	14,9	0,0	0,0	0,0	0,6
Totalt	**17.000,0**	**19.734,1**	**87,6**	**106,3**	**797,9**	**986,1**

Fordeling på geografi

Konsern Brutto utlån		Konsern Garantier			Morbank Brutto utlån		Morbank Garantier	
2019	2018	2019	2018		2019	2018	2019	2018
5.190,0	5.127,3	24,7	31,1	Drammen	3.360,7	3.589,1	24,7	31,1
2.399,0	2.458,4	10,7	12,4	Nedre Eiker	1.336,0	1.570,8	10,7	12,4
2.127,4	2.171,0	9,2	16,0	Øvre Eiker	1.295,4	1.519,2	9,2	16,0
4.479,3	4.006,0	5,7	7,9	Buskerud for øvrig	2.466,7	2.746,2	5,7	7,9
6.656,4	7.087,6	18,4	18,8	Oslo	3.312,7	3.794,6	18,4	18,8
5.703,3	6.292,0	15,6	16,4	Akershus	2.453,6	3.108,0	15,6	16,4
2.787,3	2.836,9	3,1	3,6	Vestfold	1.381,4	1.679,2	3,1	3,6
1.785,4	1.698,0	0,1	0,1	Østfold	634,8	768,1	0,1	0,1
3.167,0	3.535,0	0,0	0,0	Resten av landet	737,3	944,0	0,0	0,0
42,0	36,6	0,0	0,0	Utlandet	21,4	14,9	0,0	0,0
34.337,2	**35.248,8**	**87,6**	**106,3**	**Totalt**	**17.000,0**	**19.734,1**	**87,6**	**106,3**

NOTE 11 - UTLÅN TIL OG FORDRINGER PÅ KUNDER

Konsern 2019	Konsern 2018		Morbank 2019	Morbank 2018
27,5	24,4	Leiefinansieringsavtaler	0,0	0,0
2.753,6	2.638,6	Kasse-/drifts- og brukskreditter	1.075,6	1.534,0
243,2	171,5	Byggelån	243,2	171,5
31.313,0	32.414,3	Nedbetalingslån	15.681,3	18.028,6
34.337,2	**35.248,8**	**Brutto utlån til og fordringer på kunder**	**17.000,0**	**19.734,1**
111,9	101,4	Tapsavsetninger på utlån	17,2	17,5
34.225,3	**35.147,4**	**Netto utlån til og fordringer på kunder**	**16.982,8**	**19.716,6**

NOTE 12 - TAP PÅ UTLÅN, UBENYTTEDE KREDITTER OG GARANTIER KUNDER

Tapskostnad

	Konsern 31.12.19	Konsern 31.12.18	Morbank 31.12.19	Morbank 31.12.18
Endring i modellberegnet forventet tap trinn 1	0,9	-0,3	0,7	-0,3
Endring i modellberegnet forventet tap trinn 2	1,0	-0,5	0,0	-1,0
Endring i modellberegnet forventet tap trinn 3	-1,6	0,9	-1,6	0,9
Økning i eksisterende individuelle nedskrivninger	8,7	8,1	0,0	0,0
Nye individuelle nedskrivninger	16,3	15,5	3,7	3,7
Konstaterte tap dekket av tidligere individuelle nedskrivninger	9,3	5,2	3,9	1,5
Reversering av tidligere individuelle nedskrivninger	-14,7	-13,7	-3,3	-0,6
Konstaterte tap hvor det tidligere ikke er avsatt for indiv. nedskrivn.	4,0	10,0	0,9	0,2
Inngang på tidligere konstaterte tap	-5,6	-8,3	-0,3	-2,2
Periodens amortiseringskostnad	0,7	0,8	0,7	0,8
Tap på utlån, ubenyttede kreditter og garantier	**18,9**	**17,6**	**4,9**	**2,9**
- Herav tap på ubenyttede kreditter og garantier	0,1	0,2	0,0	0,2

Tapskostnad i konsern

	Person 2019	Person 2018	Næring 2019	Næring 2018	ASF 2019	ASF 2018
Endring i modellberegnet forventet tap trinn 1	-1,1	-1,4	2,0	1,2	0,0	-0,1
Endring i modellberegnet forventet tap trinn 2	0,7	-0,5	-0,2	-0,2	0,6	0,2
Endring i modellberegnet forventet tap trinn 3	-0,6	0,7	-1,1	0,2	0,0	0,0
Økning i eksisterende individuelle nedskrivninger	0,0	0,0	0,0	0,0	8,7	8,1
Nye individuelle nedskrivninger	3,5	3,4	0,3	0,3	12,6	11,9
Konstaterte tap dekket av tidligere individuelle nedskrivninger	3,9	0,0	0,0	1,4	5,4	3,7
Reversering av tidligere individuelle nedskrivninger	-3,3	0,0	0,0	-0,5	-11,5	-13,1
Konstaterte tap hvor det tidligere ikke er avsatt for individ. nedskr.	0,7	0,0	0,2	0,1	3,0	9,8
Inngang på tidligere konstaterte tap	-0,1	-0,8	-0,2	-1,4	-5,4	-6,1
Periodens amortiseringskostnad	0,7	0,7	0,0	0,1	0,0	0,0
Tap på utlån, ubenyttede kreditter og garantier	**4,4**	**2,1**	**1,0**	**1,2**	**13,5**	**14,4**
- Herav tap på ubenyttede kreditter og garantier	0,0	0,0	0,1	0,2	0,0	0,0

Endringer i tapsavsetninger - konsern

Endring i tapsavsetninger 2019	Forventet tap trinn 1	Forventet tap trinn 2	Forventet tap trinn 3	Totalt
Inngående balanse pr. 01.01.19	**18,9**	**8,0**	**75,3**	**102,1**
Overført til trinn 1	3,7	-2,0	-1,7	0,0
Overført til trinn 2	-0,9	2,1	-1,2	0,0
Overført til trinn 3	-0,1	-0,6	0,7	0,0
Netto endring	-4,4	2,3	15,5	13,5
Nye tap	8,9	1,1	1,9	11,9
Fraregnet tap	-7,1	-2,1	-6,6	-15,8
Endring i risikomodell/parametere	0,8	0,2	0,0	1,1
Utgående balanse pr. 31.12.19	**19,8**	**9,0**	**84,0**	**112,8**
- Herav tap på ubenyttede kreditter og garantier	0,5	0,1	0,3	0,8
Modellberegnet tapsavsetning	19,8	9,0	0,6	29,4
Individuelle tapsavsetninger	0,0	0,0	83,4	83,4

Endring i tapsavsetninger 2018	Forventet tap trinn 1	Forventet tap trinn 2	Forventet tap trinn 3	Totalt
Totale nedskrivninger pr. 31.12.17 iht. IAS 39				97,9
Effekt av endring av regler ved overgang til IFRS 9				-5,8
Inngående balanse pr. 01.01.18	**19,2**	**8,5**	**64,4**	**92,1**
Overført til trinn 1	2,8	-2,0	-0,8	0,0
Overført til trinn 2	-1,0	2,2	-1,2	0,0
Overført til trinn 3	-0,6	-1,4	2,0	0,0
Netto endring	-3,1	1,5	18,7	17,2
Nye tap	8,7	1,8	2,3	12,8
Fraregnet tap	-7,3	-2,6	-10,1	-20,0
Endring i risikomodell/parametere	0,0	0,0	0,0	0,0
Utgående balanse pr. 31.12.18	**18,9**	**8,0**	**75,3**	**102,1**
- Herav tap på ubenyttede kreditter og garantier	0,5	0,1	0,3	0,8
Modellberegnet tapsavsetning	18,9	8,0	2,2	29,1
Individuelle tapsavsetninger			73,1	73,1

Endringer i brutto utlån - konsern

Endring i brutto utlån fordelt pr. trinn 2019	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Totalt
Inngående balanse pr. 01.01.19	**33.933,1**	**688,2**	**260,5**	**34.881,8**
Overført til trinn 1	198,5	-174,6	-23,9	0,0
Overført til trinn 2	-416,6	446,6	-30,0	0,0
Overført til trinn 3	-33,1	-34,7	67,8	0,0
Netto endring	296,6	-108,7	-34,4	153,5
Nye utlån	17.379,0	164,7	33,9	17.577,6
Fraregnet utlån	-18.438,5	-200,8	-58,5	-18.697,9
Utgående balanse pr. 31.12.19	**32.919,1**	**780,7**	**215,3**	**33.915,1**

Tabellen over inkluderer ikke fastrenteutlån til virkelig verdi.

Endring i brutto utlån fordelt pr. trinn 2018	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Totalt
Inngående balanse pr. 01.01.18	**29.960,3**	**590,6**	**263,6**	**30.814,6**
Overført til trinn 1	176,7	-151,1	-25,6	0,0
Overført til trinn 2	-397,0	420,1	-23,1	0,0
Overført til trinn 3	-57,0	-50,4	107,3	0,0
Netto endring	-179,0	-96,1	-37,4	-312,4
Nye utlån	20.407,8	179,4	35,0	20.622,2
Fraregnet utlån	-15.978,8	-204,3	-59,5	-16.242,6
Utgående balanse pr. 31.12.18	**33.933,1**	**688,2**	**260,5**	**34.881,8**

Tabellen over inkluderer ikke fastrenteutlån til virkelig verdi.

Endringer i tapsavsetninger – person i morbank og boligkredittselskap

Endring i tapsavsetninger 2019	Forventet tap trinn 1	Forventet tap trinn 2	Forventet tap trinn 3	Totalt
Inngående balanse pr. 01.01.19	**8,3**	**1,1**	**4,5**	**13,9**
Overført til trinn 1	0,3	-0,2	-0,1	0,0
Overført til trinn 2	0,0	0,1	0,0	0,0
Overført til trinn 3	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto endring	-0,5	1,1	0,2	0,8
Nye tap	2,4	0,1	0,0	2,4
Fraregnet tap	-3,3	-0,3	-0,5	-4,1
Endring i risikomodell/parametere	0,0	0,0	0,0	0,0
Utgående balanse pr. 31.12.19	**7,2**	**1,8**	**4,2**	**13,1**
- Herav tap på ubenyttede kreditter og garantier	0,2	0,0	0,0	0,2
Modellberegnet tapsavsetning	7,2	1,8	0,5	9,4
Individuelle tapsavsetninger	0,0	0,0	3,7	3,7

Endring i tapsavsetninger 2018	Forventet tap trinn 1	Forventet tap trinn 2	Forventet tap trinn 3	Totalt
Totale nedskrivninger pr. 31.12.17 iht. IAS 39				1,6
Effekt av endring av regler ved overgang til IFRS 9				10,1
Inngående balanse pr. 01.01.18	**9,7**	**1,6**	**0,4**	**11,7**
Overført til trinn 1	0,5	-0,5	0,0	0,0
Overført til trinn 2	-0,1	0,1	0,0	0,0
Overført til trinn 3	-0,1	-0,4	0,5	0,0
Netto endring	-1,4	0,5	3,4	2,5
Nye tap	3,4	0,2	0,2	3,8
Fraregnet tap	-3,7	-0,4	0,0	-4,1
Endring i risikomodell/parametere	0,0	0,0	0,0	0,0
Utgående balanse pr. 31.12.18	**8,3**	**1,1**	**4,5**	**13,9**
- Herav tap på ubenyttede kreditter og garantier	0,2	0,0	0,0	0,2
Modellberegnet tapsavsetning	8,3	1,1	1,1	10,5
Individuelle tapsavsetninger			3,4	3,4

Endringer i brutto utlån – person i morbank og boligkredittselskap

Endring i brutto utlån fordelt pr. trinn 2019	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Totalt
Inngående balanse pr. 01.01.19	**27.724,7**	**166,9**	**101,5**	**27.993,1**
Overført til trinn 1	58,2	-42,2	-16,0	0,0
Overført til trinn 2	-74,8	94,6	-19,8	0,0
Overført til trinn 3	-2,0	-2,6	4,5	0,0
Netto endring	667,0	-4,3	-6,3	656,4
Nye utlån	14.858,0	67,0	26,0	14.951,0
Fraregnet utlån	-16.643,9	-85,0	-39,2	-16.768,1
Utgående balanse pr. 31.12.19	**26.587,2**	**194,5**	**50,7**	**26.832,4**

Tabellen over inkluderer ikke fastrenteutlån til virkelig verdi.

Endring i brutto utlån fordelt pr. trinn 2018	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Totalt
Inngående balanse pr. 01.01.18	**24.284,1**	**125,4**	**117,5**	**24.527,7**
Overført til trinn 1	52,6	-32,6	-20,0	0,0
Overført til trinn 2	-71,1	88,0	-16,9	0,0
Overført til trinn 3	-22,9	-11,3	34,2	0,0
Netto endring	214,1	-2,4	-10,6	201,0
Nye utlån	18.022,8	78,6	26,8	18.128,2
Fraregnet utlån	-14.754,8	-78,9	-29,5	-14.863,2
Utgående balanse pr. 31.12.18	**27.724,7**	**166,9**	**101,5**	**27.993,1**

Tabellen over inkluderer ikke fastrenteutlån til virkelig verdi.

Endringer i tapsavsetninger – næring

Endring i tapsavsetninger 2019	Forventet tap trinn 1	Forventet tap trinn 2	Forventet tap trinn 3	Totalt
Inngående balanse pr. 01.01.19	**5,5**	**1,5**	**1,4**	**8,4**
Overført til trinn 1	1,4	-0,6	-0,9	0,0
Overført til trinn 2	-0,1	0,1	0,0	0,0
Overført til trinn 3	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto endring	-1,9	0,5	0,3	-1,1
Nye tap	3,3	0,2	0,0	3,5
Fraregnet tap	-1,6	-0,6	-0,2	-2,4
Endring i risikomodell/parametere	0,8	0,2	0,0	1,0
Utgående balanse pr. 31.12.19	**7,5**	**1,3**	**0,6**	**9,4**
- Herav tap på ubenyttede kreditter og garantier	0,3	0,1	0,3	0,6
Modellberegnet tapsavsetning	7,5	1,3	0,1	8,8
Individuelle tapsavsetninger	0,0	0,0	0,6	0,6

Endring i tapsavsetninger 2018	Forventet tap trinn 1	Forventet tap trinn 2	Forventet tap trinn 3	Totalt
Totale nedskrivninger pr. 31.12.17 iht. IAS 39				30,4
Effekt av endring av regler ved overgang til IFRS 9				-23,0
Inngående balanse pr. 01.01.18	**4,3**	**1,7**	**1,4**	**7,4**
Overført til trinn 1	0,2	-0,2	0,0	0,0
Overført til trinn 2	-0,1	0,1	0,0	0,0
Overført til trinn 3	-0,3	-0,2	0,5	0,0
Netto endring	0,4	0,6	-0,5	0,5
Nye tap	1,9	0,4	0,0	2,3
Fraregnet tap	-0,9	-0,9	0,0	-1,8
Endring i risikomodell/parametere	0,0	0,0	0,0	0,0
Utgående balanse pr. 31.12.18	**5,5**	**1,5**	**1,4**	**8,4**
- Herav tap på ubenyttede kreditter og garantier	0,3	0,1	0,2	0,6
Modellberegnet tapsavsetning	5,5	1,5	1,1	8,1
Individuelle tapsavsetninger			0,3	0,3

Endringer i brutto utlån – næring

Endring i brutto utlån fordelt pr. trinn 2019	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Totalt
Inngående balanse pr. 01.01.19	**4.659,1**	**143,8**	**18,3**	**4.821,2**
Overført til trinn 1	58,7	-54,9	-3,9	0,0
Overført til trinn 2	-105,2	107,1	-1,9	0,0
Overført til trinn 3	-7,1	0,0	7,1	0,0
Netto endring	-155,7	-11,4	-0,1	-167,2
Nye utlån	1.699,7	39,7	0,0	1.739,4
Fraregnet utlån	-1.456,4	-39,9	-7,5	-1.503,9
Utgående balanse pr. 31.12.19	**4.693,2**	**184,4**	**12,0**	**4.889,5**

Tabellen over inkluderer ikke fastrenteutlån til virkelig verdi.

Endring i brutto utlån fordelt pr. trinn 2018	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Totalt
Inngående balanse pr. 01.01.18	**4.150,9**	**151,2**	**24,9**	**4.327,0**
Overført til trinn 1	42,0	-39,9	-2,1	0,0
Overført til trinn 2	-59,1	59,2	0,0	0,0
Overført til trinn 3	-3,3	-5,8	9,1	0,0
Netto endring	-179,5	-4,5	-1,7	-185,8
Nye utlån	1.594,1	35,9	0,0	1.630,0
Fraregnet utlån	-885,9	-52,3	-11,9	-950,1
Utgående balanse pr. 31.12.18	**4.659,1**	**143,8**	**18,3**	**4.821,2**

Tabellen over inkluderer ikke fastrenteutlån til virkelig verdi.

Endringer i tapsavsetninger – AS Financiering

Endring i tapsavsetninger 2019	Forventet tap trinn 1	Forventet tap trinn 2	Forventet tap trinn 3	Totalt
Inngående balanse pr. 01.01.19	**5,2**	**5,4**	**69,3**	**79,9**
Overført til trinn 1	1,9	-1,2	-0,8	0,0
Overført til trinn 2	-0,8	1,9	-1,2	0,0
Overført til trinn 3	-0,1	-0,6	0,7	0,0
Netto endring	-2,5	0,7	14,6	12,8
Nye tap	2,6	0,8	1,9	5,2
Fraregnet tap	-1,2	-1,1	-5,4	-7,6
Endringer i risikomodell/parametere	0,0	0,0	0,0	0,0
Utgående balanse pr. 31.12.19	**5,2**	**5,9**	**79,2**	**90,3**
- Herav tap på ubenyttede kreditter og garantier	0,0	0,0	0,0	0,0
Modellberegnet tapsavsetning	5,2	5,9	0,0	11,1
Individuelle tapsavsetninger	0,0	0,0	79,2	79,2

Endring i tapsavsetninger 2018	Forventet tap trinn 1	Forventet tap trinn 2	Forventet tap trinn 3	Totalt
Totale nedskrivninger pr. 31.12.17 iht. IAS 39				65,9
Effekt av endring av regler ved overgang til IFRS 9				7,0
Inngående balanse pr. 01.01.18	**5,2**	**5,2**	**62,5**	**72,9**
Overført til trinn 1	2,1	-1,3	-0,8	0,0
Overført til trinn 2	-0,8	2,0	-1,2	0,0
Overført til trinn 3	-0,1	-0,8	0,9	0,0
Netto endring	-2,7	0,4	15,9	13,6
Nye tap	2,6	1,0	2,1	5,7
Fraregnet tap	-1,1	-1,1	-10,1	-12,3
Endring i risikomodell/parametere	0,0	0,0	0,0	0,0
Utgående balanse pr. 31.12.18	**5,2**	**5,4**	**69,3**	**79,9**
- Herav tap på ubenyttede kreditter og garantier	0,0	0,0	0,0	0,0
Modellberegnet tapsavsetning	5,2	5,4	0,0	10,6
Individuelle tapsavsetninger			69,3	69,3

Endringer i brutto utlån – AS Financiering

Endring i brutto utlån fordelt pr. trinn 2019	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Totalt
Inngående balanse pr. 01.01.19	**1.549,3**	**377,5**	**140,7**	**2.067,5**
Overført til trinn 1	81,5	-77,5	-4,0	0,0
Overført til trinn 2	-236,6	244,8	-8,2	0,0
Overført til trinn 3	-24,0	-32,1	56,1	0,0
Netto endring	-214,7	-93,0	-28,1	-335,7
Nye utlån	821,3	58,1	7,9	887,2
Fraregnet utlån	-338,2	-75,9	-11,8	-425,9
Utgående balanse pr. 31.12.19	**1.638,7**	**401,9**	**152,6**	**2.193,1**

Tabellen over inkluderer ikke fastrenteutlån til virkelig verdi.

Endring i brutto utlån fordelt pr. trinn 2018	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Totalt
Inngående balanse pr. 01.01.18	**1.525,4**	**313,9**	**121,2**	**1.960,5**
Overført til trinn 1	82,1	-78,6	-3,5	0,0
Overført til trinn 2	-266,8	272,9	-6,1	0,0
Overført til trinn 3	-30,7	-33,3	64,0	0,0
Netto endring	-213,4	-89,2	-25,1	-327,7
Nye utlån	790,9	64,9	8,3	864,1
Fraregnet utlån	-338,2	-73,1	-18,1	-429,4
Utgående balanse pr. 31.12.18	**1.549,3**	**377,5**	**140,7**	**2.067,5**

Tabellen over inkluderer ikke fastrenteutlån til virkelig verdi.

Endringer i tapsavsetninger - morbank

Endring i tapsavsetninger 2019	Forventet tap trinn 1	Forventet tap trinn 2	Forventet tap trinn 3	Totalt
Inngående balanse pr. 01.01.19	**10,3**	**2,0**	**5,9**	**18,2**
Overført til trinn 1	1,7	-0,7	-1,0	0,0
Overført til trinn 2	-0,1	0,1	0,0	0,0
Overført til trinn 3	0,0	0,0	0,0	0,0
Netto endring	-2,2	1,0	0,5	-0,7
Nye tap	4,4	0,2	0,0	4,6
Fraregnet tap	-3,8	-0,8	-0,7	-5,3
Endring i risikomodell/parametere	0,8	0,2	0,0	1,1
Utgående balanse pr. 31.12.19	**11,1**	**2,1**	**4,8**	**17,9**
- Herav tap på ubenyttede kreditter og garantier	0,4	0,1	0,3	0,7
Modellberegnet tapsavsetning	11,1	2,1	0,6	13,7
Individuelle tapsavsetninger	0,0	0,0	4,3	4,3

Endring i tapsavsetninger 2018	Forventet tap trinn 1	Forventet tap trinn 2	Forventet tap trinn 3	Totalt
Totale nedskrivninger pr. 31.12.17 iht. IAS 39				32,0
Effekt av endring av regler ved overgang til IFRS 9				-16,5
Inngående balanse pr. 01.01.18	**10,6**	**3,0**	**1,9**	**15,5**
Overført til trinn 1	0,6	-0,6	0,0	0,0
Overført til trinn 2	-0,1	0,1	0,0	0,0
Overført til trinn 3	-0,4	-0,6	1,0	0,0
Netto endring	-0,6	0,8	2,9	3,1
Nye tap	4,0	0,4	0,2	4,7
Fraregnet tap	-3,8	-1,2	0,0	-5,0
Endring i risikomodell/parametere	0,0	0,0	0,0	0,0
Utgående balanse pr. 31.12.18	**10,3**	**2,0**	**5,9**	**18,2**
- Herav tap på ubenyttede kreditter og garantier	0,4	0,1	0,3	0,7
Modellberegnet tapsavsetning	10,3	2,0	2,2	14,5
Individuelle tapsavsetninger			3,7	3,7

Endringer i brutto utlån - morbank

Endring i brutto utlån fordelt pr. trinn 2019	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Totalt
Inngående balanse pr. 01.01.19	**19.047,3**	**219,1**	**100,7**	**19.367,2**
Overført til trinn 1	96,4	-80,6	-15,8	0,0
Overført til trinn 2	-149,5	160,3	-10,8	0,0
Overført til trinn 3	-8,1	-0,3	8,4	0,0
Netto endring	-271,5	-8,5	0,4	-279,6
Nye utlån	6.756,3	45,4	0,0	6.801,7
Fraregnet utlån	-9.196,9	-73,3	-41,2	-9.311,4
Utgående balanse pr. 31.12.19	**16.274,0**	**262,2**	**41,7**	**16.577,9**

Tabellen over inkluderer ikke fastrenteutlån til virkelig verdi.

Endring i brutto utlån fordelt pr. trinn 2018	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Totalt
Inngående balanse pr. 01.01.18	**18.072,1**	**241,5**	**116,2**	**18.429,8**
Overført til trinn 1	84,1	-65,2	-18,9	0,0
Overført til trinn 2	-91,3	97,7	-6,4	0,0
Overført til trinn 3	-17,7	-17,1	34,9	0,0
Netto endring	-589,1	-10,6	-3,4	-603,1
Nye utlån	10.025,0	65,7	13,6	10.104,2
Fraregnet utlån	-8.435,7	-92,8	-35,2	-8.563,7
Utgående balanse pr. 31.12.18	**19.047,3**	**219,1**	**100,7**	**19.367,2**

Tabellen over inkluderer ikke fastrenteutlån til virkelig verdi.

Sensitivitetsanalyser på modellberegnet forventet tap

Sannsynlighetsvekting av makroscenarier

De vesentlige segmentene i konsernet som det beregnes forventet tap på er næringseiendom, andre næringslån, boliglån og AS Financiering. Med utgangspunkt i det forventede scenarioet settes det en faktor for hvor mye det modellberegnede forventede tapet endres for henholdsvis det optimistiske og det pessimistiske scenarioet. Ved beregning av forventet tap er faktor for det forventede scenarioet fastsatt til 100 for samtlige segmenter. For det optimistiske scenarioet er faktor fastsatt til 80 for samtlige segmenter. I det pessimistiske scenarioet er samtlige segmenter, unntatt næringssegmentene, fastsatt til 200. For næringssegmentene er faktor i det pessimistiske scenarioet fastsatt til 300. Sammenlignet med fastsatte faktorer pr. 31.12.18 er faktor for pessimistisk senario for næringssegmentene økt fra 200 til 300. Samtlige segmenter har fastsatt samme sannsynlighetsvekting pr. 31.12.19 og pr. 31.12.18. I tabeller under vises forventet tap i de forskjellige scenarioene samt sannsynlighetvekt. Individuelt vurderte tapsavsetninger er uendret i de forskjellige scenarioene.

31.12.19 – Konsern	Sannsynlighets-vekt	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Totalt
Optimistisk scenario	0 %	13,2	6,2	83,8	103,1
Forventet scenario	85 %	16,5	7,7	83,9	108,0
Pessimistisk scenario	15 %	38,7	16,4	84,5	139,6
Tapsavsetninger (sannsynlighetsvektet)	**100 %**	**19,8**	**9,0**	**84,0**	**112,8**

31.12.18 – Konsern	Sannsynlighets-vekt	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Totalt
Optimistisk scenario	0 %	13,2	5,5	74,6	93,3
Forventet scenario	85 %	16,4	6,9	75,0	98,4
Pessimistisk scenario	15 %	32,9	13,9	76,9	123,6
Tapsavsetninger (sannsynlighetsvektet)	**100 %**	**18,9**	**8,0**	**75,3**	**102,1**

31.12.19 – Morbank	Sannsynlighets-vekt	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Totalt
Optimistisk scenario	0 %	7,1	1,3	4,6	13,1
Forventet scenario	85 %	8,9	1,7	4,7	15,3
Pessimistisk scenario	15 %	23,5	4,3	5,4	33,2
Tapsavsetninger (sannsynlighetsvektet)	**100 %**	**11,1**	**2,1**	**4,8**	**17,9**

31.12.18 – Morbank	Sannsynlighets-vekt	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3	Totalt
Optimistisk scenario	0 %	7,2	1,4	5,2	13,8
Forventet scenario	85 %	9,0	1,8	5,6	16,4
Pessimistisk scenario	15 %	18,0	3,5	7,5	29,0
Tapsavsetninger (sannsynlighetsvektet)	**100 %**	**10,3**	**2,0**	**5,9**	**18,2**

Sensitivitet på modellparametere
Det er foretatt sensitivitetsanalyse på de forutsetninger modellberegnet forventet tap er mest sensitive for, som er sannsynlighetsgrad for mislighold, forventet tap gitt mislighold og sannsynlighetsvekting av pessimistisk scenario. Sensitivitetsanalysene er foretatt på det modellberegnede forventede tapet og inkluderer ikke engasjementer som er individuelt vurdert for tapsnedskrivninger.

For økning i sannsynlighet for mislighold er det lagt til grunn forverring i risikoklasse per engasjement som tilsvarer en tilnærmet dobling av tilordnet misligholdssannsynlighet. For forventet tap gitt mislighold er det lagt til grunn en økning med 50 %. Ved sannsynlighetsvekting av pessimistisk scenario er det lagt til grunn at sannsynligheten økes med 50 % og at forventet scenario reduseres tilsvarende.

31.12.19 – Konsern	Tilnærmet dobling av misligholds-sannsynlighet (PD)	50 % økning av forventet tap (LGD)	50 % økning i sannsynlighetsvekt for pessimistisk scenario
Næring	1,2	4,4	1,0
Person i morbank og boligkredittselskap	0,8	4,7	0,6
AS Financiering	14,9	5,6	1,4
Totalt	**16,8**	**14,7**	**3,1**

31.12.18 – Konsern	Tilnærmet dobling av misligholds-sannsynlighet (PD)	50 % økning av forventet tap (LGD)	50 % økning i sannsynlighetsvekt for pessimistisk scenario
Næring	1,4	4,1	0,5
Person i morbank og boligkredittselskap	0,8	5,2	0,7
AS Financiering	14,5	5,3	1,4
Totalt	**16,7**	**14,5**	**2,6**

31.12.19 – Morbank	Tilnærmet dobling av misligholds-sannsynlighet (PD)	50 % økning av forventet tap (LGD)	50 % økning i sannsynlighetsvekt for pessimistisk scenario
Næring	1,2	4,4	1,0
Person	0,5	2,5	0,3
Totalt	**1,6**	**6,8**	**1,3**

31.12.18 – Morbank	Tilnærmet dobling av misligholds-sannsynlighet (PD)	50 % økning av forventet tap (LGD)	50 % økning i sannsynlighetsvekt for pessimistisk scenario
Næring	1,4	4,0	0,5
Person	0,5	3,2	0,4
Totalt	**1,9**	**7,3**	**0,9**

Misligholdte engasjementer kunder

Konsern 2019	Konsern 2018		Morbank 2019	Morbank 2018
		Betalingsmislighold over 90 dager		
12,4	11,5	Næringsliv	12,4	11,5
44,5	44,6	Personmarked	23,4	35,3
152,6	140,7	AS Financiering	0,0	0,0
209,5	**196,8**	**Brutto betalingsmislighold**	**35,9**	**46,8**
83,7	73,6	Tapsavsetninger	4,5	4,2
125,8	**123,3**	**Netto betalingsmislighold**	**31,4**	**42,6**
40%	37%	Avsetningsgrad	13%	9%
		Øvrige misligholdte engasjementer		
0,3	9,9	Næringsliv	0,3	9,9
6,2	56,9	Personmarked	6,2	47,2
0,0	0,0	AS Financiering	0,0	0,0
6,5	**66,9**	**Brutto øvrige misligholdte engasjementer**	**6,5**	**57,1**
0,3	1,7	Tapsavsetninger	0,3	1,7
6,1	**65,1**	**Netto øvrige misligholdte engasjementer**	**6,1**	**55,4**
5%	3%	Avsetningsgrad	6%	3%
		Misligholdte engasjementer		
12,7	21,5	Næringsliv	12,7	21,5
50,7	101,5	Personmarked	29,6	82,5
152,6	140,7	AS Financiering	0,0	0,0
215,9	**263,7**	**Brutto misligholdte engasjementer**	**42,3**	**103,9**
84,0	75,3	Tapsavsetninger	4,8	5,9
131,9	**188,4**	**Netto misligholdte engasjementer**	**37,5**	**98,0**
39%	29%	Avsetningsgrad	11%	7%

NOTE 13 - UTLÅN TIL OG FORDRINGER PÅ KUNDER KNYTTET TIL FINANSIELLE LEIEAVTALER

Konsernet har leiefinansieringsavtaler med kunder. Leieavtalene er i vesentlig grad knyttet til leasing av biler og andre transportmidler, industriutstyr og maskiner. Konsernet har ikke påtatt seg risiko knyttet til restverdier.

Konsern 2019	Konsern 2018		Morbank 2019	Morbank 2018
2,6	3,4	Innen 1 år	0,0	0,0
16,9	20,7	Mellom 1 - 5 år	0,0	0,0
8,8	0,8	Etter 5 år	0,0	0,0
28,3	**24,9**	**Brutto fordringer knyttet til finansielle leieavtaler**	**0,0**	**0,0**
2,3	2,1	Ikke opptjent inntekt knyttet til finansielle leieavtaler	0,0	0,0
26,0	**22,9**	**Netto fordringer knyttet til finansielle leieavtaler**	**0,0**	**0,0**
2,5	3,4	Innen 1 år	0,0	0,0
15,6	18,8	Mellom 1 - 5 år	0,0	0,0
7,9	0,7	Etter 5 år	0,0	0,0
26,0	**22,9**	**Netto investeringer knyttet til finansielle leieavtaler**	**0,0**	**0,0**
0,4	0,7	Akkumulert tapsavsetning på utestående minsteleie	0,0	0,0

NOTE 14 - UTLÅN TIL OG FORDRINGER PÅ KREDITTINSTITUSJONER

Konsern 2019	Konsern 2018		Morbank 2019	Morbank 2018
15,9	9,5	Utlån til og fordr. på kredittinstitusjoner uten avtalt løpetid eller oppsigelsesfrist	15,9	9,5
0,0	0,0	Utlån til og fordr. på kredittinstitusjoner med avtalt løpetid eller oppsigelsesfrist	2.257,3	2.145,6
15,9	**9,5**	**Brutto utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner**	**2.273,2**	**2.155,1**
0,0	0,0	Tapsavsetninger på utlån	0,0	0,0
15,9	**9,5**	**Netto utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner**	**2.273,2**	**2.155,1**

Det er ikke identifisert tap eller mislighold på utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner. Utlånene er til kredittinstitusjoner hjemmehørende i Norge.

NOTE 15 - RENTERISIKO

Renterisiko knyttet til innskudd fra og utlån til kredittinstitusjoner, innskudd fra og utlån til kunder, samt gjeld og plasseringer i sertifikater og obligasjoner, styres ved bruk av rentebytteavtaler og fastrenteavtaler. Ved innlån eller plasseringer i annen valuta inngås det som regel rente- og valutabytteavtaler slik at relevante markedsrenter er norske pengemarkedsrenter. Fordeling på valuta i tabellene er basert på instrumentenes underliggende valuta hvor effekten av sikring er inkludert.

Utlån til personkunder med flytende rente medfører i realiteten seks ukers rentebinding (Finansavtaleloven § 50, 3. ledd gir minimum seks ukers frist), mens innskudd fra kunder med flytende rente medfører to måneders rentebinding (Finansavtaleloven § 18, 2. ledd gir minimum to måneders frist).

Nedenfor vises resultatets sensitivitet for et parallelt skift i rentekurven på 1 prosentpoeng. Effekten er beregnet ut fra at et varig skift i rentekurven inntreffer på måletidspunktet 31.12.19 og utgjør ett års resultateffekt. Tabellen viser at en umiddelbar økning i rentene på 1 prosentpoeng vil gi netto økning i resultatet. Tilsvarende vil en umiddelbar reduksjon i rentene gi redusert resultat.

Tabellen "Tidspunkt frem til forventet renteendring" viser balansens fordeling med hensyn til renteendringstidspunkt. Netto eksponering viser netto rentebinding av aktiva- og passivasiden. Positive beløp for netto eksponering viser at banken i større grad har rentebinding på aktivasiden enn på passivasiden.

Rentesensitivitet - konsern pr. 31.12.19

Valuta	Økning i basispunkter	Sensitivitet på resultatet	Sensitivitet på egenkapitalen	Reduksjon i basispunkter	Sensitivitet på resultatet	Sensitivitet på egenkapitalen
NOK	+100	41,5	0,0	-100	-41,5	0,0
SEK	+100	0,0	0,0	-100	0,0	0,0
Sum		**41,5**	**0,0**		**-41,5**	**0,0**

Rentesensitivitet - konsern pr. 31.12.18

Valuta	Økning i basispunkter	Sensitivitet på resultatet	Sensitivitet på egenkapitalen	Reduksjon i basispunkter	Sensitivitet på resultatet	Sensitivitet på egenkapitalen
NOK	+100	40,9	0,0	-100	-40,9	0,0
SEK	+100	-2,4	0,0	-100	2,4	0,0
Sum		**38,5**	**0,0**		**-38,5**	**0,0**

Tidspunkt frem til forventet renteendring pr. 31.12.19 - konsern

		Inntil 1 mnd	Fra 1-3 mnd	Fra 3 mnd til 1 år	Fra 1-5 år	Over 5 år	Uten rentebinding	Totalt
Eiendeler								
Kontanter og fordringer på sentralbanker	NOK	281,9					20,0	301,9
	VAL						0,6	0,6
Netto utlån til kredittinstitusjoner	NOK	15,9						15,9
Netto utlån til kunder	NOK	4.867,0	28.913,4	12,7	346,3	26,9		34.166,4
Sertifikater og obligasjoner	NOK	845,0	5.167,0	479,1	197,9	49,0		6.738,0
Finansielle derivater	NOK						130,1	130,1
Opptjente ikke forfalte renter	NOK						120,5	120,5
Øvrige aktivaposter	NOK						623,5	623,5
	VAL						55,5	55,5
Totalt		**6.010,0**	**34.080,4**	**491,8**	**544,2**	**75,9**	**950,2**	**42.152,5**
Gjeld								
Gjeld til kredittinstitusjoner	NOK			299,8				299,8
Innskudd fra kunder	NOK	5.486,3	8.674,7	626,2				14.787,1
Finansielle derivater	NOK						47,1	47,1
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	NOK	4.990,7	17.161,5					22.152,2
Ansvarlig lånekapital	NOK		399,5					399,5
Påløpte renter	NOK						103,9	103,9
Øvrig gjeld	NOK						49,9	49,9
Totalt		**10.477,0**	**26.235,6**	**925,9**	**0,0**	**0,0**	**200,9**	**37.839,4**
Netto renteeksponering på balansen		**-4.467,0**	**7.844,8**	**-434,2**	**544,2**	**75,9**	**749,3**	
Kontraktssum på finansielle derivater, hvor det ikke er anvendt sikringsbokføring, som påvirker renteeksponeringen	NOK	130,0	565,0	-155,0	-445,0	-95,0		
Netto eksponering		**-4.337,0**	**8.409,8**	**-589,2**	**99,2**	**-19,1**	**749,3**	

Tabellen er basert på balanseførte verdier eksklusiv påløpte renter. Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer hvor sikringsbokføring anvendes inkluderer effekten av sikringsinstrumenter.

Tidspunkt frem til forventet renteendring pr. 31.12.18 - konsern

		Inntil 1 mnd	Fra 1-3 mnd	Fra 3 mnd til 1 år	Fra 1-5 år	Over 5 år	Uten rentebinding	Totalt
Eiendeler								
Kontanter og fordringer på sentralbanker	NOK	584,5					17,9	602,4
	VAL						0,7	0,7
Netto utlån til kredittinstitusjoner	NOK	9,5						9,5
Netto utlån til kunder	NOK	4.801,8	29.939,9	6,4	322,7	30,6		35.101,4
Sertifikater og obligasjoner	NOK	752,1	3.918,7	230,3	255,2			5.156,3
Finansielle derivater	NOK						170,7	170,7
Opptjente ikke forfalte renter	NOK						114,1	114,1
Øvrige aktivaposter	NOK						585,2	585,2
	VAL						21,6	21,6
Totalt		**6.147,9**	**33.858,6**	**236,7**	**577,9**	**30,6**	**910,2**	**41.761,9**
Gjeld								
Gjeld til kredittinstitusjoner	NOK			299,7				299,7
Innskudd fra kunder	NOK	5.204,3	9.140,0	549,8				14.894,1
Finansielle derivater	NOK						11,1	11,1
	VAL						14,0	14,0
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	NOK	6.265,5	15.320,4					21.585,9
	VAL		290,8					290,8
Ansvarlig lånekapital	NOK		399,3					399,3
Påløpte renter	NOK						106,0	106,0
	VAL						0,7	0,7
Øvrig gjeld	NOK							0,0
Totalt		**11.469,8**	**25.150,5**	**849,5**	**0,0**	**0,0**	**131,8**	**37.601,6**
Netto renteeksponering på balansen		**-5.321,9**	**8.708,1**	**-612,8**	**577,9**	**30,6**	**778,4**	
Kontraktssum på finansielle derivater, hvor det ikke er anvendt sikringsbokføring, som påvirker renteeksponeringen	NOK	105,0	510,0	-30,0	-550,0	-35,0		
Netto eksponering		**-5.216,9**	**9.218,1**	**-642,8**	**27,9**	**-4,4**	**778,4**	

Tabellen er basert på balanseførte verdier eksklusiv påløpte renter. Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer hvor sikringsbokføring anvendes inkluderer effekten av sikringsinstrumenter.

Rentesensitivitet - morbank pr. 31.12.19

Valuta	Økning i basispunkter	Sensitivitet på resultatet	Sensitivitet på egenkapitalen	Reduksjon i basispunkter	Sensitivitet på resultatet	Sensitivitet på egenkapitalen
NOK	+100	24,8	0,0	-100	-24,8	0,0
Sum		**24,8**	**0,0**		**-24,8**	**0,0**

Rentesensitivitet - morbank pr. 31.12.18

Valuta	Økning i basispunkter	Sensitivitet på resultatet	Sensitivitet på egenkapitalen	Reduksjon i basispunkter	Sensitivitet på resultatet	Sensitivitet på egenkapitalen
NOK	+100	22,9	0,0	-100	-22,9	0,0
Sum		**22,9**	**0,0**		**-22,9**	**0,0**

Tidspunkt frem til forventet renteendring pr. 31.12.19 - morbank

		Inntil 1 mnd	Fra 1-3 mnd	Fra 3 mnd til 1 år	Fra 1-5 år	Over 5 år	Uten rentebinding	Totalt
Eiendeler								
Kontanter og fordringer på sentralbanker	NOK	281,9					20,0	301,9
	VAL						0,6	0,6
Netto utlån til kredittinstitusjoner	NOK	2.227,9	45,0					2.272,9
Netto utlån til kunder	NOK	4.907,4	11,665,5	12,7	346,3	26,9		16.958,8
Sertifikater og obligasjoner	NOK	1.440,5	5.011,1	479,1	197,9	49,0		7.177,6
Finansielle derivater	NOK						30,8	30,8
Opptjente ikke forfalte renter	NOK						70,8	70,8
Øvrige aktivaposter	NOK						1.979,8	1.979,8
	VAL						55,5	55,5
Totalt		**8.857,8**	**16.721,6**	**491,8**	**544,2**	**75,9**	**2.157,5**	**28.848,7**
Gjeld								
Gjeld til kredittinstitusjoner	NOK	196,5	0,6	299,8			122,4	619,3
Innskudd fra kunder	NOK	5.574,1	8.674,7	626,2				14.874,9
Finansielle derivater	NOK						47,1	47,1
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	NOK	2.818,2	6.075,3					8.893,5
Ansvarlig lånekapital	NOK		399,5					399,5
Påløpte renter	NOK						60,4	60,4
Øvrig gjeld	NOK						85,5	85,5
Totalt		**8.588,8**	**15.150,1**	**925,9**	**0,0**	**0,0**	**315,5**	**24.980,4**
Netto eksponering på balansen		**268,9**	**1.571,4**	**-434,2**	**544,2**	**75,9**	**1.842,0**	
Kontraktssum på finansielle derivater, hvor det ikke er anvendt sikringsbokføring, som påvirker renteeksponeringen	NOK	130,0	565,0	-155,0	-445,0	-95,0		
Netto eksponering		**398,9**	**2.136,4**	**-589,2**	**99,2**	**-19,1**	**1.842,0**	

Tabellen er basert på balanseførte verdier eksklusiv påløpte renter. Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer hvor sikringsbokføring anvendes inkluderer effekten av sikringsinstrumenter.

Tidspunkt frem til forventet renteendring pr. 31.12.18 - morbank

		Inntil 1 mnd	Fra 1-3 mnd	Fra 3 mnd til 1 år	Fra 1-5 år	Over 5 år	Uten rentebinding	Totalt
Eiendeler								
Kontanter og fordringer på sentralbanker	NOK	584,5					17,9	602,4
	VAL						0,7	0,7
Netto utlån til kredittinstitusjoner	NOK	2.109,6	45,0					2.154,6
Netto utlån til kunder	NOK	4.816,1	14.521,0	6,4	322,7	30,6		19.696,8
Sertifikater og obligasjoner	NOK	746,9	3.763,1	230,3	255,2			4.995,5
Finansielle derivater	NOK						49,0	49,0
Opptjente ikke forfalte renter	NOK						68,0	68,0
Øvrige aktivaposter	NOK						1.826,1	1.826,1
	VAL						21,6	21,6
Totalt		**8.257,1**	**18.329,1**	**236,7**	**577,9**	**30,6**	**1.983,3**	**29.414,7**
Gjeld								
Gjeld til kredittinstitusjoner	NOK	230,8	0,7	299,7			8,9	540,1
Innskudd fra kunder	NOK	5.278,9	9.140,0	549,8				14.968,7
Finansielle derivater	NOK						11,1	11,1
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	NOK	2.979,5	6.718,1					9.697,6
Ansvarlig lånekapital	NOK		399,3					399,3
Påløpte renter	NOK						65,2	65,2
Øvrig gjeld	NOK							0,0
Totalt		**8.489,2**	**16.258,1**	**849,5**	**0,0**	**0,0**	**85,2**	**25.682,0**
Netto eksponering på balansen		**-232,1**	**2.071,0**	**-612,8**	**577,9**	**30,6**	**1.898,1**	
Kontraktssum på finansielle derivater, hvor det ikke er anvendt sikringsbokføring, som påvirker renteeksponeringen	NOK	105,0	510,0	-30,0	-550,0	-35,0		
Netto eksponering		**-127,1**	**2.581,0**	**-642,8**	**27,9**	**-4,4**	**1.898,1**	

Tabellen er basert på balanseførte verdier eksklusiv påløpte renter. Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer hvor sikringsbokføring anvendes inkluderer effekten av sikringsinstrumenter.

NOTE 16 - LIKVIDITETSRISIKO

Så lenge bankens lånekunder ønsker langsiktig finansiering og bankens innskuddskunder i praksis på meget kort varsel kan disponere sine innskudd, vil det for banken oppstå en likviditetsrisiko. I tillegg er Sparebanken Øst avhengig av å finansiere et gap mellom innskudd fra kunder og utlån til publikum. Sparebanken Øst har en konservativ likviditetsstrategi, og ved utgangen av 2019 anses likviditetsrisikoen som lav.

Banken har bevisst søkt å redusere likviditetsrisikoen ved blant annet å fordele innlåningen på flere kilder/instrumenter og/eller ved å balansere løpetiden for kapitalanskaffelse og kapitalanvendelse. Banker har i all hovedsak det norske obligasjonsmarkedet som fundingkilde. Dette øker sårbarheten noe og gjør at banken søker å ha en langsiktig fundingstrategi og ønsker å ha et balansert forhold mellom langsiktige og kortsiktige innlån. Som mål på langsiktighet i finansieringen benyttes Net Stable Funding Ratio (NSFR). Banken hadde ved utgangen av 2019 en NSFR på 117,0 %.

Liquidity Coverage Ratio (LCR) utgjør 265,11 % pr. 31.12.19 mot 224,93 % for ett år siden. LCR skal sikre at bankene har tilstrekkelig likvider av svært høy kvalitet til å tåle en periode på 30 dager med sterk markedsuro. Banken vil til enhver tid oppfylle gjeldende krav til LCR, satt av myndighetene, både på foretak og konsernnivå. Bankens likviditetsportefølje består i hovedsak av kontanter, verdipapirer utstedt av den norske stat, statsgaranterte obligasjoner, verdipapirer utstedt av norske kommuner og obligasjoner med fortrinnsrett.

Konsernets innskudd målt i % av netto utlån utgjør 43,2 % pr. 31.12.19 mot 42,4 % for ett år siden. Øvrig finansiering skjer hovedsakelig i markedet gjennom opptak av senior usikrede obligasjoner og obligasjoner med fortrinnsrett. Det er vedtatt rammer og måltall som skal sikre at forholdet mellom innskudd og markedsfinansiering opprettholdes på et tilfredsstillende nivå. De kommende årene stiller relativt store krav til refinansiering, og banken ønsker å ta høyde for usikre tider og vil derfor søke refinansiering på et tidlig tidspunkt.

Finansielle forpliktelser

Nedenfor vises boligkredittforetakets finansielle forpliktelser til nominell verdi. Alle forpliktelser er lagt til kategorien for første mulige utbetaling der kontraktsmessig betalingsdato er gitt. Det er forpliktelsenes hovedstol inklusiv fremtidige rentebetalinger som er oppgitt. Rentesatser og valutakurser er pr. 31.12.19. Forpliktelser relatert til derivater er vist på egen linje, samt at relaterte innstrømmer fra derivatene er vist under hver tabell.

Forfallsanalyse av finansielle forpliktelser pr. 31.12.19 - konsern

	Inntil 1 mnd	Fra 1-3 mnd	Fra 3 mnd til 1 år	Fra 1-5 år	Over 5 år	Uten løpetid	Totalt
Gjeld til kredittinstitusjoner			7,2	28,9	321,7		357,8
Innskudd fra kunder	11.203,9	2.943,9	654,7	1,0			14.803,5
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	36,5	126,2	3.726,4	18.268,3	2.608,7		24.766,0
Andre forpliktelser			299,7				299,7
Ansvarlig lånekapital		3,2	9,7	425,9			438,8
Lånetilsagn	478,6						478,6
Ubenyttet kreditt	1.737,1						1.737,1
Garantier						87,6	87,6
Finansielle forpliktelser ekskl. derivater	**13.456,2**	**3.073,4**	**4.697,7**	**18.724,1**	**2.930,3**	**87,6**	**42.969,2**
Finansielle derivater (utstrømmer)	11,9	25,0	127,4	366,6	51,8		582,8
Finansielle forpliktelser	**13.468,1**	**3,098,4**	**4.825,0**	**19.090,7**	**2.982,1**	**87,6**	**43.552,0**
Finansielle derivater (innstrømmer)	10,9	29,6	128,7	0,0	50,7		219,9

Forfallsanalyse av finansielle forpliktelser pr. 31.12.18 - konsern

	Inntil 1 mnd	Fra 1-3 mnd	Fra 3 mnd til 1 år	Fra 1-5 år	Over 5 år	Uten løpetid	Totalt
Gjeld til kredittinstitusjoner			5,8	22,6	322,6		351,0
Innskudd fra kunder	12.412,5	2.213,9	274,1				14.900,5
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	391,0	648,1	1.903,1	18.927,0	1.710,5		23.579,7
Andre forpliktelser			309,3				309,3
Ansvarlig lånekapital		2,6	407,9	31,7			442,2
Lånetilsagn	1.015,8						1.015,8
Ubenyttet kreditt	1.680,9						1.680,9
Garantier						106,3	106,3
Finansielle forpliktelser ekskl. derivater	**15.500,2**	**2.864,6**	**2.900,2**	**18.981,3**	**2.033,1**	**106,3**	**42.385,7**
Finansielle derivater (utstrømmer)	9,5	30,6	116,8	395,7	114,8		667,3
Finansielle forpliktelser	**15.509,7**	**2.895,2**	**3.017,0**	**19.377,0**	**2.147,9**	**106,3**	**43.053,0**
Finansielle derivater (innstrømmer)	15,7	30,3	165,2	443,6	220,7		875,5

Forfallsanalyse av finansielle forpliktelser pr. 31.12.19 - morbank

	Inntil 1 mnd	Fra 1-3 mnd	Fra 3 mnd til 1 år	Fra 1-5 år	Over 5 år	Uten løpetid	Totalt
Gjeld til kredittinstitusjoner			7,2	28,9	321,7	319,6	677,3
Innskudd fra kunder	11.291,8	2.943,9	654,7	1,0			14.891,4
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	22,1	47,6	1.481,4	6.984,3	1.323,7		9.859,2
Andre forpliktelser			179,4				179,4
Ansvarlig lånekapital		3,2	9,7	425,9			438,8
Lånetilsagn	391,6						391,6
Ubenyttet kreditt	3.590,5						3.590,5
Garantier						87,6	87,6
Finansielle forpliktelser ekskl. derivater	**15.296,0**	**2.994,8**	**2.332,4**	**7.440,1**	**1.645,3**	**407,2**	**30.115,8**
Finansielle derivater (utstrømmer)	11,9	25,0	127,4	366,7	51,9		583,0
Finansielle forpliktelser	**15.307,9**	**3.019,8**	**2.459,8**	**7.806,9**	**1.697,2**	**407,2**	**30.698,8**
Finansielle derivater (innstrømmer)	10,9	29,5	128,7	401,6	50,6		621,3

Forfallsanalyse av finansielle forpliktelser pr. 31.12.18 - morbank

	Inntil 1 mnd	Fra 1-3 mnd	Fra 3 mnd til 1 år	Fra 1-5 år	Over 5 år	Uten løpetid	Totalt
Gjeld til kredittinstitusjoner			5,8	22,6	322,6	240,4	591,4
Innskudd fra kunder	12.487,1	2.213,9	274,1				14.975,1
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	367,5	336,2	1.710,0	7.664,8	380,2		10.458,7
Andre forpliktelser			186,8				186,8
Ansvarlig lånekapital		2,6	407,9	31,7			442,2
Lånetilsagn	814,1						814,1
Ubenyttet kreditt	2.890,9						2.890,9
Garantier						106,3	106,3
Finansielle forpliktelser ekskl. derivater	**16.559,6**	**2.552,7**	**2.584,6**	**7.719,1**	**702,8**	**346,7**	**30.465,5**
Finansielle derivater (utstrømmer)	5,9	28,1	93,4	297,8	22,5		447,7
Finansielle forpliktelser	**16.565,5**	**2.580,8**	**2.678,0**	**8.016,9**	**725,3**	**346,7**	**30.913,2**
Finansielle derivater (innstrømmer)	15,7	11,8	120,0	330,5	40,5		518,5

NOTE 17 - VALUTARISIKO

Markedsrisiko knyttet til valutarisiko pr. 31.12.19

Valuta	Økning i valutakurs %	Effekt på resultat før skatt	Effekt på egenkapital	Reduksjon i valutakurs %	Effekt på resultat før skatt	Effekt på egenkapital
USD	+10	2,8	0,0	-10	-2,8	0,0
Sum		**2,8**	**0,0**		**-2,8**	**0,0**

Markedsrisiko knyttet til valutarisiko pr. 31.12.18

Valuta	Økning i valutakurs %	Effekt på resultat før skatt	Effekt på egenkapital	Reduksjon i valutakurs %	Effekt på resultat før skatt	Effekt på egenkapital
USD	+10	0,4	0,0	-10	-0,4	0,0
Sum		**0,4**	**0,0**		**-0,4**	**0,0**

Banken har lav valutaeksponering. Pr. 31.12.19 var bankens åpne nettoposisjon MNOK 28,5 (MNOK 4,2 pr. 31.12.18). Normalt vil plasseringer og innlån i valuta dekkes av en motgående posisjon, oftest ved bruk av valutabytteavtaler og lignende derivater. Se for øvrig note 19 Finansielle derivater.

NOTE 18 - KLASSIFISERING AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSER

	Virkelig verdi over resultatet			
Konsern pr. 31.12.19	**Pliktig**	**Utpekt**	**Målt til amortisert kost***	**Totalt**
Kontanter og fordringer på sentralbanker	0,0	0,0	302,5	302,5
Netto utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	0,0	0,0	15,9	15,9
Netto utlån til og fordringer på kunder	0,0	422,1	33.803,2	34.225,3
Sertifikater, obligasjoner	6.755,1	0,0	0,0	6.755,1
Aksjer og andeler	629,6	0,0	0,0	629,6
Finansielle derivater**	174,7	0,0	0,0	174,7
Sum finansielle eiendeler	**7.559,4**	**422,1**	**34.121,6**	**42.103,1**
Gjeld til kredittinstitusjoner	0,0	0,0	300,6	300,6
Innskudd fra og gjeld til kunder	0,0	0,0	14.791,7	14.791,7
Finansielle derivater**	35,3	0,0	0,0	35,3
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	0,0	0,0	22.261,7	22.261,7
Ansvarlig lånekapital	0,0	0,0	400,4	400,4
Sum finansiell gjeld	**35,3**	**0,0**	**37.754,4**	**37.789,7**

* Inkluderer sikret gjeld.

** Inkluderer derivater hvor sikringsbokføring anvendes.

Konsern pr. 31.12.18	Virkelig verdi over resultatet: Pliktig	Virkelig verdi over resultatet: Utpekt	Målt til amortisert kost*	Totalt
Kontanter og fordringer på sentralbanker	0,0	0,0	603,1	603,1
Netto utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	0,0	0,0	9,5	9,5
Netto utlån til og fordringer på kunder	0,0	367,0	34.780,4	35.147,4
Sertifikater, obligasjoner	5.173,1	0,0	0,0	5.173,1
Aksjer og andeler	606,8	0,0	0,0	606,8
Finansielle derivater**	222,0	0,0	0,0	222,0
Sum finansielle eiendeler	**6.001,9**	**367,0**	**35.393,0**	**41.761,9**
Gjeld til kredittinstitusjoner	0,0	0,0	300,4	300,4
Innskudd fra og gjeld til kunder	0,0	0,0	14.899,7	14.899,7
Finansielle derivater**	30,7	0,0	0,0	30,7
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	0,0	0,0	21.970,8	21.970,8
Ansvarlig lånekapital	0,0	0,0	400,0	400,0
Sum finansiell gjeld	**30,7**	**0,0**	**37.570,9**	**37.601,6**

* Inkluderer sikret gjeld.
** Inkluderer derivater hvor sikringsbokføring anvendes.

Morbank pr. 31.12.19	Virkelig verdi over resultatet: Pliktig	Virkelig verdi over resultatet: Utpekt	Virkelig verdi over totalres.	Målt til amortisert kost*	Totalt
Kontanter og fordringer på sentralbanker	0,0	0,0	0,0	302,5	302,5
Netto utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	0,0	0,0	0,0	2.273,2	2.273,2
Netto utlån til og fordringer på kunder	0,0	422,2	273,7	16.286,9	16.982,8
Sertifikater, obligasjoner	7.197,6	0,0	0,0	0,0	7.197,6
Aksjer og andeler	629,6	0,0	0,0	0,0	629,6
Finansielle derivater**	57,2	0,0	0,0	0,0	57,2
Sum finansielle eiendeler	**7.884,4**	**422,2**	**273,7**	**18.862,6**	**27.442,9**
Gjeld til kredittinstitusjoner	0,0	0,0	0,0	620,2	620,2
Innskudd fra og gjeld til kunder	0,0	0,0	0,0	14.879,5	14.879,5
Finansielle derivater**	35,3	0,0	0,0	0,0	35,3
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	0,0	0,0	0,0	8.959,6	8.959,6
Ansvarlig lånekapital	0,0	0,0	0,0	400,4	400,4
Sum finansiell gjeld	**35,3**	**0,0**	**0,0**	**24.859,7**	**24.895,0**

* Inkluderer sikret gjeld.
** Inkluderer derivater hvor sikringsbokføring anvendes.

Morbank pr. 31.12.18	Virkelig verdi over resultatet: Pliktig	Virkelig verdi over resultatet: Utpekt	Virkelig verdi over totalres.	Målt til amortisert kost*	Totalt
Kontanter og fordringer på sentralbanker	0,0	0,0	0,0	603,1	603,1
Netto utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	0,0	0,0	0,0	2.155,1	2.155,1
Netto utlån til og fordringer på kunder	0,0	367,0	1.241,9	18.107,7	19.716,6
Sertifikater, obligasjoner	5.012,1	0,0	0,0	0,0	5.012,1
Aksjer og andeler	606,8	0,0	0,0	0,0	606,8
Finansielle derivater**	80,1	0,0	0,0	0,0	80,1
Sum finansielle eiendeler	**5.699,0**	**367,0**	**1.241,9**	**20.865,9**	**28.173,8**
Gjeld til kredittinstitusjoner	0,0	0,0	0,0	540,8	540,8
Innskudd fra og gjeld til kunder	0,0	0,0	0,0	14.974,3	14.974,3
Finansielle derivater**	16,1	0,0	0,0	0,0	16,1
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	0,0	0,0	0,0	9.750,8	9.750,8
Ansvarlig lånekapital	0,0	0,0	0,0	400,0	400,0
Sum finansiell gjeld	**16,1**	**0,0**	**0,0**	**25.665,9**	**25.682,0**

* Inkluderer sikret gjeld.
** Inkluderer derivater hvor sikringsbokføring anvendes.

NOTE 19 - FINANSIELLE DERIVATER

For konsernets obligasjonslån med fastrente og obligasjonslån i utenlandsk valuta er det inngått rente- og valutaderivater for å redusere rente- og valutarisiko. For fastrenteutlån omfatter sikringen endring i verdi som skyldes endring i markedsrenter. Tilsvarende for utlån i utenlandsk valuta sikres både valuta- og renterisiko i utenlandsk markedsrente. Sikringsforholdet er en-til-en og sikringsbokføring benyttes. Det er ikke regnskapsført vesentlig ineffektivitet i sikringene i 2019 og 2018. Verdiendring på finansielle derivater anvendt for sikringsbokføring er negativ med MNOK 70,2 (negativ MNOK 77,8 i 2018) med tilsvarende motsatt verdiendring på sikrede objekter. For resultatført verdiendring, gevinst/tap vises det til note 27.

Konsernet har i tillegg inngått rente- og valutaderivater for å redusere øvrig rente- og valutarisiko uten anvendelse av regler for sikringsbokføring.

			Virkelig verdi på sikringsinstrumenter		Verdijust. på sikrings-objekt
Konsern 2019	**Kontrakts-summer**	**Balanseført verdi på sikringsobjekt**	**Eiendeler**	**Forpliktelser**	**Forpliktelser**
Finansielle derivater til virkelig verdi i resultatet					
Valutainstrumenter					
Valutaterminer (forwards)	27,0		0,7	0,0	
Valutabytteavtaler (valutaswapper)	0,0		0,0	0,0	
Sum valutainstrumenter	**27,0**		**0,7**	**0,0**	
Renteinstrumenter					
Rentebytteavtaler (renteswapper)	745,0		5,0	0,1	
Rentebytteavtaler (FRA)	0,0		0,0	0,0	
Standard. rentebytteavtaler (futures)	0,0		0,0	0,0	
Sum renteinstrumenter	**745,0**		**5,0**	**0,1**	
Finansielle derivater anvendt for sikringsbokføring					
Valutainstrumenter					
Valutaterminer (forwards)	0,0		0,0	0,0	
Valutabytteavtaler (valutaswapper)	0,0		0,0	0,0	
Gjeld stiftet ved utst. av verdipapirer		0,0			0,0
Sum valutainstrumenter	**0,0**	**0,0**			**0,0**
Renteinstrumenter					
Rentebytteavtaler (renteswapper)	7.565,0		169,0	35,1	
Rentebytteavtaler (FRA)	0,0		0,0	0,0	
Standard. rentebytteavtaler (futures)	0,0		0,0	0,0	
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer		7.723,0			76,5
Sum renteinstrumenter	**7.565,0**	**7.723,0**	**169,0**	**35,1**	**76,5**
Sum derivater			**174,7**	**35,3**	

Det vises til note 27 for periodens resultatførte endring på sikringsinstrumentene og sikringsobjektene. Forskjell mellom virkelig verdi på sikringsinstrumenter og verdijustering på sikringsobjekt forklares med påløpte renter. I balanseført verdi på sikringsobjektet inngår verdijustering og påløpte renter. Se note 41.

Konsern 2018	Kontrakts-summer	Balanseført verdi på sikringsobjekt	Virkelig verdi på sikringsinstrumenter		Verdijust. på sikrings-objekt
			Eiendeler	Forpliktelser	Forpliktelser
Finansielle derivater til virkelig verdi i resultatet					
Valutainstrumenter					
Valutaterminer (forwards)	16,9		0,0	0,5	
Valutabytteavtaler (valutaswapper)	0,0		0,0	0,0	
Sum valutainstrumenter	**16,9**		**0,0**	**0,5**	
Renteinstrumenter					
Rentebytteavtaler (renteswapper)	765,0		0,9	8,8	
Rentebytteavtaler (FRA)	0,0		0,0	0,0	
Standard. rentebytteavtaler (futures)	0,0		0,0	0,0	
Sum renteinstrumenter	**765,0**		**0,9**	**8,8**	
Finansielle derivater anvendt for sikringsbokføring					
Valutainstrumenter					
Valutaterminer (forwards)	0,0		0,0	0,0	
Valutabytteavtaler (valutaswapper)	304,9		0,0	14,6	
Gjeld stiftet ved utst. av verdipapirer		291,0			-14,0
Sum valutainstrumenter	**304,9**	**291,0**		**14,6**	**-14,0**
Renteinstrumenter					
Rentebytteavtaler (renteswapper)	7.315,0		221,1	6,8	
Rentebytteavtaler (FRA)	0,0		0,0	0,0	
Standard. rentebytteavtaler (futures)	0,0		0,0	0,0	
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer		7.555,9			170,9
Sum renteinstrumenter	**7.315,0**	**7.555,9**	**221,1**	**6,8**	**170,9**
Sum derivater			**222,0**	**30,7**	

Det vises til note 27 for periodens resultatførte endring på sikringsinstrumentene og sikringsobjektene. Forskjell mellom virkelig verdi på sikringsinstrumenter og verdijustering på sikringsobjekt forklares med påløpte renter. I balanseført verdi på sikringsobjektet inngår verdijustering og påløpte renter. Se note 41.

Morbank 2019	Kontrakts-summer	Balanseført verdi på sikringsobjekt	Virkelig verdi på sikringsinstrumenter		Verdijust. på sikrings-objekt
			Eiendeler	Forpliktelser	Forpliktelser
Finansielle derivater til virkelig verdi i resultatet					
Valutainstrumenter					
Valutaterminer (forwards)	27,0		0,7	0,0	
Valutabytteavtaler (valutaswapper)	0,0		0,0	0,0	
Sum valutainstrumenter	**27,0**		**0,7**	**0,0**	
Renteinstrumenter					
Rentebytteavtaler (renteswapper)	745,0		5,0	0,1	
Rentebytteavtaler (FRA)	0,0		0,0	0,0	
Standard. rentebytteavtaler (futures)	0,0		0,0	0,0	
Sum renteinstrumenter	**745,0**		**5,0**	**0,1**	
Finansielle derivater anvendt for sikringsbokføring					
Valutainstrumenter					
Valutaterminer (forwards)	0,0		0,0	0,0	
Valutabytteavtaler (valutaswapper)	0,0		0,0	0,0	
Gjeld stiftet ved utst. av verdipapirer		0,0			0,0
Sum valutainstrumenter	**0,0**	**0,0**			**0,0**
Renteinstrumenter					
Rentebytteavtaler (renteswapper)	5.815,0		51,5	35,1	
Rentebytteavtaler (FRA)	0,0		0,0	0,0	
Standard. rentebytteavtaler (futures)	0,0		0,0	0,0	
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer		5.847,9			-22,9
Sum renteinstrumenter	**5.815,0**	**5.847,9**	**51,5**	**35,1**	**-22,9**
Sum derivater			**57,2**	**35,3**	

Det vises til note 27 for periodens resultatførte endring på sikringsinstrumentene og sikringsobjektene. Forskjell mellom virkelig verdi på sikringsinstrumenter og verdijustering på sikringsobjekt forklares med påløpte renter. I balanseført verdi på sikringsobjektet inngår verdijustering og påløpte renter. Se note 41.

Morbank 2018	Kontrakts-summer	Balanseført verdi på sikringsobjekt	Virkelig verdi på sikringsinstrumenter: Eiendeler	Virkelig verdi på sikringsinstrumenter: Forpliktelser	Verdijust. på sikrings-objekt: Forpliktelser
Finansielle derivater til virkelig verdi i resultatet					
Valutainstrumenter					
Valutaterminer (forwards)	16,9		0,0	0,5	
Valutabytteavtaler (valutaswapper)	0,0		0,0	0,0	
Sum valutainstrumenter	**16,9**		**0,0**	**0,5**	
Renteinstrumenter					
Rentebytteavtaler (renteswapper)	765,0		0,9	8,8	
Rentebytteavtaler (FRA)	0,0		0,0	0,0	
Standard. rentebytteavtaler (futures)	0,0		0,0	0,0	
Sum renteinstrumenter	**765,0**		**0,9**	**8,8**	
Finansielle derivater anvendt for sikringsbokføring					
Valutainstrumenter					
Valutaterminer (forwards)	0,0		0,0	0,0	
Valutabytteavtaler (valutaswapper)	0,0		0,0	0,0	
Gjeld stiftet ved utst. av verdipapirer		0,0			0,0
Sum valutainstrumenter	**0,0**	**0,0**		**0,0**	**0,0**
Renteinstrumenter					
Rentebytteavtaler (renteswapper)	5.565,0		79,2	6,8	
Rentebytteavtaler (FRA)	0,0		0,0	0,0	
Standard. rentebytteavtaler (futures)	0,0		0,0	0,0	
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer		5.649,8			40,6
Sum renteinstrumenter	**5.565,00**	**5.649,8**	**79,2**	**6,8**	**40,6**
Sum derivater			**80,1**	**16,1**	

Det vises til note 27 for periodens resultatførte endring på sikringsinstrumentene og sikringsobjektene. Forskjell mellom virkelig verdi på sikringsinstrumenter og verdijustering på sikringsobjekt forklares med påløpte renter. I balanseført verdi på sikringsobjektet inngår verdijustering og påløpte renter. Se note 41.

NOTE 20 - MOTREGNING FINANSIELLE INSTRUMENTER

Konsernets motregningsadgang følger alminnelige regler i norsk lov. Mot finansielle institusjoner er det inngått standardiserte og hovedsakelig bilaterale ISDA-avtaler som gir partene motregningsrett ved eventuelt mislighold. Det er i tillegg inngått tilleggsavtaler om sikkerhetstillelse (CSA). Det er ikke foretatt motregning i balanseførte beløp i henhold til opplysningskravet om motregning.

Konsern Pr. 31.12.19 var eksponeringen som følger:	Brutto beløp	Motregnet	Balanseført beløp	Beløp som er gjenstand for nettooppgjør	Utvekslet sikkerhets-stillelse	Beløp etter mulig nettooppgjør
Finansielle derivater eiendeler	150,4	0,0	150,4	-17,0	-88,6	44,7
Finansielle derivater gjeld	27,6	0,0	27,6	-17,0	-7,9	2,7

Konsern Pr. 31.12.18 var eksponeringen som følger:	Brutto beløp	Motregnet	Balanseført beløp	Beløp som er gjenstand for nettooppgjør	Utvekslet sikkerhets-stillelse	Beløp etter mulig nettooppgjør
Finansielle derivater eiendeler	175,6	0,0	175,6	-17,1	-101,8	56,7
Finansielle derivater gjeld	17,6	0,0	17,6	-17,1	0,0	0,5

Morbank Pr. 31.12.19 var eksponeringen som følger:	Brutto beløp	Motregnet	Balanseført beløp	Beløp som er gjenstand for nettooppgjør	Utvekslet sikkerhets-stillelse	Beløp etter mulig nettooppgjør
Finansielle derivater eiendeler	32,9	0,0	32,9	-17,0	-14,3	1,5
Finansielle derivater gjeld	27,6	0,0	27,6	-17,0	-7,9	2,7

Morbank Pr. 31.12.18 var eksponeringen som følger:	Brutto beløp	Motregnet	Balanseført beløp	Beløp som er gjenstand for nettooppgjør	Utvekslet sikkerhets-stillelse	Beløp etter mulig nettooppgjør
Finansielle derivater eiendeler	33,6	0,0	33,6	-2,5	-28,3	2,8
Finansielle derivater gjeld	3,0	0,0	3,0	-2,5	0,0	0,5

NOTE 21 - FINANSIELLE INSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI

Bankens finansielle instrumenter i kategorien til virkelig verdi består av utlån med fastrente, sertifikater og obligasjoner, aksjer og derivater.

Verdsettelse av finansielle eiendeler og forpliktelser til virkelig verdi

Generelt
Banken klassifiserer virkelig verdi målinger ved å bruke hierarki med følgende nivåer:

Nivå 1: Observerbare omsetningskurser i aktive markeder.
Nivå 2: Observerbare omsetningskurser i mindre aktive markeder eller bruk av input som er observerbar, enten direkte eller indirekte.
Nivå 3: Verdsettelsesteknikker som ikke er basert på observerbare markedsdata.

Utlån til og fordringer på kunder
Utlån med fast rente er verdsatt til virkelig verdi i balansen. Verdsettelsen er på basert på kontraktsfestede kontantstrømmer neddiskontert med swaprenten tillagt en margin.

Sertifikater og obligasjoner
Som hovedprinsipp er bankens portefølje av sertifikater og obligasjoner verdivurdert på grunnlag av kurser mottatt fra Nordic Bond Pricing. Kursen fra Nordic Bond Pricing baseres på innmeldte spreader fra de meglerhus som er aktive i det norske markedet.

Dersom Nordic Bond Pricing ikke priser enkelte sertifikater eller obligasjoner verdivurderes disse på grunnlag av omsetninger og observerbare kredittspreader i markedet. Hvis dette ikke har vært mulig er det benyttet kursanslag eller kredittspreadvurderinger basert på andre sertifikater og obligasjoner med tilsvarende egenskaper og løpetid.

I verdivurderingen av bankens obligasjonsportefølje er det vurdert mulige ubalanser i markedet, og om det kan ligge ulike motiver bak de transaksjoner som har funnet sted. Det gjøres vurderinger på om kursene fra Nordic Bond Pricing virker riktige.

Banken mener at benyttede verdianslag ligger innenfor rimelige intervaller for virkelig verdi, og at kreditt- og likviditetsrisikoutviklingen er hensyntatt i verdifastsettelsen der dette har vært nødvendig. De benyttede prisene representerer etter bankens oppfatning beste estimat på verdipapirenes virkelige verdi. Hele bankens sertifikat- og obligasjonsbeholdning er plassert i prisingshierarkiets nivå 2. Dette begrunnes med at det ikke er stor nok omsetning i noen av de børsnoterte instrumentene slik at man til enhver tid kan lese av en markedspris.

Aksjer og andeler
Dersom det ikke eksisterer noterte priser i et aktivt marked, benyttes alternative verdsettelsesteknikker. Slike teknikker omfatter bruk av nylige markedstransaksjoner priset til armlengdes avstand, sammenligning med markedsverdien til tilsvarende finansielle instrumenter og neddiskontering av forventede fremtidige kontantstrømmer. Som en kalibreringstest på rimeligheten av anslaget på virkelig verdi, benyttes multiplikatormodeller som pris/bok-modellen og pris/resultat-modellen for å kontrollere at verdsettelsesmodellene henger sammen med markedsdata.

Børsnoterte aksjer med daglig omsetning er klassifisert i nivå 1. Nivå 2 består av aksjer hvor verdsettelse er basert på observerbare markedsdata. Nivå 3 består av aksjer i lokale selskap og andre unoterte foretak hvor alternative verdsettelsesteknikker anvendes for fastsettelse av virkelig verdi.

Finansielle derivater
Sparebanken Øst har kun derivater der virkelig verdi er basert på observerbare rentekurver og valutakurser, og er følgelig plassert i prisingshierarkiets nivå 2.

31.12.19 – konsern	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
Eiendeler og gjeld målt til virkelig verdi				
Utlån til og fordringer på kunder	0,0	0,0	422,1	422,1
Sertifikater, obligasjoner o.a. rentebærende verdipapirer	0,0	6.755,1	0,0	6.755,1
Aksjer og andeler	31,3	0,0	598,3	629,6
Finansielle derivater	0,0	174,7	0,0	174,7
Sum eiendeler til virkelig verdi	**31,3**	**6.929,8**	**1.020,2**	**7.981,5**
Finansielle derivater	0,0	35,3	0,0	35,3
Sum gjeld til virkelig verdi	**0,0**	**35,3**	**0,0**	**35,3**

Bevegelse i nivå 3	Fastrente-utlån	Aksjer og andeler	Sum
Balanse pr. 01.01.19	367,0	562,2	929,2
Netto realiserte gevinster	0,0	0,0	0,0
Tilgang	90,5	18,3	108,8
Avgang	33,4	0,0	33,4
Verdiendring	-2,0	-5,2	-7,2
Overført fra nivå 1 og 2	0,0	23,0	23,0
Balanse pr. 31.12.19	**422,1**	**598,3**	**1.020,4**

Aksjer og andeler
Aksjene i Frende Holding AS er ved utgangen av 2019 verdsatt til MNOK 307,6. Aksjeposten er verdivurdert med utgangspunkt i inntjeningsbasert verdsettelsesmodell. Eksportfinans ASA er ved utgangen av 2019 verdsatt til MNOK 195,0. Aksjeposten er verdivurdert med utgangspunkt i en pris/bok vurdering, hensyntatt risiko ved virksomheten og usikkerhet vedrørende forventet kontantstrøm i forbindelse med resultatutvikling og avvikling

31.12.18 – konsern	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
Eiendeler og gjeld målt til virkelig verdi				
Utlån til og fordringer på kunder	0,0	0,0	367,0	367,0
Sertifikater, obligasjoner o.a. rentebærende verdipapirer	0,0	5.173,1	0,0	5.173,1
Aksjer og andeler	21,6	23,0	562,2	606,8
Finansielle derivater	0,0	222,0	0,0	222,0
Sum eiendeler til virkelig verdi	**21,6**	**5.418,1**	**929,2**	**6.368,9**
Finansielle derivater	0,0	30,7	0,0	30,7
Sum gjeld til virkelig verdi	**0,0**	**30,7**	**0,0**	**30,7**

Bevegelse i nivå 3	Fastrente-utlån	Aksjer og andeler	Sum
Balanse pr. 01.01.18	255,7	466,1	721,8
Netto realiserte gevinster	0,0	10,7	10,7
Tilgang	221,2	12,8	234,0
Avgang	112,8	11,4	124,2
Verdiendring	2,9	84,0	86,9
Overført fra nivå 1 og 2	0,0	0,0	0,0
Balanse pr. 31.12.18	**367,0**	**562,2**	**929,2**

31.12.19 – morbank	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
Eiendeler og gjeld målt til virkelig verdi				
Utlån til og fordringer på kunder	0,0	0,0	695,7	695,7
Sertifikater, obligasjoner o.a. rentebærende verdipapirer	0,0	7.197,6	0,0	7.197,6
Aksjer og andeler	31,3	0,0	598,3	629,6
Finansielle derivater	0,0	57,2	0,0	57,2
Sum eiendeler til virkelig verdi	**31,3**	**7.254,8**	**1.294,0**	**8.580,1**
Finansielle derivater	0,0	35,3	0,0	35,3
Sum gjeld til virkelig verdi	**0,0**	**35,3**	**0,0**	**35,3**

31.12.18 – morbank	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
Eiendeler og gjeld målt til virkelig verdi				
Utlån til og fordringer på kunder	0,0	0,0	1.608,9	1.608,9
Sertifikater, obligasjoner o.a. rentebærende verdipapirer	0,0	5.012,1	0,0	5.012,1
Aksjer og andeler	21,6	23,0	562,2	606,8
Finansielle derivater	0,0	80,1	0,0	80,1
Sum eiendeler til virkelig verdi	**21,6**	**5.115,2**	**2.171,1**	**7.307,9**
Finansielle derivater	0,0	16,1	0,0	16,1
Sum gjeld til virkelig verdi	**0,0**	**16,1**	**0,0**	**16,1**

NOTE 22 - FINANSIELLE INSTRUMENTER TIL AMORTISERT KOST

Utlån
Konsernets utlånsporteføljer med flytende rente er målt til amortisert kost. Virkelig verdi på utlån med flytende rente er gjenstand for påvirkning av endret rentenivå og kredittmargin, men vil kunne reprises løpende med kort frist. Finansavtaleloven gir adgang til reprising med 6 ukers frist (mindre ved store endringer i bankens innlånsrente). Bankens vurdering av beste estimat for utlånsporteføljene, eksklusiv tapsavsetninger i trinn 1, gir en god tilnærming til virkelig verdi.

Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer og ansvarlig lånekapital
Verdipapirgjeld og ansvarlig lånekapital er plassert i prisingshierarkiets nivå 2, begrunnet med at det ikke er stor nok omsetning i noen av lånene for til enhver tid å kunne lese av en markedspris. Konsernet bruker kursestimater og kredittspreadvurderinger fra Nordic Bond Pricing, og har tatt hensyn til transaksjonspriser der dette er nødvendig.

Øvrige finansielle eiendeler og forpliktelser
Øvrige finansielle eiendeler og forpliktelser er målt til amortisert kost. For disse instrumentene er det lagt til grunn at balanseført beløp gir en god tilnærming til virkelig verdi. Dette omfatter regnskapslinjene kontanter og fordringer på sentralbanker, utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner, gjeld til kredittinstitusjoner, innskudd fra og gjeld til kunder samt forpliktelser knyttet til leieavtaler.

31.12.19 – konsern	Virkelig verdi	Bokført verdi
Eiendeler og gjeld målt til amortisert kost		
Kontanter og fordringer på sentralbanker	302,5	302,5
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	15,9	15,9
Utlån til og fordringer på kunder	33.822,5	33.803,2
Sum eiendeler til amortisert kost	**34.140,9**	**34.121,6**
Gjeld til kredittinstitusjoner	300,6	300,6
Innskudd fra og gjeld til kunder	14.791,7	14.791,7
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	22.445,6	22.261,7
Ansvarlig lånekapital	403,8	400,4
Forpliktelser knyttet til leieavtaler	49,9	49,9
Sum gjeld til amortisert kost	**37.991,6**	**37.804,3**

31.12.18 – konsern	Virkelig verdi	Bokført verdi
Eiendeler og gjeld målt til amortisert kost		
Kontanter og fordringer på sentralbanker	603,1	603,1
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	9,5	9,5
Utlån til og fordringer på kunder	34.798,8	34.780,4
Sum eiendeler til amortisert kost	**35.411,4**	**35.393,0**
Gjeld til kredittinstitusjoner	300,4	300,4
Innskudd fra og gjeld til kunder	14.899,7	14.899,7
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	22.081,2	21.970,8
Ansvarlig lånekapital	394,2	400,0
Sum gjeld til amortisert kost	**37.675,5**	**37.570,9**

31.12.19 – morbank	Virkelig verdi	Bokført verdi
Eiendeler og gjeld målt til amortisert kost		
Kontanter og fordringer på sentralbanker	302,5	302,5
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	2.273,2	2.273,2
Utlån til og fordringer på kunder	16.297,8	16.287,1
Sum eiendeler til amortisert kost	**18.873,5**	**18.862,8**
Gjeld til kredittinstitusjoner	620,2	620,2
Innskudd fra og gjeld til kunder	14.879,5	14.879,5
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	8.992,4	8.959,6
Ansvarlig lånekapital	403,8	400,4
Forpliktelser knyttet til leieavtaler	85,5	85,5
Sum gjeld til amortisert kost	**24.981,4**	**24.945,2**

31.12.18 – morbank	Virkelig verdi	Bokført verdi
Eiendeler og gjeld målt til amortisert kost		
Kontanter og fordringer på sentralbanker	603,1	603,1
Netto utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	2.155,1	2.155,1
Netto utlån til og fordringer på kunder	18.117,6	18.107,7
Sum eiendeler til amortisert kost	**20.875,8**	**20.865,9**
Gjeld til kredittinstitusjoner	540,8	540,8
Innskudd fra og gjeld til kunder	14.974,3	14.974,3
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	9.797,0	9.750,8
Ansvarlig lånekapital	394,2	400,0
Sum gjeld til amortisert kost	**25.706,3**	**25.665,9**

NOTE 23 - MELLOMREGNING MED KONSERNSELSKAP

Postene nedenfor viser transaksjoner og mellomværende som morselskapet har med datterselskap.

	31.12.19	31.12.18
Resultat		
Renteinntekter og lignende inntekter		
Renteinntekter fra datterselskap	52,6	45,4
Renter sertifikater og obligasjoner (OMF) fra datterselskap	13,8	2,7
Rentekostnader og lignende kostnader		
Renter og provisjoner til datterselskap	4,9	2,6
Provisjonsinntekter og inntekter fra banktjenester		
Andre inntekter fra datterselskap	27,2	22,7
Andre driftskostnader		
Husleie til datterselskap	3,5	3,5
Andre kostnader til datterselskap	0,8	0,8
Balanse		
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner		
Utlån til datterselskap	2.257,3	2.145,6
Utlån til og fordringer på kunder		
Utlån til datterselskap	64,3	63,8
Sertifikater, obligasjoner og andre rentebærende verdipapirer		
Investering OMF i datterselskap	603,8	0,0
Forskuddsbetalte ikke påløpte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter		
Andre fordringer	1,9	1,7
Gjeld til kredittinstitusjoner		
Innskudd fra datterselskap	319,6	240,4
Innskudd fra kunder		
Innskudd fra datterselskap	88,3	86,2
Andre forpliktelser		
Annen gjeld til datterselskap	6,1	0,7

NOTE 24 - NETTO RENTE- OG KREDITTPROVISJONSINNTEKTER

Konsern 2019	Konsern 2018		Morbank 2019	Morbank 2018
4,6	2,2	Renter og lignende inntekter av utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	54,8	43,8
0,0	1,0	Renter og lignende inntekter på leiefinansieringsavtaler	0,0	0,0
1.147,5	955,5	Renter og lignende inntekter av utlån til og fordringer på kunder	513,3	472,4
		Renter og lignende inntekter på finansielle eiendeler som er nedskrevet		
0,0	0,0	Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	0,0	0,0
9,2	8,7	Utlån til og fordringer på kunder	0,9	0,8
0,0	0,0	Andre renteinntekter og lignende inntekter	0,0	0,0
1.161,4	967,4	Sum renteinntekter og lignende inntekter for instrumenter til amortisert kost	569,0	517,0
11,3	8,0	Renter og lignende inntekter av utlån til virkelig verdi	66,1	44,2
118,2	73,6	Renter og lignende inntekter av sertifikater, obligasjoner mv.	129,1	73,9
129,5	81,6	Sum renteinntekter og lignende inntekter for instrumenter til virkelig verdi over resultatet	195,2	118,1
1.290,9	**1.049,0**	**Renteinntekter og lignende inntekter**	**764,2**	**635,1**
8,1	6,6	Renter og lignende kostnader på gjeld til kredittinstitusjoner	11,3	9,0
144,9	122,8	Renter og lignende kostnader på innskudd fra og gjeld til kunder	145,5	122,8
472,8	332,7	Renter og lignende kostnader på utstedte verdipapirer	208,9	154,3
11,7	10,3	Renter og lignende kostnader på ansvarlig lånekapital	11,7	10,3
11,5	11,5	Andre rentekostnader og lignende kostnader	10,7	11,5
649,1	**483,9**	**Rentekostnader og lignende kostnader for instrumenter til amortisert kost**	**388,1**	**307,9**
641,7	**565,1**	**Netto rente- og kredittprovisjonsinntekter**	**376,2**	**327,2**

Gjennomsnittsrenter og gjennomsnittlig rentebærende eiendeler og gjeld i perioden

Konsern 2019		Konsern 2018			Morbank 2019		Morbank 2018	
Gj.sn.renteb. saldo	Gj.sn. rente %	Gj.sn.renteb. saldo	Gj.sn. rente %		Gj.sn.renteb. saldo	Gj.sn. rente %	Gj.sn.renteb. saldo	Gj.sn. rente %
				Eiendeler				
416,7	1,11	429,7	0,52	Netto utlån til kredittinstitusjoner*	2.729,8	2,01	2.575,0	1,70
34.854,8	3,35	32.537,1	2,99	Netto utlån til kunder	17.863,2	3,25	18.280,3	2,83
6.030,8	1,96	4.866,9	1,51	Verdipapirer plassering	6.451,4	2,00	4.789,1	1,54
				Gjeld				
299,7	2,71	311,7	2,12	Innskudd fra kredittinstitusjoner	614,4	1,84	556,9	1,62
14.895,3	0,97	14.315,2	0,86	Innskudd fra kunder	14.976,9	0,97	14.377,5	0,85
22.616,8	2,14	19.994,6	1,72	Verdipapirer innlån	9.557,8	2,35	8.671,8	1,90

*Inkl. fordring på sentralbanker.

Gjennomsnittsrente er målt ved resultatført rente gjennom året dividert på balansesnitt.

NOTE 25 - UTBYTTE OG ANDRE INNTEKTER AV VERDIPAPIRER MED VARIABEL AVKASTNING

Konsern 2019	Konsern 2018		Morbank 2019	Morbank 2018
28,9	33,0	Utbytte fra egenkapitalinstrumenter	28,9	33,0
0,0	0,0	Utbytte og konsernbidrag fra datterselskap	107,9	119,4
28,9	**33,0**	**Utbytte og andre inntekter av verdipapirer med variabel avkastning**	**136,8**	**152,4**

NOTE 26 - NETTO PROVISJONSINNTEKTER

Konsern 2019	Konsern 2018		Morbank 2019	Morbank 2018
64,5	58,2	Gebyr betalingsformidling	64,5	58,2
1,5	2,0	Gebyr garantier	1,5	2,0
23,8	28,6	Andre provisjoner og gebyrer	45,2	45,9
89,9	**88,8**	**Provisjonsinntekter mv.**	**111,3**	**106,1**
14,5	11,2	Kostnader betalingsformidling	14,5	11,2
30,3	31,7	Andre provisjoner og gebyrer	6,2	6,3
44,8	**42,9**	**Sum provisjonskostnader mv.**	**20,6**	**17,5**
45,1	**45,9**	**Netto provisjonsinntekter mv.**	**90,6**	**88,6**

NOTE 27 - NETTO VERDIENDRING OG GEVINST/TAP FRA FINANSIELLE INSTRUMENTER

Innregnet i resultatregnskapet

Konsern 2019	Konsern 2018		Morbank 2019	Morbank 2018
		Verdiendr. og gevinst/tap på finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultatet		
-2,2	-18,1	Verdiendring på sertifikater og obligasjoner	-2,5	-17,5
-10,6	0,3	Realisert gevinst/tap på sertifikater og obligasjoner	-11,9	3,6
1,1	85,7	Verdiendring på egenkapitalinstrumenter	1,1	85,7
0,0	12,0	Realisert gevinst/tap på egenkapitalinstrumenter	0,0	12,0
7,6	-3,6	Verdiendring derivater - ikke anvendt sikringsbokføring	7,6	-3,6
-3,1	9,2	Realisert gevinst/tap derivater - ikke anvendt sikringsbokføring	-3,1	9,2
-1,9	-0,1	Verdiendring fastrenteutlån	-1,9	-0,1
-9,1	**85,4**	**Sum verdiendring og gevinst/tap på finansielle instrumenter til virkelig verdi**	**-10,6**	**89,3**
-70,2	-77,8	Finansielle derivater – sikringsbokføring	-61,9	-42,0
70,2	77,8	Finansiell gjeld – sikret	61,9	42,0
0	**0,0**	**Sum netto sikrede poster***	**0,0**	**0,0**
		Verdiendring og gevinst/tap på finansielle instrumenter til amortisert kost		
-6,8	-4,1	Realisert gevinst/tap på gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	-0,9	-2,6
-6,8	**-4,1**	**Sum realisert gevinst/tap på gjeld stiftet ved utst. av verdipapirer til amortisert kost**	**-0,9**	**-2,6**
		Valutahandel		
3,4	2,0	- Netto omregningsgevinst	3,4	2,0
2,9	3,0	- Netto transaksjonsgevinst	2,9	3,0
6,4	**5,0**	**Sum netto inntekter fra valutahandel**	**6,4**	**5,0**
-9,5	**86,3**	**Sum verdiendring og gevinst/tap på finansielle instrumenter**	**-5,2**	**91,7**

* For finansiell gjeld som er sikret vurderes den sikrede risikoen til virkelig verdi, mens resten av instrumentet vurderes til amortisert kost. Sikringsderivater vurderes til virkelig verdi. Konsernet benytter sikringsbokføring på obligasjonslån med fast rente og obligasjonslån i utenlandsk valuta. Innlånene sikres en-til-en.

Det vises til note 25 for utbytte og andre inntekter av verdipapirer med variabel avkastning.

Innregnet i totalresultatet

Konsern 2019	Konsern 2018		Morbank 2019	Morbank 2018
		Verdiendring på finansielle instrumenter OCI		
0,0	0,0	Utlån til virkelig verdi	-0,2	-0,9
0,0	**0,0**	**Sum verdiendring på finansielle instrumenter OCI**	**-0,2**	**-0,9**

NOTE 28 - ANDRE DRIFTSINNTEKTER

Konsern 2019	Konsern 2018		Morbank 2019	Morbank 2018
5,1	6,0	Leieinntekter investeringseiendommer	0,0	0,0
0,4	0,4	Driftsinntekter faste eiendommer	0,0	0,0
0,0	11,3	Gevinst ved salg av faste eiendommer	0,0	0,0
9,7	9,6	Andre driftsinntekter	7,7	4,7
15,3	**27,3**	**Andre driftsinntekter**	**7,7**	**4,7**

NOTE 29 - LØNN OG ANDRE GODTGJØRELSER

Konsern 2019	Konsern 2018	Beløp i 1.000 kroner	Morbank 2019	Morbank 2018
116.277	124.618	Lønn	99.686	106.289
26.143	24.679	Folketrygdavgift	22.523	21.299
		Pensjoner		
8.227	8.079	- ytelsesbasert	7.592	7.197
5.067	4.581	- innskuddsbasert	4.621	4.142
6.884	10.023	Sosiale kostnader	6.020	9.021
162.598	**171.980**	**Sum lønn mv.**	**140.441**	**147.948**
192	199	Antall årsverk 31.12.	167	174
197	203	Antall ansatte 31.12.	171	178
193	193	Gjennomsnittlig antall årsverk	166	165
197	198	Gjennomsnittlig antall ansatte	169	170

Godtgjørelse 2019 - morbank

Godtgjørelse til adm. direktør var kr 3.198.990. Pensjonsalder for adm. direktør er 70 år. Adm. direktør er medlem av bankens ytelsesbaserte pensjonsordning og opparbeider pensjonsrettigheter på lik linje som øvrige ansatte. Ved oppsigelse fra adm. direktørs side inntrer ingen etterlønn ut over avtalt lønn i oppsigelsestid på 6 måneder. Ved oppsigelse fra bankens side har adm. direktør krav på etterlønn i 3 år fra tidspunktet for oppsigelsen, lønnsgrunnlaget er årslønnen pr. oppsigelsestidspunktet. Utover dette har ingen ansatte eller tillitsvalgte avtale om sluttvederlag, tegningsretter, opsjoner eller bonusavtale. Det er ikke gitt tilleggsgodtgjørelse til spesielle tjenester utover de normale funksjoner for en leder.

Godtgjørelse toppledergruppen og ledende ansatte 2019

Beløp i 1.000 kroner		Honorar	Lønn	Pensjon	Utbet, OV-deling mv	Natural-ytelse	Totalt	Opptj, ikke utbet. OV-deling mv	Lån
Pål Strand	Adm. direktør		2.598	232	181	188	3.199		5.834
Kjell Engen	Viseadm. direktør		1.922	316	139	141	2.518		3.581
Lars-Runar Groven	Direktør bedriftsmarked		1.149	228	81	157	1.615		2.764
Jan-Roger Vrabel	Direktør personmarked		1.431	80	99	168	1.779		7.385
Thor-Henning Bråthen	Økonomidirektør		1.539	78	108	148	1.874		
Anne Siri R Jensen	Direktør kreditt PM	19	906	151	62	135	1.274		1.097
Arnljot Lien	Dir. digitalisering og teknologi fom 21.03.19		1.033	224	65	120	1.442		1.290
Sum toppledergruppen		**19**	**10.578**	**1.310**	**736**	**1.058**	**13.700**	**0**	**21.952**
Halvor Kirkebøen	Avd. sjef Styring og kontroll		1.150	308	78	252	1.789		2.060
Sum ledende ansatte			**1.150**	**308**	**78**	**252**	**1.789**	**0**	**2.060**

Toppledergruppen og ledende ansatte inngår i bankens generelle ordning om rentesubsidierte lån til ansatte. Rentesatsen er lavere enn den rentesatsen som gir grunnlag for fordelsbeskatning av ansatte. Lånerammen for rentesubsidierte lån har i 2019 vært MNOK 3,5. For adm. direktør og viseadm. direktør er rammen henholdsvis MNOK 5,5 og MNOK 4,5. Medlemmer av styret og øvrige kontrollorgan har lån til ordinære vilkår. Subsidiekostnaden knyttet til rentesubsidiering av lån til ansatte er ikke bokført som driftskostnad og påvirker bankens rentenetto.

Godtgjørelse styret 2019

Beløp i 1.000 kroner		Honorar	Lønn	Pensjon	Utbet. oversk. deling	Natural-ytelse	Totalt	Lån
Øivind Andersson	Styrets leder	330					330	19
Knut Smedsrud	Nestleder tom 28.03.19	160					160	
Morten André Yttreeide	Nestleder fom 29.03.19	185					185	
Elly Therese Thoresen	Styremedlem	146					146	
Cecilie Hagby	Styremedlem	158					158	
Kari Solberg Økland	Styremedlem tom 28.03.19	158					158	
Arne K. Stokke	Styremedlem fom 29.03.19	0		185		3	188	743
Jorund Rønning Indrelid	Styremedlem fom 29.03.19	0					0	
Inger Helen Pettersen	Ansattes representant tom 28.03.19	123	383	16	20	18	559	2.000
Sissel Album Fjeld	Ansattes representant fom 29.03.19	16	560	67	26	18	687	1.766
Ole-Martin Solberg	Ansattes representant	120	570	27	25	16	757	1.502
Sum styret		**1.395**	**1.513**	**294**	**70**	**54**	**3.327**	**6.030**

Godtgjørelse øvrige tillitsvalgte 2019

Beløp i 1.000 kroner		Honorar	Lønn	Pensjon	Utbet. oversk. deling	Natural-ytelse	Totalt	Lån
May-Britt Andersen	Forstanderskapets leder	3					3	
Lars M. Lunde	Forstanderskapets nestleder	10					10	
Øvrige forstanderskapsmedlemmer		194					7.874	29.539
Sum forstanderskapet		**207**	**6.261**	**748**	**300**	**371**	**7.887**	**29.539**

Godtgjørelse 2018 - morbank

Godtgjørelse til adm. direktør var kr 3.035.538. Pensjonsalder for adm. direktør er 70 år. Adm. direktør er medlem av bankens ytelsesbaserte pensjonsordning og opparbeider pensjonsrettigheter på lik linje som øvrige ansatte. Ved oppsigelse fra adm. direktørs side inntrer ingen etterlønn ut over avtalt lønn i oppsigelsestid på 6 måneder. Ved oppsigelse fra bankens side har adm. direktør krav på etterlønn i 3 år fra tidspunktet for oppsigelsen, lønnsgrunnlaget er årslønnen pr. oppsigelsestidspunktet. Utover dette har ingen ansatte eller tillitsvalgte avtale om sluttvederlag, tegningsretter, opsjoner eller bonusavtale. Det er ikke gitt tilleggsgodtgjørelse til spesielle tjenester utover de normale funksjoner for en leder.

Godtgjørelse toppledergruppen og ledende ansatte 2018

Beløp i 1.000 kroner		Honorar	Lønn	Pensjon	Utbet, OV-deling mv	Natural-ytelse	Totalt	Opptj, ikke utbet. OV-deling mv	Lån
Pål Strand	Adm. direktør		2.519	240	44	232	3.036	181	6.085
Kjell Engen	Viseadm. direktør		1.948	323	35	133	2.440	139	947
Lars-Runar Groven	Direktør bedriftsmarked		1.132	239	23	159	1.552	81	2.773
Jan-Roger Vrabel	Direktør personmarked		1.389	76	27	166	1.657	99	7.634
Thor-Henning Bråthen	Økonomidirektør		1.519	74	12	155	1.760	108	0
Anne Siri R Jensen	Direktør kreditt PM fom 01.10.18	12	880	151	19	89	1.151	62	5.076
Sum toppledergruppen		**12**	**9.387**	**1.102**	**160**	**935**	**11.595**	**671**	**22.516**
Halvor Kirkebøen	Avd. sjef Styring og kontroll		1.101	349	22	208	1.680	78	2.202
Sum ledende ansatte		**0**	**1.101**	**349**	**22**	**208**	**1.680**	**78**	**2.202**

Toppledergruppen og ledende ansatte inngår i bankens generelle ordning om rentesubsidierte lån til ansatte. Rentesatsen er lavere enn den rentesatsen som gir grunnlag for fordelsbeskatning av ansatte. Lånerammen for rentesubsidierte lån har i 2018 vært MNOK 3,5. For adm. direktør og viseadm. direktør er rammen henholdsvis MNOK 5,5 og MNOK 4,5. Medlemmer av styret og øvrige kontrollorgan har lån til ordinære vilkår. Subsidiekostnaden knyttet til rentesubsidiering av lån til ansatte er ikke bokført som driftskostnad og påvirker bankens rentenetto.

Godtgjørelse styret 2018

Beløp i 1.000 kroner		Honorar	Lønn	Pensjon	Utbet. oversk. deling	Natural-ytelse	Totalt	Lån
Øivind Andersson	Styrets leder	353					353	29
Knut Smedsrud	Nestleder	160					160	
Morten André Yttreeide	Styremedlem	190					190	
Elly Therese Thoresen	Styremedlem	155					155	
Kari Solberg Økland	Styremedlem	158					158	
Hanne M. Lenes Solem	Styremedlem tom 22.03.18	160					160	
Cecilie Hagby	Styremedlem fom 23.03.18	0					0	
Inger Helen Pettersen	Ansattes representant	120	536	31	14	15	715	2.000
Ole-Martin Solberg	Ansattes representant	120	549	24	13	15	721	1.548
Sum styret		**1.415**	**1.085**	**54**	**27**	**31**	**2.611**	**3.578**

Godtgjørelse øvrige tillitsvalgte 2018

Beløp i 1.000 kroner		Honorar	Lønn	Pensjon	Utbet. oversk. deling	Natural-ytelse	Totalt	Lån
Frank Borgen	Forstanderskapets leder	60					60	649
Lars M. Lunde	Forstanderskapets nestleder	14					14	
Øvrige forstanderskapsmedlemmer		131					7.303	32.114
Sum forstanderskapet		**205**	**5.909**	**716**	**129**	**418**	**7.377**	**32.763**

NOTE 30 - NÆRSTÅENDE PARTER

Beløp i 1.000 kroner	Toppledergruppen og ledende ansatte 2019	2018	Styret 2019	2018	Andre nærstående parter 2019	2018
Lån						
Utestående lån pr. 01.01.	24.718	13.668	3.578	3.098	27.687	32.390
Netto endring utlån i perioden	-706	11.050	2.453	480	1.852	-4.703
Utestående lån pr. 31.12.	**24.012**	**24.718**	**6.030**	**3.578**	**29.539**	**27.687**
Renteinntekter	495	333	126	54	795	641
Tap på utlån	0	0	0	0	0	0
Innskudd						
Innskudd pr. 01.01.	2.327	2.949	13.131	9.224	10.390	12.667
Netto endring innskudd i perioden	-312	-622	4.887	3.907	13.917	-2.277
Innskudd pr. 31.12.	**2.015**	**2.327**	**18.018**	**13.131**	**24.307**	**10.390**
Rentekostnader	20	5	256	152	102	128
Andre inntekter	0	0	0	0	0	0
Utstedte garantier	0	0	0	0	0	0

NOTE 31 - ADMINISTRASJONS- OG DRIFTSKOSTNADER

Konsern 2019	Konsern 2018		Morbank 2019	Morbank 2018
37,4	35,1	IT-kostnader	33,5	32,5
16,2	18,0	Andre administrasjonskostnader	9,3	11,3
53,6	**53,1**	**Sum administrasjonskostnader**	**42,8**	**43,8**
25,7	13,7	Ordinære avskrivninger	25,0	9,5
0,0	0,0	Nedskrivninger	0,0	0,0
25,7	**13,7**	**Avskrivning/nedskrivning/verdiendring ikke-finans. eiendeler**	**25,0**	**9,5**
10,3	21,1	Driftskostnader eiendommer og lokaler	8,9	19,8
25,5	29,2	Øvrige driftskostnader	19,8	21,3
35,9	**50,3**	**Sum driftskostnader**	**28,6**	**41,1**
115,1	**117,1**	**Sum administrasjons- og driftskostnader**	**96,5**	**94,4**

NOTE 32 - GODTGJØRELSE REVISOR

Konsern 2019	Konsern 2018	Beløp i 1.000 kroner	Morbank 2019	Morbank 2018
2.202	2.137	Revisjon	1.352	1.313
151	149	Andre attestasjonstjenester	0	0
455	255	Skatte- og avgiftsrådgivning	332	65
512	385	Andre tjenester	279	194
3.320	**2.926**	**Sum**	**1.963**	**1.572**

Beløpene er inklusiv merverdiavgift.

NOTE 33 - SKATTER

Konsern 2019	Konsern 2018		Morbank 2019	Morbank 2018
		Årets skattekostnad i resultatregnskapet		
94,6	83,5	Betalbar skatt på årets resultat	56,6	46,8
0,2	-4,5	Resultatført utsatt skatt	-0,5	-1,4
0,0	-0,8	Resultatført utsatt skatt som følge av endring skattesats	0,0	0,0
0,7	-1,5	For mye/lite avsatt skatt forrige år	0,7	0,0
95,5	**76,7**	**Årets totale skattekostnad**	**56,8**	**45,4**
		Skatt på andre inntekter og kostnader - innregnet i totalresultatet		
		Endring i netto utsatt skatt		
1,0	-1,3	- Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesplaner	0,9	-1,5
0,0	0,0	- Utlån til virkelig verdi	0,0	-0,2
1,0	**-1,3**	**Skatt på andre inntekter og kostnader**	**0,9**	**-1,7**
		Endring i netto utsatt skatt		
0,2	-5,3	Innregnet utsatt skatt i resultatregnskapet	-0,5	-1,4
1,0	-1,3	Innregnet utsatt skatt i totalresultatet	0,9	-1,7
0,0	1,5	Endring i netto utsatt skatt ført direkte i balansen	0,0	5,1
1,2	**-5,2**	**Sum endring i netto utsatt skatt**	**0,4**	**2,0**
		Avstemming av årets skattekostnad		
420,7	450,9	Resultat før skatt	360,6	419,3
101,7	110,6	Skatt etter nominell sats	90,2	104,8
-6,9	-31,6	Skatteeffekt av permanente forskjeller	-34,1	-59,4
0,0	-0,8	Skatteeffekt av endret skattesats for balanseført utsatt skatt	0,0	0,0
0,7	-1,5	For mye/lite avsatt skatt forrige år	0,7	0,0
95,5	**76,7**	**Skattekostnad**	**56,8**	**45,4**
		Betalbar skatt i balansen		
94,6	83,5	Betalbar skatt på årets resultat	56,6	46,8
0,0	-3,9	Betalbar skatt ført direkte i balansen	0	-3,9
4,5	4,5	Årets formuesskatt	4,5	4,5
99,1	**84,1**	**Sum betalbar skatt**	**61,1**	**47,4**

Konsern 2019	Konsern 2018	Konsern Endr. 2019	Konsern Endr. 2018	Utsatt skatt forpliktelse/utsatt skatt eiendel	Morbank 2019	Morbank 2018	Morbank Endr. 2019	Morbank Endr. 2018
				Positive midlertidige forskjeller				
41,5	39,5	-2,0	0,7	Driftsmidler	1,5	1,7	0,2	-1,7
39,0	48,8	9,8	6,8	Gevinst- og tapskonto	4,0	4,9	0,9	-4,1
30,1	17,7	-12,4	14,3	Verdipapirer	28,7	17,6	-11,1	13,6
102,7	158,1	55,4	52,4	Finansielle derivater	0,0	46,5	46,5	19,6
0,0	5,8	5,8	-5,8	Implementeringseffekt IFRS 9, tapsavsetning utlån	0,0	16,5	16,5	-16,5
1,0	2,9	1,9	-2,9	Utlån	1,1	3,1	2,0	-3,1
23,5	0,0	-23,5	0,0	Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	23,5	0,0	-23,5	0,0
237,9	272,8	34,9	65,5	Sum positive midlertidige forskjeller	58,7	90,3	31,6	7,8
54,1	64,3	10,2	19,3	Utsatt skatt forpliktelse	14,7	22,6	7,9	2,0
				Negative midlertidige forskjeller og underskudd til fremføring				
0,9	0,0	-0,9	0,0	Finansielle leieavtaler	0,7	0,0	-0,7	0,0
19,5	0,0	-19,5	0,0	Finansielle derivater	19,5	0,0	-19,5	0,0
2,9	2,9	0,0	-1,2	Fordringer	0,0	0,0	0,0	0,1
110,7	162,0	51,3	58,0	Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	0,0	42,6	42,6	23,7
9,5	6,1	-3,4	-2,4	Andre forpliktelser	1,0	1,0	0,0	1,4
66,5	77,6	11,1	-9,0	Pensjonsforpliktelser	64,8	75,5	10,7	-9,4
0,0	0,0	0,0	1,2	Underskudd til fremføring	0,0	0,0	0,0	0,0
209,9	248,6	38,7	46,6	Sum negative midlertidige forskjeller og underskudd til fremføring	86,0	119,1	33,1	15,8
49,2	59,8	10,6	14,0	Utsatt skatt eiendel	21,5	29,8	8,3	4,0
0,0	0,8			Skatteeffekt av endret skattesats	0,0	0,0		
-5,0	**-3,7**	**0,5**	**-5,2**	**Netto utsatt skatt forpliktelse (-) / netto utsatt skatt eiendel (+)**	**6,8**	**7,2**	**0,4**	**2,0**

Utsatt skatt forpliktelse/utsatt skatt eiendel pr. 31.12.19 er innregnet med skattesats 25 % for morbanken. Utsatt skatt forpliktelse/utsatt skatt eiendel pr. 31.12.19 er i konsernet innregnet med fremtidig skattesats i intervallet 22-25 %. Utsatt skatt eiendel er i sin helhet oppført i balansen da konsernet forventer å kunne nyttiggjøre denne i fremtiden.

NOTE 34 - SERTIFIKATER OG OBLIGASJONER

Samtlige sertifikater og obligasjoner i 2019 og 2018 er målt til virkelig verdi over resultatet.

Sertifikater og obligasjoner fordelt på utstedersektor - konsern	Pålydende 2019	Virkelig verdi 2019	Pålydende 2018	Virkelig verdi 2018
Stat og statsgaranterte	1.217,0	1.242,0	850,0	871,7
Annen offentlig utsteder	635,5	637,3	336,0	338,8
Obligasjoner med fortrinnsrett	4.779,0	4.817,9	3.807,0	3.834,2
Finansielle foretak	56,4	57,8	128,0	128,4
Ikke-finansielle foretak	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum sertifikater og obligasjoner	**6.687,9**	**6.755,1**	**5.121,0**	**5.173,1**

Sertifikater og obligasjoner fordelt på utstedersektor - morbank	Pålydende 2019	Virkelig verdi 2019	Pålydende 2018	Virkelig verdi 2018
Stat og statsgaranterte	1.157,0	1.181,3	790,0	811,2
Annen offentlig utsteder	635,5	637,3	336,0	338,8
Obligasjoner med fortrinnsrett	5.279,0	5.321,2	3.707,0	3.733,7
Finansielle foretak	56,4	57,8	128,0	128,4
Ikke-finansielle foretak	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum sertifikater og obligasjoner	**7.127,9**	**7.197,6**	**4.961,0**	**5.012,1**

Sertifikater og obligasjoner fordelt på forfall pr. 31.12.19 - konsern

	Påløpt rente	Inntil 6 mnd	6-12 mnd	1-5 år	5-10 år	Totalt
Stat og statsgaranterte	5,5	0,0	234,8	926,3	75,5	1.242,0
Annen offentlig utsteder	1,8	599,5	36,0	0,0	0,0	637,3
Obligasjoner med fortrinnsrett	9,6	370,8	571,9	3.865,6	0,0	4.817,9
Finansielle foretak	0,1	0,0	0,0	57,7	0,0	57,8
Ikke-finansielle foretak	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum sertifikater og obligasjoner	**17,1**	**970,3**	**842,7**	**4.849,6**	**75,5**	**6.755,1**

Sertifikater og obligasjoner fordelt på forfall pr. 31.12.19 - morbank

	Påløpt rente	Inntil 6 mnd	6-12 mnd	1-5 år	5-10 år	Totalt
Stat og statsgaranterte	5,4	0,0	234,8	865,7	75,5	1.181,3
Annen offentlig utsteder	1,8	599,5	36,0	0,0	0,0	637,3
Obligasjoner med fortrinnsrett	12,8	971,4	571,9	3.765,2	0,0	5.321,2
Finansielle foretak	0,1	0,0	0,0	57,7	0,0	57,8
Ikke-finansielle foretak	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum sertifikater og obligasjoner	**20,1**	**1.570,9**	**842,7**	**4.688,6**	**75,5**	**7.197,6**

Sertifikater og obligasjoner fordelt på forfall pr. 31.12.18 - konsern

	Påløpt rente	Inntil 6 mnd	6-12 mnd	1-5 år	5-10 år	Totalt
Stat og statsgaranterte	7,5	156,0	0,0	681,5	26,7	871,7
Annen offentlig utsteder	2,9	250,0	0,0	85,9	0,0	338,8
Obligasjoner med fortrinnsrett	6,1	168,5	942,0	2.717,6	0,0	3.834,2
Finansielle foretak	0,3	57,1	15,0	56,0	0,0	128,4
Ikke-finansielle foretak	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum sertifikater og obligasjoner	**16,8**	**631,6**	**957,0**	**3.541,0**	**26,7**	**5.173,1**

Sertifikater og obligasjoner fordelt på forfall pr. 31.12.18 - morbank

	Påløpt rente	Inntil 6 mnd	6-12 mnd	1-5 år	5-10 år	Totalt
Stat og statsgaranterte	7,4	151,0	0,0	626,1	26,7	811,2
Annen offentlig utsteder	2,9	250,0	0,0	85,9	0,0	338,8
Obligasjoner med fortrinnsrett	6,0	68,1	942,0	2.717,6	0,0	3.733,7
Finansielle foretak	0,3	57,1	15,0	56,0	0,0	128,4
Ikke-finansielle foretak	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum sertifikater og obligasjoner	**16,6**	**526,2**	**957,0**	**3.485,6**	**26,7**	**5.012,1**

Modifisert durasjon

	Konsern	Morbank
Stat og statsgaranterte	0,60	0,62
Annen offentlig utsteder	0,19	0,19
Obligasjoner med fortrinnsrett	0,16	0,15
Finansielle foretak	0,21	0,21
Ikke-finansielle foretak	0,00	0,00
Total durasjon	0,25	0,23

Modifisert durasjon er benyttet som mål for rentefølsomhet på utstedersektor og kategorier.

NOTE 35 - AKSJER OG EGENKAPITALBEVIS

Spesifikasjon av aksjer og egenkapitalbevis pr. 31.12.19

Virkelig verdi over resultatet	Antall aksjer	Eierandel i %	Regnskapsmessig kost	Virkelig verdi
Balder Betaling AS	1.316.361	6,57	25,3	30,8
Bankenes ID-tjeneste AS	6.700	6,70	0,0	0,0
Eksportfinans ASA	12.787	4,85	139,4	195,0
Frende Holding AS	891.491	13,19	107,3	307,6
Kraft Bank ASA	2.875.000	6,85	23,0	23,0
Kredittforeningen for Sparebanker	2.760	5,52	2,8	0,7
Norne Securities AS	456.369	2,48	1,4	1,4
Norwegian Block Exchange AS (NBX)	6.437.768	16,30	15,0	15,0
Sparebankmateriell AS	302	0,96	0,0	0,0
Visa Inc.	4.739	0,00	2,0	31,3
VN Norge AS	6,4 billiard	0,64	0,0	10,5
Visa Norge Holding 1 AS			6,3	13,7
Øvrige aksjer			0,5	0,5
Sum aksjer og egenkapitalbevis			**323,2**	**629,6**

NOTE 36 - EIERINTERESSER I KONSERNSELSKAP

Datterselskap	Anskaffelsestidspunkt	Forretningskontor	Eierandel	Stemmeandel
Sparebanken Øst Eiendom AS	29.12.88	Drammen	100%	100%
AS Financiering	01.10.91	Oslo	100%	100%
Øst Prosjekt AS	22.12.97	Drammen	100%	100%
Sparebanken Øst Boligkreditt AS	14.04.09	Drammen	100%	100%
Øst Inkasso AS	18.04.16	Drammen	100%	100%
Hawø Eiendom AS*	01.07.11	Drammen	100%	100%
Stasjonsgata 14 AS*	29.08.12	Drammen	100%	100%
Tollbugt 49-51 AS*	29.08.12	Drammen	100%	100%
Borreveien 44 AS**	28.10.14	Drammen	100%	100%
Jon Smørs Vei 7 AS**	05.02.16	Drammen	100%	100%

* 100 % eiet datterselskap av Sparebanken Øst Eiendom AS.
** 100 % eiet datterselskap av Øst Prosjekt AS.

NOTE 37 - VARIGE DRIFTSMIDLER, INVESTERINGSEIENDOMMER OG LEIERETTIGHETER

Driftsmidler pr. 31.12.19 – konsern

	Maskiner/ inventar/ transportmidler/ immatr. eiend. mv.	Eiendommer	Investerings-eiendommer	Leierettigheter
Anskaffelseskost pr. 01.01.	141,8	109,1	61,7	57,6
Tilgang	18,8	0,1	0,1	1,5
Avgang	2,8	0,0	0,0	0,0
Anskaffelseskost pr. 31.12.	**157,8**	**109,1**	**61,8**	**59,1**
Samlede ordinære av- og nedskrivninger	109,8	19,3	2,8	9,6
Bokført verdi pr. 31.12.	**47,9**	**89,8**	**59,0**	**49,5**
Årets ordinære avskrivninger	12,9	2,1	1,0	9,6
Årets nedskrivninger	0,0	0,0	0,0	0,0
Økonomisk levetid	2-10 år	10-100 år	10-100 år	2-12 år
Avskrivningsplan	Lineær	Lineær	Lineær	Lineær

Driftsmidler pr. 31.12.19 - morbank

	Maskiner/ inventar/ transportmidler/ immatr. eiend. mv.	Eiendommer	Investerings-eiendommer	Leierettigheter
Anskaffelseskost pr. 01.01.	111,4	58,6	0,0	95,8
Tilgang	17,6	0,1	0,0	1,5
Avgang	2,2	0,0	0,0	0,0
Anskaffelseskost pr. 31.12.	**126,8**	**58,6**	**0,0**	**97,4**
Samlede ordinære av- og nedskrivninger	82,0	13,8	0,0	12,6
Bokført verdi pr. 31.12.	**44,7**	**44,9**	**0,0**	**84,8**
Årets ordinære avskrivninger	11,4	1,0	0,0	12,6
Årets nedskrivninger	0,0	0,0	0,0	0,0
Økonomisk levetid	2-10 år	10-100 år	10-100 år	2-12 år
Avskrivningsplan	Lineær	Lineær	Lineær	Lineær

Driftsmidler pr. 31.12.18 - konsern

	Maskiner/ inventar/ transportmidler/ immatr. eiend. mv.	Eiendommer	Investerings-eiendommer
Anskaffelseskost pr. 01.01.	129,7	124,1	138,8
Tilgang	19,1	0,7	0,2
Avgang	7,0	15,7	77,3
Anskaffelseskost pr. 31.12.	**141,8**	**109,1**	**61,7**
Samlede ordinære av- og nedskrivninger	99,5	17,2	1,8
Bokført verdi pr. 31.12.	**42,3**	**91,9**	**59,9**
Årets ordinære avskrivninger	10,3	2,0	1,4
Årets nedskrivninger	0,0	0,0	0,0
Økonomisk levetid	2-10 år	10-100 år	10-100 år
Avskrivningsplan	Lineær	Lineær	Lineær
Årlig leie av ikke balanseførte eiendeler	**0,0**	**13,3**	

Driftsmidler pr. 31.12.18 - morbank

	Maskiner/ inventar/ transportmidler/ immatr. eiend. mv.	Eiendommer	Investerings-eiendommer
Anskaffelseskost pr. 01.01.	100,2	58,4	0,0
Tilgang	17,8	0,2	0,0
Avgang	6,6	0,0	0,0
Anskaffelseskost pr. 31.12.	**111,4**	**58,6**	**0,0**
Samlede ordinære av- og nedskrivninger	72,8	12,8	0,0
Bokført verdi pr. 31.12.	**38,6**	**45,8**	**0,0**
Årets ordinære avskrivninger	8,5	1,0	0,0
Årets nedskrivninger	0,0	0,0	0,0
Økonomisk levetid	2-10 år	10-100 år	10-100 år
Avskrivningsplan	Lineær	Lineær	Lineær
Årlig leie av ikke balanseførte eiendeler	**0,0**	**14,4**	

Verdsettelse av investeringseiendommer

Konsernet bruker følgende verdsettelseshierarki:

Nivå 1: Observerbar markedsverdi i aktivt marked.
Nivå 2: Verdsettelsesteknikker basert på observerbare markedsdata, eksterne takster.
Nivå 3: Verdsettelsesteknikker som ikke er basert på observerbare markedsdata.

Konsernets investeringseiendommer er i sin helhet kategorisert i nivå 3.

Konsern	Virkelig verdi	Bokført verdi
Investeringseiendommer til virkelig verdi pr. 31.12.19	82,5	59,0
Investeringseiendommer til virkelig verdi pr. 31.12.18	83,5	59,9

Virkelig verdi på investeringseiendommene er basert på vurdering fra ekstern part. Benyttet verdsettelsesmetode er neddiskonterte estimerte kontantstrømmer. Gjennomsnittlig avkastningskrav er 6,5 %. Alle eiendommene er lokalisert i Drammen og omegn. Hoveddelen av eiendommene relaterer seg til kontorbygg. Det er ikke foretatt endringer i verdsettelsesteknikker sammenlignet med fjoråret.

Det er konsernets vurdering at den best mulige utnyttelsen av investeringseiendommer ikke skiller seg vesentlig fra nåværende bruk.

For leieinntekter og driftskostnader på investeringseiendommer vises det til note 28 Andre driftsinntekter og note 31 Administrasjons- og driftskostnader.

Fast eiendom til egen virksomhet 2019

Konsern Areal - m^2 Egen utnyttelse	Konsern Areal - m^2 Utleie	Konsern Bokført verdi 2019*	Forretningsbygg	Morbank Areal - m^2 Egen utnyttelse	Morbank Areal - m^2 Utleie	Morbank Bokført verdi 2019*
3.398	4.310	103,3	Drammen	2.087	0	30,9
4.569	693	27,8	Øvre Eiker	0	0	0,0
7.967	**5.003**	**131,1**	**Sum forretningsbygg**	**2.087**	**0**	**30,9**

* Sum bokført verdi i balansen inkluderer i tillegg eiendommer som ikke er forretningsbygg.

Forpliktelser

Det er ingen forpliktelser knyttet til prosjekter eller kjøp av driftsmidler.

Fast eiendom til egen virksomhet 2018

Konsern Areal - m^2 Egen utnyttelse	Konsern Areal - m^2 Utleie	Konsern Bokført verdi 2018*	Forretningsbygg	Morbank Areal - m^2 Egen utnyttelse	Morbank Areal - m^2 Utleie	Morbank Bokført verdi 2018*
3.398	4.310	105,1	Drammen	2.087	0	31,7
4.569	693	28,5	Øvre Eiker	0	0	0,0
7.967	**5.003**	**133,6**	**Sum forretningsbygg**	**2.087**	**0**	**31,7**

* Sum bokført verdi i balansen inkluderer i tillegg eiendommer som ikke er forretningsbygg.

NOTE 38 - FORSKUDDSBETALTE IKKE PÅLØPTE KOSTNADER OG OPPTJENTE IKKE MOTTATTE INNTEKTER

Konsern 2019	Konsern 2018		Morbank 2019	Morbank 2018
0,0	0,0	Opptjente ikke mottatte inntekter	1,9	1,7
12,6	6,9	Andre forskuddsbetalte ikke påløpte kostnader	7,2	6,7
12,6	**6,9**	**Forskuddsbetalte ikke påløpte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter**	**9,1**	**8,4**

NOTE 39 - GJELD TIL KREDITTINSTITUSJONER

Konsern 2019	Konsern 2018		Morbank 2019	Morbank 2018
0,0	0,0	Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner uten avtalt løpetid eller oppsigelsesfrist	318,9	239,7
300,6	300,4	Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner med avtalt løpetid eller oppsigelsesfrist	301,3	301,1
300,6	**300,4**	**Gjeld til kredittinstitusjoner**	**620,2**	**540,8**

NOTE 40 - INNSKUDD FRA OG GJELD TIL KUNDER

Konsern 2019	Konsern 2018		Morbank 2019	Morbank 2018
9.619,4	9.968,0	Innskudd fra og gjeld til kunder uten avtalt løpetid	9.707,1	10.042,5
5.172,3	4.931,7	Innskudd fra og gjeld til kunder med avtalt løpetid	5.172,4	4.931,8
14.791,7	**14.899,7**	**Innskudd fra og gjeld til kunder**	**14.879,5**	**14.974,3**

Geografisk fordeling av innskudd

Konsern 2019	Konsern 2018		Morbank 2019	Morbank 2018
3.166,3	3.094,9	Drammen	3.254,2	3.181,0
1.953,9	1.941,7	Nedre Eiker	1.953,9	1.941,7
2.175,4	1.988,5	Øvre Eiker	2.175,4	1.988,5
1.052,5	957,4	Buskerud for øvrig	1.052,5	957,2
3.049,5	3.157,6	Oslo	3.049,5	3.152,3
851,8	995,3	Akershus	851,8	991,5
703,3	698,3	Vestfold	703,3	698,3
201,5	199,3	Østfold	201,5	197,1
1.512,7	1.732,6	Resten av landet	1.512,7	1.732,6
124,7	134,1	Utlandet	124,7	134,1
14.791,7	**14.899,7**	**Totalt**	**14.879,5**	**14.974,3**

Fordeling av innskudd på sektor og næring

Konsern 2019	Konsern 2018		Morbank 2019	Morbank 2018
8.388,9	8.580,4	Lønnstagere	8.388,5	8.571,9
543,7	518,1	Offentlig forvaltning	543,7	518,1
101,9	116,9	Jordbruk, skogbruk og fiske	101,9	116,9
1.149,9	1.259,5	Industri og bergverk, kraft og vannforsyning	1.149,9	1.259,5
627,8	570,2	Bygg og anlegg	627,8	568,1
442,1	448,4	Varehandel, hotell og restaurant	442,1	448,4
219,4	223,8	Transport og kommunikasjon	219,4	223,8
1.453,5	1.306,9	Forretningsmessig finansiell tjenesteyting	1.453,5	1.305,8
821,0	826,1	Tjenesteytende næringer ellers	821,0	826,0
918,6	915,3	Omsetning og drift av fast eiendom	1.006,8	1.001,7
124,7	134,1	Utlandet	124,7	134,1
14.791,7	**14.899,7**	**Totalt**	**14.879,5**	**14.974,3**

NOTE 41 - GJELD STIFTET VED UTSTEDELSE AV VERDIPAPIRER

Verdipapirgjeld	31.12.19	31.12.18
Obligasjonslån, pålydende	22.065,0	21.705,8
Verdijusteringer (inkl. over-/underkurs)	87,2	170,9
Påløpt rente	109,5	94,1
Gjeld stiftet ved utst. av verdipapirer	**22.261,7**	**21.970,8**

	31.12.18	Emittert	Forfalt/innløst	Endring egenbeholdn.	Øvrige endr. inkl.valuta	31.12.19
Endring verdipapirgjeld						
Obligasjonslån, pålydende	9.657,0	1.450,0	2.192,0	0,0	0,0	8.915,0
OMF, pålydende NOK	11.758,0	2.500,0	508,0	600,0	0,0	13.150,0
OMF, pålydende SEK (omregn. NOK)	290,8	0,0	276,8	0,0	-14,0	0,0
Verdijusteringer (inkl. over-/underkurs)	170,9	0,0	0,0	0,0	-83,7	87,2
Påløpt rente	94,1	0,0	0,0	0,0	15,4	109,5
Gjeld stiftet ved utst. av verdipapirer	**21.970,8**	**3.950,0**	**2.976,8**	**600,0**	**-82,3**	**22.261,7**

Konsern	Utestående volum 2019*	Gj. snitt saldo 2019	Veid effektiv rentesats 2019	Utestående volum 2018*	Gj. snitt saldo 2018	Veid effektiv rentesats 2018
Obligasjonslån	22.152,2	22.139,2	2,15%	21.876,7	19.363,3	1,73%
Egenbeholdning obligasjonslån	0,0	0,0	0,00%	0,0	0,0	0,00%
Gjeld stiftet ved utst. av verdipapirer	**22.152,2**	**22.139,2**	**2,15%**	**21.876,7**	**19.363,3**	**1,73%**

* Målt til amortisert kost ekskl. påløpt rente på balansedato.

Morbank	Utestående volum 2019*	Gj. snitt saldo 2019	Veid effektiv rentesats 2019	Utestående volum 2018*	Gj. snitt saldo 2018	Veid effektiv rentesats 2018
Obligasjonslån	8.893,5	9.089,5	2,30%	9.697,6	8.123,8	1,90%
Egenbeholdning obligasjonslån	0,0	0,0	0,00%	0,0	0,0	0,00%
Gjeld stiftet ved utst. av verdipapirer	**8.893,5**	**9.089,5**	**2,30%**	**9.697,6**	**8.123,8**	**1,90%**

* Målt til amortisert kost ekskl. påløpt rente på balansedato.

NOTE 42 - ANSVARLIG LÅNEKAPITAL

Endring ansvarlig lånekapital	31.12.18	Emittert	Forfalt/innløst	Endring egenbeholdn.	Øvrige endr. inkl.valuta	31.12.19
Ordinær ansvarlig lånekapital, pålydende	400,0	0,0	0,0	0,0	0,0	400,0
Verdijusteringer (inkl. over-/underkurs)	-0,7	0,0	0,0	0,0	0,2	-0,5
Påløpt rente	0,7	0,0	0,0	0,0	0,1	0,8
Ansvarlig lånekapital	**400,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,3**	**400,4**

	Utestående volum 2019*	Gj. snitt saldo 2019	Veid effektiv rentesats 2019	Utestående volum 2018*	Gj. snitt saldo 2018	Veid effektiv rentesats 2018
Ansvarlig obligasjonslån	399,5	399,4	2,92%	399,3	383,1	2,60%
Ansvarlig lånekapital	**399,5**	**399,4**	**2,92%**	**399,3**	**383,1**	**2,60%**

* Målt til amortisert kost ekskl. påløpt rente på balansedato.

NOTE 43 - LANGSIKTIGE INNLÅN FORDELT PÅ FORFALLSTIDSPUNKT

Langsiktige innlån pr. 31.12.19 - konsern

	Lån fra kredittinstitusjoner	Obligasjonslån	OMF	Ansvarlige lån	Totalt
2020	0,0	1.240,0	1.400,0	0,0	2.640,0
2021	0,0	1.600,0	3.100,0	0,0	4.700,0
2022	0,0	1.800,0	2.500,0	0,0	4.300,0
2023	60,0	1.300,0	2.500,0	400,0	4.260,0
2024	60,0	1.700,0	2.500,0	0,0	4.260,0
2025	60,0	525,0	0,0	0,0	585,0
2026	60,0	750,0	750,0	0,0	1.560,0
2027	60,0	0,0	0,0	0,0	60,0
2028 og senere	0,0	0,0	400,0	0,0	400,0
Brutto innlån	300,0	8.915,0	13.150,0	400,0	22.765,0
Påløpt rente	0,8	66,0	43,5	0,8	111,1
Direkte kostnader og over-/underkurs	-0,2	1,4	9,3	-0,5	10,1
Verdijusteringer	0,0	-22,9	99,4	0,0	76,5
Netto innlån	**300,6**	**8.959,6**	**13.302,2**	**400,4**	**22.962,6**

Lån med call/put fordelt på call-/put-tidspunkt.

Langsiktige innlån pr. 31.12.19 - morbank

	Lån fra kredittinstitusjoner	Obligasjonslån	Ansvarlige lån	Totalt
2020	319,6	1.240,0	0,0	1.559,6
2021	0,0	1.600,0	0,0	1.600,0
2022	0,0	1.800,0	0,0	1.800,0
2023	60,0	1.300,0	400,0	1.760,0
2024	60,0	1.700,0	0,0	1.760,0
2025	60,0	525,0	0,0	585,0
2026	60,0	750,0	0,0	810,0
2027	60,0	0,0	0,0	60,0
2028 og senere	0,0	0,0	0,0	0,0
Brutto innlån	619,6	8.915,0	400,0	9.934,6
Påløpt rente	0,8	66,0	0,8	67,6
Direkte kostnader og over-/underkurs	-0,2	1,4	-0,5	0,7
Verdijusteringer	0,0	-22,9	0,0	-22,9
Netto innlån	**620,2**	**8.959,6**	**400,4**	**9.980,0**

Lån med call/put fordelt på call-/put-tidspunkt.

NOTE 44 - ANDRE FORPLIKTELSER

Konsern 2019	Konsern 2018		Morbank 2019	Morbank 2018
0,5	1,3	Forpliktelser knyttet til betalingsformidling	0,5	1,3
64,7	72,2	Avsatt til samfunnsutbytte	64,7	72,2
6,0	6,6	Leverandørgjeld	3,1	4,4
88,6	101,8	Utvekslet sikkerhetsstillelse CSA	14,3	28,3
40,0	47,4	Andre forpliktelser	35,0	36,4
199,8	**229,3**	**Andre forpliktelser**	**117,6**	**142,6**

NOTE 45 - AVSETNINGER FOR PÅLØPTE KOSTNADER OG FORPLIKTELSER

Konsern 2019	Konsern 2018		Morbank 2019	Morbank 2018
66,5	77,6	Pensjonsforpliktelser (se note 46)	64,8	75,5
0,8	0,8	Tapsavsetninger på ubenyttede kreditter og garantier	0,7	0,7
67,4	**78,4**	**Avsetninger for påløpte kostnader og forpliktelser**	**65,5**	**76,2**

NOTE 46 - PENSJONSFORPLIKTELSER

Obligatorisk tjenestepensjon (OTP) er pliktig, og konsernet har ordninger som tilfredsstiller disse kravene. Sparebanken Øst har både innskuddsplaner og ytelsesplaner.

Ytelsesordningene i konsernet er lukkede ordninger. Nyansatte får pensjon basert på en innskuddsordning.

Ytelsesbasert pensjonsordning
Sparebanken Øst har kollektiv pensjonsordning i Storebrand Livsforsikring AS. Ordningen er ytelsesbasert og dekker alderspensjon til ordningens medlemmer og ektefelle- og barnepensjoner til medlemmenes etterlatte. Den ytelsesbaserte ordningen omfatter i dag 205 personer, 80 aktive, 106 alderspensjonister og 19 som er helt eller delvis uføre med premiefritak iht. uføregraden. Ordningen er lukket. Pensjonsforpliktelsene er regnskapsført i samsvar med IAS 19, som krever at nåverdien av pensjonsforpliktelsene fratrukket markedsverdien av pensjonsmidlene innregnes i balansen. Aktuarmessige utregninger blir foretatt hvert år på bakgrunn av informasjon gitt av banken.

Innskuddsbasert ordning

Fra 1. januar 2007 innførte Sparebanken Øst en innskuddsbasert ordning for alle nyansatte i banken. Ordningen administreres av Storebrand Livsforsikring AS. Det innbetales 5 % av lønn mellom 1G og 7,1G og 8 % av lønn mellom 7,1G og 12G. Innbetalt beløp forvaltes i ulike Storebrand-fond. Den innskuddsbaserte ordningen omfatter nå 103 ansatte, hvorav 5 uføre. Premiene for disse blir løpende betalt og kostnadsført på regnskapslinjen lønn mv.

Datterselskap

AS Financiering har en kollektiv pensjonsordning som omfatter 16 personer, 9 aktive og 7 uføre/pensjonister. Ordningen er lukket. 12 ansatte har innskuddsbasert ordning, hvorav 1 ufør. Sparebanken Øst Eiendom AS har en ytelsesbasert ordning som omfatter 1 person. Denne er aktiv. Ordningen er lukket. 1 ansatt har innskuddsbasert ordning. Øst Inkasso AS har innskuddsordning for 5 ansatte.

Driftspensjoner
Konsernet har egne pensjonsavtaler for 7 personer for lønn utover 12G, hvorav 6 personer ikke lenger er ansatt i banken. Disse driftspensjonene er tatt hensyn til i beregningene fra aktuar.

Avtalefestet pensjon (AFP)
Morbank og Øst Inkasso AS er tilsluttet AFP-ordningen som er en kollektiv pensjonsordning for tariffestet sektor i Norge. AFP-ordningen er basert på et trepartsamarbeid mellom arbeidsgiverorganisasjoner, arbeidstakerorganisasjoner og staten. Staten dekker 1/3 av pensjonsutgiftene til AFP, mens tilsluttede foretak dekker 2/3. Foretak som deltar i AFP-ordningen er solidarisk ansvarlig for det som skal utbetales til de arbeidstakere som til enhver tid fyller vilkårene. Alle morbankens ansatte er medlemmer i ordningen.

Regnskapsmessig er ordningen å anse som en ytelsesbasert flerforetaksordning. Banken er ikke i stand til å identifisere sin andel av ordningens underliggende økonomiske stilling og resultat med tilstrekkelig grad av pålitelighet, og på denne

bakgrunn regnskapsføres ordningen som en innskuddsordning. Dette innebærer at forpliktelser fra AFP-ordningen ikke er balanseført. Premier til ordningen kostnadsføres når de påløper.

Tilskudd til AFP-ordningen inngår i regnskapslinjen lønn mv. og utgjorde 1,9 mill. kroner i 2019 og 1,6 mill. kroner i 2018. Neste års premie er estimert til 2,0 mill. kroner.

For å ha rett til avtalefestet pensjon (AFP) må den ansatte (medlemmet) oppfylle flere vilkår. Blant annet må medlemmet på uttakstidspunktet være ansatt og reell arbeidstaker i et foretak tilsluttet ordningen, medlemmet må ha vært sammenhengende ansatt de siste tre år og vært ansatt i et foretak tilsluttet ordningen i 7 av de siste 9 årene. AFP-ordningen gir ansatte et livsvarig påslag til alderspensjon i folketrygden.

Ordningen administreres av Fellesordningen for AFP som også fastsetter og krever inn premie. Premien skal fastsettes slik at den er tilstrekkelig til å dekke løpende utgifter og dessuten gi grunnlag for opplegg av et pensjonsfond.

I 2019 utgjorde premien 2,5 % av lønn mellom 1G og 7,1G. For 2020 er premiesatsen uendret og vil utgjøre 2,5 %. Premiemodellen baserer seg på faktisk utbetalt lønn.

Det foreligger en underdekning i ordningen. Ved eventuell avvikling av ordningen har foretakene som deltar i ordningen plikt til fortsatt premiebetaling for dekning av pensjonsutbetalinger til arbeidstakere som er tiltrådt eller som fyller vilkårene for avtalefestet pensjon på avviklingstidspunktet.

Nærmere om ytelsesordninger

Gjenværende opptjeningstid

For de sikrede ordningene er det i beregningene til Sparebanken Øst lagt til grunn at gjenværende opptjeningstid for aktive medlemmer er 8 år, mens det i Sparebanken Øst Eiendom AS og AS Financiering er lagt til grunn henholdsvis 2 år og 9 år.

Aktuarielle forutsetninger

Beregningene er basert på dødelighetstabell K2013 og uføretariff KU. Beregningene er basert på standardiserte forutsetninger om døds- og uføreutviklingen. Det er forutsatt en fratredelseshyppighet som avtrappes fra 8 % for aldersgruppen 20-24 år og ned til 0 % for 51-åringer og eldre.

Opptjening

Opptjeningstiden for den enkeltes pensjonsrettighet er beregnet fra ansettelsen i selskapet og frem til fastsatt pensjonsalder. Den aktuarielle beregningsmetodikken bygger på prinsipper med lineær opptjening og hensyntatt fremtidig lønns- og G-vekst.

Økonomiske forutsetninger	**2019**	**2018**
Forventet avkastning på pensjonsmidler	2,30%	2,60%
Diskonteringsrente	2,30%	2,60%
Årlig lønnsvekst	1,75%	2,25%
Årlig G-regulering	0,50%	2,50%
Årlig regulering av pensjoner	2,00%	0,80%

Ved beregning av pensjonskostnad og netto pensjonsforpliktelse er en rekke forutsetninger lagt til grunn. Etter IAS 19 skal diskonteringsrenten på hver balansedag fastsettes med henvisning til renten på foretaksobligasjoner av høy kvalitet eller til statsobligasjonsrenten dersom det ikke finnes et dypt marked for foretaksobligasjoner av høy kvalitet i henhold til standardens beskrivelse. Det norske markedet for obligasjoner med fortrinnsrett vurderes å inneha de egenskaper som tilsier at det kan legges til grunn i beregningen av diskonteringsrenten.

Sparebanken Øst fastsetter diskonteringsrente på grunnlag av obligasjoner med fortrinnsrett.

Risikovurdering

Gjennom ytelsesbaserte ordninger er konsernet påvirket av enkelte risikoer som følge av usikkerhet i forutsetninger og fremtidig utvikling. De mest sentrale risikoene er:

Forventet levetid: Konsernet har påtatt seg en forpliktelse til å utbetale pensjon for de ansatte livet ut. Således vil en økning i forventet levealder blant medlemsmassen medføre en økt forpliktelse for konsernet.

Avkastningsrisiko: Konsernet blir påvirket ved en reduksjon i faktisk avkastning på pensjonsmidlene, som vil medføre økt forpliktelse for selskapet, da avkastning på midlene ikke er tilstrekkelig for å innfri forpliktelsen.

Inflasjon- og lønnsvekstrisiko: Konsernets pensjonsforpliktelse har risiko knyttet til både inflasjon og lønnsutvikling, selv om lønnsutvikling er nært knyttet til inflasjonen. Høyere inflasjon og lønnsutvikling enn hva som er lagt til grunn i pensjonsberegningene, medfører økt forpliktelse for konsernet.

Pensjonskostnader i ordinært resultat

Konsern 2019	Konsern 2018		Morbank 2019	Morbank 2018
		Netto pensjonskostnader ytelsesbasert ordning		
6,2	6,5	Nåverdien av årets pensjonsopptjening	5,6	5,6
2,0	1,6	Rentekostnader av pensjonsforpliktelsen	1,9	1,6
8,2	**8,1**	**Netto pensjonskostnader inklusiv arbeidsgiveravgift**	**7,6**	**7,2**
3,1	3,0	Innbetalt premie innskuddsbasert ordning	2,7	2,6
1,9	1,6	Innbetalt premie AFP-ordning	1,9	1,5
13,3	**12,7**	**Sum pensjonskostnader i ordinært resultat**	**12,2**	**11,3**

Spesifikasjon av pensjonsforpliktelser og pensjonsmidler – konsern

2019 Fondert	2019 Ufondert	2019 Sum		2018 Fondert	2018 Ufondert	2018 Sum
			Endring brutto pensjonsforpliktelser			
268,0	30,0	298,0	Pensjonsforpliktelser pr. 01.01.	265,7	30,3	296,0
0,0	0,0	0,0	Tilgang og avgang	-0,4	0,0	-0,4
5,8	0,2	6,0	Kostnad ved inneværende periodes pensjonsopptjening	6,2	0,2	6,4
6,9	0,8	7,7	Rentekostnad	6,3	0,7	7,0
-4,0	-0,5	-4,5	Aktuarielle gevinster og tap	-2,1	0,5	-1,6
-10,0	-1,6	-11,6	Utbetaling pensjon/fripoliser	-7,7	-1,7	-9,4
266,7	**28,9**	**295,5**	**Brutto pensjonsforpliktelser pr. 31.12.**	**268,0**	**30,0**	**298,0**
			Endring brutto pensjonsmidler			
220,4	0,0	220,4	Virkelig verdi pensjonsmidler pr. 01.01.	227,4	0,0	227,4
0,0	0,0	0,0	Tilgang og avgang	-0,2	0,0	-0,2
5,4	0,0	5,4	Avkastning på pensjonsmidler	5,2	0,0	5,2
-0,5	0,0	-0,5	Aktuarielle gevinster og tap	-6,9	0,0	-6,9
11,5	0,0	11,5	Premieinnbetalinger	2,2	0,0	2,2
-7,8	0,0	-7,8	Utbetaling av pensjon/fripoliser	-7,3	0,0	-7,3
229,0	**0,0**	**229,0**	**Virkelig verdi pensjonsmidler pr. 31.12.**	**220,4**	**0,0**	**220,4**
37,7	**28,9**	**66,5**	**Netto pensjonsforpliktelser (+)/-pensjonsmidler (-)**	**47,6**	**30,0**	**77,6**

2019		2018
77,6	**Netto pensjonsforpliktelser pr. 01.01.**	**68,6**
8,2	Resultatført pensjonskostnad	8,2
0,0	Tilgang og avgang	-0,2
-4,1	Aktuarielle gevinster og tap	5,3
-11,5	Innbetalt pensjonspremie	-2,2
-3,8	Pensjonsutbetalinger	-2,1
66,5	**Netto balanseførte pensjonsforpliktelser pr. 31.12.**	**77,6**
12,7	Forventet premieinnbetaling neste år, ytelsesbasert ordning	9,0
3,3	Forventet premieinnbetaling neste år, innskuddsbasert ordning	2,9
2,0	Forventet premieinnbetaling neste år, AFP-ordning	1,5
	Plassering av pensjonsmidler i prosent	
14,8%	Aksjer	15,4%
11,2%	Obligasjoner	9,5%
13,1%	Lån	14,1%
36,4%	Anlegg	35,7%
7,6%	Pengemarked	8,4%
1,6%	Næringslån	2,0%
13,4%	Eiendom	13,7%
0,7%	Alternative investeringer	0,7%
3,6%	Bokført avkastning utgjorde totalt	2,8%

Sensitivitetsanalyse ytelsesordninger
Sensitivitetsanalysen er utarbeidet ved å endre en aktuariell forutsetning og samtidig holde de øvrige forutsetningene uendret. Faktiske resultater kan i vesentlig grad avvike fra disse estimatene.

	Diskonteringsrente		Årlig lønnsvekst/ grunnbeløp		Årlig regulering av pensjoner	
Endring i prosentpoeng	**+ 0,5%**	**- 0,5%**	**+ 0,5%**	**- 0,5%**	**+ 0,5%**	**- 0,0%**
Prosentvis endring i pensjon						
- Pensjonsforpliktelse (PBO)	-8,9%	10,0%	2,1%	-2,0%	7,8%	-7,1%
- Periodens netto pensjonskostnader	-10,7%	12,4%	4,2%	-4,0%	7,8%	-7,1%

Pensjonsforpliktelsen er spesielt sensitiv overfor endringer i diskonteringsrenten. En reduksjon i diskonteringsrenten vil isolert sett medføre en økning i pensjonsforpliktelsen. En reduksjon i diskonteringsrenten med 0,5 %-poeng, vil gi en økning i pensjonsforpliktelsen i størrelsesorden 10 %. En økning i lønnsregulering og regulering av pensjon, vil medføre økning i pensjonsforpliktelsen.

Konsernets pensjonsforpliktelse pr. 31.12.19 har følgende forfallsstruktur de neste 10 år.

	Beløp	**I % av brutto pensjonsforpliktelse**
Under 1 år	9,1	3,1%
År 2	10,1	3,4%
År 3	10,2	3,5%
År 4	10,0	3,4%
År 5	10,5	3,6%
År 6-10	60,7	20,5%
Totalt	110,7	37,4%

Spesifikasjon av pensjonsforpliktelser og pensjonsmidler - morbank

2019 Fondert	2019 Ufondert	2019 Sum		2018 Fondert	2018 Ufondert	2018 Sum
			Endring brutto pensjonsforpliktelser			
251,4	29,6	281,0	Pensjonsforpliktelser pr. 01.01.	246,5	29,9	276,4
0,0	0,0	0,0	Tilgang og avgang	-0,4	0,0	-0,4
5,3	0,2	5,5	Kostnad ved inneværende periodes pensjonsopptjening	5,4	0,2	5,6
6,5	0,7	7,2	Rentekostnad	5,8	0,7	6,5
-3,9	-0,5	-4,4	Aktuarielle gevinster og tap	1,4	0,4	1,8
-9,2	-1,6	-10,9	Utbetaling pensjon/fripoliser	-7,3	-1,6	-8,9
250,0	**28,4**	**278,4**	**Brutto pensjonsforpliktelser pr. 31.12.**	**251,4**	**29,6**	**281,0**
			Endring brutto pensjonsmidler			
205,5	0,0	205,5	Virkelig verdi pensjonsmidler pr. 01.01.	210,3	0,0	210,3
0,0	0,0	0,0	Tilgang og avgang	-0,2	0,0	-0,2
5,1	0,0	5,1	Avkastning på pensjonsmidler	4,8	0,0	4,8
-0,7	0,0	-0,7	Aktuarielle gevinster og tap	-4,1	0,0	-4,1
10,9	0,0	10,9	Premieinnbetalinger	1,7	0,0	1,7
-7,2	0,0	-7,2	Utbetaling av pensjon/fripoliser	-7,0	0,0	-7,0
213,6	**0,0**	**213,6**	**Virkelig verdi pensjonsmidler pr. 31.12.**	**205,5**	**0,0**	**205,5**
36,4	**28,4**	**64,8**	**Netto pensjonsforpliktelser (+)/-pensjonsmidler (-)**	**45,9**	**29,6**	**75,5**

2019		2018
75,5	**Netto pensjonsforpliktelser pr. 01.01.**	**66,1**
7,6	Resultatført pensjonskostnad	7,4
0,0	Tilgang og avgang	-0,2
-3,7	Aktuarielle gevinster og tap	5,9
-10,9	Innbetalt pensjonspremie	-1,7
-3,7	Pensjonsutbetalinger	-2,0
64,8	**Netto balanseførte pensjonsforpliktelser pr. 31.12.**	**75,5**
11,9	Forventet premieinnbetaling neste år, ytelsesbasert ordning	8,3
2,8	Forventet premieinnbetaling neste år, innskuddsbasert ordning	2,5
2,0	Forventet premieinnbetaling neste år, AFP-ordning	1,5
	Plassering av pensjonsmidler i prosent	
14,8%	Aksjer	15,4%
11,2%	Obligasjoner	9,5%
13,1%	Lån	14,1%
36,4%	Anlegg	35,7%
7,6%	Pengemarked	8,4%
1,6%	Næringslån	2,0%
13,4%	Eiendom	13,7%
0,7%	Alternative investeringer	0,7%
3,6%	Bokført avkastning utgjorde totalt	2,8%

Sensitivitetsanalyse ytelsesordninger

Sensitivitetsanalysen er utarbeidet ved å endre en aktuariell forutsetning og samtidig holde de øvrige forutsetningene uendret. Faktiske resultater kan i vesentlig grad avvike fra disse estimatene.

	Diskonteringsrente		Årlig lønnsvekst/ grunnbeløp		Årlig regulering av pensjoner	
Endring i prosentpoeng	**+ 0,5%**	**- 0,5%**	**+ 0,5%**	**- 0,5%**	**+ 0,5%**	**- 0,0%**
Prosentvis endring i pensjon						
- Pensjonsforpliktelse (PBO)	-8,9%	10,1%	2,1%	-2,0%	8,0%	-7,3%
- Periodens netto pensjonskostnader	-11,0%	12,7%	4,7%	-4,4%	8,3%	-7,5%

Pensjonsforpliktelsen er spesielt sensitiv overfor endringer i diskonteringsrenten. En reduksjon i diskonteringsrenten vil isolert sett medføre en økning i pensjonsforpliktelsen. En reduksjon i diskonteringsrenten med 0,5 %-poeng, vil gi en økning i pensjonsforpliktelsen i størrelsesorden 10 %. En økning i lønnsregulering og regulering av pensjon, vil medføre økning i pensjonsforpliktelsen.

Morbankens pensjonsforpliktelse pr. 31.12.19 har følgende forfallsstruktur de neste 10 år.

	Beløp	I % av brutto pensjonsforpliktelse
Under 1 år	8,7	3,1%
År 2	9,6	3,4%
År 3	9,6	3,5%
År 4	9,4	3,4%
År 5	9,9	3,6%
År 6-10	57,2	20,5%
Totalt	104,4	37,5%

NOTE 47 - GARANTIANSVAR

Konsern 2019	Konsern 2018		Morbank 2019	Morbank 2018
14,0	23,6	Betalingsgarantier	14,0	23,6
42,6	51,6	Kontraktsgarantier	42,6	51,6
20,5	17,5	Lånegarantier	20,5	17,5
10,5	13,6	Annet garantiansvar	10,5	13,6
87,6	**106,3**	**Sum garantiansvar overfor kunder**	**87,6**	**106,3**

I forbindelse med ratingprosessen av Sparebanken Øst Boligkreditt AS, har morbanken utstedt en garanti for alle OMF-forpliktelser i boligkredittforetaket. OMF-forpliktelsene utgjør pålydende MNOK 13.150,0 pr. 31.12.19 og pålydende MNOK 12.048,8 pr. 31.12.18. Morbankens beholdning av OMF pålydende MNOK 600 (MNOK 0 pr. 31.12.18) er trukket ut.

NOTE 48 - PANTSTILLELSER OG FORTRINNSRETT

Konsern 2019	Konsern 2018		Morbank 2019	Morbank 2018
410,0	711,0	Obligasjoner, pålydende verdi, stilt som sikkerhet for låneadgang i Norges Bank	410,0	711,0
410,0	**711,0**	**Pantstillelser**	**410,0**	**711,0**
13.750,0	**12.048,8**	**Fortrinnsrett iht finansforetaksloven § 11-15 (pålydende)**	**0,0**	**0,0**

NOTE 49 - KOSTNADER TIL INNSKUDDSGARANTIORDNINGEN OG KRISETILTAKSFONDET

Finansfortaksloven §19-2 pålegger alle norske banker å være medlem av innskuddsgarantiordningen for banker. Ordningen garanterer for kvalifiserte innskudd opp til 2 mill. kroner pr. innskyter jf. finansforetaksloven § 19-3 (2) samt innskudd som nevnt i finansforetaksloven §19-(2). Sparebanken Øst betaler årlig bidrag til innskuddsgarantifondet.

Finansforetakloven § 20-51 pålegger banker og kredittforetak å betale årlig bidrag til krisetiltaksfondet.

Både innskuddsgarantifondet og krisetiltaksfondet administreres av Bankenes sikringsfond. Årlig kostnad til fondene inngår i regnskapslinjen «rentekostnader».

Konsern 2019	Konsern 2018		Morbank 2019	Morbank 2018
3,9	11,4	Innskuddsgarantifond	3,9	11,4
6,7	0,0	Krisetiltaksfond	5,2	0,0
10,5	**11,4**	**Sum**	**9,0**	**11,4**

NOTE 50 - TILLEGGSINFORMASJON KONTANTSTRØMOPPSTILLING

Konsern 2019	Konsern 2018		Morbank 2019	Morbank 2018
		Kontanter og kontantekvivalenter		
302,5	603,1	Kontanter og fordringer på sentralbanker	302,5	603,1
15,9	9,5	Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner som er rene plasseringer	15,9	9,5
318,4	**612,6**	**Sum**	**318,4**	**612,6**
		Endring i øvrige eiendeler i forbindelse med driften		
-7,6	-6,6	Netto endring i finansielle derivater (netto eiendeler og gjeld)	-7,7	-6,6
-10,0	82,9	Netto endring i andre eiendeler	-5,7	4,3
-17,6	**76,3**	**Sum**	**-13,4**	**-2,3**
		Ikke kontante poster inkludert i resultat før skatt		
25,7	13,7	Avskrivninger/nedskrivninger på varige driftsmidler og leierettigheter	25,0	9,5
0,0	0,0	Amortisering av finansielle investeringer holdt til forfall	0,0	0,0
10,5	9,8	Nedskrivning av finansielle eiendeler	-0,3	2,6
-2,2	3,8	Amortisering finansieringsaktiviteter målt til amortisert kost	0,4	5,3
34,0	**27,3**	**Sum**	**25,1**	**17,4**

NOTE 51 - FONDSOBLIGASJONER

Fondsobligasjoner og renter på fondsobligasjoner er presentert som egenkapital.

Endring fondsobligasjoner	31.12.18	Emittert	Forfalt/innløst	Endring egenbeholdn.	Øvrige endr. inkl.valuta	31.12.19
Fondsobligasjon, pålydende	350,0	150,0	150,0	0,0	0,0	350,0
Verdijusteringer (inkl. over-/underkurs)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Påløpt rente	0,5	0,0	0,0	0,0	1,9	2,4
Fondsobligasjoner	**350,5**	**150,0**	**150,0**	**0,0**	**1,9**	**352,4**

	Utestående volum 2019	Gj. snitt saldo 2019	Veid effektiv rentesats 2019	Utestående volum 2018	Gj. snitt saldo 2018	Veid effektiv rentesats 2018
Fondsobligasjoner	350,0	363,1	4,93%	350,0	362,2	4,30%
Fondsobligasjoner	**350,0**	**363,1**	**4,93%**	**350,0**	**362,2**	**4,30%**

NOTE 52 - HENDELSER ETTER BALANSEDAGEN

Konsernet har solgt eiendomsselskapet Tollbugt. 49-51 med næringseiendommen i Drammen Sentrum. Eiendommen består av kontorlokaler og er utleid til eksterne leietakere samt Sparebanken Øst Eiendom AS. Transaksjonen ble gjennomført 2. januar 2020 og innebærer at konsernet 1. kvartal 2020 regnskapsfører en gevinst på om lag 20 mill. kroner etter skatt i ordinært resultat.

NOTE 53 - EGENKAPITALBEVIS

Resultat pr. egenkapitalbevis

Resultat pr. egenkapitalbevis beregnes ved å dividere den delen av resultat etter skatt som tilfaller egenkapitalbeviseierne med et veid gjennomsnitt av antall utestående egenkapitalbevis i løpet av året.

Sparebanken Øst har ikke utstedt opsjoner eller andre instrumenter som kan føre til utvanning av resultat pr. egenkapitalbevis. Utvannet resultat pr. egenkapitalbevis blir derfor lik resultat pr. egenkapitalbevis.

Konsern 2019	Konsern 2018		Morbank 2019	Morbank 2018
311,5	362,5	EK-beviseiernes og grunnfondets andel av resultatet	289,7	362,2
101,1	124,7	Resultat etter skatt tilordnet egenkapitalbeviseierne	94,0	124,6
20,7	20,7	Veid gjennomsnitt av antall utestående egenkapitalbevis	20,7	20,7
4,87	6,01	Resultat pr. egenkapitalbevis (kroner)	4,54	6,01

Veid antall egenkapitalbevis

2019	
Antall egenkapitalbevis i 2019	20.731.183
Sum antall egenkapitalbevis i 2019	20.731.183
2018	
Antall egenkapitalbevis i 2018	20.731.183
Sum antall egenkapitalbevis i 2018	20.731.183

Pålydende pr. egenkapitalbevis er kr 10.

Egenkapitalbevis registrert i verdipapirsentralen gir stemmerett i henhold til vedtektene. Utover dette er det er ingen begrensning i stemmeretten etter vedtektene.

Eierbrøk morbank

	01.01.20	01.01.19
Egenkapitalbeviskapital	207,3	207,3
Overkurs	387,8	387,8
Utjevningsfond (ekskl. utbytte)	331,1	308,8
Andel fond for urealiserte gevinster	87,1	92,1
Sum teller (A)	1.013,3	996,0
Sum egenkapital ekskl. hybridkapital (årets avsetning til utbytter holdt utenom)	3.227,6	3.069,5
Sum nevner (B)	3.227,6	3.069,5
Eierbrøk (A/B) i %	**31,40**	**32,45**

Styrets forslag til utbytte

I kroner	2019	2018
Totalt utbetalt utbytte	74.632.259	95.363.442
Utbetalt pr. egenkapitalbevis	3,60	4,60

De største egenkapitalbeviseierne pr. 31.12.19

	Navn	Antall	%		Navn	Antall	%
1	MP Pensjon	1.667.815	8,04%	11	Storetind AS	220.503	1,06%
2	Cape Invest AS	1.405.705	6,78%	12	Profond AS	177.425	0,86%
3	Directmarketing Invest AS	999.500	4,82%	13	Tindra Eiendom AS	169.663	0,82%
4	VPF Eika egenkapitalbevis	969.949	4,68%	14	Morgan Stanley & Co. International	153.607	0,74%
5	Hansen, Asbjørn Rudolf	500.000	2,41%	15	Johansen, Kjell Petter	152.000	0,73%
6	Foretakskonsulenter AS	310.128	1,50%	16	Løkke, Helge Arnfinn	148.433	0,72%
7	Jag Holding AS	303.897	1,47%	17	Seriana AS	130.931	0,63%
8	Wenaasgruppen AS	273.000	1,32%	18	Nordnet Livsforsikring AS	123.903	0,60%
9	AS Andersen Eiendomselskap	238.900	1,15%	19	Teigen, Hellik	120.400	0,58%
10	Skandinaviska Enskilda Banken AB	232.649	1,12%	20	Julius Johannessen & Sønner A/S	120.200	0,58%

Utvikling i egenkapitalbeviskapitalen

År	Emisjonstype	Innbetalt egenkapitalbeviskapital		Total egenkapitalbeviskapital	
1988	Off. emisjon	NOK	25.000.000	NOK	25.000.000
1989	Emisjon 1:1	NOK	25.000.000	NOK	50.000.000
1991	Emisjon 1:2	NOK	25.000.000	NOK	75.000.000
1991	Rettet emisjon	NOK	20.000.000	NOK	95.000.000
1993	Konvertert ansvarlig lån	NOK	15.531.000	NOK	110.531.000
1993	Emisjon 1:3	NOK	36.843.700	NOK	147.374.700
1993	Konvertert ansvarlig lån	NOK	245.000	NOK	147.619.700
1994	Konvertert ansvarlig lån	NOK	5.128.000	NOK	152.747.700
1994	Emisjon 1:3	NOK	50.915.900	NOK	203.663.600
1995	Konvertert ansvarlig lån	NOK	395.000	NOK	204.058.600
1996	Konvertert ansvarlig lån	NOK	808.000	NOK	204.866.600
1997	Konvertert ansvarlig lån	NOK	7.893.000	NOK	212.759.600
1997	Off. emisjon	NOK	60.000.000	NOK	272.759.600
1999	Emisjon 1:3	NOK	90.919.900	NOK	363.679.500
2008	Utbytteemisjon	NOK	24.252.400	NOK	387.931.900
2009	Nedskrivning av pålydende fra kr 100 til kr. 20	NOK	310.345.520	NOK	77.586.380
2009	Nedskrivning av pålydende fra k. 20 til kr. 10	NOK	38.793.190	NOK	38.793.190
2009	Fortrinnsrettet emisjon	NOK	168.518.640	NOK	207.311.830

Eierstatistikk – geografisk fordeling

	Antall eiere	%	Antall egenkapitalbevis	%
Utlandet	92	3,3%	1.445.155	7,0%
Øvre Eiker	242	8,6%	713.220	3,4%
Nedre Eiker	157	5,5%	608.592	2,9%
Drammen	211	7,5%	2.698.690	13,0%
Buskerud for øvrig	248	8,8%	690.443	3,3%
Asker/Bærum	169	6,0%	920.195	4,4%
Oslo	510	18,0%	6.158.408	29,7%
Trondheim	66	2,3%	247.600	1,2%
Bergen	120	4,2%	595.318	2,9%
Landet for øvrig	1.014	35,8%	6.653.562	32,1%
Totalt	**2.829**	**100,0%**	**20.731.183**	**100,0%**

Egenkapitalbevisenes spredning

Antall egenkapitalbevis pr. eier	Antall eiere	%	Antall egenkapitalbevis	%
1-100	428	15,1%	18.959	0,1%
101-1.000	1.096	38,7%	539.803	2,6%
1.001-10.000	1.023	36,2%	3.852.327	18,6%
10.001- 100.000	257	9,1%	7.346.006	35,4%
100.001-	25	0,9%	8.974.088	43,3%
Sum	**2.829**	**100,0%**	**20.731.183**	**100,0%**

Omsetning og kursutvikling de to siste år

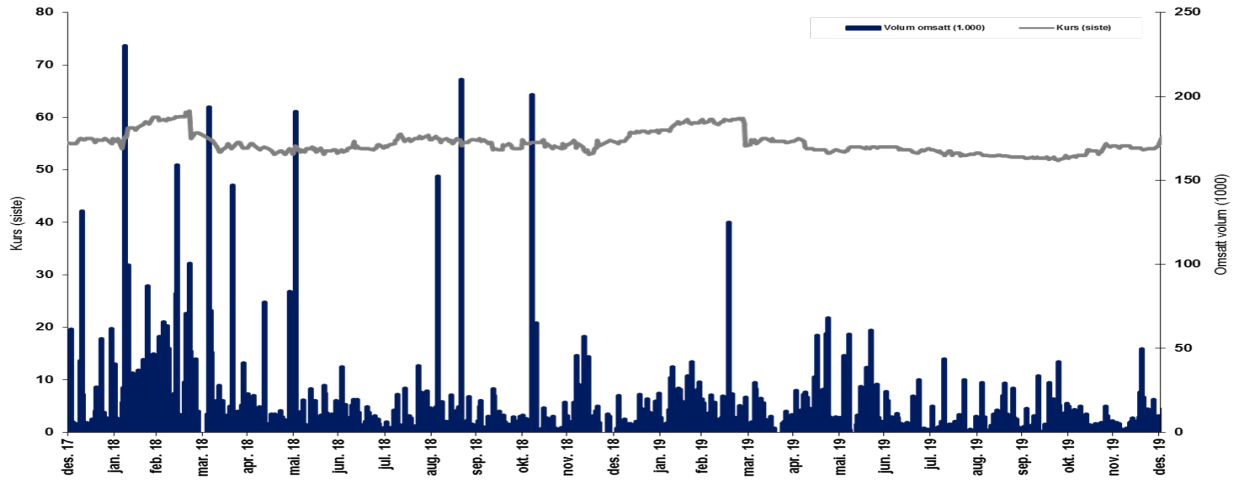

NOTE 54 - TILLITSVALGTE

Forstanderskapet	Antall egenkapitalbevis
Jon Aas	9.947
May-Britt Andersen	0
Ole Jørgen Smedsrud	1.000
Tor Flesaker	0
Knut Andersen	0
Morten Ranvik	0
Thomas F. Halvorsen	0
Nina Paulsen Viland	0
Helge Chr. Aaby	0
Bent Inge Bye	0
Jostein André Kretz	0
Dag Fjeld Edvardsen	0
Ann Kristin Plomås	0
Frode Lindbeck	3.428
Vegard Kvamme	3.000
Rolf Arne Fjelltoft	15
Brynulf Kopperud	0
Stian Pettersen	0
Siren Coward	117
Camilla Schenk	0
Bente Niemann	6.153
Ole B. Hoen (representant for Hoen Invest AS)	25.104
Lars M. Lunde (representant for MP Pensjon)	1.667.815
Tom R. Svendsen	500
Johan H. Vister	13.360
Lina Andal Sørby	3.477
Svein L. Syversen	37.500
Asbjørn R. Hansen	500.000
Kåre J. Grøtta (representant for Storetind AS)	220.503
Jørn Larsen (representant for Bondeungdomslaget i Drammen)	17.500
Åsmund Skår	0
Kristin Nystrøm	39.728

Styret m/personlig nærstående	Antall egenkapitalbevis
Øivind Andersson	25.000
Elly Therese Thoresen	360
Morten André Yttreeide	38.000
Cecilie Hagby	0
Jorund Rønning Indrelid	34.485
Arne K. Stokke	6.012
Sissel Album Fjeld	175
Ole-Martin Solberg	0

Ledende ansatte m/personlig nærstående	Antall egenkapitalbevis
Pål Strand	20.000
Kjell Engen	0
Jan-Roger Vrabel	0
Lars-Runar Groven	0
Thor-Henning Bråthen	0
Anne Siri Rhoden Jensen	416
Arnljot Lien	0
Halvor Kirkebøen	1.255

Statsautoriserte revisorer
Ernst & Young AS

Dronning Eufemias gate 6, NO-0191 Oslo
Postboks 1156 Sentrum, NO-0107 Oslo

Foretaksregisteret: NO 976 389 387 MVA
Tlf: +47 24 00 24 00

www.ey.no
Medlemmer av Den norske revisorforening

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Til forstanderskapet i Sparebanken Øst

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert årsregnskapet for Sparebanken Øst som består av selskapsregnskap og konsernregnskap. Selskapsregnskapet og konsernregnskapet består av balanse per 31. desember 2019, resultatregnskap, oppstilling over totalresultat, kontantstrømoppstilling og endringer i egenkapitalen for regnskapsåret avsluttet per denne datoen, og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger.

Etter vår mening er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettvisende bilde av selskapets og konsernets finansielle stilling per 31. desember 2019, og av deres resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i avsnittet *Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet*. Vi er uavhengige av selskapet og konsernet i samsvar med de relevante etiske kravene i Norge knyttet til revisjon slik det kreves i lov og forskrift. Vi har også overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Sentrale forhold ved revisjonen

Sentrale forhold ved revisjonen er de forhold vi mener var av størst betydning ved revisjonen av årsregnskapet for 2019. Disse forholdene ble håndtert ved revisjonens utførelse og da vi dannet oss vår mening om årsregnskapet som helhet, og vi konkluderer ikke særskilt på disse forholdene. Vår beskrivelse av hvordan vi revisjonsmessig håndterte hvert forhold omtalt nedenfor, er gitt på den bakgrunnen.

Vi har også oppfylt våre forpliktelser beskrevet i avsnittet *Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet* når det gjelder disse forholdene. Vår revisjon omfattet følgelig handlinger utformet for å håndtere vår vurdering av risiko for vesentlige feil i årsregnskapet. Resultatet av våre revisjonshandlinger, inkludert handlingene rettet mot forholdene omtalt nedenfor, utgjør grunnlaget for vår konklusjon på revisjonen av årsregnskapet.

IFRS 9 og tap på utlån, ubenyttede kreditter og garantier

Utlån til og fordringer på kunder utgjør i konsernregnskapet MNOK 34 225 (81 % av totale eiendeler). Tilsvarende beløp i selskapsregnskapet er MNOK 16 983 (59 % av totale eiendeler). Forventet kredittap på utlån til og fordringer på kunder og ubenyttede kreditter og garantier, utgjør MNOK 113. Forventet kredittap fordeles til tre trinn hvorav MNOK 29 er basert på modellberegninger (trinn 1 og 2) og MNOK 84 er hovedsakelig basert på individuelle vurderinger av nedskrivninger (trinn 3).

IFRS 9 krever tapsmodeller i beregningen av forventet kredittap, men beskriver ikke spesifikke tilnærminger, noe som medfører at ledelsen må bruke skjønn for å utarbeide et nøytralt og sannsynlighetsvektet estimat som fastsettes ved å vurdere ulike mulige utfall, tidsverdi av penger, rimelig og underbygget informasjon om tidligere hendelser, dagens forhold og prognoser for økonomiske forventninger. Som følge av bruken av skjønn i målekriteriene for forventet tap under IFRS 9,

Penneo Dokumentnøkkel: YJYXZ-COYDL-5MAHS-GD15F-JDGQM-1Z0QF

kompleksitet i beregningene og den tilhørende effekten på tapsestimatet, så har vi vurdert avsetningen for forventet kredittap som et sentralt forhold i revisjonen.

Vi vurderte konsernets metodikk for å fastsette estimatet på forventet kredittap. Vi har vurdert og testet effektivitet og målrettethet av internkontrollen som konsernet har implementert i prosessen for å beregne det forventede tapet, herunder over inputvariabler og forutsetninger. Vi evaluerte ledelsens vurderinger av ulike økonomiske scenarioer så vel som makroøkonomiske data brukt i beregningen. For avsetninger i trinn 3 som er individuelt fastsatt, så vurderte vi forventede fremtidige kontantstrømmer og estimert verdi på underliggende sikkerheter.

Tap på utlån omtales i konsernets årsrapport Note 2 – Regnskapsprinsipper, Note 3 – Vurderinger og anvendelse av estimater, og Note 12 – Tap på utlån, ubenyttede kreditter og garantier kunder.

Verdsettelse av finansielle instrumenter

Unoterte aksjer målt til virkelig verdi verdsettes på grunnlag av prissettingsmodeller med forutsetninger som ikke er observerbare i markedet. Verdsettelsen av disse instrumentene har derfor en høyere risiko for feil. Unoterte aksjer utgjør NOK 598 millioner og er klassifisert som nivå 3-instrumenter i verdsettelseshierarkiet. Siden de unoterte aksjene er vesentlige, har vi ansett verdsettelsen for å være et sentralt forhold ved revisjonen.

Vi vurderte ledelsens valg og godkjennelse av forutsetninger og metodikker brukt i verdsettelsene. Vi testet prissettingsmodellene mot bransjepraksis og retningslinjer for verdsettelser. Vi vurderte verdiestimatene på utvalgte instrumenter og brukte eksterne kildedata når det var tilgjengelig. Nivå 3-instrumenter, som er oppført til virkelig verdi i balansen, omtales i note 21 i årsregnskapet.

IT-systemer som understøtter finansiell rapportering

Sparebanken Øst benytter komplekse IT-systemer i et automatisert IT-miljø og er avhengig av IT-systemene i den finansielle rapporteringen. Kjernebanksystemene styres og driftes av en ekstern tjenesteleverandør. For å sikre fullstendig og nøyaktig presentasjon av den finansielle informasjonen, er det sentralt at kontroller over transaksjonsprosessering og måling er utformet og fungerer målrettet og effektivt. Tilsvarende må kontroller for å sikre hensiktsmessig tilgangsstyring og systemendringer også utformes og fungere målrettet og effektivt både hos Sparebanken Øst og tjenesteleverandøren. IT-systemene som understøtter finansiell rapportering er av den grunn betraktet som et sentralt forhold ved revisjonen.

Vi etablerte en forståelse for Sparebanken Øst sine IT-systemer og IT-miljø av betydning for den finansielle rapporteringen. Vi involverte IT-spesialister for å bistå med evaluering og testing av effektivitet og målrettethet av Sparebanken Øst sine IT-generelle kontroller som dekker tilgangs- og endringshåndtering for de relevante systemene i rapporteringsperioden. Videre innhentet og evaluerte vi ISAE 3402-rapporten utstedt av den uavhengige revisoren til tjenesteleverandøren, som dekker de relevante kjernebanksystemene og tilhørende infrastruktur. Vi vurderte målrettethet og effektivitet av internkontrollen hos tjenesteleverandøren innenfor områder som understøtter den finansielle rapporteringen til selskapet.

Våre revisjonsprosedyrer inkluderte videre en evaluering og test av automatiserte kontroller innen kjernebanksystemet, blant annet beregning av effektiv rente, amortisering og beregning av forventet kredittap, så vel som etterfølgende bokføring.

Øvrig informasjon

Øvrig informasjon omfatter informasjon i selskapets årsrapport bortsett fra årsregnskapet og den tilhørende revisjonsberetningen. Styret og administrerende direktør (ledelsen) er ansvarlig for den øvrige informasjonen. Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke den øvrige informasjonen, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese den øvrige informasjonen med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom den øvrige informasjonen og årsregnskapet eller kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende

Penneo Dokumentnøkkel: YJYXZ-COYDL-5MAHS-GD15F-JDGQM-1Z0QF

A member firm of Ernst & Young Global Limited

inneholder vesentlig feilinformasjon. Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon, er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Ledelsens ansvar for årsregnskapet

Ledelsen er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettvisende bilde i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til selskapets evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet med mindre ledelsen enten har til hensikt å avvikle selskapet eller legge ned virksomheten, eller ikke har noe annet realistisk alternativ.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon. Feilinformasjon kan skyldes misligheter eller feil og er å anse som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke de økonomiske beslutningene som brukerne foretar på grunnlag av årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten det skyldes misligheter eller feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll;
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontrollen som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets interne kontroll;
- vurderer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige;
- konkluderer vi på om ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen er hensiktsmessig og, basert på innhentede revisjonsbevis, hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape betydelig tvil om selskapets evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det foreligger vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i årsregnskapet. Hvis slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, må vi modifisere vår konklusjon. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet frem til datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at selskapets evne til fortsatt drift ikke lenger er til stede;
- vurderer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettvisende bilde;
- innhenter vi tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis vedrørende den finansielle informasjonen til enhetene eller forretningsområdene i konsernet for å kunne gi uttrykk for en mening om konsernregnskapet. Vi er ansvarlige for å fastsette strategien for, følge opp og gjennomføre konsernrevisjonen, og vi har et udelt ansvar for konklusjonen på revisjonen av konsernregnskapet.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen, tidspunktet for vårt revisjonsarbeid og eventuelle vesentlige funn i vår revisjon, herunder vesentlige svakheter i den interne kontrollen som vi avdekker gjennom vårt arbeid.

Penneo Dokumentnøkkel: YJYXZ-COYDL-5MAHS-GD15F-JDGQM-1Z0QF

A member firm of Ernst & Young Global Limited

Vi avgir en uttalelse til styret om at vi har etterlevd relevante etiske krav til uavhengighet, og kommuniserer med dem alle relasjoner og andre forhold som med rimelighet kan tenkes å kunne påvirke vår uavhengighet, og der det er relevant, om tilhørende forholdsregler.

Av de forholdene vi har kommunisert med styret, tar vi standpunkt til hvilke som var av størst betydning for revisjonen av regnskapet for den aktuelle perioden, og som derfor er sentrale forhold ved revisjonen. Vi beskriver disse forholdene i revisjonsberetningen med mindre lov eller forskrift hindrer offentliggjøring av forholdet, eller dersom vi, i ekstremt sjeldne tilfeller, beslutter at forholdet ikke skal omtales i beretningen siden de negative konsekvensene ved å gjøre dette med rimelighet må forventes å oppveie allmennhetens interesse av at forholdet blir omtalt.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om årsberetningen og redegjørelsen om eierstyring og selskapsledelse

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen og i redegjørelsen om eierstyring og selskapsledelse om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til disponering av resultatet er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendige i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Drammen, 5. mars 2020
ERNST & YOUNG AS

Revisjonsberetningen er signert elektronisk

Einar Hersvik
statsautorisert revisor

Penneo Dokumentnøkkel: YJYXZ-COYDL-5MAHS-GD15F-JDGQM-1Z0QF

A member firm of Ernst & Young Global Limited

Definisjon nøkkeltall og alternative resultatmål

	Lønnsomhet	
1	Egenkapitalrentabilitet*	Resultat som henføres egenkapitalbevis- og grunnfondskapitalen i % av gjennomsnittlig egenkapital justert for hybridkapital. Nøkkeltallet gir relevant informasjon om konsernets lønnsomhet ved å måle evne til å generere lønnsomhet på egenkapitalen. Egenkapitalrentabilitet er et av Sparebanken Øst sine viktigste måltall.
2	Rentenetto i % av GFK	Rentenetto i % av gjennomsnittlig forvaltningskapital
3	Resultat etter skatt i % av GFK	Resultat etter skatt i % av gjennomsnittlig forvaltningskapital
4	Kostnader i % av GFK	Lønn mv., adm.kostn., avskr. og andre driftskostn. i % av gjennomsnittlig forvaltningskapital
5	Kostnader i % av inntekter (før tap på utlån/garantier)*	Lønn mv., adm.kostn., avskr. og andre driftskostn. i % av rentenetto, utbytte, netto prov.innt, netto verdiendr. og gev/tap på fin. Instr og andre driftsinnt. Nøkkeltallet benyttes for å gi informasjon om forholdet mellom inntekter og kostnader.
6	Kostnader i % av inntekter ekskl. avk. på finansielle invest.*	Lønn mv., adm.kostn., avskr. og andre driftskostn. i % av rentenetto, netto prov.innt og andre driftsinnt. Nøkkeltallet benyttes for å gi informasjon om forholdet mellom inntekter og kostnader.
	Balansetall	
7	Netto utlån til kunder	Brutto utlån fratrukket tapsavsetninger
8	Utlånsvekst (12mnd)	Endring netto utlån i % av IB netto utlån. Kvartalstall viser vekst i kvartalet, mens øvrige tall viser 12mnd vekst
9	Innskudd	Innskudd til kunder
10	Innskuddsvekst (12mnd)	Endring innskudd i % av IB innskudd. Kvartalstall viser vekst i kvartalet, mens øvrige tall viser 12mnd vekst
11	Gjennomsnittlig egenkapital	IB egenkapital justert for hybridkapital fratrukket foreslåtte utbytter + UB egenkapital justert for hybridkapital fratrukket foreslåtte utbytter / 2
12	Gjennomsnittlig forvaltningskapital (GFK)	Gjennomsnittlig forvaltningskapital basert på kvartalsvise balansetall
	Nedskrivninger på utlån og mislighold	
13	Tap i % av netto utlån til kunder (IB)*	Tap i % av IB netto utlån for perioden. Nøkkeltallet angir resultatført tapskostnad i forhold til netto utlån ved regnskapsperiodens begynnelse og gir relevant informasjon om hvor store tapskostnader konsernet har i forhold til utlånsvolumet.
14	Nedskrivninger i % av brutto utlån til kunder*	Sum tapsavsetninger trinn 1, 2 og 3 i % av brutto utlån. Dette nøkkeltallet gir relevant informasjon om kredittrisiko og vurderes som nyttig tilleggsinformasjon utover det som følger av tapsnotene.
15	Netto betalingsmislighold over 90 dager i % av netto utlån*	Netto betalingsmislighold (mislighold over 90 dager) i % av netto utlån. Dette nøkkeltallet gir relevant informasjon om kredittrisiko og vurderes som nyttig tilleggsinformasjon utover det som følger av tapsnotene.
16	Netto øvrige misligholdte engasjementer (i trinn 3) i % av netto utlån*	Netto øvrige misligholdte eng. i % av netto utlån. Dette nøkkeltallet gir relevant informasjon om kredittrisiko og vurderes som nyttig tilleggsinformasjon utover det som følger av tapsnotene.
	Soliditet	
17	Ren kjernekapitaldekning	Ren kjernekapital i % av risikovektet volum (beregningsgrunnlag)
18	Kjernekapitaldekning	Kjernekapital i % av risikovektet volum (beregningsgrunnlag)
19	Kapitaldekning	Sum ansvarlig kapital i % av risikovektet volum (beregningsgrunnlag)
20	Risikovektet volum (Beregningsgrunnlag)	Sum kreditt- og motpartsrisiko, valutarisiko, operasjonell risiko og beregningsgrunnlag for svekket kredittverdighet motpart (CVA)
21	Uvektet kjernekapitalandel (Leverage Ratio)	Kjernekapital i % av uvektet beregningsgrunnlag
	Likviditet	
22	Innskuddsdekning	Innskudd i % av netto utlån til kunder
23	LCR	Likvide midler i % av netto utbetalinger i en stressituasjon på 30 dager
	Kontor og årsverk	
24	Antall bankfilialer	
25	Årsverk	
	Egenkapitalbevis	
26	Eierbrøk	Egenkapitalbeviseiernes andel av total egenkapital justert for hybridkapital (fratrukket foreslåtte utbytter) i % (Grunnlag pr. 01.01, tidsvektet ved emisjon)
27	Antall egenkapitalbevis	Totalt antall utestående egenkapitalbevis
28	Bokført egenkapital pr. bevis*	Eierandelskapitalen dividert på antall egenkapitalbevis. Årets avsetning til utbytte er inkludert i beregningen. Nøkkeltallet gir informasjon om verdien av bokført egenkapital pr. egenkapitalbevis. Dette gir leseren mulighet til å vurdere rimeligheten av børskursen til egenkapitalbeviset.
29	Resultat pr. egenkapitalbevis	Eierandelskapitalens del av resultat etter skatt dividert med tidsveid gj.snittlig antall egenkapitalbevis i løpet av perioden.
30	Utbytte pr. bevis	Utbytte i kr pr. egenkapitalbevis
31	Omløpshastighet	Annualisert omsetningshastighet (omsatt i % av utstedt)
32	Kurs	Siste omsatte kurs på Oslo Børs pr. balansedagen

*Definert som alternative resultatmål

HOVEDKONTOR
Bragernes Torg 2, Drammen
Postboks 67, 3301 Hokksund
post@oest.no
oest.no

SPAREBANKEN
ØST